

Nr 211.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47; given Stockholms slott den 5 april 1946.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 april 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, förslag till allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 och anför därvid följande.

Inledning.

Efter förslag av Kungl. Maj:t i proposition nr 281 godkände 1944 års riksdag (skrivelse nr 432) allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45. Beredskapsstaten var uppdelad på tre delstater, betecknade allmän beredskapsstat I, II och III och bundna vid olika dispositionsföresättningar.

Allmän beredskapsstat I avsåg vissa kostnader av krisnatur, vilka beräknades erforderliga under budgetåret 1944/45. Staten blev jämlikt riksdagens bemyndigande genom beslut den 15 juli 1944 fastställd av Kungl. Maj:t, varvid de å staten uppförda anslagen ställdes till statskontorets förfogande. Från staten bestridda utgifter ha sedermera jämlikt särskilda riksdagsbeslut täckts genom anslag å tilläggsstat.

På allmän beredskapsstat II och allmän beredskapsstat III sammanfördes anslag för olika investeringsändamål, vilkas tillgodoseende gjordes beroende av läget på arbetsmarknaden. Till allmän beredskapsstat II hänfördes utgifter av mer angelägen karaktär, och i anledning härav erhöll Kungl. Maj:t riksdagens bemyndigande att fastställa nämnda delstat att lända till efterrättelse. Så skedde genom Kungl. Maj:ts förenämnda beslut den 15 juli 1944. Kungl. Maj:t erhöll vidare riksdagens bemyndigande dels att ställa anslagen å beredskapsstat II till vederbörande myndigheters förfogande för förberedande planeringsåtgärder dels ock att, om och i den mån försörjnings- eller arbetsmarknadsläget det medgäve, respektive om och i den mån en försäkring av arbetsmarknadsläget det påkallade, beträffande vissa anslag eller viss grupp av anslag förklara, att de finge disponeras för därmed avsedda ändamål. Från anslagen ha i överensstämmelse härmed bestritts vissa planerings- och förberedelsekostnader, däribland för förvärv av mark till vissa med anslagen avsedda anläggningar. Därjämte har Kungl. Maj:t i ett mindre antal fall disponerat över anslag å allmän beredskapsstat II för genomförande av investeringsföretag. De härav föranledda utgifterna ha sedermera täckts genom särskilda anslag å tilläggsstat.

På allmän beredskapsstat III slutligen samlades de investeringsobjekt av något lägre angelägenhetsgrad, vilka avsågos skola utföras därest arbetsmarknadsläget det påkallade. Denna stat kunde av Kungl. Maj:t fastställas först efter riksdagens hörande eller, om riksdagen icke vore samlad, under förutsättning att Konungen låtit riksdagskallelse utgå eller riksdagen ändå skulle inom tjugo dagar sammanträda. Allmän beredskapsstat III har icke blivit fastställd.

Med bifall till Kungl. Maj:ts i proposition nr 264 framlagda förslag bemyndigade 1944 års riksdag (skrivelse nr 435) Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vissa i propositionen uppdragna riktlinjer för budgetåret 1944/45 fastställa grunder för utlämnande av statsunderstöd vid arbetslöshet till vissa förbättringsarbeten på jordbrukets och skogsbrukets områden. Härigenom erhöll Kungl. Maj:t befogenhet, att, där så erfordrades för att erforderliga arbeten skulle igångsättas i arbetslöshetsbekämpande syfte, tillämpa gynnsammare bidragsgrunder, medge bidrag till kategorier, vilka eljest icke komme i åtnjutande av statsbidrag, o. d. I propositionen, vilken utarbetats på grundval av förslag från 1942 års jordbrukskommitté och skogsstyrelsen, angavs en allmän ram, inom vilken bidrag skulle kunna utlämnas till dylika arbeten.

I 1945 års statsverksproposition upptogs under rubriken Inkomsterna å driftbudgeten (s. 6) till behandling frågan om riksstatens avvägning i förhål-

lande till beredskapsstaterna. Därvid framhölls, att den allmänna beredskapsstat vid sidan om riksstaten, varav behov ansåges föreligga, borde göras helt enhetlig och begränsas till att omfatta anslag till arbeten, avsedda att utföras i sysselsättningspolitiskt syfte, med tillägg av dels ett anslag till planering av dylika arbeten, dels ett anslag för kostnader för överflyttning av arbetskraft. Sistnämnda båda anslag skulle Kungl. Maj:t äga disponera i viss utsträckning utan riksdagens vidare hörande. Därjämte skulle Kungl. Maj:t erhålla rätt att utan förnyad riksdagsprövning disponera å staten uppförda anslag intill ett visst sammanlagt belopp. I övrigt skulle staten icke få sättas i kraft utan riksdagens hörande. Angående den närmare innebörden av de föreslagna ändringarna torde i övrigt få hänvisas till vad i propositionen anförts härom.

Sedan investeringsutredningen framlagt betänkande (SOU 1945: 12 och 13) med förslag till investeringsreserv för budgetåret 1945/46, anmäldes i proposition nr 265 till 1945 års riksdag frågan om anslag till arbetslöshetsbekämpande åtgärder. I anslutning till förenämnda uttalande i 1945 års statsverksproposition förutsattes jämväl i proposition nr 265, att beredskapsstaten skulle vara helt enhetlig. Med hänsyn till den sena tidpunkten under riksdagen och då läget på arbetsmarknaden icke gav anledning till större farhågor ansågs med fastställande av allmän beredskapsstat för budgetåret 1945/46 böra anstå till 1945 års riksdags höstsession. Emellertid ansågs lämpligt att medel ställdes till Kungl. Maj:ts förfogande för mötande av en under mellantiden eventuellt uppkommande arbetslöshetssituation. Kungl. Maj:t hemställde därför om riksdagens bemyndigande att, intill dess allmän beredskapsstat för budgetåret 1945/46 av riksdagen fastställts, därest arbetsmarknadsläget så påfordrade, inom ramen av ett belopp av 150 miljoner kronor meddela beslut om utförande av arbeten, för vilka anslag uppförts å allmän beredskapsstat II och allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45. Härvid förutsattes att, för den händelse fullmakten toges i anspråk för förbättringsarbeten på jordbrukets och skogsbrukets områden, de förmånligare bidragsgrunder skulle tillämpas, som Kungl. Maj:t erhållit 1944 års riksdags bemyndigande att fastställa. För kostnader för överflyttning av arbetskraft anvisades anslag på riksstaten för budgetåret 1945/46. Planeringskostnader förutsattes få bestridas förskottsvis i avvaktan på att ny stat fastställdes. Propositionen bifölls av riksdagen (skrivelse nr 450). Det av riksdagen sålunda lämnade bemyndigandet att igångsätta arbeten har icke tagits i anspråk.

Frågan om allmän beredskapsstat för innevarande budgetår anmäldes för fjolårets riksdag även under dess höstsession. Härvid befanns utvecklingen på arbetsmarknaden möjliggöra ett ytterligare uppskov med fastställandet av allmän beredskapsstat, varför Kungl. Maj:t i proposition nr 365 hemställde, att riksdagen måtte förlänga giltigheten av förenämnda fullmakt intill dess ny allmän beredskapsstat fastställts av riksdagen. Propositionen bifölls av riksdagen (skrivelse nr 584).

Jämlikt förslag av Kungl. Maj:t i proposition nr 334 har 1945 års riks-

dag å tilläggsstat I till riksstaten för löpande budgetår anvisat anslag under de olika huvudtitlarna för planeringskostnadernas bestridande. Till bestridande av kostnaderna för fortsatta planeringsarbeten ha anslag för budgetåret 1946/47 äskats i årets statsverksproposition.

Genom beslut den 24 november 1944 har Kungl. Maj:t upprättat ett investeringsråd för överläggningar rörande riktlinjerna för konjunkturpolitiken så vitt angår investeringsverksamheten. Rådets överläggningar ledas av en av Kungl. Maj:t utsedd ordförande. I rådet ingå i övrigt två ledamöter representerande statens arbetsmarknadskommission och statens byggnadslånebyrå, varjämte tillfälle beretts fullmäktige i Sveriges riksbank att utse en ledamot. Vidare ingå i rådet elva ledamöter utsedda på förslag av följande näringsorganisationer, nämligen Sveriges industriförbund två ledamöter, den ena representerande exportindustrien och den andra hemmamarknadsindustrien, landsorganisationen i Sverige två ledamöter samt envar av följande organisationer en ledamot, nämligen Sveriges lantbruksförbund, riksförbundet landsbygdens folk, svenska arbetsgivareföreningen, svenska bankföreningen, tjänstemännens centralorganisation, kooperativa förbundet ävensom Sveriges köpmannaförbund och Sveriges grossistförbund gemensamt en ledamot. Slutligen äger professorn och ledaren för konjunkturinstitutets undersökningar att såsom sakkunnig deltaga i rådets överläggningar.

Genom beslut den 1 februari 1946 har Kungl. Maj:t efter framställning från investeringsutredningen uppdragit åt statens arbetsmarknadskommission att i samråd med statssekreterarna i vederbörande statsdepartement årligen upprätta och till Kungl. Maj:t ingiva förslag till reserv av statliga, kommunala och statsunderstödda investeringsobjekt inom de verksamhetsområden, beträffande vilka icke planeringen uppdragits åt annat organ, samt att till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag och i övrigt vidtaga de åtgärder, som må erfordras för att vederbörlig detaljplanering av arbeten, avsedda att intagas i investeringsreserven, skall komma till stånd. Vidare har Kungl. Maj:t uppdragit åt statens byggnadslånebyrå, lantbruksstyrelsen, egnahemsstyrelsen och skogsstyrelsen, envar för sitt verksamhetsområde, att årligen upprätta och till Kungl. Maj:t ingiva förslag till reserv av statliga, kommunala och statsunderstödda investeringsobjekt samt att föranstalta om detaljplanering av arbeten, avsedda att intagas i investeringsreserven. Slutligen har Kungl. Maj:t bemyndigat statens arbetsmarknadskommission att från statliga organ inhämta erforderliga uppgifter för förande av ett centralt register över tillgängliga investeringsobjekt samt för upprättande av förslag till investeringsreserv.

Arbetsmarknadskommissionens förslag till investeringsreserv för budgetåret 1946/47.

Med skrivelse den 21 februari 1946 har statens arbetsmarknadskommission överlämnat betänkande med förslag till investeringsreserv för budgetåret 1946/47 (SOU 1946: 27 och 28). Betänkandet jämte bilagor torde få såsom bihang fogas vid protokollet i detta ärende (*Bihang B och C*).

Utredningsarbetets bedrivande (se betänkandet s. 3—7). Vid utarbetandet av förslag till investeringsreserv för budgetåret 1946/47 har arbetsmarknadskommissionen tagit som utgångspunkt investeringsutredningens förslag för innevarande budgetår. Kommissionen har jämväl haft tillgång till utredningens material, vilket utredningen efter avgivande av nyssnämnda förslag överlämnat till kommissionen. Då de i förslaget till investeringsreserv för innevarande budgetår upptagna arbetena i betydande utsträckning kunna beräknas komma till utförande inom den normala investeringens ram eller av skilda anledningar redan utförts eller påbörjats, har reserven måst kompletteras. Vad beträffar kommunala och enskilda företag har kommissionen för detta ändamål kunnat anlita länsarbetsnämnderna såsom lokalorgan. Beträffande statliga företag har arbetet till övervägande del åvilat de centrala förvaltningsmyndigheterna och dem underställda organ.

Vid investeringsreservens komplettering har urvalsunderlaget utgjorts dels av vid tidigare inventeringar anmälda investeringsobjekt, vilka av olika skäl icke medtagits i förslaget till reserv för innevarande budgetår, dels ock av investeringsobjekt, som anmälts till kommissionen i samband med en under år 1945 verkställd kompletterande inventering. Urvalsunderlaget har efter hand ökat därigenom att inventeringen kommit att omfatta nya områden eller grupper av företag och genom att inom vissa områden investeringsbehoven blivit mera fullständigt utredda.

Kommissionen har i betänkandet framhållit, att den grundläggande urvalsprincipen, nämligen att i investeringsreserven endast medtagas företag av hög angelägenhetsgrad, medfört en relativt stark omsättning av de i reserven ingående företagen. I anslutning härtill har kommissionen understrukt vikt av att investeringsreserven, så länge statsmakterna finna att denna form av arbetsmarknadsberedskap bör upprätthållas, successivt förnyas allteftersom i reserven ingående företag tagas i anspråk i normal ordning eller av annan anledning icke längre äro aktuella. I anslutning därtill har kommissionen vidare framhållit, att investeringsplaneringen alltsedan sin tillkomst blivit av stor betydelse för utväljandet av beredskapsarbeten för motverkande av den begränsade arbetslöshet, som rått under senare år.

Med avseende å de med planeringsarbetet förenade kostnaderna har kommissionen anfört följande.

Då investeringsreserverna skola bestå av företag som normalt beräknats komma till utförande under de 2 å 3 närmaste åren även om arbetslöshet icke skulle motivera deras igångsättande, utgör detta planeringsarbete endast

ett tidigareläggande av planeringen för den normala verksamheten. Om planeringsverksamheten hålles inom rimliga gränser och inskränker sig till angelägna arbeten medför den sålunda på längre sikt ingen större extra kostnad. Vissa ränteförluster uppstå givetvis genom att planeringen i den mån företagen icke komma att utnyttjas i arbetsmarknadsreglerande syfte utföres tidigare än erforderligt. Vidare kan i sådana fall, då på grund av ändrade förhållanden det utförda planeringsarbetet behöver revideras, en kostnadsökning för planeringen uppstå. Å andra sidan medför förtidsplaneringen, att man får längre tid och större möjligheter i övrigt att överväga det lämpligaste sättet för arbetenas genomförande, varigenom avsevärda besparingar och fördelar av annat slag böra kunna vinnas. Både i fråga om statliga och kommunala investeringar har arbetsmarknadskommissionen funnit, att det normala planeringsarbetet ofta ej bedrives så snabbt att förslag hinna framläggas för de beslutande organen i tillräckligt god tid för att medge en tillfredsställande prövning med beaktande i erforderlig utsträckning även av alternativa lösningar.

Kommissionen har emellertid även påpekat, att förtidsplaneringen syntes ha en tendens att stimulera till förtidsinvestering, vilket ur monetära synpunkter samt arbetsmarknads- och materialsynpunkter under vissa förhållanden kunde vara en betydande nackdel.

Investeringsreservens omfattning och sammansättning (se betänkandet s. 8—15 samt 375 o. f.). Enligt hittills tillämpade principer har investeringsreserven ansetts böra omfatta sådana statliga, kommunala och statsunderstödda anläggningsarbeten, vilka med hänsyn till sin art och angelägenhetsgrad äro lämpliga att taga i anspråk för att vid en arbetsmarknadskris öka sysselsättningsmöjligheterna. De företag, bland vilka urvalet sker, ha enligt samma principer begränsats till sådana, som av vederbörande förvaltningar ansetts böra komma till utförande under de närmaste två eller tre åren under förutsättning av normal angelägenhets- och produktivetsbedömning. Vad beträffar investeringsreservens storlek har målet varit att nå fram till en reserv, som ungefärligen motsvarar två års normala investeringsbehov.

Dessa principer ha enligt vad i arbetsmarknadskommissionens betänkande anföres även varit vägledande vid uppgörandet av det nya förslaget till investeringsreserv. Beträffande de allmänna synpunkter, som i övrigt ligga till grund för förslaget, torde få hänvisas till betänkandet. Här skall endast lämnas en sammanfattning av däri anförda huvudsynpunkter på hithörande spörsmål.

I betänkandet framhålles, att den ovisshet, som måste råda om arten och omfattningen av en eventuell arbetsmarknadskris, medförde att investeringsreserven måste planläggas på sådant sätt, att den så långt möjligt medgäve genomförande av alternativa sysselsättningsprogram. Såväl ur national-ekonomisk som social synpunkt framstode det som önskvärt att arbetskraften vid en tillfällig arbetslöshet i största utsträckning kvarstannade inom sitt egentliga yrkesområde. De sysselsättningsbefrämjande åtgärderna borde därför i första hand taga sikte på att stimulera sysselsättningen inom det primära depressionsområdet. Det kunde emellertid visa sig svårt att åstad-

komma en tillräcklig reserv av arbeten, för vilka den ledigblivna arbetsstyrkans yrkeskunnighet kunde tagas i anspråk. Man borde då — förutom omskolningsåtgärder — främst tillgripa en reserv av arbeten, som kunde utföras av för arbetena oskolad arbetskraft. Härvid komme i första hand grovarbeten i fråga. Även med hänsyn till osäkerheten i materialförsörjningen vore det önskvärt, att grovarbeten såsom mindre materialkrävande i största möjliga utsträckning medtoges i investeringsreserven. För mötande av en arbetslöshetssituation i vilken sysselsättningsmöjligheter måste beredas huvudsakligen genom grovarbeten erfordrades en större reserv av dylika arbeten än tillgången på företag av högsta angelägenhetsgrad medgäve. Utöver den tidigare omnämnda, olika slag av arbeten omfattande reserven — *den allmänna investeringsreserven* — erfordrades därför en extra reserv av sådana företag av en något lägre angelägenhetsgrad, vilka varken vore i högre grad materialkrävande eller i avsevärd grad förutsatte yrkesskicklighet hos arbetskraften, i betänkandet benämnd *den särskilda grovarbetsreserven*.

Vid utväljandet av arbetsobjekt för investeringsreserven hade, anfördes i betänkandet vidare, i enlighet med förut anförda principer investeringsobjektens angelägenhetsgrad varit grundläggande. I den utsträckning detta varit möjligt hade vid utväljandet av investeringsobjekt beaktats de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska och sociala politiken. Det låge dock i sakens natur, att svårighet måste möta att redan på utredningsstadiet verkställa en så noggrann avvägning av de olika föreliggande arbetsobjektens angelägenhet, att denna avvägning utan vidare kunde läggas till grund vid investeringsreservens ianspråktagande. Även sådana synpunkter som arbetslöshetens art och omfattning, tillgången på material och specialarbetare m. m. måste dessutom spela in vid det slutliga urvalet av sysselsättningsobjekt. Det framlagda förslaget till investeringsreserv finge därför icke betraktas som ett arbetsprogram, som under alla förhållanden borde komma till utförande vid en arbetsmarknadskris och vars antagande skulle binda statsmakterna, när det gällde det framtida valet av arbetsobjekt.

Redan vid det förberedande urval av arbetsobjekt, som verkställdes vid upprättandet av förslag till investeringsreserver, måste hänsyn tagas även till andra omständigheter än de föreliggande investeringsbehovens angelägenhet i och för sig. Såväl när det gällt husbyggnader som övriga materialkrävande företag hade viss hänsyn måst tagas till materialförsörjningen. Överhuvud taget hade bland annat på grund av den ännu kvarstående knappheten på vissa materialier investeringsreservens tyngdpunkt ansetts böra förläggas till mindre materialkrävande arbeten.

Även ur arbetsmarknadssynpunkt hade det ansetts lämpligt att endast i begränsad utsträckning medtaga husbyggnadsföretag i investeringsreserverna. Då bostadsproduktionen, i den mån materialförsörjningen kunde ordnas genom olika åtgärder från samhällets sida, kunde väntas komma att upprätthållas på en hög och stabil nivå, syntes behovet av sysselsättningsbefrämjande åtgärder inom detta område främst hänföra sig till de relativt konjunkturkänsliga investeringarna i industribyggnader o. d. En ansvällning av de offentliga investeringarna i husbyggnader utöver vad som krävdes för att kompensera en nedgång i själva husbyggnadsverksamheten framstode däremot som mindre lämplig med hänsyn till svårigheterna att, därest byggnadsarbetarkåren tillfälligt överdimensionerades, åstadkomma erforderlig återgång av arbetskraften till andra sysselsättningar, sedan behovet av extra arbetskraft för husbyggnadsarbeten upphört. Ett stort behov av byggnader för offentliga ändamål uppstode emellertid som en följd av den

omfattande bostadsproduktionen och därmed sammanhängande folkomflyttningar. Det hade bland annat med hänsyn härtill befunnits lämpligt att i investeringsreserven inrymma ett relativt stort antal sådana offentliga byggnader som byggnader för skolor, administration, post, telegraf och sociala ändamål av skilda slag.

Genom att en förhållandevis stor investeringsreserv erfordrades i de särskilt konjunkturkänsliga orterna samtidigt som man i fråga om dessa orter i många fall måste räkna med en relativt liten tillgång på angelägna investeringsobjekt på grund av forcerad investeringsverksamhet under tidigare arbetslöshetsperioder, hade i viss utsträckning för sådana orter arbeten av lägre angelägenhetsgrad ansetts böra medtagas i den allmänna investeringsreserven. Med hänsyn icke minst till det stora investeringsbehovet i landet hade det dock ansetts olämpligt att i någon större utsträckning frångå den allmänna angelägenhetsnormen. Då vid en större arbetsmarknadskris relativt omfattande förflyttningar av arbetskraften sålunda kunde bli nödvändiga, måste det läggas vikt vid att förflyttningen ordnades rationellt. I syfte att belysa härmed sammanhängande frågor hade vissa utredningar företagits inom kommissionen.

Med avseende å arbetsobjektens lämplighet för ökande av sysselsättningsmöjligheterna vid en arbetsmarknadskris måste de direkta arbetslönernas andel av anläggningskostnaderna, lönekvoten, tillmätas betydelse. Lönekvoten för olika slag av arbeten belystes i bilaga 1 till betänkandet.

Den överdimensionering av de offentliga arbetena, som ett ianspråktagande av investeringsreserven skulle innebära, kunde i många fall beräknas medföra en på längre sikt ogynnsam snedbelastning av produktionssystemet. Det måste därför anses viktigt, att arbetskraften icke kvarhölls vid ifrågavarande arbeten längre än som vore nödvändigt med hänsyn till arbetsmarknadsläget. Då ett avbrytande av ett arbete innan detta färdigställts ofta måste ställa sig ekonomiskt ofördelaktigt, syntes arbeten av mindre eller medelstor omfattning, som kunde färdigställas relativt snabbt, vara att föredraga. Å andra sidan medförde de stora företagen bättre möjligheter att variera arbetsstyrkans storlek efter sysselsättningsbehovet och att vid större arbetsmarknadskriser bereda lämpliga förläggningar åt arbetsstyrkor utanför hemorten. Såsom särskilt fördelaktiga framstode sådana arbeten, som utan större olägenheter kunde bedrivas i etapper, framför allt om de efter ett avbrytande kunde tagas i bruk och göra tjänst i fullbordade delar, såsom fallet bland annat ofta vore med större vägomläggningsföretag.

En annan synpunkt som måste beaktas vore möjligheten att bedriva arbetena oavsett årstiden. Särskild uppmärksamhet hade därför ägnats åt objektens lämplighet såsom vinterarbeten. Då särskilt vad beträffar norra Sveriges svårigheterna att finna arbetsobjekt, som kunde utföras vintertid, vore relativt stora, ville kommissionen framhålla vikten av att dylika arbeten om möjligt icke tillgreps under den varma årstiden.

Såsom närmare framgår av den vid arbetsmarknadskommissionens betänkande fogade bilagan 31 upptar investeringsreserven företag för ett sammanlagt belopp av omkring 1 061 miljoner kronor. Härav belöpa på den allmänna investeringsreserven i runt tal 840 miljoner kronor och på den särskilda grovarbetsreserven omkring 221 miljoner kronor. Den allmänna investeringsreserven innehåller företag för en sammanlagd kostnad av omkring 425 miljoner kronor, vilka till väsentliga delar utgöras av grovarbeten. Därest materialknapphet skulle begränsa eller omöjliggöra utnyttjandet av materialkrävande företag, kunna alltså ur de föreslagna reserverna tillgripas företag

av utpräglad grovarbetskaraktär för en sammanlagd kostnad av $(425 + 221 =)$ 646 miljoner kronor. Härtill komma företag av grovarbetskaraktär beträffande vilka beslut redan fattats om företagens utförande till ett sammanlagt belopp av omkring 50 miljoner kronor. För nästa budgetår står sålunda till förfogande en sammanlagd reserv av företag av grovarbetskaraktär för en kostnad av omkring 696 miljoner kronor.

Den av kommissionen föreslagna allmänna investeringsreserven har uppskattats innefatta totalt omkring 22,8 miljoner dagsverken, varav 17,3 miljoner dagsverken för grovarbetare och 4,5 miljoner för yrkesarbetare i egentlig anläggningsverksamhet samt 1,0 miljon industridagsverken. Dessa antal dagsverken kunna beräknas motsvara omkring 91 000 årsarbetare, varav 69 000 grovarbetare, 18 000 yrkeskunniga byggnads- och anläggningsarbetare och 3 700 industriarbetare. Sagda arbetsstyrkor äro schematiskt beräknade under antagande av för grovarbetare och yrkesarbetare i egentlig anläggningsverksamhet 250 effektiva arbetsdagar per årsarbetare samt för industriarbetare 270 effektiva arbetsdagar per årsarbetare. Det angivna antalet industridagsverken hänför sig endast till företag, som helt och hållet eller till väsentlig del utgöras av direkta industribeställningar, t. ex. beställningar av telefonapparat, rullande järnvägsmateriel, maskinaggregat för kraftverk etc.

Den särskilda grovarbetsreserven beräknas innefatta sammanlagt omkring 6,7 miljoner dagsverken, varav för grovarbetare 6,1 miljoner och yrkeskunniga anläggningsarbetare 0,6 miljon dagsverken, motsvarande omkring 24 400 respektive 2 400 årsarbetare eller tillhoppa 26 800 årsarbetare.

Det maximala grovarbetsprogrammet, omfattande arbeten för omkring 696 miljoner kronor, beräknas innefatta omkring 22,0 miljoner dagsverken, varav för grovarbetare 20,0 miljoner och för yrkeskunniga anläggningsarbetare 2,0 miljoner dagsverken, motsvarande omkring 80 000 respektive 8 000 årsarbetare eller tillhoppa 88 000 årsarbetare.

Tekniska förutsättningar för investeringsreservens utnyttjande. Med skrivelse den 2 januari 1946 har investeringsutredningen överlämnat betänkande med utredning rörande personal- och materielresurser m. m. för genomförande av ett arbetsprogram enligt av utredningen tidigare framlagt förslag (SOU 1946: 13). I betänkandet upptar utredningen till diskussion tillgången inom landet på dels arbetsledande personal och yrkesarbetare, dels byggnadsmaskiner, transportmedel, verktyg och redskap ävensom möjligheterna till förläggning av arbetsstyrkor under utförande av beredskapsarbeten. Utredningens redogörelse baseras på verkställda inventeringar beträffande de ifrågavarande personella och materiella resurserna. Därjämte framlägger utredningen beräkningar rörande behovet av sådana resurser för genomförande av normal årlig investering samt rörande den ytterligare ökning som erfordras, därast vid sidan av normal investering jämväl i investeringsreserven ingående arbeten skola utföras. Sammanfattningsvis konstaterar utredningen beträffande *högre ledningspersonal*, att tillgången i händelse av beredskapsstatens

ikraftträdande måste beräknas bli knapp, men att med hänsyn till den långa utbildningstiden en utökning av den årliga utbildningskvoten icke vore en lämplig utväg. Utredningen förordar i stället en effektivisering i utnyttjandet av befintliga personaltillgångar därigenom att högre ledningspersonal reserveras uteslutande för sådana arbetsuppgifter, som kräva mot denna personals utbildning svarande kvalifikationer, under det att mera rutinmässiga arbetsuppgifter i större utsträckning än normalt sker anförtros åt personal med lägre kompetens. För att tillgodose det härigenom ökade behovet av *lägre ledningspersonal* ha enligt vad i betänkandet meddelas, redan anordnats vissa utbildningskurser, varjämte förberedelser vidtagits för en intensifiering av verksamheten i händelse av hotande arbetslöshetskris. Jämväl för utbildning av *yrkesarbetare* ha dylika förberedelser vidtagits enligt vad utredningen upplyser.

Vad beträffar *byggnadsmaskiner, transportmedel, redskap och verktyg* har utredningen icke ansett sig böra förorda en generell beredskapslagring, utan förordat, att sådan upplagring verkställs endast när sysselsättningen inom de industrier, som producera dylika hjälpmedel, lämnar utrymme för en ökad produktion för lagringsändamål. Det åsyftade beredskapslagret skulle begränsas till en storlek som möjliggjorde att bemästra en första ansvällning av arbetsvolymen vid inträffande arbetslöshet samt att säkerställa tillgången på sådana maskiner, redskap och verktyg beträffande vilka den inhemska industriens tillverkningskapacitet vore otillräcklig för att möta den ökade efterfrågan vid en arbetsmarknadskris. Från dessa utgångspunkter har utredningen ansett ändamålsenligt att en komplettering i viss omfattning av maskinförråden hos statens arbetsmarknadskommission samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen kommer till stånd. Beträffande redskap och verktyg har utredningen icke funnit någon ökning av nämnda myndigheters förråd vara erforderlig. Ifråga om transportmedel har utredningen ansett att en tillfredsställande försörjning av landets normala behov av lastbilar skulle täcka även behoven i händelse av en arbetsmarknadskris, varför några särskilda åtgärder icke vore erforderliga. Slutligen har utredningen framhållit rådande brist på decauvillemateriel men funnit möjligheterna att åstadkomma någon ökning av dessa tillgångar mycket begränsade. I anledning härav har utredningen understrukt lämpligheten av att i största utsträckning utnyttja möjligheterna att anpassa den relativa användningen av olika transportmedel efter befintliga tillgångar.

I fråga om förlägningsutrymmena har verkställts en inventering av barrackbeståndet, varvid med hänsyn till träindustriens stora produktionskapacitet särskilda åtgärder i beredskapssyfte icke ansetts vara erforderliga.

Investeringsreservernas finansiering (se betänkandet s. 16—17 och 372—373). Arbetsmarknadskommissionen har föreslagit att för de statsutgifter, som betingas av i investeringsreserv ingående arbeten, upptagas särskilda anslag å en allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47. Vad beträffar helt

statliga arbeten har anslagsrubriceringen så långt kommissionen funnit möjligt anpassats efter de för riksstatens uppställning gällande reglerna. Jämväl för finansieringen av sådana enskilda och kommunala arbeten, till vilka statsbidrag regelmässigt utgå från anslag på riksstaten, har anslagsrubriceringen anslutits till den för riksstaten gällande. Förutom dessa särskilda anslag, hänförliga till den allmänna investeringsreserven, har beräknats ett allmänt anslag till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. Sistnämnda anslag avses dels för arbeten vilka medtagits i förslaget till allmän investeringsreserv men för vilka speciellt anslag icke upptagits, dels för sådana företag för vilka anslag finnas uppförda å riksstaten eller föreslagits å allmän beredskapsstat men för vilka en ökning av arbetena utöver de särskilda anslagens ram kan finnas motiverad, dels till täckande av merkostnader till följd av ett företags utförande som arbetslöshetsarbete i de fall då sådana merkostnader icke lämpligen böra bestridas av medel från andra anslag, dels ock till grovarbeten vilka på grund av mindre utpräglad angelägenhet icke medtagits i den allmänna reserven utan hänförts till den särskilda grovarbetsreserven.

Vad angår statsbidragsgrunderna för kommunala och enskilda arbeten har arbetsmarknadskommissionen åberopat investeringsutredningens uttalande att en generell bidragshöjning icke vore nödvändig för att öka kommunernas och de enskildas beredvillighet att öka sin investeringsverksamhet under en arbetslöshetsperiod och icke heller lämplig med hänsyn till de ökade krav som en höjning skulle komma att ställa på statsverket och till den stimulans som därigenom skulle givas åt tendensen att på staten överflytta allt större delar av kostnaderna för statsunderstödda företag. I likhet med investeringsutredningen har dock kommissionen funnit skäligt, att gällande statsbidragsbestämmelser uppmjukas där så erfordras för att möjliggöra hänsynstagande till uppkommande merkostnader i särskilda fall, t. ex. vid forcering av investeringsverksamheten, arbetenas utförande vid olämplig årstid eller med anlitande av ovan arbetskraft.

Det totala anslagsbehovet för de i investeringsreserven upptagna arbetena har beräknats till sammanlagt omkring 829 miljoner kronor, varav 609 miljoner kronor belöpa på den allmänna investeringsreserven och 220 miljoner kronor på den särskilda grovarbetsreserven. Kommissionen har i anslutning härtill understrukt, att de sammanlagda anslagssummornas belopp icke gäve en riktig bild av investeringsreservernas verkliga anslagsbehov. Grovarbetsreserven vore sålunda avsedd att tillgripas endast som ett alternativ under speciella förhållanden, i första hand då brist på material för de i den allmänna reserven medtagna företagen omöjliggjorde genomförandet av ett differentierat arbetsprogram. Vidare kunde olika arbetslöshetssituationer ställa skilda krav på ett utnyttjande av de å beredskapsstaten upptagna anslagen. För att möjliggöra ingripande i de mest olika arbetslöshetssituationer hade anslagsbehovet för varje företag eller varje grupp av företag beräknats under förutsättning att ett totalt utnyttjande av ifrågavarande anslag kunde

bliva en nödvändighet. Härigenom hade en viss överdimensionering av beredskapsstaten blivit nödvändig.

Beträffande den i det föregående omnämnda fullmakten för Kungl. Maj:t att inom ramen av visst belopp meddela beslut om utförande av arbeten upptagna å beredskapsstaten har arbetsmarknadskommissionen funnit storleken av det av riksdagen för innevarande budgetår medgivna beloppet, 150 miljoner kronor, lämpligt avvägt med hänsyn till önskvärdheten av att kunna begränsa arbetslöshetsanslagen på riksstaten till vad som endast motsvarar medelsbehovet vid en mera normal utveckling på arbetsmarknaden men ändå möjliggöra ett snabbt och effektivt ingripande vid en eventuellt inträdande försämring i arbetsmarknadsläget. Då vidare någon mera betydande förändring i arbetsmarknadsutsikterna icke inträffat, sedan riksdagen senast prövade finansfullmaktens storlek, har kommissionen icke funnit skäl föreligga att nu ifrågasätta ändring av denna. Kommissionen har därför föreslagit att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens bemyndigande att därest arbetsmarknadsläget så påfordrar, inom ramen av ett belopp av 150 miljoner kronor meddela beslut om utförande av arbeten, för vilka anslag uppförts å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47.

Särskilda framställningar.

I särskilda skrivelser ha statens byggnadslånebyrå, lantbruksstyrelsen, egnahemsstyrelsen och skogsstyrelsen, envar för sitt verksamhetsområde, ingivit förslag till reserv av statliga, kommunala och statsunderstödda investeringsobjekt samt hemställt om uppförande av anslag för ändamålens tillgodoseende på allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47. Över framställningarna har statens arbetsmarknadskommission, efter remiss, avgivit utlåtanden. De för dessa myndigheters verksamhetsområden föreslagna investeringsreserverna med de jämkningar, som vidtagits vid framställningarnas departementsbehandling och som redovisas i annat sammanhang, innebära i huvudsak följande.

Beträffande *byggnadslånebyråns* verksamhetsområde föreslås anslag på beredskapsstat till ett sammanlagt belopp av 82 miljoner kronor avseende husbyggnadsföretag med statlig subvention, huvudsakligen i tätorter. Det här emot svarande totala anläggningsvärdet kan uppskattas till i runt tal 265 miljoner kronor, vilket beräknas motsvara i runt tal 4 miljoner dagsverken.

För *lantbruksstyrelsens* verksamhetsområde föreslås — utöver anslag till torrlägningsarbeten och byggnadsarbeten för lantbruksundervisningsanstalter, vilka frågor upptagits av arbetsmarknadskommissionen — en investeringsreserv omfattande anläggningsarbeten för en uppskattad total kostnad av i runt tal 180 miljoner kronor. Motsvarande antal dagsverken kan uppskattas till i runt tal 6 miljoner. För genomförande av dessa investeringar äskas 50 miljoner kronor under anslaget till bidrag till vissa förbättringsarbeten på jordbrukets område, under vilket anslag jämväl äskas i runt tal 10 miljoner kronor för förenämnda torrlägningsföretag, samt 11,5 miljoner kronor till vissa lånefonder.

För *skogsstyrelsens* verksamhetsområde har framlagts en arbetsreserv omfattande 4,8 miljoner dagsverken, motsvarande en total anläggningskostnad av omkring 55 miljoner kronor. Motsvarande statsbidrag beräknas uppgå till 35 å 40 miljoner kronor. På beredskapsstat föreslås ett anslag å 10 miljoner kronor till bidrag till skogliga beredskapsarbeten, utgörande den del av förenämnda bidrag, som i händelse av inträffande arbetslöshet kan beräknas bli erforderlig. Motsvarande sysselsättningsreserv kan uppskattas till 1,2 miljoner dagsverken.

För *egnaheimsstyrelsens* verksamhetsområde föreslås — utöver anslag till bidrag till uppförande av gemensamma tvättinrättningar på landsbygden, vilken anslagsfråga upptagits i arbetsmarknadskommissionens betänkande — anslag med 0,9 miljon kronor för bidrag till byggande av odlingsvägar samt med 2 miljoner kronor för investering i egnahemslånefonden. Vidare föreslås 35 miljoner kronor till bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden samt sammanlagt 35 miljoner kronor såsom investering i olika lånefonder för samma ändamål. Anslagen avse en total anläggningskostnad av i runt tal 90 miljoner kronor, motsvarande närmare 2 miljoner dagsverken.

Departementschefen.

När riksdagen i fjol beslöt uppskjuta fastställandet av ny allmän beredskapsstat, skedde detta med hänsyn främst till utvecklingen på arbetsmarknaden. Det ansågs nämligen då osannolikt, att allmänna arbeten skulle under den närmaste framtiden behöva tillgripas i sysselsättningssyfte i vidare mån än den Kungl. Maj:t lämnade fullmakten att disponera anslag på 1944/45 års beredskapsstat kunde möjliggöra. Fullmakten har hittills icke behövt tagas i anspråk. Den fortsatta utvecklingen på arbetsmarknaden är emellertid i olika hänseenden oviss, och om än något omedelbart behov av förstärkt beredskap på detta område för närvarande icke föreligger, kan likväl möjligheten av en försämring av läget icke lämnas ur räkningen. Det torde därför vara påkallat, att den form av arbetsmarknadsberedskap, som en successivt förnyad och av statsmakterna prövad investeringsreserv utgör, alltjämt upprätthålles.

För investeringsreservens vidmakthållande erfordras ett fortgående planeringsarbete. Medel till bestridande av kostnaderna för sådant arbete äro numera anvisade å riksstaten. Såsom kommissionen framhållit behöver förtidsplaneringen på längre sikt icke innebära någon större belastning utöver de utgifter, som ändock skulle ifrågakomma för planering inom normal investeringsverksamhet. Emellertid bör i anslutning till vad i betänkandet därom yttrats understrykas vikten av att en efter förhållandena lämpad avvägning mellan förtidsplaneringens omfattning och behovet av arbetsmarknadsberedskap upprätthålles samt att uppmärksamheten hålles riktad på den tendens att stimulera till förtidsinvesteringar, som förtidsplaneringen i och för sig innebär.

I anslutning till det anförda och i överensstämmelse jämväl med vad som förutsattes vid behandlingen under 1945 års riksdags höstsession av frågan om arbetsmarknadsberedskapen har ett på aktuellt material grundat förslag

till allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 ansetts nu böra föreläggas riksdagen. Den nya beredskapsstaten bör göras fullt enhetlig och omfatta endast förslag till arbeten avsedda att utnyttjas vid en försämring av läget på arbetsmarknaden. Anslagen böra utan riksdagens hörande få utnyttjas blott inom ramen av visst högsta belopp. För statens ikraftträdande bör således krävas särskilt beslut av riksdagen. Genom att Kungl. Maj:t bemyndigas att i viss utsträckning utnyttja beredskapsstaten redan innan särskilt beslut meddelats, möjliggöres en begränsning av arbetslöshetsanslagen på riksstaten till vad som erfordras under normala förhållanden på arbetsmarknaden.

Det förslag till allmän beredskapsstat, som nu föreligger, har utarbetats efter granskning inom de olika departementen av de investeringsplaner, som framlagts dels av arbetsmarknadskommissionen, dels för vissa specialområden av statens byggnadslånebyrå, lantbruksstyrelsen, egnahemsstyrelsen och skogsstyrelsen. De allmänna riktlinjer för avvägandet av investeringsreservens omfattning och för urvalet av investeringsobjekt, vilka uppdragits i arbetsmarknadskommissionens betänkande, ha berörts i det föregående. Vad arbetsmarknadskommissionen sålunda föreslagit har vid departementsbehandlingen funnits böra godtagas som en i nuvarande läge lämplig grundval för investeringsreservens förnyelse. Förslaget till beredskapsstat är således i huvudsak grundat på det av arbetsmarknadskommissionen framlagda materialet, kompletterat med ledning företrädesvis av de utredningar, som framlagts av övriga nyssnämnda myndigheter.

Det ligger emellertid i sakens natur, att principerna för det fortlöpande planeringsarbetet icke äro att betrakta som definitiva utan kunna behöva tid efter annan revideras i följd av förskjutningar i det allmänna läget och i anslutning till fortsatta sysselsättningspolitiska undersökningar och överväganden under planeringsorganens medverkan. Dylik medverkan från såväl de egentliga planeringsorganen som investeringsrådet torde även böra förutsättas vid beredningen av frågor, som bli förknippade med ett realiserande av investeringsreserven i händelse av en försämring i arbetsmarknadsläget.

Såsom närmare framgår av redogörelsen i det föregående har det ansetts önskvärt att i den allmänna investeringsreserven — som innefattar arbeten utvalda främst på grund av sin angelägenhetsgrad — bereda så stort utrymme som möjligt för arbeten lämpliga för sysselsättning av oskolad arbetskraft. Vid sidan härav har emellertid för mötandet av en skärpt arbetslöshetssituation med ansträngt materialförsörjningsläge i förslaget inrymts en särskild grovarbetsreserv upptagande arbeten som visserligen äro av något lägre angelägenhetsgrad men som särskilt väl lämpa sig för sysselsättning av oskolad arbetskraft och därtill äro mindre materialkrävande.

Den sysselsättningsreserv, som sålunda nu är avsedd att underställas riksdagens prövning, beräknas sammanlagt omfatta i runt tal 43 miljoner dagsverken, motsvarande ett antal årsarbetare, som kan uppskattas till cirka 170 000. I anslutning till vad arbetsmarknadskommissionen yttrat vill jag

emellertid understryka, att investeringsreserven icke är upplagd med tanke på att den skall kunna realiseras i sin angivna totala omfattning utan är konstruerad att inrymma alternativa sysselsättningsprogram.

Genomförandet av extra investeringsarbeten i den omfattning, varom här kan bli va fråga, är förknippat med åtskilliga tekniska spörsmål. Den inventering av de personella och materiella resurserna, som investeringsutredningen företagit, har såsom av den föregående redogörelsen framgår visat, att resurserna väl få anses relativt tillfredsställande men att vissa svårigheter vid genomförande av ett mera omfattande extra investeringsprogram dock icke kunna undvikas. Jag förutsätter, att arbetsmarknadskommissionen i fortsättningen beaktar dessa frågor och vidtager på kommissionen ankommande åtgärder för den komplettering av resurserna, som kan visa sig möjlig och lämplig.

Vidare bör i detta sammanhang uppmärksammas frågan om grunderna för bidrag till kommuner och enskilda vid utförande av arbeten tillhörande investeringsreserven. Arbetsmarknadskommissionen har för sitt verksamhetsområde utgått ifrån att en generell bidragshöjning icke vore erforderlig eller lämplig såsom medel att stimulera till ökad kommunal och enskild investeringsverksamhet. Kommissionen har emellertid framhållit, att en jämkning i de vanliga statsbidragsgrunderna bör kunna ske i särskilda fall där så erfordras med hänsyn till de särskilda förhållanden, under vilka investeringsföretagen komma att utföras. I det av kommissionen föreslagna anslaget till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. ha medel för möjliggörande av vissa sådana jämkningar beräknats. Vad kommissionen sålunda anfört och föreslagit har icke givit anledning till erinran. För lantbruksstyrelsens och skogsstyrelsens verksamhetsområden bör Kungl. Maj:t, i enlighet med vad chefen för jordbruksdepartementet i annat sammanhang denna dag anfört, äga meddela beslut om sådana förmånligare bidragsgrunder, som avses i propositionen nr 264 till 1944 års riksdag.

För förvärv av mark, som erfordras för igångsättande av beredskapsarbeten, stå för närvarande endast i vissa fall medel till Kungl. Maj:ts förfogande. I den mån det befunnits nödvändigt med särskilda åtgärder för att tillgodose anspråken på en tillfredsställande beredskap, ha dessa frågor anmälts av vederbörande föredragande statsråd.

Såsom bihang (*Bihang A*) till detta protokoll torde få fogas förslag till allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47, upprättat i enlighet med vad jag här förordat och innefattande en specifikation av de förslag om särskilda anslag på staten, vilka tidigare denna dag framlagts av vederbörande föredragande (*Bil. 1—15*). Förslaget upptager på driftbudgeten en anslagssumma av 676 miljoner kronor och på kapitalbudgeten en anslagssumma av 375 miljoner kronor. I förstnämnda summa ingår det under femte huvudtiteln upptagna anslaget till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. av 245 miljoner kronor, varav 220 miljoner kronor belöpa på den särskilda grovarbetsreserven.

Det i det föregående omförmälda bemyndigandet för Kungl. Maj:t att utan riksdagens hörande meddela beslut om utförande av arbeten, för vilka anslag uppförts på beredskapsstaten, torde böra avse samma belopp som för närvarande eller 150 miljoner kronor. Även vid tillämpning av detta bemyndigande torde i det föregående berörda jämkningar i statsbidragsgrunderna få medgivas, därest så visar sig erforderligt.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

dels godkänna det vid detta protokoll fogade förslaget till allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47,

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att, därest arbetsmarknadsläget så påfordrar, inom ramen av ett belopp av 150 miljoner kronor meddela beslut om utförande av arbeten, för vilka anslag uppförts å allmänna beredskapsstaten.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Gustaf Bjured.

*Bihang A.***F ö r s l a g**

till

allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47.**Driftbudgeten.**

	Kronor
IV. Försvarsdepartementet	180 000
V. Socialdepartementet	300 029 000
VI. Kommunikationsdepartementet	285 200 000
VIII. Ecklesiastikdepartementet	2 713 000
IX. Jordbruksdepartementet	79 600 000
X. Handelsdepartementet	7 990 000
Summa	675 712 000

Kapitalbudgeten.

	Kronor
I. Statens affärsverksfonder	194 280 000
II. Luftfartsfonden	9 250 000
III. Statens allmänna fastighetsfond	18 503 000
IV. Försvarets fonder	32 900 000
V. Statens utlåningsfonder	50 500 000
VI. Fonden för låneunderstöd.....	67 020 000
VIII. Diverse kapitalfonder	2 300 000
Summa	374 753 000

Specifikation till driftbudgeten.**IV. Försvarsdepartementet.**

	Kronor	Kronor
D. Vissa för försvaret gemensamma ändamål.		
Sjökarteverket:		
Nybyggnad av sjömättningsfartyg		180 000

V. Socialdepartementet.

	Kronor	Kronor
B. Sociala verk och inrättningar.		
Bekämpande av arbetslösheten:		
Åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m.		245 000 000
Förbättrande av bostadsförhållandena m. m.:		
Bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden	35 000 000	
Bidrag till inrättande av pensionärshem	15 000 000	50 000 000
Folkpensionering:		
Åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet		275 000
Blindvård:		
Bidrag till uppförande av hem för blinda barn i förskolåldern		117 000
Tvångsarbetsanstalter, alkoholistanstalter m. m.:		
Statens alkoholistanstalt å Venngarn:		
Vissa byggnadsarbeten		255 000
Fattigvård och barnavård:		
Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården:		
Byggnadsarbeten m. m.		692 000
		296 339 000
C. Medicinalstaten samt hälso- och sjukvården.		
<i>Sjukvårdsanstalterna.</i>		
Övriga egentliga sjukvårdsanstalter:		
Bidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter	1 000 000	
Bidrag till byggnadsarbeten vid folksanatorierna	190 000	
Bidrag till uppförande, inrättande eller inlösen av epidemisjukhus	700 000	
Bidrag till uppförande m. m. av hem för kroniskt sjuka	1 000 000	2 890 000
Förlossningsanstalter:		
Bidrag till uppförande eller inrättande av förlossningsanstalter		800 000
		3 690 000
Summa		300 029 000

VI. Kommunikationsdepartementet.

	Kronor	Kronor
B. Väg- och vattenbyggnadsväsendet.		
<i>Vägunderhåll och vägbyggnader.</i>		
Väghållningen på landet samt i städer och stadsliknande samhällen, där kronan är väghållare:		
Barmarksunderhållet	40 500 000	
Nyanläggning av bygdevägar	23 000 000	
Nyanläggning av ödebygdevägar	6 500 000	
Byggnad av huvudvägar	64 800 000	
Ombyggnad av bygdevägar och ödebygdevägar	29 500 000	
Förstärkning och förbättring av vägar	1 000 000	
Vägbeläggningar	10 000 000	175 300 000
Väghållningen i städer och stadsliknande samhällen, som äro väghållare:		
Bidrag till byggande av vägar och gator....		55 000 000
Enskild väghållning:		
Bidrag till byggande av enskilda vägar		4 500 000
Diverse ändamål:		
Stensättning av vägar	7 500 000	
Byggnad av broar	2 900 000	10 400 000
<i>Hamnar och farleder.</i>		245 200 000
Bidrag till handelshamnar och farleder		10 000 000
Utvidgning och förbättring av statens fiskehamnar och farleder		1 800 000
Bidrag till byggande och underhåll av statsunderstödda fiskehamnar		5 700 000
<i>Vatten- och avloppsledningar.</i>		17 500 000
Bidrag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp		20 000 000
		282 700 000
G. Brandväsendet.		
Bidrag till kommuner för anläggande av branddammar		2 100 000
Bidrag till kommuner för uppförande av brandstationer		400 000
		2 500 000
Summa		285 200 000

VIII. Ecklesiastikdepartementet.

	Kronor	Kronor
B. Arkiv, bibliotek och museer.		
Bidrag till omläggning av värme-, vatten- och ventilationssystemet inom nordiska museet....		745 000
C. Kyrkliga ändamål.		
Domkapitlen och stiftsnämnderna:		
Uppförande av domkapitelshus i Växjö	120 000	
Iordningställande av vissa lokaler för domkapitlet i Skara m. m.	27 000	147 000
		147 000
D. Akademier m. m.		
Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan:		
Bidrag till vissa reparationsarbeten m. m.		21 000
I. Folkundervisningen.		
<i>Folkskoleväsendet.</i>		
Folkskolor m. m.:		
Bidrag till underhåll av skollokaler		1 800 000
Summa		2 713 000

IX. Jordbruksdepartementet.

	Kronor	Kronor
D. Undervisningsanstalter för jordbruk och lantmannanäringar m. m.		
Lägre lantbruksundervisning m. m.:		
Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruks- undervisningsanstalter		5 300 000
G. Lanthushållning i allmänhet.		
Bidrag till vissa förbättringsåtgärder på jordbru- kets område		60 000 000
Befrämjande av landsbygdens elektrifiering		3 000 000
		63 000 000
H. Egnahemsbildning, kolonisation och grundförbättringar m. m.		
Egnahemsbildning:		
Byggande av odlingsvägar		900 000
Bidrag för anläggande av gemensamma tvättin- rättningar på landsbygden		400 000
		1 300 000
J. Skogsväsendet.		
Bidrag till vissa skogsvårdsåtgärder m. m.		10 000 000
Summa		79 600 000

X. Handelsdepartementet.

	Kronor	Kronor
C. Bergsbruk, industri, hantverk och slöjd.		
Sveriges geologiska undersökning:		
Undersöknings- och förberedande gruvarbeten .		740 000
D. Sjöfart och handel.		
Lotsverket:		
Säkerhetsanstalter för sjöfarten		750 000
F. Diverse.		
Avsättning till fonden för idrottens främjande ..		4 500 000
Avsättning till fonden för friluftslivets främjande		2 000 000
		6 500 000
Summa		7 990 000

Specifikation till kapitalbudgeten.

I. Statens affärsverksfonder.

	Kronor	Kronor
A. Postverket.		
Posthusbyggnad inom Gärdesstaden i Stockholm.		1 500 000
Posthusbyggnad i Uppsala		1 500 000
Posthusbyggnad och garage i Katrineholm		1 100 000
Posthusbyggnad i Eskilstuna		1 600 000
Posthusbyggnad i Arvika		1 000 000
Posthusbyggnad i Västerås		1 260 000
Posthusbyggnad i Skellefteå		875 000
Posthusbyggnad och garage i Vilhelmina		500 000
Anskaffning av motorfordon		500 000
		9 835 000
B. Telegrafverket.		
<i>Telegrafverkets fastigheter.</i>		
Telefonstationsbyggnader m. m.:		
Telefonstationsbyggnad inom Högalidsområdet i Stockholm	800 000	
Telefonstationsbyggnad i Gustavsberg	270 000	
Nybyggnad för post- och telegrafverken i Nynäs-hamn	375 000	
Telefonstationsbyggnad i Nyköping	400 000	
Telefonstationsbyggnad i Strängnäs	225 000	
Telefonstationsbyggnad i Valdemarsvik	225 000	
Tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i Jönköping	625 000	
Telefonstationsbyggnad i Nässjö	500 000	
Telefonstationsbyggnad i Vetlanda	300 000	
Telefonstationsbyggnad i Ljungby	300 000	
Telefonstationsbyggnad i Vimmerby	275 000	
Telefonstationsbyggnad i Hultsfred	250 000	
Telefonstationsbyggnad i Visby	425 000	
Tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i Karls-hamn	100 000	
Tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i Simrishamn	250 000	
Telefonstationsbyggnad i Ängelholm	300 000	
Telefonstationsbyggnad i Hässleholm	400 000	
Telefonstationsbyggnad i Klippan	475 000	
Telefonstationsbyggnad i Höganäs	250 000	
Nybyggnad för post- och telegrafverken i Kävlinge	400 000	
Tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i Halmstad	600 000	

	Kronor	Kronor
Telefonstationsbyggnad i Kungälv	250 000	
Telefonstationsbyggnad i Ulricehamn	250 000	
Tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i Karlstad	600 000	
Telefonstationsbyggnad i Arvika	300 000	
Telefonstationsbyggnad i Sunne	300 000	
Tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i Örebro	600 000	
Telefonstationsbyggnad i Nora	275 000	
Telefonstationsbyggnad i Sala	300 000	
Telefonstationsbyggnad i Köping	750 000	
Telefonstationsbyggnad i Arboga	400 000	
Telefonstationsbyggnad i Norberg	250 000	
Tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i Falun	450 000	
Telefonstationsbyggnad i Mora	300 000	
Ändringsarbeten i telefonstationsbyggnaden i Gävle	600 000	
Tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i Ljusdal	100 000	
Telefonstationsbyggnad i Kramfors	300 000	
Telefonstationsbyggnad i Arvidsjaur	175 000	13 945 000
Förrådsbyggnader m. m.:		
Förråds-, garage- och verkstadsbyggnad i Norrköping	525 000	
Förrådsbyggnader m. m. i Slätte	370 000	
Förrådsbyggnad i Örebro	200 000	
Förråds-, garage- och verkstadsbyggnad i Gävle	525 000	1 620 000
<i>Telefon- och telegrafanläggningar.</i>		15 565 000
Riks- och landskablar m. m.		500 000
Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar		6 000 000
<i>Radioanläggningar.</i>		6 500 000
Rundradioanläggningar:		
Ny rundradiostation i Stockholm	3 200 000	
Rundradiosändare för kortvåg i Hörby	5 270 000	8 470 000
<i>Telegrafverkets dispositionsanslag.</i>		
Telegrafverkets dispositionsanslag		500 000
		31 035 000
C. Statens järnvägar.		
<i>Byggnader och anläggningar.</i>		
Bangårdar:		
Bangårdsombyggnader m. m.	8 765 000	
Gångbroar och gångtunnlar	1 700 000	
Diverse bangårdsanordningar	1 895 000	
Tegelbackens reglering	1 000 000	13 360 000

	Kronor	Kronor
Dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar:		
Fortsatt anläggning av dubbelspår	40 050 000	
Linjeomläggningar	5 660 000	
Diverse linjearbeten	710 000	
Ombyggnad till normalspår av linjen Har- månger—Bergsjö	700 000	
Ombyggnad till normalspår av linjerna Karls- krona—Kristianstad, Karlshamn—Vislanda och Bredåkra—Växjö	8 000 000	55 120 000
Fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden:		
Diverse åtgärder för spårförstärkning.....		1 000 000
Skenfria vägkorsningar m. m.....		200 000
Husbyggnader:		
Stationshus	5 200 000	
Godsmagasin	400 000	
Personallokaler	1 155 000	
Bostadshus	1 800 000	
Diverse byggnader	705 000	9 260 000
Telefonanläggningar m. m.		5 340 000
Anläggningar för elektrisk tågdrift		5 735 000
Elektrifiering		25 000 000
Lokstations- och driftverkstadsanläggningar		390 000
Anläggningar vid huvudverkstäder		875 000
		116 280 000
<i>Rullande materiel.</i>		
Rullande materiel		25 000 000
<i>Biltrafik.</i>		
Garagebyggnader m. m.		430 000
<i>Statens järnvägars dispositionsanslag.</i>		
Statens järnvägars dispositionsanslag		500 000
		142 210 000
D. Statens vattenfallsverk.		
Kraftstation i Norrland		2 000 000
Kraftstation vid Hammarby		2 000 000
Ett tredje maskinaggregat vid Stadsforsens kraft- station		2 000 000
Utbyte av två turbiner vid Lilla Edets kraftstation		700 000
Distributionsanläggningar och därmed samman- hängande arbeten vid statens kraftverk		3 000 000
Statens vattenfallsverks dispositionsanslag		1 500 000
		11 200 000
Summa		194 280 000

II. Luftfartsfonden.

	Kronor	Kronor
Kommunikationsdepartementet:		
Byggande och förbättring av flygplatser		9 250 000

III. Statens allmänna fastighetsfond.

	Kronor	Kronor
Justitiedepartementet:		
Bostadshus vid sinnessjukavdelningen å Håga .	120 000	
Gymnastik- och skolbyggnad vid ungdomsanstalten å Skenås	120 000	
Verkstadslokal vid ungdomsanstalten i Ystad ..	32 000	
Fångvårdsanstalt invid Jönköping	1 000 000	
Fångvårdsanstalt invid Örebro	1 000 000	
Gymnastikbyggnader vid ungdomsanstalterna i Uppsala, Ystad och Nyköping	240 000	2 512 000
Socialdepartementet:		
Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.		1 500 000
Kommunikationsdepartementet:		
Vissa byggnadsarbeten å Gripsholms slott.....	99 000	
Uppförande av grovlaboratorium vid statens väginstitut	60 000	
Nybyggnad för statens geotekniska institut ...	1 700 000	
Ökade lokaler för hovrätten över Skåne och Blekinge	600 000	
Ökade lokaler för hovrätten för Övre Norrland	400 000	
Tillbyggnad av landsstatshuset i Halmstad....	850 000	3 709 000
Finansdepartementet:		
Vissa byggnadsarbeten vid tullverkets gränsbevakning		1 000 000
Ecklesiastikdepartementet:		
Magasinsbyggnad vid statens etnografiska museum	300 000	
Iordningställande av undervisnings- och konserveringslokaler i vitterhets-, historie- och antikvitetsakademiens ämbetsbyggnad	32 000	
Istandsättande av muren omkring botaniska trädgården i Uppsala	35 000	
Ändrings- och reparationsarbeten i byggnaden för kemiska institutionen vid Chalmers tekniska högskola	63 000	
Simhallsanläggning vid gymnastiska centralinstitutet	594 000	1 024 000
Jordbruksdepartementet:		
Byggnadsarbeten vid lantbrukshögskolan.....	2 069 000	
Byggnadsarbeten vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut	485 000	
Byggnadsarbeten vid veterinärhögskolan	50 000	

	Kronor	Kronor
Byggnadsarbeten vid statens veterinärmedicinska anstalt	55 000	
Byggnadsarbeten vid statens skogsforskningsinstitut	24 000	2 683 000
H a n d e l s d e p a r t e m e n t e t :		
Ökade lokaler för Sveriges geologiska undersökning	1 000 000	
Nybyggnad för elektriskt fysikaliska avdelningen vid statens provningsanstalt	925 000	
Nybyggnad för laboratorium för byggnadstekniska avdelningen vid statens provningsanstalt	700 000	
Ökade lokaler för statens hantverksinstitut ...	300 000	
Nybyggnader vid ingenjörsvetenskapsakademiens försöksstation	2 300 000	
Säkerhetsanstalter för sjöfarten	850 000	6 075 000
Summa		18 503 000

IV. Försvarets fonder.

	Kronor	Kronor
Försvarets fastighetsfond.		
Arméns delfond:		
Vissa investeringsarbeten för armén		12 400 000
Marinens delfond:		
Vissa investeringsarbeten för marinen.....		4 500 000
Flygvapnets delfond:		
Vissa investeringsarbeten för flygvapnet		16 000 000
Summa		32 900 000

V. Statens utlåningsfonder.

	Kronor	Kronor
Socialdepartementet:		
Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre be- medlade, barnrika familjer	15 000 000	
Lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden	22 000 000	37 000 000
Jordbruksdepartementet:		
Gödselvärdslånefonden	10 000 000	
Egnahemslånefonden	2 000 000	
Täckdikningslånefonden	1 500 000	13 500 000
Summa		50 500 000

VI. Fonden för låneunderstöd.

	Kronor	Kronor
Socialdepartementet:		
Tertiärlån till viss bostadsbyggnadsverksamhet .	50 000 000	
Tillägglån till viss bostadsbyggnadsverksamhet.	2 000 000	
Lån till uppförande och förbättring av lantarbe- tarbostäder	5 000 000	
Lån till bostadsförbättringsverksamhet	8 000 000	
Lån till anordnande av allmänna samlingslokaler	2 000 000	67 000 000
Ecklesiastikdepartementet:		
Lån till August Abrahamsons stiftelse för slöjd- lärarutbildning för vissa ombyggnadsarbeten..		20 000
Summa		67 020 000

VIII. Diverse kapitalfonder.

	Kronor	Kronor
Kommunikationsdepartementet:		
Väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond:		
Smärre byggnadsarbeten, tillbyggnader m. m.	755 000	
Garage i vägmästareområde nr 4, Uppsala län	190 000	
Garage i vägmästareområde nr 3, Södermanlands län	145 000	
Garage i vägmästareområde nr 4, Jönköpings län	145 000	
Garage i vägmästareområde nr 5, Älvsborgs län	175 000	
Garage i vägmästareområde nr 10, Värmlands län	175 000	
Garage i vägmästareområde nr 5, Örebro län.	165 000	
Garage i vägmästareområde nr 5, Kopparbergs län	125 000	
Garage i vägmästareområde nr 10, Västernorrlands län	170 000	
Garage i vägmästareområde nr 18, Västerbottens län	120 000	
Garage i vägmästareområde nr 18, Norrbottens län	135 000	2 300 000
Summa		2 300 000

Bilaga 1.

Egentliga statsutgifter.

Fjärde huvudtiteln.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 april 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON.

Chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Voug, anmäler under försvarsdepartementets handläggning hörande ärende angående egentliga statsutgifter å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 samt anför därvid följande.

D. Vissa för försvaret gemensamma ändamål.

[1.] **Sjökarteverket: Nybyggnad av sjömättningsfartyg.** Arbetsmarknads-kommissionen har i detta avseende i förslaget till allmän investeringsreserv för nästa budgetår upptagit medel för ett sjömättningsfartyg (se kommissionens betänkande s. 172).

Då jag icke har något att erinra mot kommissionens förslag, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Sjökarteverket: Nybyggnad av sjömättningsfartyg* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av kronor 180 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Anders Broberg.

Bilaga 2.

Egentliga statsutgifter.**Femte huvudtiteln.**

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 april 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, och statsrådet Danielson anmäla här efter under socialdepartementets handläggning hörande ärenden angående egentliga statsutgifter å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47, statsrådet Möller beträffande punkterna 2, 3, 4, 5, 8 och 9, samt statsrådet Danielson beträffande punkterna 1, 6 och 7. Föredragandena anföra härvid följande.

B. Sociala verk och inrättningar.**Bekämpande av arbetslösheten.**

[1.] **Åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m.** *Arbetsmarknadskommissionen* föreslår i sitt betänkande, att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. uppföres ett anslag av 245 000 000 kronor.

Rörande den närmare motiveringen för och beräkningen av anslaget torde få hänvisas till betänkandet (s. 367—371).

De arbetslöshetsarbeten, som bedrivits under senare år, ha finansierats med bidrag av ett på riksstaten uppfört anslag till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. Detta anslag har beräknats för en arbetslöshet av mycket begränsad omfattning. För budgetåret 1945/46 har anslaget uppförts med 47 500 000 kronor. I innevarande års statsverksproposition har anslaget upptagits med ett preliminärt beräknat belopp av 22 000 000 kronor. Det slutgiltiga bedömandet av medelsbehovet för budgetåret 1946/47 har — för att de förhållanden, vilka böra ligga till grund för beräkningen, skola kunna bättre

Föredraganden.

överblickas — ansetts böra anstå till så sen tidpunkt som möjligt före budgetårets ingång.

Den av arbetsmarknadskommissionen angivna investeringsreserven är avsedd att utnyttjas vid en mera omfattande arbetslöshetskris. Föreslagna arbeten skola härvid i stort sett finansieras från specificerade anslag. Av olika skäl har emellertid icke befunnits lämpligt att täcka medelsbehovet uteslutande genom anvisande av sådana anslag. I överensstämmelse med det förfarande, som tillämpats vid upprättande av den allmänna beredskapsstaten för budgetåret 1944/45, har därför arbetsmarknadskommissionen föreslagit, att å beredskapsstaten för budgetåret 1946/47 uppföres ett allmänt anslag till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. Rörande den närmare motiveringen för denna anordning tillåter jag mig hänvisa till propositionen nr 281/1944 (s. 55—56) jämte arbetsmarknadskommissionens betänkande.

Från det å beredskapsstaten upptagna allmänna anslaget till åtgärder för arbetsmarknadens reglering äro avsedda att bestridas dels kostnader för utvidgning av arbeten, för vilka särskilda anslag anvisats å riksstaten; eller å allmän beredskapsstat, dels merkostnader, som direkt orsakas av att ett företag utföres såsom arbetslöshetsarbete, dels kostnader för vissa angivna arbeten, för vilka specificerade anslag icke föreslagits, dels ock utgifter för en särskild grovarbetsreserv omfattande grovarbeten av mindre utpräglad angelägenhet.

Vid anmälan i annat sammanhang denna dag (bil. 9) av frågan om anslag på allmän beredskapsstat för investering i försvarets fonder har föredragande statsrådet förordnat en minskning med 3,5 miljoner kronor av de i grovarbetsreserven ingående arbetena för arméns räkning. Då emellertid vid förefallande behov denna minskning av grovarbeten för arméns räkning torde kunna ersättas av andra arbeten av motsvarande karaktär, synes någon jämkning av det av arbetsmarknadskommissionen föreslagna beloppet icke erforderlig. Då jag vidare delar arbetsmarknadskommissionens uppfattning om lämpligheten att även i den allmänna beredskapsstaten för budgetåret 1946/47 hava tillgång till ett allmänt sysselsättningsanslag, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m.* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av kronor 245 000 000.

Förbättrande av bostadsförhållandena m. m.

[2.] **Bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden.** I skriftelse den 29 mars 1946 har *egnaheimsstyrelsen* hemställt om uppförande å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 av vissa anslag till bostadsförbättringsverksamhet på landsbygden.

Styrelsen erinrar härvid till en början om att å den för budgetåret 1944/45 fastställda beredskapsstaten under femte huvudtiteln upptagits anslag för ändamålet enligt följande förteckning.

	Beredskapsstat II	Beredskapsstat III
	Belopp	kronor
A. Å driftbudgeten:		
Bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden	15 000 000	20 000 000
B. Å kapitalbudgeten under statens utlåningsfonder:		
Lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden (nybyggnadslån)	8 000 000	10 000 000
C. Å kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd:		
Lån till uppförande och förbättring av lantarbetsbostäder	2 000 000	3 000 000
Lån till bostadsförbättringsverksamhet (förbättringslån)	5 000 000	7 000 000

Styrelsen finner, att motsvarande anslag böra upptagas även å beredskapsstaten för nästa budgetår och med i huvudsak oförändrade belopp. Den ökade efterfrågan på nybyggnadslån syntes emellertid böra föranleda viss förskjutning i relationen mellan nybyggnadslån och förbättringslån till de förras förmån. Styrelsen föreslår därför, att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföras följande anslag, nämligen till

Bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden	35 000 000	kronor
Lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden	22 000 000	»
Lån till uppförande och förbättring av lantarbetsbostäder	5 000 000	»
Lån till bostadsförbättringsverksamhet	8 000 000	»

Slutligen anför styrelsen följande.

För att stimulera till igångsättande vid önskad tidpunkt av bostadsförbättringsföretag, som här avses, synes böra skapas möjligheter att medgiva mera liberala normer vid bedömningen av bidragsansökningarna ävensom att höja bidragsbeloppen utöver vad eljest gäller. I överensstämmelse härmed torde dels böra lämnas medgivande att bidrag av statsmedel må utgå för utförande av ny bostad, även då den ej ersätter en gammal byggnad, dels ock Kungl. Maj:t böra bemyndigas att med beaktande av arbetslöshetsläget utfärda direktiv rörande normer för bedömningen av bidragsansökningarna och meddela bestämmelser om höjning av bidragsbeloppen.

Statens arbetsmarknadskommission har i infordrat utlåtande förklarat sig tillstyrka egnahemsstyrelsens förslag till anslagsberäkning.

Egnahemsstyrelsens förslag, att anslag till bostadsförbättringsverksamhet på landsbygden skola med av styrelsen angivna belopp uppföras å allmän beredskapsstat för nästa budgetår, finner jag mig böra biträda. I överensstämmelse med vad som medgavs beträffande motsvarande anslag å allmänna beredskapsstaten för budgetåret 1944/45 torde Kungl. Maj:t äga vidtaga de jämkningar av normerna för bidragsgivningen, som betingas av det aktuella arbetsmarknadsläget när beredskapsstaten sättes i kraft.

*Departements-
chefen.*

Vad angår anslagen å kapitalbudgeten gör jag senare hemställan. Här hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av kronor 35 000 000.

[3.] **Bidrag till inrättande av pensionärshem.** I skrivelse den 16 februari 1946 har *statens byggnadslånebyrå* framlagt förslag till anslag å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47, såvitt angår byggnadslånebyråns verksamhetsområde.

Härvid erinrar byggnadslånebyrån till en början om vissa i byråns skrivelse den 31 augusti 1945 med förslag till anslagsaskanden för budgetåret 1946/47 gjorda uttalanden av i huvudsak följande innehåll.

Inför budgetåret 1945/46 hade byggnadslånebyrån beräknat bostadsproduktionen under år 1946 till minst 45 000 lägenheter. Den av handelsavspärrningen närmast före och efter vapenstillståndet föranledda skärpningen av materialläget, eftersläpningen av vedavverkningen och verkstadskonflikten hade emellertid rubbat förutsättningarna för berörda beräkning. Huruvida dessa förutsättningar skulle kunna återställas genom import av fossila bränslen och genom forcering av driften inom verkstadsindustrien, vore det icke möjligt att då med säkerhet avgöra. Med hänsyn till den av äktenskapsfrekvens, omflyttning och hushållssprängning betingade efterfrågan på lägenheter ävensom reduceringen av lägenhetsbeståndet på grund av rivning torde emellertid, även med en bostadsproduktion under år 1946 av 45 000 lägenheter, det till 50 000 lägenheter uppskattade bostadsunderskottet kunna under nästa år nedbringas med endast 10 %. Under angivna förhållanden borde enligt byråns mening bostadsproduktionen från och med år 1947 inriktas på att avveckla bostadsbristen så snabbt som detta utan vådor av arbetsmarknadspolitisk art vore möjligt. I enlighet därmed borde målsättningen för bostadsproduktionen för år 1947 vara 50 000 lägenheter. Byrån vore emellertid fullt medveten om att materialsvårigheter kunde förhindra genomförandet av ett sådant program.

Beträffande utvecklingen på materialmarknaden anför byggnadslånebyrån, att den eftersläpning av byggnadsproduktionen som främst på grund av verkstadskonflikten inträtt under år 1945 — cirka 37 000 färdigställda lägenheter mot 47 000, för vilka byggnadstillstånd beviljats — torde komma att icke obetydligt minskas under år 1946. Byrån finner icke osannolikt, att lägenhetstillskottet under år 1946 kommer att uppgå till inemot 50 000. En sannolik successiv förbättring av materialförsörjningsläget borde enligt byggnadslånebyråns mening under år 1947 tillåta en bostadsproduktion av ungefär samma omfattning som under år 1946.

Vad angår möjligheterna ur arbetskraftssynpunkt att under år 1947 genomföra en bostadsproduktion av antydd omfattning anför byggnadslånebyrån följande.

Svårigheterna att utföra mera exakta beräkningar i detta avseende äro stora. Det för en viss bostadsproduktion erforderliga antalet byggnadsarbetare

är beroende av produktionens fördelning under året. Tillgången på dylik arbetskraft påverkas bland annat av omfattningen av annan byggnadsproduktion. Byrån har visserligen med stöd av erfarenheter från de senaste åren rörande arbetsmarknadsförhållandena icke ansett sig kunna räkna med ett högre lägenhetstillskott i tätorterna än 50 000 per år men det kan — med hänsyn till svårigheterna att tillförlitligt uppskatta tillgång och efterfrågan på arbetskraft för bostadsbyggnadsproduktionen — icke anses uteslutet att under särskilda förhållanden tillfälligt ytterligare något utbygga produktionen. En sådan utbyggnad kan till och med i ett läge, karakteriserat av risk för allmän arbetslöshet, komma att framstå såsom synnerligen önskvärd.

Under hänvisning till det anförda finner byggnadslånebyrån välbetänkt att för budgetåret 1946/47 å allmän beredskapsstat anvisas medel avsedda att tagas i anspråk vid en arbetslöshetskris för finansiering av en tillfällig utvidgning av bostadsproduktionen. Enligt byråns mening äro strävandena att förbättra åldringarnas bostadsförhållanden särskilt beaktansvärda och därför finner byrån det önskvärt, att en avsevärd del av nämnda produktionsutvidgning kommer dessa strävanden till godo. Med hänsyn härtill föreslår byrån, att för bidrag till inrättande av pensionärshem ett belopp av 15 miljoner kronor uppföres å allmän beredskapsstat för nämnda budgetår.

Då enligt byråns erfarenheter verksamheten för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer, i vad den gäller landsbygden, icke nått önskvärd omfattning, föreslår byrån vidare, att ett belopp av likaledes 15 miljoner kronor för bostadsanskaffningslån anvisas å allmän beredskapsstat för nästkommande budgetår. I nära anslutning till hittillsvarande erfarenheter angående behovet av tilläggs lån, knutna till bostadsanskaffningslån, anser byrån, att ett belopp av 2 miljoner kronor skall visa sig vara tillräckligt för sådana tilläggs lån.

Däremot finner byrån sig icke böra föreslå, att medel å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 anvisas för finansiering medelst tertiärlån och tilläggs lån av viss bostadsbyggnadsverksamhet.

I yttrande över byggnadslånebyråns förslag anför *statens arbetsmarknads-kommission* följande.

Enligt kommissionens uppfattning måste bostadsproduktionen ur arbetsmarknadssynpunkt ses i sammanhang med övrig byggnads- och anläggningsverksamhet. En nedgång i den mycket konjunkturkänsliga industriella investeringsverksamheten kan t. ex. motverkas av ökad produktion av bostäder, offentliga byggnader o. d.

I arbetsmarknadskommissionens förslag till investeringsreserv för budgetåret 1946/47 har medtagits husbyggnader för en sammanlagd kostnad av cirka 230 miljoner kronor. Denna reserv utgöres till huvudsaklig del av byggnader för offentliga ändamål och innefattar med undantag för ett begränsat program avseende bostäder för viss förvaltningspersonal icke bostadsproduktion.

Då en forcering av bostadsbyggandet i den mån arbetslöshet uppstår bland byggnadsarbetare torde vara åtminstone lika angelägen som den husbyggnadsverksamhet, vilken innefattas i kommissionens förslag till investeringsreserv för offentliga byggnader, synes med hänsyn till det anförda å beredskapsstat för budgetåret 1946/47 även böra uppföras ett lämpligt anslag till finansiering medelst lån av viss bostadsbyggnadsverksamhet.

Beträffande byggnadslånebyråns förslag i övrigt har kommissionen intet att erinra.

Departements-
chefen.

Byggnadslånebyrån synes utgå från att det bostadsbyggnadsprogram som enligt byråns förslag skall genomföras under år 1947 är så omfattande, att inom programmets ram sysselsättning kan beredas mindre grupper byggnadsarbetare, vilka av någon anledning friställas. Skulle emellertid en kris-situation uppkomma på byggnadsmarknaden, synes uppenbart, att så länge mera påtaglig bostadsbrist föreligger den ledigblivna arbetskraften bör in-riktas — utom på uppförande av offentliga byggnader — även på bostads-produktion. Jag förordar därför, att å beredskapsstat för budgetåret 1946/47 för kapitalinvestering i form av tertiärlån uppföres ett anslag av 50 miljoner kronor. Dispositionsbestämmelserna för anslagsmedlen torde få anpassas efter de grunder, som av riksdagen må komma att beslutas för det ordinarie anslaget till förevarande ändamål för nästa budgetår.

Under hand har från byggnadslånebyrån upplysts, att med hänsyn till förefintliga reservationer någon anvisning å beredskapsstat av medel för beviljande av tilläggs lån, knutna till tertiärlån, icke är erforderlig.

Byggnadslånebyråns förslag, att å beredskapsstat skola anvisas å driftbudgeten ett anslag av 15 miljoner kronor till bidrag till inrättande av pensionärshem samt å kapitalbudgeten ett anslag av 15 miljoner kronor till lån för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer och ett anslag av 2 miljoner kronor till tilläggs lån, knutna till sistnämnda lånegivning, biträdas av mig.

I enlighet med det anförda tillstyrker jag, att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 måtte uppföras följande anslag:

Kronor

A. Å driftbudgeten under femte huvudtiteln:	
Bidrag till inrättande av pensionärshem	15 000 000
B. Å kapitalbudgeten under statens utlåningsfonder:	
Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade,
barnrika familjer	15 000 000
C. Å kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd:	
Tertiärlån till viss bostadsbyggnadsverksamhet	50 000 000
Tilläggs lån till viss bostadsbyggnadsverksamhet	2 000 000

Vad angår anslagen å kapitalbudgeten gör jag senare hemställan. Här hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till inrättande av pensionärshem* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av kronor 15 000 000.

Folkpensionering.

[4.] Åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet. Arbetsmarknadskommissionen föreslår, att för detta ändamål å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföres ett anslag av 275 000 kronor. Anslaget är

avsett såsom bidrag till mindre badanläggningar å landsbygden m. m. Rörande motiveringen för förslaget och grunderna för medelsberäkningen torde få hänvisas till betänkandet (s. 342—344).

Ifrågavarande byggnadsarbeten synas mig utgöra lämpliga sysselsättnings-objekt vid en arbetsmarknadskris. Det föreslagna beloppet synes mig lämpligt avvägt. Departements-
chefen.

På grund härav får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av kronor 275 000.

Blindvård.

[5.] **Bidrag till uppförande av hem för blinda barn i förskolåldern.** *Arbetsmarknadskommissionen* föreslår ett anslag för detta ändamål å 117 000 kronor (se betänkandet s. 257—258).

Kommissionen erinrar, att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 till uppförande av hem för blinda i förskolåldern anvisats ett anslag av 72 000 kronor (prop. 281/1944, s. 69—70). Kostnaderna för hemmet beräknades då uppgå till 130 000 kronor, varav 58 000 kronor kunde bestridas av för institutet och förskolan för blinda å Tomtebodas tillgängliga fondmedel. Anslaget uppfördes därför med 72 000 kronor. Numera har byggnadsstyrelsen efter detaljplanering uppskattat kostnaderna till 175 000 kronor. Anslaget behöver alltså uppföras med (175 000 — 58 000) 117 000 kronor.

Medel för ifrågavarande ändamål torde böra avses även för budgetåret 1946/47. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen Departements-
chefen.

att till *Bidrag till uppförande av hem för blinda barn i förskolåldern* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av kronor 117 000.

Tvångsarbetsanstalter, alkoholistanstalter m. m.

[6.] **Statens alkoholistanstalt å Venngarn: Vissa byggnadsarbeten.** I årets statsverksproposition (V ht p. 72) har — i avbidan på särskild proposition i ämnet — beräknats ett reservationsanslag av 95 000 kronor för vissa byggnadsarbeten vid Venngarn. *Arbetsmarknadskommissionen* föreslår (betänkandet s. 258—260), att i investeringsreserven för nästa budgetår medtagas byggnadsarbeten för en sammanlagd kostnadssumma av 295 000 kronor med avdrag av det belopp, som beräknats å riksstaten. Medelsanvisningen å beredskapsstaten skulle alltså uppgå till 200 000 kronor. De företag, som skulle utföras, avse ombyggnad av den s. k. gula flygeln för inredande av personalbostäder (50 000 kronor), uppförande av centraltvättstuga (45 000 kronor),

uppförande av personalbostäder (150 000 kronor) och inredning av gymnastikbyggnadens vind till bostadsrum (50 000 kronor).

*Före-
draganden.*

Mot arbetsmarknadskommissionens förslag torde i och för sig intet vara att invända. I proposition den 29 mars 1946 angående anslag till statens tvångsarbets- och alkoholistanstalter har emellertid för nästa budgetår till byggnadsarbeten vid Venngarn äskats ett anslag av endast 40 000 kronor, avseende ett personalbostadshus vid anstalten. Med hänsyn härtill bör det å allmän beredskapsstat för nästa budgetår för byggnadsarbeten å anstalten avsedda beloppet höjas till (295 000 — 40 000) 255 000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens alkoholistanstalt å Venngarn: Vissa byggnadsarbeten* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av kronor 255 000.

Fattigvård och barnavård.

[7.] **Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Byggnadsarbeten m. m.** I årets statsverksproposition (V ht p. 104) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avbidan på särskild proposition i ämnet till *Statens skyddshem: Byggnadsarbeten m. m.* för budgetåret 1946/47 beräkna ett reservationsanslag av 503 800 kronor. Den föreslagna medelsanvisningen avser av socialstyrelsen i anslagsframställning beträffande nästa budgetår angivna byggnadsföretag. *Arbetsmarknadskommissionen* föreslår (betänkandet s. 260 — 263), att härutöver utföras vissa byggnadsarbeten för en sammanlagd kostnad av 473 000 kronor. Rörande förslagets närmare innehåll och motiveeringen för detsamma torde få hänvisas till betänkandet.

*Före-
draganden.*

För utförande av byggnadsarbeten vid här avsedda anstalter har Kungl. Maj:t i proposition den 8 mars 1946, nr 187, föreslagit riksdagen att under ett anslag med rubriken Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Byggnadsarbeten m. m. å riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 300 500 kronor, mot i statsverksproposition beräknade 503 800 kronor. Genom denna minskning på anslaget å riksstaten hava följande företag, vilka i arbetsmarknadskommissionens förslag medtagits som ordinarie arbeten i investeringsplanen, icke kommit att ingå vare sig som ordinarie arbete eller som reserv, nämligen:

	Beräknad kostnad kronor
Ombyggnad och renovering av flygelbyggnad vid Lövsta	36 300
Uppförande av lärarbostad vid Gräskärr	42 000
Uppförande av svinhus vid Forsane	16 000
Uppförande av rektorsbostad och två bostadshus vid Johannisberg. .	124 500

Summa kronor 218 800.

Medel för nyssnämnda byggnadsarbeten, tillhopa kostnadsberäknade till i runt tal 219 000 kronor, torde jämväl böra beräknas å allmän beredskapsstat. Då den förebragta utredningen övertygat mig om behovet av de föreslagna arbetena och intet synes vara att erinra mot de gjorda beräkningarna, torde anslaget å beredskapsstaten böra upptagas till (473 000 + 219 000) 692 000 kronor.

På grund av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Byggnadsarbeten m. m.* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av kronor 692 000.

C. Medicinalstaten samt hälso- och sjukvården.

Övriga egentliga sjukvårdsanstalter.

[8.] **Bidrag till uppförande av vissa sjukvårdsinrättningar.** *Arbetsmarknadskommissionen* har i sitt betänkande behandlat frågan om upptagande på allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 av vissa under femte huvudtiteln hänförliga anslag till bidrag för uppförande m. m. av olika sjukvårdsinrättningar. Kommissionen har därvid föreslagit, att för nästa budgetår skulle upptagas följande anslag, nämligen

Bidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter	kronor 1 000 000
Bidrag till byggnadsarbeten vid folksanatorierna	» 190 000
Bidrag till uppförande eller inrättande av epidemisjukhus	» 700 000
Bidrag till uppförande m. m. av hem för kroniskt sjuka ..	» 1 000 000

I fråga om den närmare motiveringen för kommissionens förslag ber jag få hänvisa till betänkandet (s. 331—336 och 364—366).

I likhet med arbetsmarknadskommissionen anser jag lämpligt, att å allmän beredskapsstat för nästa budgetår upptagas medel för bidrag till uppförande m. m. av förenämnda slag av sjukvårdsanstalter. Mot de av kommissionen föreslagna anslagsbeloppen har jag intet att erinra.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra följande anslag, nämligen

<i>Bidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter</i>	<i>kronor 1 000 000</i>
<i>Bidrag till byggnadsarbeten vid folksanatorierna</i>	<i>» 190 000</i>
<i>Bidrag till uppförande, inrättande eller lösö- lösen av epidemisjukhus</i>	<i>» 700 000</i>
<i>Bidrag till uppförande m. m. av hem för kroniskt sjuka</i>	<i>» 1 000 000</i>

*Departements-
chefen.*

Förlossningsanstalter.

[9.] **Bidrag till uppförande eller inrättande av förlossningsanstalter.** Såsom av årets statsverksproposition (punkt 167) framgår, har medicinalstyrelsen i skrivelser den 31 augusti och den 22 oktober 1945 gjort framställning om anvisande av medel till förevarande ändamål under budgetåret 1946/47 och därvid — med utgångspunkt från gällande bidragsgrunder — beräknat anslagsbehovet till 1 000 000 kronor. I avbidan på slutligt ställningstagande till vissa av 1941 års befolkningsutredning i betänkande om förlossningsvården framlagda förslag, innebärande bl. a. att statsbidragsgrunderna skulle ändras, upptogs anslaget i statsverkspropositionen med allenast ett preliminärt beräknat belopp av 400 000 kronor.

I sedermera till riksdagen avlåten proposition, nr 89, erinrade jag, att någon rätt till statsbidrag för ifrågavarande ändamål icke föreläge utan att Kungl. Maj:t i varje särskilt fall prövade, huruvida bidrag finge utgå. Under tiden efter gällande statsbidragsbestämmelsers införande år 1937 hade utbildat sig den praxis, att landsting, vars utdebitering per skattekrona understeg medeltalet för riket, icke ansåges böra komma i åtnjutande av statsbidrag, såvida icke särskilda skäl föreläge. I statsverkspropositionen till 1944 års riksdag hade jag emellertid föreslagit en sådan jämkning av denna praxis, att även landsting, vars landstingsskatt något understeg det belopp, som dittills ansetts böra i bidragshänseende utgöra minimigräns, skulle kunna komma i åtnjutande av bidrag. Detta förslag, för vilket som motivering anfördes då föreliggande behov av ytterligare vårdmöjligheter för förlossningsfall samt landstingens ökade kostnader för förlossningsvården, gav riksdagen ej anledning till erinran.

Jag anförde härefter, att enligt min mening nämnda motiv i dagens situation kunde göras gällande för ytterligare utvidgning av kretsen av huvudmän, som finge komma i åtnjutande av byggnadsbidrag. Jag förutsatte därför, att Kungl. Maj:t i fortsättningen vid prövning av inkommande ansökningar om bidrag till inrättande av förlossningsanstalter skulle äga att, i den mån så befunnas befogat, medgiva byggnadsbidrag jämväl för förlossningsanstalter inom sjukvårdsområden, som enligt dittillsvarande gränsdragning varit undantagna från förmånen av dylikt bidrag.

Beträffande anslagsbehovet framhöll jag, att till medicinalstyrelsens förfogande stode en anslagsreservation å 837 412 kronor. Hos Kungl. Maj:t och styrelsen föreläge ansökningar till ett sammanlagt belopp av 121 500 kronor. Med hänsyn till storleken av reservationen och då man syntes få räkna med att en del av de tillämnade byggnadsföretag, för vilka ansökningar om byggnadsbidrag förväntades skola ingivas, representerande ett sammanlagt bidragsbelopp av 1 712 500 kronor, på grund av brist på byggnadsmateriel eller av andra anledningar icke kunde komma till utförande under nästa budgetår, ansåg jag — även om den av mig förordade ytterligare jämkningen i bidragspraxis beaktades — anslaget för nästa budgetår kunna bestämmas till samma belopp, som för innevarande budgetår, eller 400 000 kronor.

Arbetsmarknadskommissionen föreslår, att medel till uppförande och inrättande av förlossningsanstalter medtagas i investeringsreserven för nästa budgetår. Beträffande medelsanvisningens storlek anför kommissionen, att denna komme att till väsentlig del bestämmas av statsmakternas slutliga ställningstagande till medicinalstyrelsens äskanden och befolkningsutredningens förslag. I avvaktan härpå hade kommissionen räknat med ett anslagsbehov motsvarande skillnaden mellan det av medicinalstyrelsen äskade beloppet och det av Kungl. Maj:t preliminärt föreslagna eller 600 000 kronor (se betänkandet s. 336).

Jag tillstyrker, att anslag å beredskapsstaten uppföres för ifrågavarande ändamål. Med avseende å anslagets storlek torde med hänsyn till den av mig förordade uppmjukningen av bidragsreglerna en viss höjning av det av arbetsmarknadskommissionen föreslagna beloppet vara motiverad. På grund av bl. a. de begränsningar av användningsmöjligheterna såsom sysselsättningsobjekt, vilka överhuvud taget äro utmärkande för husbyggnadsarbeten, lär dock någon större höjning icke böra ifrågakomma. Jag anser anslaget lämpligen böra bestämmas till 800 000 kronor.

I enlighet med det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till uppförande eller inrättande av förlossningsanstalter* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av kronor 800 000.

Vad föredragandena sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Nils Hedfors.

Bilaga 3.

Egentliga statsutgifter.

Sjätte huvudtiteln.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 april 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON.

Chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Nilsson, anmäler härefter under kommunikationsdepartementets handläggning hörande ärenden angående egentliga statsutgifter å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 samt anför därvid följande.

B. Väg- och vattenbyggnadsväsendet.

[1.] **Vägunderhåll och vägbyggnader.** Statens arbetsmarknadskommission har i sitt betänkande med förslag till investeringsreserv för budgetåret 1946/47 av statliga, kommunala och statsunderstödda anläggningsarbeten (SOU 1946: 27) å s. 173—192 och 198 (jfr bil. 11—18) framlagt förslag till investeringsplan för statliga och statsunderstödda vägar och gator m. m. samt hemställt, att anslag för genomförande av de till investeringsreserven hörande anläggningsarbetena måtte uppföras å allmän beredskapsstat. Kommissionen har därvid utgått från att Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda äskanden om anslag å riksstaten till motsvarande ändamål skulle av riksdagen bifallas.

Statsutskottet har i utlåtande nr 6 föreslagit följande ändringar beträffande anslagen å riksstaten för budgetåret 1946/47 till nu ifrågakvarande ändamål, nämligen höjning av anslagen till Nyanläggning av bygdevägar med 1 000 000 kronor och till Stensättning av vägar med 800 000 kronor samt

sänkning av anslagen till Förstärkning och förbättring av vägar med 1 000 000 kronor och till Byggande av huvudvägar med 800 000 kronor.

Då jag icke funnit anledning frågå kommissionens förslag beträffande investeringsplanens omfattning i nu förevarande avseenden, synes, därest utskottets förslag antages av riksdagen, investeringsreserven och de av kommissionen beräknade anslagen å beredskapsstaten böra i motsvarande mån minskas respektive ökas.

Under hänvisning till vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra följande anslag, nämligen

<i>Barmarksunderhållet</i>	kronor	40 500 000
<i>Nyanläggning av byggdevägar</i>	»	23 000 000
<i>Nyanläggning av ödebygdevägar</i>	»	6 500 000
<i>Byggande av huvudvägar</i>	»	64 800 000
<i>Ombyggnad av byggdevägar och ödebygdevägar</i>	»	29 500 000
<i>Förstärkning och förbättring av vägar..</i>	»	1 000 000
<i>Vägbeläggningar</i>	»	10 000 000
<i>Bidrag till byggande av vägar och gator</i>	»	55 000 000
<i>Bidrag till byggande av enskilda vägar..</i>	»	4 500 000
<i>Stensättning av vägar</i>	»	7 500 000
<i>Byggande av broar</i>	»	2 900 000.

[2.] **Hamnar och farleder.** Arbetsmarknadskommissionen har (s. 208—216 i betänkandet, jfr bil. 21 och 22) föreslagit, att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 måtte uppföras anslag till Bidrag till handelshamnar och farleder med 10 000 000 kronor, till Utvidgning och förbättring av statens fiskehamnar och farleder med 2 300 000 kronor samt till Bidrag till byggande och underhåll av statsunderstödda fiskehamnar med 5 700 000 kronor.

Statsutskottet har i sitt utlåtande nr 6 föreslagit, att å riksstaten för budgetåret 1946/47 måtte till Utvidgning och förbättring av statens fiskehamnar och farleder anvisas ett reservationsanslag av 1 000 000 kronor, vilket innebär en ökning med 500 000 kronor i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag.

Då jag icke funnit anledning frågå kommissionens förslag beträffande omfattningen av investeringsplanen, i vad densamma avser statens fiskehamnar, synes, därest utskottets förslag vinner riksdagens bifall, investeringsreserven för sådana hamnar böra i motsvarande mån minskas och ifrågavarande anslag å beredskapsstaten uppföras med 1 800 000 kronor. Mot kommissionens förslag i fråga om handelshamnar och farleder samt statsunderstödda fiskehamnar har jag icke funnit anledning till erinran.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra följande anslag, nämligen

<i>Bidrag till handelshamnar och farleder..</i>	kronor	10 000 000
<i>Utvidgning och förbättring av statens</i>		
<i> fiskehamnar och farleder</i>	»	1 800 000
<i>Bidrag till byggande och underhåll av</i>		
<i> statsunderstödda fiskehamnar</i>	»	5 700 000.

[3.] **Vatten- och avloppsledningar.** Arbetsmarknadskommissionen har i sitt betänkande (s. 321—324) beräknat totalkostnaderna för de vatten- och avloppsanläggningar, som förutsättas kunna med statsbidrag utföras under budgetåret 1946/47, till ca 48 000 000 kronor. Uppskattades statsbidraget till i medeltal 50 % av anläggningskostnaden, uppginge det sammanlagda bidragsbehovet till 24 000 000 kronor samt anslagsbehovet med hänsynstagande till av Kungl. Maj:t för samma ändamål å riksstaten för budgetåret 1946/47 äskat belopp till 22 000 000 kronor.

I sitt utlåtande nr 6 har statsutskottet föreslagit, att å riksstaten för budgetåret 1946/47 måtte till Bidrag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp anvisas 4 000 000 kronor eller 2 000 000 kronor mera än Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen äskat.

Då jag icke funnit anledning frågå kommissionens förslag beträffande investeringsplanens omfattning, synes, därest utskottets förslag antages av riksdagen, investeringsreserven böra i motsvarande mån minskas och anslaget å beredskapsstaten uppföras med 20 000 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av kronor 20 000 000.

G. Brandväsendet.

[4.] **Branddammar och brandstationer.** Arbetsmarknadskommissionen har i sitt betänkande (s. 336—338) föreslagit, att investeringsplanen för anläggande av branddammar m. m. för budgetåret 1946/47 skulle omfatta företag för en totalkostnad av 5 000 000 kronor. Om högsta bidragsprocenten tillämpades, skulle av statsmedel erfordras ett belopp av 2 500 000 kronor för planens genomförande, därav 100 000 kronor å riksstaten och 2 400 000 kronor å beredskapsstat.

Kommissionen har vidare (s. 340 och 341 i betänkandet) föreslagit, att å allmän beredskapsstat för nästa budgetår måtte till Bidrag till kommuner för uppförande av brandstationer uppföras ett anslag av 400 000 kronor.

I sitt utlåtande nr 6 har statsutskottet föreslagit, att å riksstaten för budgetåret 1946/47 måtte till Bidrag till kommuner för anläggande av branddammar anvisas 400 000 kronor eller 300 000 kronor mera än Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen äskat. Då jag icke funnit anledning frånga kommissionens förslag beträffande omfattningen av investeringsplanen för branddammar, torde, därest utskottets förslag antages av riksdagen, investeringsreserven böra i motsvarande mån minskas och anslaget till bidrag till kommuner för anläggande av branddammar å beredskapsstaten uppföras med 2 100 000 kronor. Mot kommissionens förslag rörande brandstationer synes intet vara att erinra.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra följande anslag, nämligen

<i>Bidrag till kommuner för anläggande av</i>	
<i>branddammar</i>	kronor 2 100 000
<i>Bidrag till kommuner för uppförande av</i>	
<i>brandstationer</i>	» 400 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Fredric Hawerman.

Bilaga 4.

Egentliga statsutgifter.**Åttonde huvudtiteln.**

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 april 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Erlander, och statsrådet Quensel anmäla här efter under ecklesiastikdepartementets handläggning hörande ärenden angående egentliga statsutgifter å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47, statsrådet Erlander beträffande punkten 1 och punkterna 4—7 samt statsrådet Quensel beträffande punkterna 2 och 3. Föredragandena yttra härvid följande.

B. Arkiv, bibliotek och museer.

[1.] **Bidrag till omläggning av värme-, vatten- och ventilationssystemet inom nordiska museet.** I sina anslagsäskanden för nästa budgetår har *nordiska museets nämnd* gjort framställning om anvisande av ett anslag av 372 400 kronor till påbörjande av omläggning av värme-, vatten- och ventilationssystemet inom nordiska museets under åren 1888—1907 uppförda byggnad vid Lejonslätten. Beträffande behovet av de föreslagna arbetena har nämnden anfört bland annat följande.

Den nuvarande värmeledningen, som arbetar med ångvärme, har sex pannor, uppställda i två block med tre pannor i varje. Pannorna i norra blocket äro monterade år 1900, i det södra blocket år 1903. Då värmeledningen installerades, voro pannorna nya och ha sedan dess ständigt varit i funktion. Efter inspektion av pannorna den 3 april 1945 har mellersta och norra Sveriges ångpanneförening framhållit, att samtliga pannor i ena blocket till följd av läckage hade igenproppade tuber, varför deras effektivitet vore betydligt nedsatt. Den mellersta av dessa vore dessutom läck i bakgaveln. Med hänsyn till ålder och driftstillstånd i övrigt borde den ej repareras utan kasseras.

Pannornas tillstånd vore jämväl i övrigt enligt ångpanneföreningens uttalande sådant, att ett utbyte torde vara nödvändigt inom en snar framtid.

Emellertid är i själva verket hela värmeanläggningen så försliten, att alla ledningar måste utbytas. I annat fall riskerar man skador i största omfattning genom att rör brista eller att värmeledningen för längre tid bringas ur funktion. Särskilt stora äro dessa risker under den kallaste årstiden, då pannornas kapacitet pressas. En katastrof av nu antytt slag skulle innebära, att museet tvingades stänga sina lokaler för allmänheten och att de oersättliga kulturvärden, som museets egna och livrustkammarens deponerade samlingar utgöra, skulle löpa risk för allvarliga skador.

Ångtrycksvärmen i museet måste i och för sig anses olämplig med hänsyn till den starka rostbildningen i rören samt på grund av elementens höga temperatur, varigenom dammet förbrännes och avsätter sig i form av sot på rummens väggar, vilket inom ett museum helt naturligt medför mycket betydande olägenheter. Den nuvarande anläggningens höga ålder förklarar, att den icke heller har den ur modern synpunkt lämpligaste utformningen. Särskilt gäller detta elementens placering vid innerväggarna eller på andra ogynnsamma platser i stället för vid fönstren. Systemet är också oekonomiskt på så vis, att uppvärmning av bostads- och tjänsterum samt av arbetslokaler, i vilka vanlig rumstemperatur är nödvändig, icke kan ske utan att samtidigt uppvärma byggnadens huvuddel, där avsevärt lägre temperatur är önskvärd.

Av ovan angivna skäl har det ansetts lämpligt, att i stället för en omfattande reparation av det gamla systemet, som i praktiken även den skulle betyda en nyanläggning, övergå till ett helt nytt system. Därvid skulle cirkulerande varmvatten komma till användning och elementens form och placering anpassas efter de olika rummens behov. Framför allt är det av vikt, att bostads- och tjänsterummen få från de egentliga museilokalerna skilda ledningar och pannor.

I samband med dessa arbeten torde även en omläggning av ventilations-systemet bli nödvändig för att museets lokaler på ett fullt tillfredsställande sätt skola kunna utnyttjas. Ytterst önskvärt vore emellertid att med hänsyn till museiföremålens vård en anordning för artificiell luftkonditionering i museet bleve installerad. Luftens ringa fuktighetshalt i stora delar av museet gör, att föremål av trä lätt bli uttorkade med åtföljande risk för sprickbildning. Oliketerna i luftens fuktighetsgrad på olika håll i lokalerna, sannolikt i sin tur beroende på de likaledes kraftigt växlande temperaturförhållandena, äro överhuvud icke gynnsamma för de museala föremålens fortbestånd.

Slutligen blir det även nödvändigt att utbyta den nuvarande vattenledningen, som är anlagd samtidigt med värmeledningen, mot en ny, alldenstund även vattenledningsrören befinna sig i mycket dåligt skick. De äro så igenrostade, att vattentrycket i de övre våningarna är ytterligt nedsatt och riskerna för allvarlig skadegörelse vid bristning mycket stora.

Kostnaderna för de föreslagna arbetena ha beräknats sålunda:

Omläggning av värmeledningsanläggningen	kronor	245 000
Omläggning av ventilationsanläggningen	»	110 000
Konstruktionsritningar för nämnda ändamål	»	15 800
Omläggning av vatten- och avloppsledningar	»	66 000
Byggnads-, isolerings- och ändringsarbeten i samband med omläggningen av värmesystemet m. m.	»	350 000

Summa kronor 786 800.

Nämnden framhåller, att avsevärda besparingar å driftkostnaderna komme att göras, sedan de planerade arbetena utförts. Framför allt komme de ofant-

liga värmeförluster, som nu uppstode i den synnerligen bristfälligt isolerade byggnaden att avsevärt nedbringas genom i samband med den planerade omläggningen utförda isoleringsarbeten. Genom skilda system å ena sidan för bostads- och tjänsterum samt arbetslokaler, å andra sidan för byggnadens huvuddel, där avsevärt lägre temperatur vore önskvärd, borde vidare i framtiden, särskilt under vår- och höstmånaderna en icke oväsentlig kostnadsminskning kunna uppstå.

Beträffande finansieringen av byggnadsföretaget har nämnden anfört följande.

För museet är det givetvis fullkomligt otänkbart att nu eller under överskådlig tid av egna medel kunna täcka utgifter av denna storleksordning. Uppförandet av museibyggnaden skedde med hjälp av betydande anslag från de i samband härmed startade penninglotterierna. Underhållet av byggnaden bekostades ursprungligen helt av institutionens egna tillgängliga medel. Då detta emellertid blev alltför betungande beviljade Kungl. Maj:t enligt nådigt brev den 21 november 1930 en andel i en dragning i penninglotteriet, uppgående till 200 000 kronor, avsedda att bilda en fond för byggnadens framtida underhåll. Avkastningen, som i genomsnitt uppgått till 4 procent, har sedermera varje år använts till löpande underhållsarbeten. Dessutom har vid ett tidigare tillfälle riksdagen beviljat museet särskilt anslag för sådant ändamål, nämligen 1924, då 26 000 kronor anvisades för åtgärder till stärkande av brandsäkerheten inom museibyggnaden, vilka arbeten utfördes av byggnadsstyrelsen.

Enligt testamentariskt förordnande av makarna Hans och Augusta Wersén erhöll museet dessutom 1941 en penningssumma, som avsatts till en fond, benämnd nordiska museets nya byggnadsfond. Kapitalbehållningen utgjorde den 31 december 1944 42 090 kronor 73 öre, och avkastningen skall enligt gällande bestämmelser tills vidare läggas till kapitalet. Fondens ändamål är att bidra till kostnaderna för tillbyggnad till eller ombyggnad av den nuvarande museibyggnaden vid Lejonslätten, däri inbegripet förbättringar å densamma. Denna fond kan tagas i bruk för nu ifrågavarande ändamål. Därutöver har museet emellertid inga medel tillgängliga för dessa oundgängligen nödvändiga arbeten.

Då här berörda arbeten äro av en sådan storleksordning, att deras utförande torde komma att erfordra längre tid än ett år, synes det nämnden lämpligt att fördela kostnaderna på de tvenne budgetåren 1946/47 och 1947/48. Nämnden nödgas sålunda nu hemställa, att halva det beräknade beloppet eller $\frac{1}{2}$ (786 800 — 42 000 =) 372 400 kronor anvisas för att möjliggöra påbörjande av byggnadsarbetena.

Byggnadsstyrelsen har funnit de föreslagna arbetena önskvärda och behövliga men ifrågasatt, om icke utförande av desamma med hänsyn till knappheten på materiel och arbetskraft borde uppskjutas någon tid. Mot de beräknade kostnaderna har byggnadsstyrelsen icke haft något att erinra.

Statskontoret har ansett lämpligast, att arbetena i fråga helt eller delvis upptagas i investeringsreserven av statsunderstödda anläggningsarbeten för nästa budgetår. Beträffande finansieringen av arbetena har ämbetsverket anfört följande.

Enligt vad nordiska museets nämnd framhållit komma arbetena att leda till avsevärda besparingar i driftkostnader, för vilka statsbidrag ej utgår.

Arbetskostnaderna torde böra stanna å institutionen med minst ett belopp, som svarar mot de årliga besparingarnas kapitalvärde. För detta ändamål lär institutionen böra erhålla ett amorteringslån på fördelaktiga villkor av statsmedel. Det förtjänar därvid tagas under övervägande, huruvida icke medgivande bör lämnas att i första hand taga den i framställningen omnämnda fonden å 200 000 kronor för museibyggnadens framtida underhåll i anspråk i stället för lånemedel. Det sålunda angivna sättet för finansieringen av kostnaderna förutsätter, att en närmare uppskattning av besparingarna kommer till stånd.

Departements-
chefen.

De av nordiska museets nämnd föreslagna arbetena inom museibyggnaden vid Lejonslätten finner jag i likhet med byggnadsstyrelsen behövliga. Kostnaderna för arbetenas utförande ha beräknats till 786 800 kronor. Mot kostnadsberäkningen har jag icke funnit anledning till erinran. Till bestridande av kostnaderna stå vissa fondmedel å i runt tal 42 000 kronor till förfogande. Då museet icke har möjlighet att av egna medel bestrida återstoden av de beräknade kostnaderna eller 744 800 kronor, anser jag mig böra förorda, att staten här träder hjälpsam emellan. Enligt vad nämnden framhållit skulle genom arbetenas utförande väsentliga besparingar uppstå i driftkostnader, för vilka statsbidrag ej utgår. Med hänsyn härtill kan, såsom statskontoret föreslagit, en viss reducering av det begärda statsbidraget vara motiverad. Jag finner det emellertid lämpligare, att hänsyn toges till driftkostnadsminskningen, när sådan inträtt, vid avvägningen av det anslag, som årligen utgår till museets verksamhet. Jag förordar därför, att bidrag av statsmedel lämnas till ifrågavarande byggnadsarbeten med det belopp, som utöver nyssnämnda belopp av 42 000 kronor erfordras för arbetenas utförande, dock med högst 745 000 kronor. Därest arbetena komma till utförande i arbetslöshetsbekämpande syfte synes det lämpligt, att hela företaget kan utföras i ett sammanhang, varför på beredskapsstat för nästa budgetår bör upptagas ett till 745 000 kronor avrundat belopp för ändamålet.

Äberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till omläggning av värme-, vatten- och ventilationssystemet inom nordiska museet* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av kronor 745 000.

C. Kyrkliga ändamål.

[2.] **Domkapitlen och stiftsnämnderna: Uppförande av domkapitelshus i Växjö.** Till detta ändamål har anslag senast uppförts å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 med 120 000 kronor. En utförlig redogörelse för denna byggnadsfråga har lämnats i propositionen 1944: 281 (s. 107 ff.) till vilken redogörelse torde få hänvisas.

I skrivelse den 17 oktober 1945 har *domkapitlet i Växjö* — under fram-

hållande av angelägenheten av ifrågavarande byggnadsföretag — hemställt om vidtagande av åtgärder för byggnadsföretagets utförande.

Arbetsmarknadskommissionen har i sitt betänkande (s. 288) hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra anslag för ändamålet med oförändrat belopp, 120 000 kronor.

Med biträdande av arbetsmarknadskommissionens förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

*Före-
draganden.*

att till *Domkapitlen och stiftsnämnderna: Uppförande av domkapitelshus i Växjö* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av kronor 120 000.

[3.] **Domkapitlen och stiftsnämnderna: Iordningställande av vissa lokaler för domkapitlet i Skara m. m.** I skrivelse den 13 mars 1945 har *domkapitlet i Skara* hos Kungl. Maj:t gjort framställning om anvisande — eventuellt å beredskapsstat — av ett anslag å 60 750 kronor för iordningställande av arkivlokaler, sessionssal och panncentral m. m. i konsistoriehuset i Skara. Över nämnda framställning har *byggnadsstyrelsen*, som hört *riksantikvarieämbetet*, den 13 december 1945 avgivit utlåtande.

Arbetsmarknadskommissionen, som tagit del av handlingarna i ärendet, har i sitt betänkande (s. 288) hemställt, att anslag för ifrågavarande ändamål måtte uppföras å allmän beredskapsstat för nästa budgetår med 54 000 kronor.

Beträffande den närmare motiveringen för och beräkningen av anslaget torde jag få hänvisa till kommissionens betänkande (s. 280 ff.).

Jag finner i likhet med arbetsmarknadskommissionen lämpligt, att de av domkapitlet i Skara föreslagna byggnadsarbetena beträffande konsistoriehuset medtagas i förslaget till investeringsreserv för nästa budgetår. Kostnaderna för byggnadsarbetena ha beräknats till 58 610 kronor, varav 54 200 kronor ansetts belöpa å sådana lokaler, som disponeras av domkapitlet och stiftsnämnden, och återstoden eller 4 410 kronor å övriga lokaler. Mot kostnadsberäkningen och kostnadsfördelningen har jag icke funnit anledning till erinran. Sistnämnda kostnad torde, såsom domkapitlet förutsatt, bära bestridas av domkyrkan i Skara, som äger konsistoriehuset. Då domkyrkan enligt vad domkapitlet framhållit saknar medel att bestrida byggnadskostnaderna i övrigt, föreslår jag, att dessa såsom tidigare skett i liknande fall (jfr 1939 års åttonde huvudtitel, punkten 39) lika fördelas mellan staten och kyrkofonden. Statens bidrag för ändamålet torde bära anvisas från ett särskilt å allmän beredskapsstat för nästa budgetår uppfört anslag under åttonde huvudtiteln, vilket anslag torde bära bestämmas till 27 000 kronor. Då enahanda belopp enligt vad jag föreslagit skulle utgå ur kyrkofonden, bör riksdagens medgivande härtill inhämtas.

*Före-
draganden.*

Domkapitlets framställning, i vad densamma avser medelsanvisning för anskaffande av möbler m. m. till sessionssalen, torde icke i detta sammanhang böra upptagas till prövning.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till Domkapitlen och stiftsnämnderna: Iordningställande av vissa lokaler för domkapitlet i Skara m. m. å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av kronor 27 000;

dels ock medgiva att av kyrkofonden må, under för beredskapsstaten gällande förutsättningar, till iordningställande av vissa lokaler för domkapitlet i Skara m. m. utgå ett belopp av 27 000 kronor.

D. Akademier m. m.

[4.] **Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan: Bidrag till vissa reparationsarbeten m. m.** Till ifrågavarande ändamål har riksdagen efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1944: 281 (s. 110) å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppfört ett anslag av 21 000 kronor.

*Departements-
chefen.* Anslag till utförande av ifrågavarande byggnadsföretag, vilket upptagits på den av arbetsmarknadskommissionen framlagda investeringsplanen för vissa kommunala och enskilda arbeten (se betänkandet s. 365—366), bör upptagas å allmän beredskapsstat för nästa budgetår med oförändrat belopp. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att till Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan: Bidrag till vissa reparationsarbeten m. m. å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av kronor 21 000.

I. Folkundervisningen.

[5.] **Folkskolor m. m.: Bidrag till vissa byggnadsarbeten.** *Arbetsmarknadskommissionen* har i sitt betänkande (s. 329) hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till nämnda ändamål å allmän beredskapsstat för nästa budgetår uppföra ett anslag av 17 000 000 kronor.

Rörande den närmare motiveringen för och beräkningen av anslaget torde jag få hänvisa till kommissionens betänkande (s. 324 ff.).

Till Folkskolor m. m.: Bidrag till vissa byggnadsarbeten har riksdagen för *Departements-
chefen.* budgetåret 1946/47 beviljat ett förslagsanslag av 8 000 000 kronor. Då medelsbehovet för detta ändamål vid genomförande av den av arbetsmarknads-kommissionen för samma budgetår föreslagna investeringsplanen för folkskolebyggnader enligt kommissionens beräkningar med 17 000 000 kronor överstiger det redan beviljade anslagets belopp, har kommissionen ansett sig böra föreslå, att anslag för ändamålet jämväl skall uppföras å allmän beredskapsstat för nästa budgetår med sistnämnda belopp. Vid ett utnyttjande av investeringsreserven på detta område torde emellertid de byggnadsbidrag, som komma att utbetalas under nästa budgetår, böra bestridas från det av riksdagen för samma budgetår redan anvisade anslaget till bidrag till vissa byggnadsarbeten för folkskoleväsendet, vilket anslag har förslagsanslags natur. Särskilt anslag för ändamålet torde sålunda icke böra uppföras å beredskapsstat. Med hänsyn till det väsentliga anslagsöverskridande, som ett mera avsevärt utnyttjande av ifrågavarande investeringsreserv skulle medföra, synes det emellertid lämpligt, att kommissionens förevarande förslag i detta sammanhang bringas till riksdagens kännedom.

[6.] **Folkskolor m. m.: Bidrag till underhåll av skollokaler.** *Arbetsmarknads-kommissionen* har i sitt betänkande (s. 331) hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att å allmän beredskapsstat för nästa budgetår för nämnda ändamål uppföra ett anslag av 1 800 000 kronor.

Rörande den närmare motiveringen för och beräkningen av anslaget torde jag få hänvisa till kommissionens betänkande (s. 329 ff.).

Enligt arbetsmarknads-kommissionens förslag, vilket jag anser mig böra *Departements-
chefen.* biträda, skall bidrag ur nu ifrågavarande anslag utgå för underhållsarbeten å skolhusbyggnader, därest behovet av de ifrågasatta arbetena konstaterats av vederbörande folkskolinspektör, med 50 kronor per lokal och skolenhet, dock högst med kostnaden för arbetena. Bidraget bör, såsom kommissionen synes ha avsett, utgå utöver det underhålls- och materielbidrag, som skoldistriktet enligt nu gällande bestämmelser äger uppbära. Vid bidragets bestämmande torde, såsom kommissionen av anslagsberäkningen att döma förutsatt, endast sådana lokaler böra medräknas, för vilka underhålls- och materielbidrag utgår, d. v. s. klassrum, specialrum, gymnastikrum, slöjdsalar och rum för undervisning i hushållsgöromål.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till underhåll av skollokaler* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av kronor 1 800 000.

J. Yrkesundervisningen.

[7.] **Yrkesutbildning vid en arbetslöshetskris.** Efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1944:281 (s. 112 ff.) uppfördes dels å allmän beredskapsstat I för budgetåret 1944/45 ett anslag av förslagsvis 4 000 000 kronor till Yrkesutbildning i beredskapskurser m. m., dels ock å allmän beredskapsstat III för samma budgetår ett anslag av 20 000 000 kronor till Yrkesutbildning i kurser för arbetslösa. Under förstnämnda anslag beräknades ett belopp av 1 500 000 kronor till förberedande åtgärder för och igångsättande vid behov av yrkesutbildningskurser för arbetslösa. Från och med innevarande budgetår har det å allmän beredskapsstat I för budgetåret 1944/45 uppförda anslaget överflyttats till riksstaten. I årets åttonde huvudtitel har för nästa budgetår äskats ett förslagsanslag av 1 800 000 kronor till Yrkesutbildningskurser för arbetslösa m. m. Av detta anslag ha förslagsvis 1 500 000 kronor beräknats skola disponeras till anordnande i begränsad omfattning av yrkesutbildningskurser för arbetslösa.

Med stöd av 1944 års riksdags beslut (skrivelsen nr 431, p. 4) har Kungl. Maj:t den 29 juni 1945 utfärdat kungörelse (nr 445) angående yrkesutbildningskurser för arbetslösa. Bestämmelserna i nämnda kungörelse taga sikte på såväl en mera lokalt betonad arbetslöshetssituation som en riksomfattande arbetsmarknadskris.

*Departements-
chefen.*

Under det av riksdagen numera för budgetåret 1946/47 under riksstatens åttonde huvudtitel beviljade förslagsanslaget å 1 800 000 kronor till Yrkesutbildningskurser för arbetslösa m. m. ha medel beräknats till anordnande i begränsad omfattning av kurser för meddelande av yrkesutbildning åt arbetslösa. Några säkra hållpunkter för beräkningen av det verkliga medelsbehovet för dylik utbildningsverksamhet under nästa budgetår föreligga givetvis icke. Därest det skulle visa sig lämpligt och erforderligt att med stöd av nämnda kungörelse anordna yrkesutbildningskurser för arbetslösa i större omfattning, torde statens utgifter för ändamålet komma att avsevärt överstiga det medelsbehov, varmed räknats vid avvägningen av nyssnämnda anslag. Det synes mig ur budgetteknisk synpunkt lämpligt, att statens utgifter även för dylik händelse bestridas från sagda anslag, som har förslagsanslags natur. Därest riksdagen icke finner anledning till erinran mot vad jag sålunda förordat, torde därför särskilt anslag för ändamålet icke böra uppföras å allmän beredskapsstat för nästa budgetår.

Vad föredragandena sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:
Lars Ekströmer.

Bilaga 5.

Egentliga statsutgifter.

Nionde huvudtiteln.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 april 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sköld, anmäler härefter under jordbruksdepartementets handläggning hörande ärenden angående egentliga statsutgifter å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 samt anför därvid följande.

[1.] **Grunder för utlämnande av statsunderstöd till vissa förbättringsarbeten på jordbrukets och skogsbrukets områden.** Med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 264 bemyndigade 1944 års riksdag (skrivelse nr 435) Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vissa av min företrädare uppdragna riktlinjer för budgetåret 1944/45 fastställa grunder för utlämnande av statsunderstöd i händelse av mera omfattande arbetslöshet till vissa förbättringsarbeten på jordbrukets och skogsbrukets områden. I propositionen angavs såsom den allmänna ram, inom vilken bidrag skulle kunna utlämnas till dylika arbeten, vissa av lantbruksstyrelsen och skogsstyrelsen angivna procentsatser. I fråga om lån till dessa arbeten skulle gälla i huvudsak vissa av 1942 års jordbrukskommitté angivna grunder. Det förutsattes, att Kungl. Maj:t skulle äga att i samband med fastställandet av bidragsgrunderna meddela närmare bestämmelser rörande låneverksamheten. Beträffande innehållet i propositionen i övrigt tillåter jag mig hänvisa till densamma.

I särskilda skrivelser den 9 och 10 mars 1945 ha *lantbruksstyrelsen* och *skogsstyrelsen* hemställt, att berörda grunder måtte givas fortsatt tillämpning vid medelsanvisning för ändamålet under budgetåret 1945/46. I anslutning härtill har emellertid skogsstyrelsen, under åberopande av en av *stiftsjägmästaren i Uppsala, Hemming Gadd* till styrelsen ingiven framställning, ifrå-

gasatt utvidgning av möjligheten att lämna statsbidrag för skogliga beredskapsarbeten till att i vissa fall avse även skogar av ecklesiastik natur, vilka enligt nu gällande bestämmelser icke omfattas av bidragsgivningen. Rörande skälen härtill inhämtas av styrelsens promemoria och stiftsjägmästaren Gadds framställning väsentligen följande.

Det övervägande flertalet pastorat äro för finansieringen av sina prästlönekostnader beroende av att, utöver egna prästlönetillgångar, erhålla tillskott från kyrkofonden. Vid bestämmandet av detta tillskott toges ej den verkliga boställsavkastningen i betraktande utan till grund för beräkningen av pastoratets egna prästlönetillgångar lägges en efter vissa grunder för 10 år framåt beräknad s. k. normalavkastning. Härvid upptages för löneboställes skogsdel såsom inkomst det bedömda rotvärdet av hushållningsplanens avverkningsbelopp och på utgiftssidan samtliga kostnader för skogens förvaltning och skötsel. Vid normaluppskattningsförrättningen bestämmes sålunda med stöd av detaljuppgifter i hushållningsplanen, vilka arbeten av olika slag, som skola komma till utförande inom de närmaste 10 åren samt anvisas erforderliga medel härför. Kostnaden för dessa arbeten kommer härigenom att åvila kyrkofonden. Då dennas storlek regleras genom den s. k. allmänna kyrkoavgiften, som uttages av samtliga skattebetalare i riket, innebär arbetenas upptagande i normaluppskattningen, att de bekostas av allmänna medel. Man torde kunna utgå ifrån att så gott som samtliga kultur- och avdikningsarbeten som böra utföras å ecklesiastika skogar ingått i normaluppskattningarna. En förutsättning för att vid normaluppskattning avdrag medgivits för vägbyggnad har varit, att fullständig utredning förelegat angående kostnaderna för företaget. Vanligen synas frågor angående löneboställes anslutning till vägföretag ha avgjorts efter hand, i den mån de anmält sig och sålunda utan samband med normaluppskattning. Av vad sålunda anförts torde framgå, att, medan kulturer och dikningar å de ecklesiastika skogarna genom att intagas i normaluppskattningarna, i de flesta fall kunna anses vara i förväg bekostade av allmänna medel, någon motsvarande generell regel icke torde gälla beträffande skogsvägar. Då anläggandet av skogsbilvägar drager relativt stora kostnader, skulle möjligheten att bevilja statsbidrag för ändamålet underlätta ett snabbt och effektivt genomförande av planläggningen av dylika företag å de ecklesiastika skogarna. I detta sammanhang må erinras om att statsbidrag för anläggning av enskilda vägar även utgår till företag å ecklesiastika skogar (kungörelsen nr 800/1943). Likaså kunna statsbidrag utgå från statens avdikningsanslag för torrlägningsföretag å marker tillhörande ecklesiastika fastigheter (kungörelsen nr 431/1939).

I anslutning till vad sålunda anförts och under framhållande av önskvärdheten av att få till stånd skogliga beredskapsarbeten även å ecklesiastika fastigheter har skogsstyrelsen föreslagit, att tillämpningsområdet för bidragsgivningen vidgas till att gälla jämväl skogar av ecklesiastik natur i sådana fall då avdrag för kostnaderna ej medgivits vid enligt kyrkofondlagen företagen uppskattning av löneboställes normalavkastning. Styrelsen har förklarat sig förutsätta att å skogar, som stå under stiftsnämnds inseende och vård, förvaltning och redovisning av anvisade medel samt övriga uppgifter i samband med verksamheten handhavas av vederbörande stiftsnämnd. Då ecklesiastika skogar som regel låge insprängda bland enskildas marker, torde det ofta inträffa, särskilt beträffande skogsvägar, att endast mindre delar av företagen berörde de ecklesiastika skogarna. Med hänsyn härtill torde det i dylika fall vara ändamålsenligt, att vederbörande stiftsnämnd träffade överenskommelse med skogsvårdsstyrelsen, att denna åtog sig alla uppgifter, som stode i samband med företaget.

Lantbruksstyrelsen och skogsstyrelsen ha i särskilda skrivelser den 21 respektive den 28 februari 1946 framlagt förslag till anslagsäskanden å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 avseende bland annat anslag till vissa förbättringsarbeten å jordbrukets och skogsbrukets områden. Ämbetsverken ha vid sina anslagsberäkningar utgått ifrån att de av dem föreslagna bidragsgrunderna skulle få tillämpas även under nästa budgetår.

I det följande har jag för avsikt att förorda anvisande av anslag å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 till förbättringsarbeten inom jordbrukets och skogsbrukets områden. Av samma skäl som åberopades i propositionen nr 264 till 1944 års riksdag torde Kungl. Maj:t böra bemyndigas att för nästa budgetår, i huvudsaklig överensstämmelse med i nämnda proposition angivna riktlinjer, fastställa grunder för utlämnande av statsunderstöd till förenämnda förbättringsarbeten. Med anledning av vad skogsstyrelsen anfört synes emellertid Kungl. Maj:t böra erhålla möjlighet att, där så finnes lämpligt, bevilja bidrag jämväl för vissa skogligen arbeten å fastighet av ecklesiastisk natur. Departements-
chefen.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med av mig angivna riktlinjer, för budgetåret 1946/47 fastställa grunder för utlämnande från anslag å allmän beredskapsstat av statsunderstöd till vissa förbättringsarbeten på jordbrukets och skogsbrukets områden.

D. Undervisningsanstalter för jordbruk och lantmannanäringar m. m.

[2.] **Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter.** För detta ändamål har å riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisats ett reservationsanslag av 2 600 000 kronor. Kungl. Maj:t har den 22 december 1939 utfärdat kungörelse (nr 910) angående statsbidrag till nybyggnader m. m. vid vissa anstalter för lantbruksundervisning, ändrad genom kungörelserna nr 120/1945 och 622/1945.

I sitt den 21 februari 1946 avgivna betänkande med förslag till investeringsreserv av statliga, kommunala och statsunderstödda anläggningsarbeten för budgetåret 1946/47 (SOU 1946: 27), har *statens arbetsmarknadskommision* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 upptaga ett anslag å 5 300 000 kronor till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter. Beträffande motiveringen för kommissionens förslag torde jag få hänvisa till betänkandet s. 328.

I detta sammanhang torde jag få anmäla att *lantbruksstyrelsen* i sin förenämnda skrivelse den 21 februari 1946 föreslagit anslagsäskande till förevarande ändamål med 4 500 000 kronor. Styrelsen har härvid anfört i huvudsak följande.

Behovet av statsmedel för genomförande av samtliga de byggnadsarbeten, beträffande vilka ansökningar om bidrag äro beroende av Kungl. Maj:ts prövning eller inkommit till lantbruksstyrelsen, uppgår till 11 428 300 kronor. Av de för ifrågavarande ändamål å riksstaten till och med innevarande budgetår anvisade medlen återstå 1 343 600 kronor. Skulle samtliga dessa byggnadsarbeten komma till utförande under budgetåret 1946/47, skulle vid bifall till Kungl. Maj:ts förslag om anvisande under förenämnda anslagstitel av ett anslag av 2 600 000 kronor å riksstaten för nästa budgetår erfordras en medelsanvisning av $(11\,428\,300 - 1\,343\,600 - 2\,600\,000 =) 7\,484\,700$ kronor å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47. Det torde emellertid enligt lantbruksstyrelsens mening icke vara möjligt att under nästa budgetår igångsätta samtliga nu omförmälda byggnadsarbeten, varför medelsbehovet kan beräknas bliva något lägre än sistnämnda belopp. Styrelsen beräknar sålunda, att de byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter, vilka redan äro i det närmaste färdigställda eller påbörjade samt de byggnadsarbeten, vilka lämpligen kunna påbörjas under budgetåret 1946/47 påfordra ett statsbidragsbelopp av sammanlagt i runt tal 8 271 700 kronor. Under förutsättning att riksdagen anvisar det av Kungl. Maj:t för budgetåret 1946/47 å riksstaten äskade reservationsanslaget å 2 600 000 kronor och med hänsyn tagen till den förutnämnda reservationen av 1 343 600 kronor å ifrågavarande anslag, skulle sålunda å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 för ändamålet böra anvisas ett reservationsanslag av i runt tal 4 328 100 kronor.

Då emellertid de verkställda kostnadsberäkningarna beträffande åtminstone några av de planerade byggnadsarbetena äro utförda vid en tidpunkt då prisläget var avsevärt lägre än vad för närvarande är fallet, torde det behöfliga beloppet böra beräknas till 4 500 000 kronor. För tillgodoseende av föreliggande bidragsbehov skulle sålunda å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 erfordras anslagsanvisning med 4 500 000 kronor.

Lantbruksstyrelsen har vid sina beräkningar av behovet av anslag å allmän beredskapsstat för nästa budgetår för utlämnande av statsbidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter ansett sig böra utgå från nu gällande bidragsgrunder.

Statens arbetsmarknadskommission har i remissutlåtande den 21 mars 1946 förklarat, att anledningen till att kommissionens beräkning av anslagsbehovet blivit högre än lantbruksstyrelsens vore, att kommissionen vid uppgörande av ifrågavarande förslag tagit hänsyn jämväl till ansökningar, som vid tidpunkten för investeringsplanens upprättande ännu icke ingivits till lantbruksstyrelsen.

*Departements-
chefen.*

Då statens arbetsmarknadskommissions förslag om medelsanvisning grundas på en mera omfattande inventering av arbetsobjekt av förevarande slag, synes anslag böra äskas med det av kommissionen föreslagna beloppet.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av kronor 5 300 000.

G. Lanthushållning i allmänhet.

[3.] **Bidrag till vissa förbättringsåtgärder på jordbrukets område.** Å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 anvisades till förevarande ändamål dels å beredskapsstat II 6 000 000 kronor dels ock å beredskapsstat III 18 000 000 kronor. Från anslagen, som icke togos i anspråk, avsågos kunna utlämnas bidrag bland annat till förbättring av ekonomibyggnader, gödselvårdsanläggningar, avdikningsföretag, täckdikningsföretag, betesförbättringar, nyodlingar, stenröjningar, jordkörningar och avloppsförbättringar ävensom till uppförande av siloanläggningar. Beträffande de närmare bestämmelserna för anslagens användning torde jag få hänvisa till propositionerna nr 281/1944 s. 137 f. samt 264/1944 s. 5 f., 17 f. och 39 f.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom i statsverkspropositionen framlagda förslag har riksdagen å riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisat

1) till Bidrag till gödselvårdsanläggningar ett reservationsanslag av 250 000 kronor;

2) till Bidrag till ladugårdsförbättringar ett reservationsanslag av 400 000 kronor;

3) till Bidrag till uppförande av siloanläggningar ett reservationsanslag av 100 000 kronor;

4) till Grundförbättringar: Statens avdikningsanslag ett förslagsanslag av 3 600 000 kronor;

5) till Grundförbättringar: Bidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk m. m. ett förslagsanslag av 3 000 000 kronor;

6) till Grundförbättringar: Bidrag till täckdikningar ett reservationsanslag av 400 000 kronor.

I fråga om de för anslagen gällande bestämmelserna torde jag få hänvisa till statsverkspropositionen punkterna 107, 126, 128 och 154—156.

I sin skrivelse den 21 februari 1946 har *lantbruksstyrelsen* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 anvisa följande anslag, nämligen

till Bidrag till gödselvårdsanläggningar.....	kronor	5 500 000
» » » ladugårdsförbättringar	»	45 000 000
» » » uppförande av siloanläggningar	»	100 000
» Grundförbättringar: Statens avdikningsanslag	»	4 000 000
» » Bidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk m. m.....	»	17 000 000
» » Bidrag till täckdikningar	»	9 200 000

Vidare har lantbruksstyrelsen i anslutning till förslagen rörande medelsanvisning till statens avdikningsanslag och till bidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk m. m. hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, såvitt angår det förra anslaget, att under budgetåret 1946/47 statsbidrag till utförande av såsom beredskapsarbeten planerade torrläggningsföretag måtte få beviljas från statens avdikningsanslag med tillhopa högst 6 000 000 kronor ävensom att Kungl. Maj:t finge under nämnda budgetår från anslaget anvisa erforderliga medel till anställande hos lantbruksstyrelsen av för granskning av ansökningarna om bidrag till torrläggningsföretag m. m. erforderlig arbetskraft samt, såvitt angår det senare anslaget, att Kungl. Maj:t finge för budgetåret 1946/47 bevilja statsanslag intill anslagets belopp för utlämnande av statsbidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk m. m.

Av innehållet i lantbruksstyrelsens omförmälda skrivelse må ytterligare återgivas följande.

Gödselvårdsanläggningar. Inom hushållningssällskapen bedrives för närvarande en omfattande verksamhet med planläggning av sådana förbättringsföretag, vilka äro avsedda att bereda sysselsättning inom jordbrukets område vid omfattande arbetslöshet efter krigets slut. I fråga om gödselvårdsanläggningar synes ifrågavarande planläggningsarbete böra giva anledning till att å beredskapsstaten för budgetåret 1946/47 medel anvisas i sådan utsträckning, att vid behov bidrag skall kunna utlämnas till i runt tal 8 000 gödselvårdsanläggningar, av vilka ungefär 6 500 kunna beräknas förefinnas å brukningsdelar, som omfatta mindre än 20 hektar åker. Därest de i propositionen 264/1944 förordade grunderna för bidragstilldelningen skulle komma att tillämpas, torde medelsbehovet böra beräknas till 5 500 000 kronor. Lantbruksstyrelsen har förutsatt, att de gödselvårdsanläggningar, till vilkas utförande statsbidrag kan komma att utgå, bliva utförda inom loppet av högst ett år från den tidpunkt, då bidrag till vederbörande företag beviljas.

Ladugårdsförbättringar. Planläggningen av beredskapsarbeten inom jordbruket omfattar bland annat i runt tal 12 000 ladugårdsförbättringsföretag. Planläggningen av ifrågavarande arbetsobjekt torde dock icke kunna beräknas slutföras så tidigt att samtliga nyssnämnda företag kunna komma till utförande under nästkommande budgetår, men å beredskapsstaten för budgetåret 1946/47 torde dock medel böra anvisas för att tillgodose behovet av bidrag utav statsmedel för utförande av omkring 10 000 ladugårdsförbättringsföretag, varav omkring 9 000 vid brukningsdelar med högst 20 hektar åker. Därest de i propositionen nr 264/1944 förordade grunderna för beviljandet av statsbidrag till ifrågavarande slag av ladugårdsförbättringar skulle komma att bliva gällande, torde ifrågavarande medelsbehov, under förutsättning att de förbättringsföretag, till vilkas utförande statsbidrag avses skola utgå, utföras inom högst ett år från den tidpunkt, då bidrag till vederbörande företag beviljas, böra beräknas till 45 000 000 kronor.

Statens avdikningsanslag. Den uppkomna balansen av i lantbruksstyrelsen inneliggande ansökningar har efter hand ökats och kan beräknas komma att vid utgången av budgetåret 1945/46 representera ett bidragsbelopp av omkring 9 300 000 kronor. Då det torde kunna förväntas, att under budgetåret 1946/47 ansökningar om bidrag från anslaget inkomma till ett belopp av omkring 4 000 000 kronor, skulle för tillgodoseende under sistnämnda budgetår av samtliga föreliggande ansökningar erfordras ett belopp av omkring

13 300 000 kronor. Enär det emellertid kan förutses, att beträffande till ansökningarna hörande arbetsplaner och utredningar viss komplettering blir erforderlig, ävensom att ansökningarna i stor utsträckning inkomma så sent, att erforderlig granskning av förslagen icke medhinnes före budgetårets utgång, torde bidragsbeloppet under budgetåret kunna beräknas till 10 000 000 kronor. Under förutsättning att riksdagen i enlighet med Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framlagda förslag medgiver att för budgetåret 1946/47 bidrag från statens avdikningsanslag må beviljas å tillhopa 4 000 000 kronor, skulle således för tillgodoseende av hela det beräknade bidragsbehovet för samma budgetår erfordras motsvarande medgivande för ytterligare (10 000 000 — 4 000 000 =) 6 000 000 kronor.

För utbetalning av medel från anslaget under budgetåret 1946/47 torde vid medgivande av en till 10 000 000 kronor ökad bidragstilldelning erfordras en ökad medelsanvisning av 4 000 000 kronor.

Bidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk m. m. Den inom hushållningssällskapen pågående beredskapsplanläggningen av förbättringsföretag avseende nyodling, stenröjning, jordkörning, betesförbättring och avloppsförbättring synes böra giva anledning till att å beredskapsstat för budgetåret 1946/47 medel anvisas för beviljande av bidrag till utförande av i runt tal 25 000 företag av vilka ungefär 23 000 kunna beräknas avse brukningsdelar om mindre än 20 hektar. Därest i propositionen nr 264/1944 föreslagna grunder för bidragstilldelningen skulle komma att tillämpas, torde medelsbehovet böra uppskattas till 17 000 000 kronor.

Bidrag till täckdikningar. Den av hushållningssällskapen bedrivna planläggningen av beredskapsföretag inom jordbruket omfattar, bland annat, omkring 11 000 täckdikningsföretag. Planläggningen av dessa företag har numera framskridit så långt, att å beredskapsstat för budgetåret 1946/47 medel böra beräknas för beviljande av bidrag till utförande av nämnda antal företag. För utlämnande av bidrag till desamma enligt de i propositionen nr 264/1944 föreslagna grunderna för bidragstilldelningen, torde erfordras ett belopp av 9 200 000 kronor.

Vidare får jag anmäla, att *statens arbetsmarknadskommission* i sitt betänkande hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att i anslag till Bidrag till vissa förbättringsåtgärder på jordbrukets område å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 inräkna ett belopp av 9 400 000 kronor avseende torrläggningföretag.

Beträffande motiveringen till utredningens förslag torde jag få hänvisa till betänkandet s. 352—355.

I infordrat utlåtande den 21 mars 1946 över lantbruksstyrelsens anslags-
äskande har *statens arbetsmarknadskommission* anfört bland annat följande.

Lantbruksstyrelsens förslag till medelsanvisning till här förevarande ändamål innebär en avsevärd anslagsökning utöver såväl vad beräknats i 1942 års jordbrukskommittés den 22 september 1943 avgivna promemoria (se prop. nr 264/1944) som vad upptagits å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45.

Arbetsmarknadskommissionen har vid uppgörandet av förslag till investeringsplaner haft att följa de för investeringsutredningen gällande direktiven. Enligt dessa direktiv (se kommissionens betänkande med förslag till investeringsreserv för budgetåret 1946/47, s. 8) borde företagen i reserven begränsas till sådana, som av vederbörande förvaltningar ansåges böra komma till

utförande under de närmaste två à tre åren under förutsättning av normal angelägenhets- och produktivetsbedömning. — Vad här ifrågavarande område beträffar, är uppskattningen av normalinvesterings storlek beroende av de riktlinjer, som statsmakterna kunna komma att fastställa för statliga åtgärder till befrämjande av jordbruket. Med hänsyn härtill anser sig kommissionen icke kunna taga ställning till frågan om den lämpliga avvägningen av investeringsreserven för jordbruksförbättrande åtgärder.

Med hänsyn till de svårigheter, som alltid föreligga att som arbetslöshetsarbeten igångsätta enskilda företag, och för vilka närmare redogöres i förutnämnda betänkande s. 311—313, har kommissionen i sitt förslag till investeringsreserv beräknat den effektiva sysselsättningsreserven av sådana företag avsevärt lägre än summan av tillgängliga företag. De av lantbruksstyrelsen föreslagna investeringsplanerna för gödselvårdsanläggningar, ladugårdsförbättringar, förbättring av ofullständiga jordbruk och täckdikningar synas emellertid huvudsakligen ha baserats på tillgången på färdigplanerade företag. Vid beräkningen av erforderliga statsmedel för reservens ianspråktagande synes hänsyn härtill böra tagas.

Under förutsättning att statsanslag till här ifrågavarande investeringar anvisas i form av ett gemensamt samlingsanslag torde ytterligare någon reduktion av anslagsbehovet kunna beräknas. Såsom investeringsutredningen och arbetsmarknadskommissionen framhållit måste nämligen investeringsplanerna betraktas som en vid ram inom sig rymmande olika alternativa handlingsprogram allt efter arten av den arbetslöshetssituation, som påkallar reservernas utnyttjande. På grund av den större handlingsfrihet, som ett samlingsanslag medför i förhållande till specificerade anslag, är det möjligt, att med ett mindre anslagsbelopp än som motsvarar summan av kostnaderna för alla de delvis som alternativ tänkta arbetena säkerställa medelsbehovet för alla antagliga eventualiteter.

I fråga om torrlägningsföretag hänvisar kommissionen till det förslag till investeringsplan (betänkandet s. 352—354) som kommissionen uppgjort i samråd med lantbruksstyrelsen. Genom att kommissionen vid uppgörandet av ifrågavarande förslag tagit hänsyn jämväl till ansökningar, som vid tidpunkten för investeringsplanens upprättande ännu icke ingivits till lantbruksstyrelsen har kommissionens beräkning av anslagsbehovet blivit högre än lantbruksstyrelsens.

Vad beträffar värdet ur arbetsmarknadssynpunkt av de framlagda förslagen till investeringsreserver erinrar kommissionen om att dessa till övervägande delen bestå av förhållandevis små arbetsobjekt, som mindre väl lämpa sig för att mottaga hänvisad arbetskraft från annan ort och annan näringsgren, men som kunna bli av betydelse för att sysselsätta friställd arbetskraft inom orten och för att i en depression kvarhålla arbetskraft i orten.

*Departements-
chefen.*

I anslutning till vad som anfördes vid anmälan av motsvarande punkt i propositionen nr 281 till 1944 års riksdag förordar jag, att jämväl för nästkommande budgetår medel beräknas å allmän beredskapsstat för bidrag till vissa förbättringsåtgärder på jordbrukets område. För ändamålet torde med beaktande av de av arbetsmarknadskommissionen anförda synpunkterna böra beräknas ett belopp av 60 000 000 kronor.

För bidragstilldelningen torde de grunder få tillämpas, vilka jag förordat under punkten 1. Hinder torde icke böra möta mot att förevarande anslagsmedel även disponeras för anställande av erforderlig arbetskraft för granskning av bidragsansökningar rörande torrlägningsföretag m. m.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till vissa förbättringsåtgärder på jordbrukets område* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av kronor 60 000 000.

[4.] **Befrämjande av landsbygdens elektrifiering.** Under återopande av vad *statens arbetsmarknadskommission* (s. 355 o. 356) anført rörande frågan om upptagandet å allmän beredskapsstat för nästa budgetår av anslag till befrämjande av landsbygdens elektrifiering hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Befrämjande av landsbygdens elektrifiering* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av kronor 3 000 000.

H. Egnahemsbildning, kolonisation och grundförbättringar m. m.

[5.] **Egnahemsbildning: Byggande av odlingsvägar.** Till förevarande ändamål har å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 anvisats ett anslag av 900 000 kronor. Årets riksdag har medgivit, att för budgetåret 1946/47 må beviljas statsbidrag intill 125 000 kronor för byggande av odlingsvägar (i Norrland och Dalarna), ävensom för detta ändamål anvisat ett förslagsanslag av 50 000 kronor. Beträffande bestämmelserna för ifrågavarande bidragsverksamhet hänvisas till statsliggaren s. 800.

I skrivelse den 4 mars 1946 har *egnahemsstyrelsen* hemställt, att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 måtte uppföras ett anslag av 900 000 kronor till byggande av odlingsvägar. Styrelsen har framhållit, att viss mer eller mindre slutgiltig planläggning förefunnes beträffande arbeten, varom här vore fråga, för omkring 2 000 000 kronor. Därest sådant läge kommer att inträffa, att sålunda planerade arbeten skulle finnas böra igångsättas och utföras under budgetåret 1946/47, skulle behovet av statsbidrag — vilket författningsenligt kunde utgå med högst 50 procent av den beräknade kostnaden — utgöra bortåt 1 000 000 kronor.

Statens arbetsmarknadskommission har i remissutlåtande den 21 mars 1946 tillstyrkt egnahemsstyrelsens förevarande anslagsäskande.

I anslutning till vad som anfördes vid anmälan av motsvarande punkt i *Departements- chefen.* propositionen nr 281 till 1944 års riksdag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Egnahemsbildning: Byggande av odlingsvägar* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av kronor 900 000.

[6.] **Bidrag för anläggande av gemensamma tvättinrättningar på landsbygden.** För detta ändamål har Kungl. Maj:t i proposition nr 47 till årets riksdag äskat ett reservationsanslag av 250 000 kronor för budgetåret 1946/47. Kungl. Maj:t har den 22 december 1939 utfärdat kungörelse (nr 911) angående statsbidrag till gemensamma tvättinrättningar på landsbygden.

Statens arbetsmarknadskommission har i sitt betänkande hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag å 400 000 kronor till bidrag för anläggande av gemensamma tvättinrättningar på landsbygden. Beträffande motiveringen för kommissionens förslag torde jag få hänvisa till betänkandet s. 342—344.

I detta sammanhang torde jag få anmäla, att *egnahemsstyrelsen* i skrivelse den 4 mars 1946 hemställt, att å allmän beredskapsstat måtte för budgetåret 1946/47 uppföras ett anslag av 1 100 000 kronor till bidrag för anläggande av gemensamma tvättinrättningar på landsbygden. Vid en sådan ökning av anslagsanvisningen, att bidragen kunde höjas upp till det författningsenliga maximum, skulle, enligt vad styrelsen anført, antalet företag, som kunde igångsättas med hjälp av statsbidrag, sannolikt komma att ganska väsentligt ökas. Med utgångspunkt från en byggnadsverksamhet under nästa budgetår på förevarande område, representerande en anläggningskostnad av 5 000 000 kronor, har styrelsen räknat med ett sammanlagt bidragsbehov — utöver av redan äskade 250 000 kronor — av omkring 1 100 000 kronor.

I infordrat utlåtande den 21 mars 1946 har *statens arbetsmarknadskommission* förordat, att förevarande anslag skulle uppföras med 400 000 kronor. Kommissionen har härvid anført följande.

I sitt betänkande (s. 311 och 313) har kommissionen framhållit, att sammanlagda kostnaden för de kommunala och enskilda företag, som kunna bliva utförda under nästa budgetår, beräknas bliva lägre än totalkostnaderna för tillgängliga företag av samma kategori. Detta sammanhänger bl. a. med att enligt hittillsvarande erfarenhet särskilt stora svårigheter ofta visat sig föreligga att med kort tidsfrist igångsätta kommunala och enskilda företag, vilka ju mer än statliga arbeten äro beroende av samverkan mellan centrala och lokala myndigheter och intressenter. Med hänsyn bl. a. härtill har den tillgängliga, effektiva investeringsreserven av kommunala och enskilda arbeten beräknats avsevärt lägre än totalkostnaderna för tillgängliga företag. Kommissionen vill förorda, att enahanda reduktion göres för den av *egnahemsstyrelsen* angivna tillgängliga mängden arbeten avseende tvättinrättningar på landsbygden för nästa budgetår, varvid erforderligt anslagsbehov skulle uppgå till i runt tal 400 000 kronor.

*Departements-
chefen.*

Då den statliga bidragsverksamheten för anläggandet av gemensamma tvättinrättningar på landsbygden synes vara av beskaffenhet att lämpligen kunna utökas vid inträffande arbetslöshet, vill jag förorda, att medel för ändamålet beräknas å beredskapsstaten för nästa budgetår. I fråga om medelsanvisningens storlek ansluter jag mig till arbetsmarknadskommissionens förslag om upptagande av ett anslag av 400 000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag för anläggande av gemensamma tvättinrättningar på landsbygden* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av kronor 400 000

J. Skogsväsendet.

[7.] **Bidrag till vissa skogsvårdsåtgärder m. m.** Å riksstaten för budgetåret 1946/47 ha anvisats

1) till Skogsvård m. m.: Statens skogsutdikningsanslag ett förslagsanslag av 200 000 kronor;

2) till Skogsvård m. m.: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo ett reservationsanslag av 2 000 000 kronor.

I proposition nr 126 till årets riksdag har Kungl. Maj:t vidare föreslagit att till Skogsvård m. m.: Statens skogsodlingsanslag måtte för budgetåret 1946/47 anvisas ett reservationsanslag av 175 000 kronor.

Beträffande bestämmelserna för anslagens användning torde få hänvisas till den redogörelse härför som lämnats i propositionen nr 264/1944 angående grunder för utlämnande av statsunderstöd till vissa förbättringsarbeten på jordbrukets och skogsbrukets områden vid arbetslöshet (s. 26 ff.).

För budgetåret 1944/45 ha å allmän beredskapsstat II och III till vissa skogsvårdsåtgärder m. m. — omfattande torrlägningsåtgärder, skogsodling och röjning samt skogsväg- och flottledsbyggnader — ävensom till viss kursverksamhet uppförts anslag av tillhopa 7 000 000 kronor. Härjämte har å allmän beredskapsstat III för samma budgetår till bidrag till byggande av cykelstigar uppförts ett anslag av 1 000 000 kronor.

I skrivelse den 28 februari 1946 har *skogsstyrelsen* framlagt förslag i fråga om anslagsbehovet å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47. Styrelsen har ansett, att som bidrag till skogliga beredskapsarbeten under budgetåret 1946/47 borde beräknas ett belopp av 10 000 000 kronor. Styrelsen har därvid förutsatt, att bidrag skulle lämnas i enlighet med de grunder som skogsstyrelsen tidigare föreslagit och som angivits i proposition nr 264/1944. Styrelsen har vidare utgått ifrån att anslaget skulle få anlitas för utlämnande av bidrag i vissa fall till beredskapsarbeten jämväl å ecklesiastika skogar samt att från anslaget även måtte få utgå bidrag till byggande av cykelstigar och till vissa kurser i skogsbruk.

Till motivering för sin framställning har skogsstyrelsen anfört bland annat följande.

Behovet av medel för understödjande av skogliga beredskapsarbeten under budgetåret 1946/47 är främst beroende på arbetsmarknadens utveckling. Det nuvarande läget synes ej ge anledning till antagandet, att beredskapsarbeten skulle behöva igångsättas för den normala arbetarekåren inom skogsbruket under början av budgetåret. Under nästkommande vinter torde man även kunna räkna med avverkningsarbeten i normal omfattning. Utvecklingen kan dock icke bedömas med någon större säkerhet, framförallt under budgetårets senare del, varför försiktigheten bjuder, att medel finnas tillgängliga i viss omfattning för understödandet av beredskapsarbeten under nästkom-

mande budgetår. Det ställer sig givetvis svårare för skogsstyrelsen att kunna bedöma arbetstillgången inom andra näringsgrenar. Då en del av de skogliga beredskapsarbetena lämpligen kunna utföras av annan arbetskraft än skogsarbetarna anser skogsstyrelsen, att statsbidrag till skogliga beredskapsarbeten även kunna erfordras under nästkommande budgetår för att lindra arbetslöshet bland andra arbetarekategorier.

För utförande av planlagda arbeten inom det enskilda skogsbruket ha beräknats åtgå omkring 4 800 000 dagsverken. Anläggningskostnaderna beräknas uppgå till i runt tal 55 000 000 kronor. Enligt de grunder för statsbidrag som föreslagits av skogsstyrelsen skulle för utlämnande av bidrag erfordras 35 000 000 å 40 000 000 kronor. Såvitt nu kan bedömas synes emellertid i händelse av inträdande arbetslöshet endast omkring en fjärdedel av det totala bidragsbeloppet kunna bli erforderligt under budgetåret 1946/47.

I remissutlåtande den 14 mars 1946 har *statens arbetsmarknadskommision* tillstyrkt, att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 under förevarande anslagsrubrik anvisades 10 000 000 kronor.

I detta sammanhang torde jag vidare få anmäla fråga om *a n s k a f f a n d e a v s k o g s o d l i n g s m a t e r i a l* i beredskapssyfte. Sagda fråga har redan tidigare i viss mån beaktats, och jag ber härutinnan få erinra om att 1945 års riksdag med bifall till Kungl. Maj:ts under punkt 3 i bilaga 6 till propositionen nr 163/1945 framlagda förslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisat ett anslag å 100 000 kronor till Skogsvård m. m.: Kostnader för anskaffande av skogsfrö. Under nyssangivna punkt framhöll min företrädare bland annat önskvärldheten av att skogsodlingsarbeten ingående i det planerade skogliga beredskapsprogrammet komme till utförande. I anslutning till det sålunda anförda torde jag få anmäla, att *skogsstyrelsen* underställt Kungl. Maj:t frågan om avslutande av ett avtal mellan skogsstyrelsen och skogsvårdsstyrelsen i Gävleborgs län rörande en beredskapsplant-skola. Enligt avtalet skall skogsvårdsstyrelsen förplikta sig bland annat att, sedan skogsvårdsstyrelsens normala behov av skogsfrö till den egna plantskolan täckts, utså frö i sådan mängd att skogsvårdsstyrelsen vid varje tidpunkt under avtalstiden kan beräknas tillhandahålla omkring 3 000 000 plantor. Skogsvårdsstyrelsen skall vidare vara skyldig att omhänderhava försäljningen av plantorna, därvid emellertid köpare som anvisas av skogsstyrelsen skall äga företrädesrätt till inköp. Priset för plantorna fastställs av skogsstyrelsen efter skogsvårdsstyrelsens hörande. Skogsstyrelsen å sin sida skall enligt avtalet vara förpliktad bland annat att i händelse förlust uppstår å plantskoleverksamheten ersätta skogsvårdsstyrelsen med 75 procent av förlusten, där ej skogsstyrelsen med hänsyn till omständigheterna finner skäligt gottgöra skogsvårdsstyrelsen för hela förlusten. Eventuell vinst å verksamheten tillfaller skogsvårdsstyrelsen. Avtalet avses gälla under tiden 1 april 1945—1 oktober 1950 med rätt för parterna att efter den 1 januari 1946 uppsäga avtalet till upphörande tre månader från uppsägningen.

I en den 1 februari 1945 dagtecknad promemoria har skogsstyrelsen uppgivit bland annat att ifrågavarande plantskola skulle anordnas å en av skogsvårdsstyrelsen i Gävleborgs län nyligen inköpt egendom, Kratte Masugn i

Torsåkers kommun inom länet. Ytterligare anföres i promemorian såvitt nu är i fråga.

Under sommaren 1944 ha förberedande arbeten utförts i de nya plant-skolorna på Kratte Masugn, så att man på våren 1945 skulle kunna sätta i gång den mycket omfattande verksamhet, som är nödvändig för att tillgodose det starkt ökade behovet av skogsodlingsmaterial. Förutom den för länets normala behov erforderliga verksamheten har skogsvårdsstyrelsen åtagit sig att upprätta och vidmakthålla en s. k. beredskapsplantskola på cirka 3 000 000 plantor. Dessa plantor skulle, därest mera omfattande skogskulturer måste igångsättas i arbetslöshetshindrande syfte, utnyttjas för sådana kulturer ej blott inom Gävleborgs utan även inom angränsande län. Därjämte skall vid Kratten uppföras ett växthus med ympningscentral, vilket utgör första ledet i en planerad verksamhet att med utnyttjande av de senaste rönen på skogs-trädförädlingens område skapa fröplantager, som avses skola lämna ett först-klassigt förryngringsmaterial.

Enligt vad jag inhämtat från skogsstyrelsen har verksamheten vid plant-skolorna på Kratte Masugn planenligt igångsatts.

Vid framläggandet av förut nämnda proposition nr 264/1944 framhölls *Departements-
chefen.* att inom skogsbruket i betydande omfattning finnas arbetsobjekt, som äro lämpade för sysselsättning av arbetslösa. Såsom dylika arbetsobjekt angåvos därvid förbättringsarbeten avseende torrlägningsåtgärder, skogsodlingar och röjningar ävensom skogsväg- och flottledsbyggnader. Vid uppgörande av allmän beredskapsstat för nästkommande budgetår synas därför böra beräknas medel för utlämnande av bidrag till förbättringsarbeten av nyssnämnda slag. Mot skogsstyrelsens förslag att för ändamålet avses ett anslag av 10 000 000 kronor har jag intet att erinra. I enlighet med vad styrelsen ifrågasatt torde från anslaget även få beviljas bidrag till byggande av cykelstigar samt till anordnande av vissa kurser i skogsbruk. Hinder torde heller icke böra möta att anslaget anlitas för utlämnande av bidrag till vissa förbättringsarbeten jämväl å ecklesiastika skogar i enlighet med vad jag i annat sammanhang denna dag förordat.

Vad angår de särskilda grunder, som böra tillämpas vid utlämnande av bidrag från förevarande anslag, torde jag få hänvisa till vad jag därom under punkten 1 anförte.

Beträffande den bidragsgivning för byggande av cykelstigar, som må komma att ske under nästa budgetår, torde anledning saknas frångå de av 1944 års riksdag för dylik bidragsgivning antagna grunderna.

Såsom skogsstyrelsen framhållit torde det vara erforderligt att vidtaga ytterligare åtgärder i syfte att tillgodose det starkt ökade behovet av skogsodlingsmaterial. Med hänsyn härtill och då den av skogsstyrelsen föreslagna åtgärden synes innebära en godtagbar utväg för att förbättra frötillgången, anser jag mig böra förorda att avtal träffas i huvudsaklig överensstämmelse med det framlagda förslaget. Därest riksdagen icke har något att erinra mot detta förslag, torde jag sedermera ånyo få anmäla frågan härom för Kungl. Maj:t.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till vissa skogsvårdsåtgärder m. m.* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av kronor 10 000 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

C. M. Elgenstierna.

Bilaga 6.

Egentliga statsutgifter.

Tionde huvudtiteln.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 april 1946.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Myrdal, anmäler under handelsdepartementets handläggning hörande ärenden angående egentliga statsutgifter å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 samt anför därvid följande.

C. Bergsbruk, industri, hantverk och slöjd.

[1.] **Sveriges geologiska undersökning: Undersöknings- och förberedande gruvarbeten.** För detta ändamål har å riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisats ett reservationsanslag av 500 000 kronor.

Under hänvisning till vad *statens arbetsmarknadskommission* (SOU 1946: 27 s. 217 ff.) anført och föreslagit rörande investeringsplan för och anslag till undersöknings- och förberedande gruvarbeten får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Sveriges geologiska undersökning: Undersöknings- och förberedande gruvarbeten* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av .. kronor 740 000.

D. Sjöfart och handel.

[2.] **Lotsverket: Säkerhetsanstalter för sjöfarten.** Till ifrågavarande ändamål äro anvisade å riksstaten för budgetåret 1946/47 dels under tionde huvudtiteln ett reservationsanslag av 1 015 000 kronor dels ock å kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond ett investeringsanslag av 625 000 kronor.

I sitt betänkande har *statens arbetsmarknadskommission* (s. 220 ff.) föreslagit, att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 måtte till säkerhetsanstalter för sjöfarten upptagas anslag å tillhoppa 1 600 000 kronor, därav å driftbudgeten 750 000 kronor och å kapitalbudgeten 850 000 kronor. Beträffande den närmare motiveringen torde jag få hänvisa till betänkandet.

Mot kommissionens förslag har jag icke något att erinra. Rörande delbeloppet å 850 000 kronor ämnar jag göra hemställan under kapitalbudgeten. Vad angår anslag å driftbudgeten får jag nu hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lotsverket: Säkerhetsanstalter för sjöfarten* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av kronor 750 000.

F. Diverse.

[3.] **Avsättning till fonderna för idrottens och friluftslivets främjande.** För dessa ändamål har å riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisats anslag av 2 250 000 kronor respektive 1 500 000 kronor.

Under hänvisning till vad *statens arbetsmarknadskommission* (s. 346 ff.) anfört och föreslagit beträffande investeringsplan för och anslag till fritidsanläggningar får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra följande anslag, nämligen

<i>Avsättning till fonden för idrottens främjande</i>	kronor 1 500 000
<i>Avsättning till fonden för friluftslivets främjande</i>	» 2 000 000

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:
Lennart Kihlstrand.

Bilaga 7.

Statens fastighetsfonder.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 april 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler fråga om be- myndigande för Kungl. Maj:t att under de för allmän beredskapsstat gäl- lande förutsättningarna överskrida de på staterna för statens fastighets- fonder uppförda posterna till reparations- och underhållskostnader m. m. samt anför därvid följande.

[1.] **Anslagsposter till reparations- och underhållskostnader m. m. under statens allmänna fastighetsfond och förswarets fastighetsfond.** Under åbero- pande av vad *statens arbetsmarknadskommission* (s. 304—309) anført rö- rande anslag till reparations- och underhållsarbeten å byggnader och an- läggningar tillhörande statens allmänna fastighetsfond och förswarets fastig- hetsfond får jag efter samråd med chefen för försvarsdepartementet hem- ställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att under de för allmän beredskapsstat gällande förutsätt- ningar medgiva, att de å följande delfonder av statens all- männa fastighetsfond respektive förswarets fastighetsfond för budgetåret 1946/47 upptagna anslagsposterna till repara- tions- och underhållskostnader m. m. må överskridas med följande belopp.

Statens allmänna fastighetsfond:

Slottsbyggnadernas delfond		kronor	700 000
Fångvårdsstyrelsens	»		90 000
Medicinalstyrelsens	»		500 000
Byggnadsstyrelsens	»		500 000
Uppsala universitets	»		180 000
Lunds	»		100 000
Lotsstyrelsens	»		85 000

*Kungl. Maj:ts proposition nr 211.***Försvarets fastighetsfond:**

Arméns	delfond	kronor	1 000 000
Marinens	»	»	500 000
Flygvapnets	»	»	100 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Gustaf Bjured.

Bilaga 8.

Kapitalinvesteringar.***Justitiedepartementet.***

Utdrag av protokollet över justitiedepartementetsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 april 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, anmäler härefter under justitiedepartementets handläggning hörande ärenden angående kapitalinvesteringar å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 och anför därvid följande.

Statens allmänna fastighetsfond.

[1.] **Byggnadsarbeten vid fångvården.** Å kapitalbudgeten för budgetåret 1946/47 har i statsverkspropositionen äskats byggnadsanslag för fångvårdsändamål å tillhopa 327 000 kronor (kapitalbudgeten bil. 1). Ytterligare investeringsanslag för fångvårdens räkning å 117 000 kronor har äskats i proposition den 29 mars 1946. Framdeles avser jag att framlägga förslag om anslag till ny fångvårdsanstalt vid Gävle.

Statens arbetsmarknadskommission har i sitt betänkande med förslag till investeringsreserv för samma budgetår (s. 254—257) föreslagit, att å allmän beredskapsstat för budgetåret uppföras ytterligare byggnadsföretag, kostnadsberäknade till sammanlagt 2 512 000 kronor.

Med biträdande av kommissionens förslag får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra följande anslag, nämligen

<i>Bostadshus vid sinnessjukavdelningen å</i>	
<i>Håga</i>	kronor 120 000
<i>Gymnastik- och skolbyggnad vid ungdoms-</i>	
<i>anstalten å Skenäs</i>	» 120 000

Kungl. Maj:ts proposition nr 211.

<i>Verkstadslokal vid ungdomsanstalten i</i>			
<i>Ystad</i>	kronor		32 000
<i>Fångvårdsanstalt invid Jönköping</i>	»	1 000 000	
<i>Fångvårdsanstalt invid Örebro</i>	»	1 000 000	
<i>Gymnastikbyggnader vid ungdomsanstalterna i Uppsala, Ystad och Nyköping.</i> ..	»		240 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt, behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Bertil Crona.

Bilaga 9.

Kapitalinvesteringar.

Försvarsdepartementet.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 april 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON.

I egenskap av särskilt förordnad föredragande anmäler statsrådet Sköld under försvarsdepartementets handläggning hörande ärenden angående kapitalinvesteringar å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 samt anför därvid följande.

I samband med 1942 års försvarsbeslut beräknades kostnaderna för byggnadsarbeten inom försvarsväsendet under femårsperioden 1942/47 till ett belopp av 333 miljoner kronor enligt prisläget den 1 juli 1941, fördelade sig med 140 000 000 kronor på armén, 48 000 000 kronor på marinen och 145 000 000 kronor på flygvapnet. Det sistnämnda beloppet har sedermera efter beslut av 1943 års riksdag jämkats till 152 945 000 kronor, vilket belopp jämlikt förslag i 1945 års statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 2 s. 90 och 91) med hänsyn till uppsättandet av Södertörns flygflottilj har höjts till 166 270 000 kronor. Huvuddelen av de sammanlagda kostnaderna belöper på arbeten, som föranledas av genomförandet av försvarsbeslutet eller stå i omedelbart samband därmed. För vissa andra arbeten ha i de angivna kostnadssummorna reserverats jämförelsevis betydande belopp.

Vid framläggandet av förslag för 1944 års riksdag (proposition 1944: 281, s. 161 ff.) rörande inom försvarsdepartementets verksamhetsområde fallande lämpliga investeringsobjekt framhöll jag, bland annat, att den för femårsperioden 1942/47 för försvarets byggnadsarbeten beräknade kostnadsramen var helt utnyttjad så när som på vissa mindre marginaler, varför inom ramen utrymme icke kunde beredas för investeringar av den storleksordning, som investeringsutredningens då föreliggande förslag innebar. Bifall till utredningens förslag måste därför — framhöll jag — medföra ett överskridande av den del av femårsplanens kostnadsram, som avsåg kapitalinveste-

ringar. Med hänsyn till det ändamål, som investeringsutredningens förslag avsåg att tjäna, syntes ett sådant överskridande i och för sig icke behöva framkalla betänkligheter.

Riksdagen (skrivelse 1944: 457) fann icke anledning till erinran mot vad sålunda anförts.

Beträffande belastningen för närvarande å femårsplanens kostnadsram torde få hänvisas till de sammanställningar härutinnan, som fogats vid den till årets riksdag avlåtna propositionen nr 121 angående vissa byggnadsarbeten m. m. för försvaret. Av sammanställningarna framgår, att vid bifall till de i propositionen framlagda förslagen försvarsbeslutets kostnadsram för arméns byggnadsarbeten kommer att överskridas med omkring 11 000 000 kronor, medan för marinens och flygvapnets vidkommande relativt obetydliga marginaler komma att kvarstå. I princip bör, såsom i propositionen 1944: 281 förutsatts, angivna marginaler belastas med så stor del av kostnaderna för de i investeringsreserven ingående arbetena, som kunna bestridas inom kostnadsramen utan att andra angelägna, till femårsplanens genomförande hänförliga arbeten skjutas åt sidan. Jag förutsätter dock, att dessa marginaler i första hand tagas i anspråk för bestridande av merkostnader — beräknade på grundval av prisläget den 1 juli 1941 — för beslutade byggnadsföretag.

Arbetsmarknadskommissionens förslag till investeringsplan för försvarsväsendet för budgetåret 1946/47 innefattar ordinarie arbeten för sammanlagt 69 420 000 kronor, en allmän investeringsreserv om sammanlagt 37 550 000 kronor samt en särskild grovarbetsreserv om sammanlagt 55 746 000 kronor. Vid beräkandet av anslagen för ordinarie arbeten ha medtagits dels de äskanden, som framlagts i statsverkspropositionen till innevarande års riksdag, dels ock de tidigare anvisade medel, som enligt uppgifter av de centrala förvaltningsmyndigheterna stå till förfogande för byggnadsarbeten m. m. för nästa budgetår. Hänsyn har sålunda icke tagits till de äskanden, som framlagts i nyssnämnda proposition nr 121. Vid bifall till de i denna proposition framlagda förslagen ökas de av arbetsmarknadskommissionen angivna anslagen till ordinarie arbeten för nästa budgetår med i runda tal 15 500 000 kronor för armén, 600 000 kronor för marinen och 8 800 000 kronor för flygvapnet. Till de av bifall till propositionen nr 121 föranledda ändringarna i fråga om de till den allmänna investeringsreserven hänförliga anslagen återkommer jag i det följande i samband med äskande av anslag under försvarsgrenarnas delfonder av försvarets fastighetsfond.

Vad beträffar de till grovarbetsreserven hänförliga arbetena skola kostnaderna härför bestridas från det ospecificerade anslaget under femte huvudtiteln till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. Särskilda anslag för dylika arbeten skola sålunda icke äskas i detta sammanhang. Med hänsyn till de förslag som framläggas i propositionen nr 121 under avsnitten Anordnande av vissa förråd för armén och Vissa flygfältsarbeten skulle grovarbetsreserven kunna minskas med för arméns del 3 500 000 kronor och för flygvapnets del 1 475 000 kronor. Från flygförvaltningen har emellertid framhållits, att ett flertal flygfält, för vilka medel icke beräknats i nämnda pro-

position eller i arbetsmarknadskommissionens förslag, äro i stort behov av utvidgningar med hänsyn till de ökade kraven på landnings- och startbanornas längd. Dessa utvidgningsbehov ha upptagits i en under hand överlämnad promemoria, i vilken de totala kostnaderna beräknats till omkring 5 500 000 kronor. Då ifrågavarande arbeten äro värdefulla ur sysselsättningssynpunkt, finner jag mig böra tillstyrka, att medel för dem beräknas å beredskapsstat. Till grovarbetsreserven synes av nämnda belopp böra hänföras arbeten för sammanlagt 1 475 000 kronor, varför någon reducering av flygvapnets del av nämnda reserv icke bör ske. Däremot synes arméns del av grovarbetsreserven kunna minskas med nämnda belopp av 3 500 000 kronor.

Jag övergår härefter till arbetsmarknadskommissionens förslag i fråga om arbeten, som böra hänföras till den allmänna investeringsreserven.

Försvarets fastighetsfond.

Arméns delfond.

Arbetsmarknadskommissionens förslag till investeringsreserv för armén, som innefattar arbeten till ett belopp av 14 190 000 kronor, har i stort sett icke givit mig anledning till erinran. Med hänsyn till i propositionen nr 121 framlagda förslag rörande förråd för armén beräknar jag dock här inga medel för centralförråd för sjukvårdsmateriel och för tyg- och intendenturmateriel samt för fasta drivmedelsförråd liksom ej heller för kompletteringsarbeten vid visst förråd. Ehuru medel äskats å ordinarie stat i nämnda proposition för om- och nybyggnad av fyra av de sjukhus, beträffande vilka arméns fortifikationsförvaltning hos arbetsmarknadskommissionen anmält behov av ombyggnad och modernisering och som av kommissionen upptagits i ifrågavarande investeringsreserv, anser jag mig dock icke böra förorda begränsning av det av kommissionen för ändamålet beräknade beloppet av 2 000 000 kronor; kostnaderna för om- och nybyggnad av övriga av kommissionen upptagna sjukhus ha beräknats till 3 000 000 kronor, vilket ger vid handen, att medelsbehovet på detta område är stort. Jag upptager vidare — utöver arbetsmarknadskommissionens förslag — i den allmänna investeringsreserven för nästa budgetår ett belopp av 2 300 000 kronor för exercisbyggnader vid tolv truppförband. Detta belopp upptogs i investeringsutredningens förslag till investeringsreserv för innevarande budgetår och de byggnader, som därvid avsågos, ha enligt vad jag under hand erfarit från arméns fortifikationsförvaltning gjorts till föremål för detaljplanering.

I anslutning till det anförda torde för arbeten, hänförliga till arméns delfond av försvarets fastighetsfond, medel böra beräknas under den allmänna investeringsreserven enligt följande sammanställning (jfr betänkandet s. 123—144).

Företag

Om- och tillbyggnad av matinrättningar	kronor	4 029 000
Gymnastikbyggnader	»	2 376 000
Exercisbyggnader	»	2 300 000

Truppförbandssjukhus	kronor	2 000 000
Garagebyggnader	»	756 000
Badhus med simhall och fäktsal vid krigsskolan på Karlberg	»	447 000
Sanitära anläggningar vid krigsskolan på Karlberg	»	192 000
Brandstation vid Karlsborgs luftvärnsregemente	»	80 000
Rotfruktskällare samt lastkaj med spår vid Smålands artilleriregemente	»	34 000
Skjutbanor	»	164 000
Summa kronor		12 378 000.

Beloppen avse nuprisläge och innefatta administrationskostnader, beräknade till omkring 6 % av byggnadskostnaderna. Anslagssumman torde kunna avrundas till 12 400 000 kronor.

Enär medel för i grovarbetsreserven ingående arbeten, enligt vad inledningsvis anförts, avses skola utgå i särskild ordning, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa investeringsarbeten för armén* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av kronor 12 400 000.

Marinens delfond.

Mot arbetsmarknadskommissionens förslag till allmän investeringsreserv för marinen, som innefattar arbeten till ett belopp av 5 102 000 kronor, har jag ingen erinran. Då i propositionen nr 121 medel ha äskats å ordinarie stat för förråd för ekoradiomateriel och för bostäder för regionala uppbördsmän samt i propositionen nr 144 föreslagits, att vissa tillgängliga medel skola disponeras för kompletterings- och förbättringsarbeten i vissa oljecisternanläggningar, torde dessa medelsbehov böra här utgå. Arbetsmarknadskommissionens förslag torde vidare böra reduceras med vissa mindre byggnadsarbeten, vilka äro relativt värdelösa ur sysselsättningssynpunkt och vid prövningen av marinförvaltningens anslagsäskanden å riksstat för nästa budgetår befunnits icke böra komma till utförande.

Under marinens delfond av försvarets fastighetsfond torde sålunda i den allmänna investeringsreserven böra beräknas medel enligt följande sammanställning (jfr betänkandet s. 144—156).

Företag		
Ombyggnad av matinträttningar	kronor	480 000
Gymnastikbyggnader	»	1 446 000
Skjutbanor	»	78 000
Frontreparationsverkstäder	»	274 000
Fullträffsäkra sjukvårds- och avgasningslokaler	»	58 000

Varmboning av pjäsexercishallen vid sjökrigsskolan vid

Näsby	kronor	64 000
Sjukhus vid marinens underofficersskola vid Berga	»	262 000
Idrottsplats vid marinens underofficersskola vid Berga..	»	144 000
Krigscentral för chefen för kustflottan	»	370 000
Ombyggnad av värmecentralen vid Stockholms örlogsvarv	»	240 000
Ekonomiser i norra värmecentralen på Galärvarvet	»	24 000
Omläggning och utökning av delar av vattenlednings- och brandpostnätet m. m. vid Oscar-Fredriksborg samt på Vaxön och östra delen av Rindön	»	63 000
Skolbyggnad i Fårösund	»	60 000
Ytterligare en kasern vid Gotlands kustartilleriförsvär och Gotlands kustartillerikår	»	431 000
Broförbindelse till Lindholmen i Karlskrona	»	300 000
Båtbrygga på Kalsholmen	»	89 000
Proviantförråd	»	25 000
Ytterligare förtöjningsplatser för fartyg vid Göteborgs ör- logsvarv och örlogsstation	»	69 000

Summa kronor 4 477 000

Beloppen avse nuprisläge och innefatta jämväl administrationskostnader. Anslagssumman torde kunna avrundas till 4 500 000 kronor.

Åberopande det anförda och enär medel för i grovarbetsreserven ingående arbeten, enligt vad inledningsvis anförts, avses skola utgå i särskild ordning, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa investeringsarbeten för marinen* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av kronor 4 500 000.

Flygvapnets delfond.

För flygvapnet har arbetsmarknadskommissionen föreslagit, att å allmän beredskapsstat för nästa budgetår måtte uppföras dels ett anslag av 500 000 kronor till Markförvärv för flygfält och dels ett anslag av 17 500 000 kronor för Vissa byggnadsarbeten m. m. för flygvapnet.

Medel till markförvärv för flygfält torde erfordras redan innan den allmänna beredskapsstaten sättes i kraft. Denna fråga behandlas vid anmälan av särskild proposition denna dag.

I förslaget till investeringsreserv i övrigt böra icke medtagas de arbetsobjekt, för vilka medel äskats å ordinarie stat i propositionen nr 121. Sålunda torde de av arbetsmarknadskommissionen föreslagna anslagsbeloppen till permanentbeläggning av rullbanor och till fältutvidgningar böra minskas med 2 654 000 respektive 1 312 000 kronor. Å andra sidan synes det av flygförvalt-

ningen under hand i förutnämnda promemoria anmälda ytterligare behovet av flygfältsutvidgningar böra tillgodoses. Då av de för ändamålet beräknade kostnaderna — omkring 5 500 000 kronor — ett belopp av 1 475 000 kronor upptagits i grovarbetsreserven, torde återstående belopp (5 500 000 — 1 475 000 =) 4 025 000 böra upptagas i investeringsreserven. I propositionen nr 121 ha vidare medel beräknats för tjänstebostäder vid Södertörns flygflotttilj och för administrationsbyggnad vid centralförrådet för flyg- och vapenmateriel i Arboga. Dessa arbetsobjekt synas därför kunna utgå ur arbetsmarknadskommissionens förslag till investeringsreserv. I nämnda förslag ha vidare medtagits vissa arbeten, vilka upptagits i flygförvaltningens medelsäskanden å riksstat för nästa budgetår men vilka vid prövningen av nämnda äskanden funnits icke böra komma till utförande. Då jag anser, att medelsbehovet för dessa arbeten, vilka icke äro särskilt betydelsefulla ur sysselsättningssynpunkt, icke lämpligen bör nu tillgodoses över beredskapsstat, torde dessa arbeten icke böra här medtagas.

För arbeten hänförliga till flygvapnets delfond av försvarets fastighetsfond torde i enlighet med det anförda medel böra beräknas å beredskapsstat för nästa budgetår enligt följande sammanställning (jfr betänkandet s. 156—172).

Företag		
Musikbyggnader	kronor	196 000
Gymnastikbyggnader	»	2 796 000
Tygverkstäder	»	485 000
Garage för snöröjningsmateriel	»	51 000
Vissa flygfältsarbeten:		
Permanentbeläggning av rullbanor	»	4 400 000
Fältutvidgningar	»	7 170 000
Fältförbättringsarbeten	»	138 000
Vägarbeten	»	43 000
Inomhusskjutbanor vid Jämtlands och Hälsinge flygflotttiljer	»	82 000
Ny kommandocentral vid Västmanlands flygflotttilj	»	61 000
Ändring av gamla gymnastikbyggnaden vid Svea flygflotttilj till fritidsbyggnad	»	58 000
Värmepannor och yttre värmeledning m. m. vid Göta flygflotttilj	»	480 000
Sjukstuga och officersbarack vid flygvapnets övningsplats i Kiruna	»	50 000
Summa kronor		16 010 000.

Beloppen avse nuprisläge och inkludera administrationskostnader. Anslagssumman torde kunna avrundas till 16 000 000 kronor.

Enär enligt vad inledningsvis anförts medel för i grovarbetsreserven ingående arbeten avses skola utgå i särskild ordning, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa investeringsarbeten för flygvapnet* å allmän
beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag
av kronor 16 000 000.

Vad föredraganden sålunda, med instämmande av
statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans
Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Anders Broberg.

Bilaga 10.

Kapitalinvesteringar.

Socialdepartementet.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 april
1946.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden
WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL,
ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, anmäler härefter under
socialdepartementets handläggning hörande ärenden angående kapitalinveste-
ringar å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 samt anför därvid
följande.

Statens allmänna fastighetsfond.

[1.] **Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus.** På grundval av
framställningar från medicinalstyrelsen och byggnadsstyrelsen har *arbets-
marknadskommissionen* i föreliggande betänkande framlagt en preliminär
investeringsplan för budgetåret 1946/47 rörande byggnadsarbeten vid statens
sinnessjukhus. Enligt denna plan skulle sådana arbeten utföras för en sam-
manlagd kostnadssumma av 9 626 400 kronor. Då i årets statsverksproposi-
tion preliminärt beräknats ett anslag av 5 800 000 kronor för byggnadsarbe-
ten vid statens sinnessjukhus, skulle alltså investeringsreserven av ifrågava-
rande byggnadsarbeten omfatta arbeten motsvarande en kostnadssumma av
3 826 400 kronor eller, i avrundat tal, 3 800 000 kronor. Arbetsmarknadskom-
missionen föreslår, att sistnämnda belopp uppföres å beredskapsstaten. Be-
träffande förslaget närmare innehåll och motiveringen för detsamma ber jag
få hänvisa till betänkandet (s. 263—273).

Jag har i propositionen nr 177 till årets riksdag tagit ställning till en av
medicinalstyrelsen utarbetad tioårsplan för den statliga sinnessjukvårdens
och sinnesslövårdens utbyggande. Av skäl, som i propositionen angivits, har
jag beträffande framförda förslag om utbyggande av de statliga sinnessjuk-

*Departements-
chefen.*

husen och av anstaltsväsendet för asociala imbecilla ansett mig böra i stort sett intaga en avvaktande hållning i avbidan på ytterligare utredning rörande vissa spörsmål av mera principiell betydelse. Av de byggnadsföretag, som ingå i medicinalstyrelsens tioårsplan, återfinnas fyra i den av arbetsmarknadskommissionen föreslagna investeringsplanen för budgetåret 1946/47. Dessa företag — avseende uppförande av vårdpaviljonger vid Mariebergs, Frösö och Furunäsets sjukhus samt ändring av flyktinglägret Olofsfors till sinnesslöanstalt — hava beräknats draga en sammanlagd kostnad av 2 225 000 kronor. Jag anser detta belopp icke böra tagas i betraktande vid upprättande av beredskapsstaten för budgetåret 1946/47. I investeringsreserven skulle vidare ingå uppförande — för en kostnad av 108 000 kronor — av nya ekonomibyggnader å arrendegården Hunnerup under S:t Lars sjukhus i Lund. Förslag om anvisande av medel för detta byggnadsföretag torde komma att framläggas i särskild proposition till årets riksdag. Även detta företag bör alltså utgå ur investeringsreserven. I propositionen nr 177/1946 har jag för till arbetsmarknadskommissionens investeringsplan hörande byggnadsarbeten beräknat ett belopp av cirka 5 800 000 kronor. Med utgångspunkt från arbetsmarknadskommissionens förslag skulle alltså för upptagande å beredskapsstaten återstå arbeten motsvarande en kostnadssumma av (9 626 400 — 2 225 000 — 108 000 — 5 800 000) 1 493 400 kronor, eller, i avrundat tal 1 500 000 kronor. Då jag, fränsett nyss förordade jämkningar i kommissionens förslag, i övrigt icke har något att erinra mot detsamma, tillstyrker jag att å beredskapsstaten ett belopp av 1 500 000 kronor beräknas för ifrågavarande ändamål.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m. å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47* uppföra ett anslag av kronor 1 500 000.

Statens utlåningsfonder.

[2.] **Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer.** Under åberopande av vad jag denna dag anfört i samband med äskande av anslag å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 till bidrag till inrättande av pensionärshem får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av kronor 15 000 000.

[3.] **Lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden.** Under åberopande av vad jag denna dag anfört i samband med äskande av anslag å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 till bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av kronor 22 000 000.

Fonden för låneunderstöd.

[4.] **Tertiärlån och tillägglån till viss bostadsbyggnadsverksamhet.** Under åberopande av vad jag denna dag anfört i samband med äskande av anslag å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 till bidrag till inrättande av pensionärshem får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra följande anslag, nämligen

<i>Tertiärlån till viss bostadsbyggnadsverksamhet</i>	kronor 50 000 000
<i>Tillägglån till viss bostadsbyggnadsverksamhet</i>	» 2 000 000.

[5.] **Lån till lantarbetarbostäder och till bostadsförbättringsverksamhet.** Under åberopande av vad jag denna dag anfört i samband med äskande av anslag å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 till bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra följande anslag, nämligen

<i>Lån till uppförande och förbättring av lantarbetarbostäder</i>	kronor 5 000 000
<i>Lån till bostadsförbättringsverksamhet</i>	kronor 8 000 000.

[6.] **Lån till anordnande av allmänna samlingslokaler.** Arbetsmarknadskommissionen föreslår för detta ändamål anvisande å beredskapsstaten av ett belopp av 2 000 000 kronor. För kännedom om motiveringen härtil ber jag få hänvisa till betänkandet (s. 338—340).

Jag tillstyrker kommissionens förslag och hemställer alltså, att Kungl. *Departementets chefen.* Maj:t måtte föreslå riksdagen

Kungl. Maj:ts proposition nr 211.

att till *Lån till anordnande av allmänna samlingslokaler* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av kronor 2 000 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Nils Hedfors.

Bilaga 11.

Kapitalinvesteringar.

Kommunikationsdepartementet.

*Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 5 april 1946.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden
WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL,
ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON.

Chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Nilsson, anmäler här-
efter under kommunikationsdepartementets handläggning hörande ärenden
angående kapitalinvesteringar å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/
47 samt anför därvid följande.

Statens affärsverksfonder.

Postverket.

[1.] **Posthusbyggnader m. m.** Statens arbetsmarknadskommission har i
sitt betänkande med förslag till investeringsreserv för budgetåret 1946/47 av
statliga, kommunala och statsunderstödda anläggningsarbeten (SOU 1946:
27) å s. 18—32 (jfr bil. 4) behandlat frågan om investeringsplan för post-
verket samt därvid hemställt om upptagande å allmän beredskapsstat av
anslag till anskaffning av motorfordon och uppförande av posthusbyggnader
till ett sammanlagt belopp av 9 835 000 kronor.

Tomter hava redan förvärvats för samtliga byggnader utom för en post-
husbyggnad inom Gärdesstaden i Stockholm. Den för sistnämnda byggnads-
företag avsedda tomtmarken står för närvarande under Djurgårdskommissio-
nens förvaltning. Jag förutsätter att det skall få ankomma på Kungl. Maj:t

att, därest för byggnadsföretaget avsett anslag tages i anspråk, vidtaga erforderliga åtgärder för överförande på postverket av dispositionsrätten till denna tomtmark. Då kommissionens förslag ej i övrigt föranleder något uttalande från min sida, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra följande anslag, nämligen

<i>Posthusbyggnad inom Gärdesstaden i</i>		
<i>Stockholm</i>	kronor	1 500 000
<i>Posthusbyggnad i Uppsala</i>	»	1 500 000
<i>Posthusbyggnad och garage i Katrineholm</i>	»	1 100 000
<i>Posthusbyggnad i Eskilstuna</i>	»	1 600 000
<i>Posthusbyggnad i Arvika</i>	»	1 000 000
<i>Posthusbyggnad i Västerås</i>	»	1 260 000
<i>Posthusbyggnad i Skellefteå</i>	»	875 000
<i>Posthusbyggnad och garage i Vilhelmina</i>	»	500 000
<i>Anskaffning av motorfordon</i>	»	500 000.

Telegrafverket.

[2.] **Telefonstationsbyggnader m. m.** Beträffande investeringsreserven för telegrafverket för nästa budgetår har arbetsmarknadskommissionen i sitt betänkande å s. 33—74 (jfr bil. 5) upptagit arbeten till en sammanlagd kostnad av 30 535 000 kronor. Jag finner icke anledning ifrågasätta någon ändring i kommissionens nu förevarande förslag.

Enligt förslaget skola å allmän beredskapsstat för nästa budgetår uppföras anslag till telefonstationsbyggnader bland annat inom Högalidsområdet i Stockholm samt i Nyköping, Valdemarsvik, Vetlanda, Hultsfred, Visby, Höganäs, Ulricehamn, Norberg och Arvidsjaur. Byggnadstomter för dessa stationsbyggnader ha ännu icke anskaffats, men underhandlingar härom ha i de flesta fall redan inletts. För genomförande av tomtförvärven erforderliga medel lära i viss utsträckning ha inräknats i det å riksstaten uppförda anslaget till Inköp av fastigheter. Därest arbetsmarknadsläget skulle påkalla igångsättande av byggnadsföretag, för vilka tomtkostnaden icke tagits i beaktande vid beräkning av sistnämnda anslag, torde medel för tomtförvärv böra stå till förfogande å ett särskilt å beredskapsstaten uppfört dispositionsanslag. Detta anslag synes även böra få användas för andra ändamål, vilka äro avsedda att tillgodoses i den ordning som gäller för de å riksstaten uppförda dispositionsanslagen. Anslaget i fråga synes lämpligen böra uppföras med 500 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra följande anslag, nämligen

Telegrafverkets fastigheter.

<i>Telefonstationsbyggnad inom Högalidsom-</i>		
<i>rådet i Stockholm</i>	kronor	800 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Gustavsberg</i>	»	270 000
<i>Nybyggnad för post- och telegrafverken</i>		
<i>i Nynäshamn</i>	»	375 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Nyköping</i>	»	400 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Strängnäs</i>	»	225 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Valdemarsvik</i> ..	»	225 000
<i>Tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden</i>		
<i>i Jönköping</i>	»	625 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Nässjö</i>	»	500 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Vetlanda</i>	»	300 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Ljungby</i>	»	300 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Vimmerby</i>	»	275 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Hultsfred</i>	»	250 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Visby</i>	»	425 000
<i>Tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i</i>		
<i>Karlshamn</i>	»	100 000
<i>Tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i</i>		
<i>Simrishamn</i>	»	250 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Ängelholm</i>	»	300 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Hässleholm</i> ..	»	400 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Klippan</i>	»	475 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Höganäs</i>	»	250 000
<i>Nybyggnad för post- och telegrafverken i</i>		
<i>Kävlinge</i>	»	400 000
<i>Tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i</i>		
<i>Halmstad</i>	»	600 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Kungälv</i>	»	250 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Ulricehamn</i> ..	»	250 000
<i>Tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i</i>		
<i>Karlstad</i>	»	600 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Arvika</i>	»	300 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Sunne</i>	»	300 000
<i>Tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i</i>		
<i>Örebro</i>	»	600 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Nora</i>	»	275 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Sala</i>	»	300 000

<i>Telefonstationsbyggnad i Köping</i>	kronor	750 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Arboga</i>	»	400 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Norberg</i>	»	250 000
<i>Tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i Falun</i>	»	450 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Mora</i>	»	300 000
<i>Ändringsarbeten i telefonstationsbyggnaden i Gävle</i>	»	600 000
<i>Tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i Ljusdal</i>	»	100 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Kramfors</i>	»	300 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Arvidsjaur</i>	»	175 000
<i>Förråds-, garage- och verkstadsbyggnad i Norrköping</i>	»	525 000
<i>Förrådsbyggnader m. m. i Slätte</i>	»	370 000
<i>Förrådsbyggnad i Örebro</i>	»	200 000
<i>Förråds-, garage- och verkstadsbyggnad i Gävle</i>	»	525 000

Telefon- och telegrafanläggningar.

<i>Riks- och landskablar m. m.</i>	kronor	500 000
<i>Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar</i>	»	6 000 000

Radioanläggningar.

<i>Ny rundradiostation i Stockholm</i>	kronor	3 200 000
<i>Rundradiosändare för kortvåg i Hörby</i>	»	5 270 000

Telegrafverkets dispositionsanslag.

<i>Telegrafverkets dispositionsanslag</i>	kronor	500 000
---	--------	---------

Statens järnvägar.

[3.] **Investeringar för statens järnvägar.** Arbetsmarknadskommissionen har i sitt betänkande å s. 75—105 framlagt förslag till investeringsplan för statens järnvägar för budgetåret 1946/47, innefattande bland annat en allmän investeringsreserv om 134 210 000 kronor, att bestridas av medel å kapitalbudgeten. I den allmänna investeringsreserven ingående arbeten ha specificerats i bilagan 6 till betänkandet. Kommissionen har därjämte föreslagit, att investeringsreserven skall omfatta vissa företag, avsedda att bestridas av driftmedel till ett belopp av 6 145 000 kronor och av rörelsemedel till ett belopp av 230 000 kronor, varför den föreslagna investeringsreserven i sin helhet omfattar arbeten och anskaffningar för ett sammanlagt belopp av 140 585 000 kronor.

Beträffande disposition av drift- och rörelsemedel för sålunda ifrågasatta ändamål torde det böra ankomma på Kungl. Maj:t att i förekommande fall meddela beslut.

Jag biträder arbetsmarknadskommissionens förslag om upptagande å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 av anslag för kapitalinvesteringar i statens järnvägars fond med av kommissionen angivna belopp. Dessutom bör av skäl, som av mig utvecklats i annat sammanhang denna dag, å beredskapsstaten upptagas ett anslag av 8 000 000 kronor för vissa arbeten med ombyggnad till normalspår av linjerna Karlskrona—Kristianstad, Karlshamn—Vislanda och Bredåkra—Växjö, i samband varmed det av kommissionen föreslagna anslaget å 700 000 kronor till Smalspårsombyggnader bör erhålla beteckningen Ombyggnad till normalspår av linjen Harmånger—Bergsjö.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra följande anslag, nämligen

Byggnader och anläggningar.

<i>Bangårdsombyggnader m. m.</i>	<i>kronor</i>	8 765 000
<i>Gångbroar och gångtunnlar</i>	»	1 700 000
<i>Diverse bangårdsanordningar</i>	»	1 895 000
<i>Tegelbackens reglering</i>	»	1 000 000
<i>Fortsatt anläggning av dubbelspår</i>	»	40 050 000
<i>Linjeomläggningar</i>	»	5 660 000
<i>Diverse linjearbeten</i>	»	710 000
<i>Ombyggnad till normalspår av linjen Harmånger—Bergsjö</i>	»	700 000
<i>Ombyggnad till normalspår av linjerna Karlskrona—Kristianstad, Karls- hamn—Vislanda och Bredåkra— Växjö</i>	»	8 000 000
<i>Diverse åtgärder för spårförstärkning</i>	»	1 000 000
<i>Skenfria vägkorsningar m. m.</i>	»	200 000
<i>Stationshus</i>	»	5 200 000
<i>Godsmagasin</i>	»	400 000
<i>Personallokaler</i>	»	1 155 000
<i>Bostadshus</i>	»	1 800 000
<i>Diverse byggnader</i>	»	705 000
<i>Telefonanläggningar m. m.</i>	»	5 340 000
<i>Anläggningar för elektrisk tågdrift</i>	»	5 735 000
<i>Elektrifiering</i>	»	25 000 000
<i>Lokstations- och driftverkstadsanlägg- ningar</i>	»	390 000
<i>Anläggningar vid huvudverkstäder</i>	»	875 000

Rullande materiel.

Rullande materiel kronor 25 000 000

Biltrafik.

Garagebyggnader m. m. kronor 430 000

Statens järnvägars dispositionsanslag.

Statens järnvägars dispositionsanslag .. kronor 500 000.

Statens vattenfallsverk.

[4.] **Kraftstationer m. m.** I enlighet med arbetsmarknadskommissionens i dess betänkande (s. 106—119, jfr bil. 9) framlagda förslag till allmän investeringsreserv för statens vattenfallsverk för budgetåret 1946/47, upptagande anslag om sammanlagt 11 200 000 kronor, samt under erinran om att enligt vad kommissionen förutsatt det för kraftstation vid Harsprånget avsedda anslaget bör efter Kungl. Maj:ts prövning kunna användas även till annan kraftstation i Norrland, vilket bör föranleda jämkning av anslagets rubricering, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra följande anslag, nämligen

<i>Kraftstation i Norrland</i>	kronor 2 000 000
<i>Kraftstation vid Hammarby</i>	» 2 000 000
<i>Ett tredje maskinaggregat vid Stadsforsens</i>	
<i>kraftstation</i>	» 2 000 000
<i>Utbyte av två turbiner vid Lilla Edets</i>	
<i>kraftstation</i>	» 700 000
<i>Distributionsanläggningar och därmed</i>	
<i>sammanhängande arbeten vid statens</i>	
<i>kraftverk</i>	» 3 000 000
<i>Statens vattenfallsverks dispositionsanslag</i> ..	» 1 500 000.

Luftfartsfonden.

[5.] **Byggande och förbättring av flygplatser.** Jag tillstyrker arbetsmarknadskommissionens i dess betänkande (s. 200—207, jfr bil. 20) framlagda förslag i fråga om investeringar i statliga och statsunderstödda flygplatser samt hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Byggande och förbättring av flygplatser* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av kronor 9 250 000.

Statens allmänna fastighetsfond.

[6.] **Statliga byggnadsföretag.** Med biträdande av arbetsmarknadskommissionens förslag (s. 273—279, jfr bil. 25) om uppförande av anslag under statens allmänna fastighetsfond till i det följande angivna byggnadsföretag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra följande anslag, nämligen

<i>Vissa byggnadsarbeten å Gripsholms slott</i>	kronor	99 000
<i>Uppförande av grovlaboratorium vid statens väginstitut</i>	»	60 000
<i>Nybyggnad för statens geotekniska institut</i>	»	1 700 000
<i>Ökade lokaler för hovrätten över Skåne och Blekinge</i>	»	600 000
<i>Ökade lokaler för hovrätten för Övre Norrland</i>	»	400 000
<i>Tillbyggnad av landsstatshuset i Halmstad</i>	»	850 000.

Diverse kapitalfonder.**Väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond.**

[7.] **Förrådsbyggnader m. m.** Med tillstyrkande av arbetsmarknadskommissionens förslag (s. 192—195, 198 och 199, jfr bil. 19) hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra följande anslag, nämligen

<i>Smärre byggnadsarbeten, tillbyggnader m. m.</i>	kronor	755 000
<i>Garage i vägmästareområde nr 4, Uppsala län</i>	»	190 000
<i>Garage i vägmästareområde nr 3, Södermanlands län</i>	»	145 000
<i>Garage i vägmästareområde nr 4, Jönköpings län</i>	»	145 000
<i>Garage i vägmästareområde nr 5, Älvsborgs län</i>	»	175 000
<i>Garage i vägmästareområde nr 10, Värmlands län</i>	»	175 000
<i>Garage i vägmästareområde nr 5, Örebro län</i>	»	165 000
<i>Garage i vägmästareområde nr 5, Kopparbergs län</i>	»	125 000

Kungl. Maj:ts proposition nr 211.

<i>Garage i vägmästareområde nr 10, Väster-</i>		
<i>norrlands län</i>	<i>kronor</i>	<i>170 000</i>
<i>Garage i vägmästareområde nr 18, Väster-</i>		
<i>bottens län</i>	<i>»</i>	<i>120 000</i>
<i>Garage i vägmästareområde nr 18, Norrbot-</i>		
<i>tens län</i>	<i>»</i>	<i>135 000.</i>

Vad föredragande departementschefen sålunda, med
instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt
behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Fredric Hawerman.

Kapitalinvesteringar.

Finansdepartementet.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 april 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler härefter under finansdepartementets handläggning hörande ärende angående kapitalinvesteringar å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 samt anför därvid följande.

Statens allmänna fastighetsfond.

[1.] **Vissa byggnadsarbeten vid tullverkets gränsbevakning.** Till förevarande ändamål har i årets statsverksproposition äskats ett belopp av 500 000 kronor för budgetåret 1946/47.

Statens arbetsmarknadskommission har i sitt betänkande med förslag till investeringsreserv för budgetåret 1946/47 (SOU 1946:27 s. 279—280) föreslagit att å allmän beredskapsstat för nämnda budgetår uppföres ett anslag för ändamålet av 1 000 000 kronor.

Jag biträder arbetsmarknadskommissionens förslag. Vid byggnadernas detaljplanering bör självfallet tillses i vad mån medelsbehovet kan begränsas genom besparingsåtgärder. I erlighet med det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten vid tullverkets gränsbevakning* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av kronor 1 000 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Gustaf Bjured.

Bilaga 13.

Kapitalinvesteringar.

Ecklesiastikdepartementet.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 april 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Erlander, anmäler under ecklesiastikdepartementets handläggning hörande ärenden angående kapitalinvesteringar på allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 och yttrar därvid följande.

Statens allmänna fastighetsfond.

[1.] **Magasinsbyggnad vid statens etnografiska museum.** *Arbetsmarknads-kommissionen* har i sitt betänkande (s. 288, jfr s. 282 f.) föreslagit, att förenämnda byggnadsföretag, vilket kostnadsberäknats till 300 000 kronor, skall upptagas å allmän beredskapsstat för nästa budgetår.

Jag biträder kommissionens förslag och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte *Departements-
chefen.*
föreslå riksdagen

att till *Magasinsbyggnad vid statens etnografiska museum*
å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett
anslag av kronor 300 000.

[2.] **Iordningställande av undervisnings- och konserveringslokaler i vit-
terhets-, historie- och antikvitetsakademiens ämbetsbyggnad.** *Arbetsmark-
nadskommissionen* har i sitt betänkande (s. 288, jfr s. 283) föreslagit, att an-
slag till nämnda ändamål skall upptagas å allmän beredskapsstat för nästa
budgetår. Kostnaderna för de föreslagna arbetena ha beräknats till 32 000
kronor.

Departements-
chefen.

Med biträdande av kommissionens förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Iordningställande av undervisnings- och konserveringslokaler i vitterhets-, historie- och antikvitetsakademiens ämbetsbyggnad* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av kronor 32 000.

[3.] **Istandsättande av muren omkring botaniska trädgården i Uppsala.** I skrivelse den 23 februari 1945 har *drätselnämnden vid universitetet i Uppsala* hos Kungl. Maj:t gjort framställning om anslag till istandsättande av muren omkring botaniska trädgården i Uppsala. Drätselnämnden har därvid åberopat ett den 28 december 1944 av *länsarkitekten i Uppsala* och *landsantikvarien N. Sundquist* gemensamt avgivet yttrande, vari anförts bland annat följande.

Vid besiktning av ifrågavarande mur konstaterades, att densamma befinner sig i fallfärdigt skick och att omedelbar restaurering måste anses synnerligen angelägen. Speciellt gäller detta muren mot Thunbergsvägen, då ett ras kan föranleda svårartad olyckshändelse. Denna del av trädgårdsmuren lutar nämligen mot gatan.

Muren mot Wahlenbergsvägen befinner sig i minst samma byggnadstekniskt dåliga skick, men denna murdel lutar in mot trädgården, varför olyckshändelse torde kunna förekommas genom förstärkning av den provisoriska uppstöttningen. Det synes oss emellertid angeläget, att även denna mursträcka med det snaraste restaureras.

Beträffande båda murdelarna erfordras grundförstärkning genom undergjutning med betong och neddragande av betongplintar till frostfritt djup.

Kostnaderna för murens istandsättande i enlighet med ett av länsarkitekten och landsantikvarien i samråd med byggnadsfirman Anders Diös upprättat restaureringsförslag ha i kostnadskalkyl av den 20 december 1944 beräknats till 33 387 kronor. Detta förslag avser endast en partiell restaurering av muren. Däri ingår icke anordnande av trappförbindelse m. m. vid gamla entrén mot Wahlenbergsvägen. En fullständig restaurering har beräknats draga en kostnad av cirka 50 000 kronor.

Drätselnämnden har erinrat, att ifrågavarande mur jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 25 januari 1935 vore att anse såsom byggnadsminnesmärke. Nämnden har vidare framhållit, att till universitetets förfogande för reparations- och underhållskostnader stående anslagsmedel icke försloge till bestridande av kostnaderna för erforderlig restaurering av muren.

Det större konsistoriet vid universitetet i Uppsala och *universitetskanslern* ha tillstyrkt drätselnämndens framställning.

Byggnadsstyrelsen och *riksantikvarieämbetet* ha tillstyrkt, att medel anvisas till restaurering av muren i enlighet med förenämnda, till 33 387 kronor kostnadsberäknade restaureringsförslag. Myndigheterna ha därvid framhållit, att rivning och återuppbyggnad av murpartier borde undvikas, om det visade sig vara tekniskt möjligt att utan rivning verkställa erforderlig uppriktning och förstärkning, samt att arbetena borde ställas under kulturhistorisk kontroll av landsantikvarien Sundqvist. Frågan om mera fullständig

restaurerings av muren har ansetts böra uppskjutas i avvaktan på uppgörandet av en plan till iordningställande av slottsområdet och terrasserna väster om slottet, vilka direkt ansluta sig till botaniska trädgården.

Behovet av den av byggnadsstyrelsen och riksantikvarieämbetet förordade restaureringen av muren omkring botaniska trädgården i Uppsala är påtagligt. Då till universitetets förfogande stående medel till underhåll och reparationer icke torde lämna tillgång till bestridande av de i december 1944 till 33 387 kronor beräknade kostnaderna för murens istandsättande, förordar jag, att anslag för ändamålet uppföres å allmän beredskapsstat för nästa budgetår. Anslaget torde böra uppföras med ett uppåt avrundat belopp av 35 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

*Departements-
chefen.*

att till *Istandsättande av muren omkring botaniska trädgården i Uppsala* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av kronor 35 000.

[4.] **Ändrings- och reparationsarbeten i byggnaden för kemiska institutionen vid Chalmers tekniska högskola.** Till detta ändamål har riksdagen efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1944: 281 (s. 275 f.) å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppfört ett anslag av 63 000 kronor (jfr arbetsmarknadskommissionens betänkande s. 287—288).

Anslag till utförande av ifrågavarande byggnadsföretag, vilket upptagits på den av arbetsmarknadskommissionen framlagda investeringsplanen för statliga husbyggnadsföretag för verk och myndigheter m. m., bör upptagas å allmän beredskapsstat för nästa budgetår. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

*Departements-
chefen.*

att till *Ändrings- och reparationsarbeten i byggnaden för kemiska institutionen vid Chalmers tekniska högskola* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av kronor 63 000.

[5.] **Simhallsanläggning vid gymnastiska centralinstitutet.** Till uppförande av nybyggnader för gymnastiska centralinstitutet ha för budgetåren 1941/45 anvisats statsanslag av tillhopa 2 535 000 kronor. En utförlig redogörelse för denna byggnadsfråga har lämnats i propositionen 1941: 223 och i 1942 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 6, s. 11 ff.). Såsom av denna redogörelse framgår har utförandet av den simhallsanläggning, som planerats skola ingå i den nu uppförda byggnaden för värmecentral m. m., ansetts böra tills vidare uppskjutas.

Arbetsmarknadskommissionen har nu i sitt betänkande (s. 288, jfr s. 287) föreslagit, att anslag till utförande av simhallsanläggningen skall uppföras å allmän beredskapsstat för nästa budgetår. Kostnaderna för anläggningen ha beräknats till 594 000 kronor.

Departements-
chefen.

Jag biträder kommissionens förslag och förordar alltså, att anslag till ifrågavarande ändamål uppföres å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47.

I detta sammanhang torde jag få anmäla, att arbetsmarknadskommissionen i sitt betänkande (s. 288) föreslagit, att anslag skola uppföras å beredskapsstaten för nästa budgetår under statens allmänna fastighetsfond jämväl till vissa andra byggnadsföretag än de av mig i det föregående behandlade. Vissa av dessa byggnadsföretag har jag funnit vara av sådan angelägenhetsgrad, att anslag för desamma böra uppföras å riksstaten för nästa budgetår, och jag har för avsikt att framdeles framlägga förslag härom. På grund härav har jag icke nu ansett mig böra förorda, att anslag för dessa byggnadsföretag uppföras å beredskapsstaten. Med hänsyn till byggnadsfrågans samband med spörsmål av organisatorisk art eller av andra skäl har jag ej heller ansett mig böra föreslå, att anslag till övriga nu ifrågavarande byggnadsföretag upptagas å beredskapsstaten.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Simhallsanläggning vid gymnastiska centralinstitutet* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av kronor 594 000.

Fonden för låneunderstöd.

[6.] **Lån till August Abrahamsons stiftelse för slöjdläro-utbildning för vissa ombyggnadsarbeten.** Till detta ändamål har riksdagen med bifall till ett av Kungl. Maj:t i propositionen 1944: 281 (s. 277 f.) framlagt förslag, å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppfört ett anslag av 20 000 kronor (jfr arbetsmarknadskommissionens betänkande s. 365—366).

Departements-
chefen.

Anslag till lån för utförande av ifrågavarande byggnadsarbeten, vilka upptagits på den av arbetsmarknadskommissionen framlagda investeringsplanen för vissa kommunala och enskilda arbeten, bör upptagas å allmän beredskapsstat för nästa budgetår med oförändrat belopp.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lån till August Abrahamsons stiftelse för slöjdläro-utbildning för vissa ombyggnadsarbeten* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av kronor 20 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övrigt ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Lars Ekströmer.

Bilaga 14.

Kapitalinvesteringar.**Jordbruksdepartementet.**

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 april 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sköld, anmäler här efter under jordbruksdepartementets handläggning hörande ärenden angående kapitalinvesteringar å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47.

Statens allmänna fastighetsfond.

[1.] **Byggnadsarbeten vid lantbrukshögskolan.** I sitt den 21 februari 1946 avgivna betänkande med förslag till investeringsreserv av statliga, kommunala och statsunderstödda anläggningsarbeten för budgetåret 1946/47 (SOU 1946: 27, s. 289—294 o. 297) har *statens arbetsmarknadskommission* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 till byggnadsarbeten vid lantbrukshögskolan upptaga ett anslag av 2 069 000 kronor. Anslaget skulle fördelas enligt följande sammanställning.

Kärlförsöksgård för institutionerna för allmän jordbruks-		
lära och växtodlingslära	kronor	175 000
Varmväxthus och lagringsrum för potatis	»	50 000
Institutionsbyggnad m. m. vid botanisk-genetiska träd-		
gården	»	674 000
Nybyggnad för restaurang m. m. vid Ultuna	»	700 000
Bostäder för assistenter	»	105 000
Uppförande av vaktmästarbostad vid husdjursförsöks-		
anstalten	»	23 000

Utbyggnad av husdjursförsöksanstaltens lokaler för fjä-	
derfärförsök vid Bäcklösa	kronor 50 000
Häststall vid Kungsängen	» 85 000
Ombyggnad av ladugården vid Kungsängen	» 32 000
Djurstallar m. m. vid Öjebyns försöksgård	» 175 000
Summa kronor 2 069 000.	

Beträffande motiveringen till arbetsmarknadskommissionens förslag torde jag få hänvisa till betänkandet s. 289—294.

*Departements-
chefen.*

Under återopande av vad statens arbetsmarknadskommission anført hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Byggnadsarbeten vid lantbrukshögskolan* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av kronor 2 069 000.

[2.] **Byggnadsarbeten vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut.** I sitt betänkande har *statens arbetsmarknadskommission* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 upptaga ett anslag å 485 000 kronor till i följande sammanställning upptagna byggnadsarbeten vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut (se betänkandet s. 294).

Uppförande av elevbostäder	kronor 295 000
Uppförande av lärarbostad	» 35 000
Lagerkällare	» 60 000
Växthus och värmeanläggningar (första etappen)	» 95 000

Summa kronor 485 000.

Redogörelser för förenämnda arbeten ha lämnats i propositionen angående beredskapsstat för budgetåret 1944/45 nr 281/1944 (s. 131—134) samt i fråga om elevbostäderna och växthusanläggningen jämväl årets statsverksproposition (kapitalbudgeten, bil. 8 s. 11 och 12), till vilka propositioner jag torde få hänvisa.

*Departements-
chefen.*

I enlighet med arbetsmarknadskommissionens förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Byggnadsarbeten vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av kronor 485 000.

[3.] **Byggnadsarbeten vid veterinärhögskolan.** I sitt betänkande har *statens arbetsmarknadskommission* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 upptaga ett

anslag å 50 000 kronor till uppförande av ett kombinerat luftskyddsrum och garage vid veterinärhögskolan.

Beträffande motiveringen till arbetsmarknadskommissionens förslag torde jag få hänvisa till betänkandet s. 294 o. 295.

Mot arbetsmarknadskommissionens förslag har jag icke funnit anledning *Departements-*
till erinran. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen *chefen.*

att till *Byggnadsarbeten vid veterinärhögskolan* å allmän
beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag
av kronor 50 000.

[4.] **Byggnadsarbeten vid statens veterinärmedicinska anstalt.** *Statens arbetsmarknadskommission* har hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 till här förevarande ändamål upptaga ett anslag av 145 000 kronor, avseende uppförande av två personalbostäder för 55 000 kronor samt uppförande av två laboratorbostäder för 90 000 kronor.

Beträffande motiveringen till arbetsmarknadskommissionens förslag torde jag få hänvisa till betänkandet s. 296 o. 297.

Arbetsmarknadskommissionens förslag att beräkna medel för uppförande *Departements-*
av två personalbostäder, vilka avse bostadslägenheter för en smådjursskötare *chefen.*
och en befattningshavare vid serumstallarna, föranleder ingen erinran från min sida. Däremot är jag icke beredd tillstyrka att medel upptages till de föreslagna laboratorbostäderna. På grund härav synes förevarande anslag böra uppföras med 55 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Byggnadsarbeten vid statens veterinärmedicinska anstalt* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av kronor 55 000.

[5.] **Byggnadsarbeten vid statens skogsforskningsinstitut.** I sitt betänkande har *statens arbetsmarknadskommission* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av 24 000 kronor till uppförande av ett växthus och in-sektarium vid statens skogsforskningsinstitut.

Beträffande motiveringen till arbetsmarknadskommissionens förslag torde jag få hänvisa till betänkandet s. 295.

Mot arbetsmarknadskommissionens förslag har jag icke något att erinra. *Departement-*
Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen *ts-*
chefen.

att till *Byggnadsarbeten vid statens skogsforskningsinstitut*
å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett
anslag av kronor 24 000.

Statens utlåningsfonder.

[6.] **Gödselvårdslånefonden.** Såsom kapital till gödselvårdslånefonden ha från och med år 1919 anvisats tillhopa 4 500 000 kronor, varav dock ett belopp av 500 000 kronor icke tagits i anspråk utan såsom besparing återlevererats till riksgäldsfonden. Härjämte har 1933 års riksdag (r. skr. nr 356) för budgetåret 1933/34 såsom särskilt reservationsanslag anvisat 500 000 kronor att, i den mån gödselvårdslånefondens medel icke därtill försloge, disponeras för beviljande av lån för ifrågavarande ändamål och under de villkor, som stadgas för lån ur nämnda fond. Sistberörda villkor äro intagna i kungörelsen den 11 juli 1918 (nr 576) med däri genom kungörelserna nr 186/1925, 241/1927, 132/1931 och 632/1937 gjorda ändringar. I kungörelsen den 13 december 1918 (nr 972) ha meddelats bestämmelser angående tiden för ingivande av ansökningar från hushållningssällskapen om statslån ur gödselvårdslånefonden.

1944 års riksdag (r. skr. nr 436) har å allmän beredskapsstat II och III för budgetåret 1944/45 till ifrågavarande fond uppfört anslag av tillhopa 5 000 000 kronor, vilka anslag avsetts för utlämnande av lån till dels gödselvårdsanläggningar, dels ock ladugårdsförbättringar.

I skrivelse den 21 februari 1946 har *lantbruksstyrelsen* hemställt, att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 måtte till gödselvårdslånefonden anvisas ett anslag av 15 000 000 kronor, varav 3 000 000 kronor för utlämnande av lån till gödselvårdsanläggningar och 12 000 000 kronor till ladugårdsförbättringar. Ur styrelsens förevarande skrivelse må här återgivas följande.

Gödselvårdslån. Lantbruksstyrelsen har framhållit, att åtgärder för en förbättrad gödselvård syntes utgöra i hög grad lämpliga arbetsobjekt, då det gällde att bereda sysselsättning inom jordbrukets område vid omfattande arbetslöshet. Enligt styrelsens mening syntes den pågående planläggningen av gödselvårdsanläggningar böra giva anledning till att å beredskapsstat för budgetåret 1946/47 medel borde anvisas i sådan utsträckning att vid behov statsbidrag och lån skulle kunna utlämnas till i runt tal 8 000 gödselvårdsanläggningar, av vilka ungefär 6 500 kunde beräknas förefinnas å brukningsdelar, omfattande mindre än 20 hektar åker. Efterfrågan å dylika lån har av styrelsen förväntats bli särskilt stor, därest nu gällande grunder komme att oförändrade tillämpas beträffande tilldelningen av gödselvårdsbidrag. I sådant fall skulle enligt styrelsens beräkning under budgetåret 1946/47 ett belopp av i runt tal 8 000 000 kronor bli erforderligt för utlämnande av lån till nyssnämnda anläggningar. För den händelse andra, förmånligare bidragsvillkor komme att bli gällande, har styrelsen räknat med en ej oväsentligt mindre efterfrågan å lån av här ifrågavarande slag. Styrelsen har sålunda utgått från att vid tillämpning av de bidragsgrunder, som föreslagits i propositionen nr 264/1944, ett belopp av 3 000 000 kronor skulle bli tillfyllest för att tillgodose uppkommande lånebehov för ifrågavarande ändamål.

Lån till ladugårdsförbättringar. Lantbruksstyrelsen har erinrat, att för närvarande några särskilda bestämmelser för utlämnande av lån till ladugårdsförbättringar icke finnes. I likhet med föregående år har emellertid styrel-

sen ansett sig böra föreslå att gödselvärdslånefonden finge anlitas för utlåmnande av lån till ladugårdsförbättringar av beredskapskaraktär samt att med anledning härav ytterligare medel utöver nyssnämnda belopp tillfördes fonden å beredskapsstat för budgetåret 1946/47. Härvid har styrelsen utgått från att omkring 10 000 ladugårdsförbättringsföretag av beredskapskaraktär, varav ungefär 9 000 vid bruksningsdelar med högst 20 hektar åker, skulle kunna komma till utförande under budgetåret 1946/47. Styrelsen har räknat med att därest nu gällande villkor för utlåmnande av lån från gödselvärdslånefonden skulle komma att i huvudsak tillämpas jämväl å ifrågakvarande företag, ett ökat behov av lån från fonden å 8 000 000 kronor skulle uppstå. Under förutsättning att de i förenämnda proposition nr 264/1944 föreslagna grunderna för understöd till ifrågakvarande ändamål skulle komma att bli gällande, har styrelsen beräknat, att motsvarande belopp i stället skulle komma att uppgå till 30 000 000 kronor. Med hänsyn till att vid tillämpning av sistnämnda grunder den verkliga efterfrågan å lån kunde förväntas bli ej obetydligt mindre, har styrelsen ansett ett belopp av 12 000 000 kronor komma att bli till fyllest för ändamålet.

Lantbruksstyrelsen har slutligen meddelat, att den för utlåning disponibla kapitaltillgången å fonden den 1 juli 1946 kunde beräknas komma att uppgå till i runt tal 1 500 000 kronor. Därjämte beräknades inflyta amorteringar under budgetåret 1946/47 med omkring 400 000 kronor.

Av samma skäl som anfördes vid behandlingen av motsvarande anslags-*Departements-*
fråga i propositionen angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 *chefen.* (prop. nr 281, bil. 15, p. 2), torde jämväl å allmän beredskapsstat för nästkommande budgetår böra uppföras medel till utlåmnande av lån från gödselvärdslånefonden till såväl gödselvärdssom ladugårdsförbättringsföretag. I fråga om storleken av det kapitaltillskott till fonden, som med anledning härav torde bli erforderligt för nästa budgetår, anser jag ett belopp av 10 000 000 kronor vara till fyllest. Härvid har jag förutsatt, att i enlighet med vad jag i annat sammanhang denna dag förordat det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser rörande villkoren för låneverksamheten på förevarande områden.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gödselvärdslånefonden* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av . . kronor 10 000 000.

[7.] **Egnahemslånefonden.** Enligt gällande bestämmelser för egnahemslånefonden, vilka äro intagna i kungörelsen den 7 juni 1940 (nr 589) angående den statliga egnahemsverksamheten, ändrad genom kungörelsen nr 578/1942, må från fonden utlämnas jordbrukslån, skogslån, bostadslån, lån till förstärkning av ofullständiga jordbruk ävensom egnahemsstatslån till låneförmedlare. I årets statsverksproposition (kapitalbudgeten, bil. 8, p. 24) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att dels besluta att i nämnda kungörelse angivna maximivärden vid egnahemsbelåning av jordbruksfastighet skola från och med den 1 juli 1946 höjas från 30 000 till 35 000 kronor, med rätt

för egnahemsstyrelsen att för särskilt fall medgiva att lån må utgå till förvärv av dylik fastighet med värde av högst 45 000 kronor mot nu 35 000 kronor, samt vid belåning av bostadsfastighet från 15 000 till 18 000 kronor, dels till egnahemslånefonden för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor, dels ock medgiva, att för sagda budgetår må beviljas lån från fonden intill ett belopp av 32 000 000 kronor, därav 20 000 000 kronor för jordbruksfastigheter och 12 000 000 kronor för bostadsfastigheter, med rätt dock för Kungl. Maj:t att, därest förhållandena skulle giva anledning därtill, medgiva jämkning i sagda fördelning mellan jordbruks- och bostadsfastigheter.

1944 års riksdag har å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppfört ett anslag av 2 000 000 kronor till egnahemslånefonden ävensom medgivit, att lån för bostadsfastigheter må, under de för sagda beredskapsstat gällande förutsättningarna, under nämnda budgetår beviljas från egnahemslånefonden intill ett belopp av 2 000 000 kronor utöver i 1944 års statsverksproposition för ändamålet föreslaget högsta utlåningsbelopp.

I skrivelse den 4 mars 1946 har *egnahemsstyrelsen* hemställt, att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 måtte anvisas ett kapitaltillskott å 2 000 000 kronor till egnahemslånefonden. Härjämte har styrelsen föreslagit att Kungl. Maj:t måtte utverka medgivande av riksdagen, att för nästa budgetår må beviljas lån från egnahemslånefonden intill ett belopp av 34 000 000 kronor, därav 20 000 000 kronor för jordbruksfastigheter och 14 000 000 kronor för bostadsfastigheter, med rätt dock för Kungl. Maj:t att, därest förhållandena skulle giva anledning därtill, medgiva jämkning i sagda fördelning mellan jordbruks- och bostadsfastigheter. Egnahemsstyrelsen har härvid utgått från att de förmånligare grunder för bidragstilldelningen vid uppförande av nya bostäder skulle komma att tillämpas, vilka föreslagits av styrelsen i dess remissutlåtande den 28 februari 1944 över den av 1942 års jordbrukskommitté avgivna promemorian angående beredande av sysselsättning inom jordbrukets område vid omfattande arbetslöshet efter krigets slut. Enligt styrelsens mening torde nämligen ett tillämpande av angivna grunder kunna antagas föranleda en sådan ökning av verksamheten på förevarande område, att utbetalningen från egnahemslånefonden under budgetåret 1946/47 kunde approximativt beräknas öka med omkring 2 000 000 kronor.

I omförmälda remissutlåtande den 28 februari 1944 har egnahemsstyrelsen, i samband med framläggandet av förslag till höjning av nu utgående bostadsförbättringsbidrag, ifrågasatt, att bidrag av statsmedel borde kunna beviljas till uppförande av ny bostad jämväl i de fall, då bostaden icke ersatte en gammal. Styrelsen har härom yttrat i huvudsak följande.

Därest vad av egnahemsstyrelsen föreslagits rörande höjning av bostadsförbättringsbidragen, bland annat för åstadkommande av ett ökat antal arbetsobjekt för beredande av sysselsättning vid eventuellt inträffad arbetslöshet, skulle vinna bifall, kommer ställningen för dem, som nödgas anskaffa bostad med hjälp av bostadslån och tillägglån att bliva ännu ogynnsammare i jämförelse med dem, som kunna få bostadsförbättringsbidrag. I den

mån som nybyggnad av bostäder på landsbygden är erforderlig för fyllande av bostadsbehovet, torde en dylik nybyggnadsverksamhet ur det allmännas synpunkt och med hänsyn till önskemålet att bereda sysselsättning för arbetslösa ha samma värde som bostadsförbättringsverksamheten. Egnahemsstyrelsen anser det därför ofrånkomligt att i förevarande sammanhang och i avvaktan på förslag från bostadssociala utredningen om enhetligande av understödsverksamheten på bostadsområdet framlägga förslag därom, att bidrag av statsmedel bör utgå till uppförande av ny bostad även i de fall, då den icke ersätter en gammal. Med hänsyn till att tilläggs lån i sådana fall kan utgå torde bidraget böra begränsas till högst 3 000 kronor jämte tillägg för vatten och avlopp. I intet fall bör summan av bidrag och tilläggs lån få överstiga 4 000 kronor jämte tillägg för vatten och avlopp. Behovsprövningen bör verkställas efter enahanda grunder, som föreslagits i fråga om bostadsförbättringsbidrag. Medel för ändamålet torde kunna anvisas under samma anslagstitel som medlen för bostadsförbättringsbidrag.

Staten's arbetsmarknadskommission har i remissutlåtande den 21 mars 1946 tillstyrkt egnahemsstyrelsens förslag i fråga om långivningen ur egnahemslånefonden.

Då företag avseende tillskapande av bostadsegnahem på landsbygden torde utgöra arbetsobjekt, som lämpligen kunna komma till utförande för beredande av sysselsättning vid en omfattande arbetslöshet, anser jag mig böra biträda egnahemsstyrelsens förslag, att å allmän beredskapsstat för nästa budgetår beräknas medel för att möjliggöra en utvidgning av den med anlåtande av egnahemslånefonden bedrivna låneverksamheten. *Departements-
chefen.* Chefen för socialdepartementet förordar i annat sammanhang denna dag, att Kungl. Maj:t skall äga vidtaga de jämkningar av normerna för bidragsgivningen till bostadsförbättringsföretag, som betingas av det aktuella arbetsmarknadsläget när beredskapsstaten sättes i kraft. Med hänsyn härtill torde lånetilldelningen från egnahemslånefonden för budgetåret 1946/47 i anslutning till vad egnahemsstyrelsen anfört böra utökas från 32 000 000 till 34 000 000 kronor, eller alltså med 2 000 000 kronor för utlämnande under för allmän beredskapsstat gällande förutsättningar av lån för bostadsfastigheter. Härjämte synes såsom styrelsen förordat böra å beredskapsstaten upptagas ett kapitalinvesteringsanslag till egnahemslånefonden av 2 000 000 kronor. För den utökade långivningen torde böra gälla samma bestämmelser som hittills tillämpats för ifrågavarande låneverksamhet.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1) medgiva, att lån för bostadsfastigheter må, under de för allmän beredskapsstat gällande förutsättningarna, under budgetåret 1946/47 beviljas från egnahemslånefonden intill ett belopp av 2 000 000 kronor utöver i årets statsverksproposition för ändamålet föreslaget högsta utlåningsbelopp;

2) till *Egnahemslånefonden* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag

av kronor 2 000 000.

[8.] **Statens avdikningslånefond.** Gällande villkor för lån från statens avdikningslånefond äro meddelade i kungörelsen den 30 juni 1939 (nr 432), ändrad genom kungörelsen nr 348/1945. Jämlikt riksdagens beslut har det högsta sammanlagda belopp, vartill lån ur fonden årligen kunnat beviljas för vart och ett av budgetåren 1942/43—1944/45 utgjort 3 000 000 kronor och för innevarande budgetår 3 500 000 kronor. I statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen, att under budgetåret 1946/47 finge beviljas lån från fonden å tillhopa högst 3 300 000 kronor.

1944 års riksdag (r. skr. nr 436) har medgivit, att lån, under de för allmän beredskapsstat II gällande förutsättningarna, under budgetåret 1944/45 finge beviljas från statens avdikningslånefond å högst 1 500 000 kronor utöver det för nämnda budgetår medgivna högsta utlåningsbeloppet, 3 000 000 kronor.

I skrivelse den 21 februari 1946 har *lantbruksstyrelsen* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att därest den planerade allmänna beredskapsstaten för budgetåret 1946/47 sattes i kraft, en utökad långivning från fonden för beredskapsändamål finge ske under samma budgetår. Styrelsen har föreslagit, att den sålunda ifrågasatta utökningen av lånetilldelningen bestämdes till högst 3 200 000 kronor utöver det lånebelopp av 3 300 000 kronor, som av Kungl. Maj:t föreslagits för nämnda budgetår. Till motive-ring av vad sålunda föreslagits har styrelsen anført i huvudsak följande.

Till utförande av torrlägningsföretag sökes förutom bidrag från statens avdikningsanslag i stor utsträckning jämväl lån från statens avdikningslånefond. För den händelse medel anvisas å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 till statens avdikningsanslag, synes därför erforderligt att för ifrågavarande ändamål en utökning jämväl sker av lånetilldelningen från avdikningslånefonden.

Hos lantbruksstyrelsen vid utgången av budgetåret 1945/46 inneliggande ansökningar om statsunderstöd till torrlägningsföretag kunna beräknas representera ett sammanlagt lånebelopp av omkring 5 700 000 kronor. Under budgetåret 1946/47 kunna ytterligare ansökningar förväntas inkomma, representerande ett sammanlagt lånebelopp av omkring 2 400 000 kronor. Under sagda budgetår föreliggande ansökningar kunna sålunda beräknas motsvara en lånesumma av $(5\,700\,000 + 2\,400\,000 =) 8\,100\,000$ kronor. Då det kan förutses, att till ansökningarna hörande arbetsplaner och utredningar i viss utsträckning finnas vara i behov av komplettering i ett eller annat avseende, ävensom att en ej oväsentlig del av ansökningarna inkomma så sent under budgetåret att erforderlig granskning av förslagen icke medhinnes före budgetårets utgång, torde det belopp, vartill lån må kunna under budgetåret beviljas, kunna uppskattas till 6 500 000 kronor. Under förutsättning att riksdagen för budgetåret 1946/47 medgiver beviljande av lån från statens avdikningslånefond med tillhopa högst 3 300 000 kronor, skulle sålunda det lånebelopp, vartill därutöver lån för beredskapsändamål synes böra för sagda budgetår beräknas, uppgå till $(6\,500\,000 - 3\,300\,000 =) 3\,200\,000$ kronor.

För utbetalningar av lån från fonden torde ett belopp av 2 500 000 kronor böra finnas för samma budgetår tillgängligt utöver vad som erfordras för utbetalningar på grund av den normala lånetilldelningen, eller omkring 2 500 000 kronor. Sammanlagt torde sålunda utbetalningarna av lån under budgetåret 1946/47 kunna beräknas komma att uppgå till 5 000 000 kronor. Enligt från statskontoret inhämtad upplysning kan kapitaltillgången å fonden väntas medgiva utbetalningar till sagda belopp utan nytt kapitaltillskott.

I annat sammanhang denna dag förordas, att å allmän beredskapsstat för *Departements-
chefen.* budgetåret 1946/47 beräknas medel för utlämnande av statsbidrag till utförande av torrlägningsföretag. Såsom lantbruksstyrelsen anfört torde det med hänsyn härtill vara erforderligt, att en utökning jämväl sker av lånetilldelningen från avdikningslånefonden. Mot styrelsens beräkning av det för beredskapsändamål ökade lånebehovet har jag icke något att erinra. En utlåning av den av lantbruksstyrelsen beräknade storleken synes, såsom framgår av vad styrelsen uttalat, icke föranleda, att nytt kapital behöver tillföras statens avdikningslånefond. För den i beredskapssyfte utvidgade lånerörelsen synas böra gälla i huvudsak samma grunder, som kunna komma att tillämpas för den ordinarie låneverksamheten under nästa budgetår.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att lån må, under de för allmän beredskapsstat gällande förutsättningarna, under budgetåret 1946/47 beviljas från statens avdikningslånefond å högst 3 200 000 kronor utöver i statsverkspropositionen till årets riksdag föreslaget högsta utlåningsbelopp.

[9.] **Täckdikningslånefonden.** Jämlikt beslut av 1920 års riksdag (r. skr. nr 346) må ur täckdikningslånefonden beviljas lån med sammanlagt högst 2 000 000 kronor för kalenderår. Gällande villkor för lån ur fonden äro meddelade i kungörelsen den 22 juni 1920 (nr 332) med däri genom kungörelserna nr 358/1921, 239/1922, 84/1930, 306/1933, 636/1937, 434/1939 och 351/1945 gjorda ändringar. Genom kungörelsen den 28 juli 1932 (nr 375) ha meddelats bestämmelser om viss amorteringsfrihet beträffande lån från fonden.

I skrivelse den 21 februari 1946 har *lantbruksstyrelsen* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen dels medgiva, att, därest den planerade allmänna beredskapsstaten för budgetåret 1946/47 sattes i kraft, under samma budgetår lån från täckdikningslånefonden finge beviljas å tillhopa högst 4 000 000 kronor utöver det av riksdagen medgivna högsta lånebeloppet för kalenderår, 2 000 000 kronor, dels ock å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 till täckdikningslånefonden upptaga ett investeringsanslag av 1 500 000 kronor. Styrelsen har härvid anfört huvudsakligen följande.

Erfarenheten under en följd av år har visat, att vid god tillgång på bidrag utan återbetalningsskyldighet till täckdikning täckdikningslånefonden anlitas i större utsträckning än vid mindre god dylik bidragstillgång. Då lantbruksstyrelsen framlagt förslag om anvisande å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 av anslag för bidrag till täckdikningar, finner styrelsen sig sålunda böra räkna med att vid bifall till sagda förslag en utökning av det belopp, som under samma budgetår må kunna utlämnas från täckdikningslånefonden, blir erforderlig. För ändamålet synes medgivande erfordras till beviljande av lån från fonden under nämnda budgetår till ett belopp av ytterligare 4 000 000 kronor.

Enligt från statskontoret inhämtad uppgift uppgingo å täckdikningslånefonden disponibla kapitalmedel den 1 juli 1945 till i runt tal 3 300 000 kronor. Ansökningar om lån från fonden för innevarande budgetår torde kunna beräknas komma att avse en lånesumma av omkring 1 100 000 kronor. Efter tillgodoseende av nämnda ansökningar skulle behållningen å fonden den 30 juni 1946 således uppgå till 2 200 000 kronor. Å andra sidan torde under tiden till den 1 juli 1946 erlagda amorteringar kunna beräknas komma att uppgå till omkring 1 200 000 kronor. Vid ingången av budgetåret 1946/47 tillgängligt lånebelopp torde sålunda kunna uppskattas till omkring 3 400 000 kronor. Beräknas under sistnämnda budgetår inflytande amorteringar till 1 100 000 kronor, skulle för utlämnande av lån under samma budgetår ett belopp av omkring 4 500 000 kronor stå till förfogande.

Med hänsyn till den planerade ökningen av täckdikningsverksamheten vid eventuellt inträdande arbetslöshet torde behovet av lån från täckdikningslånefonden under budgetåret 1946/47 böra beräknas till 6 000 000 kronor. För sagda budgetår skulle sålunda erfordras ett kapitaltillskott till fonden av (6 000 000 — 4 500 000 =) 1 500 000 kronor.

Departements-
chefen.

I annat sammanhang denna dag föreslås, att medel för utlämnande av statsbidrag till täckdikningsföretag upptagas å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47. Med hänsyn härtill synes såsom lantbruksstyrelsen förordat en utökning jämväl bliva behövlig i fråga om det belopp, som under nämnda budgetår må kunna utlämnas från täckdikningslånefonden. Mot styrelsens förslag, att lånetilldelningen från ifrågavarande fond för nästa budgetår i beredskapssyfte utökas med 4 000 000 kronor utöver det av riksdagen för kalenderår medgivna lånebeloppet å 2 000 000 kronor, har jag intet att erinra. Härjämte synes såsom styrelsen föreslagit böra å beredskapsstaten uppföras ett kapitalinvesteringsanslag till täckdikningslånefonden av 1 500 000 kronor. Vid beräkningen av medelsbehovet för ifrågavarande ändamål har jag utgått från de grunder för utlämnande av statsunderstöd till vissa förbättringsarbeten på jordbrukets och skogsbrukets områden, som i annat sammanhang denna dag av mig förordats.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1) medgiva, att lån må, under de för allmän beredskapsstat gällande förutsättningarna, under budgetåret 1946/47 beviljas från täckdikningslånefonden å högst 4 000 000 kronor utöver av riksdagen medgivet högsta utlåningsbelopp för kalenderår;

2) till *Täckdikningslånefonden* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av . . kronor 1 500 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

C. M. Elgenstierna.

Bilaga 15.

Kapitalinvesteringar.

Handelsdepartementet.

*Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 april
1946.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden
WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL,
ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Myrdal, anmäler härefter under handelsdepartementets handläggning hörande ärenden angående kapitalinvesteringar å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 samt anför därvid följande.

Statens allmänna fastighetsfond.

[1.] **Ökade lokaler för Sveriges geologiska undersökning.** Under hänvisning till vad *statens arbetsmarknadskommission* (SOU 1946: 27 s. 298 f. och 303) anfört och föreslagit rörande ökade lokaler för Sveriges geologiska undersökning hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ökade lokaler för Sveriges geologiska undersökning*
å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett
anslag av kronor 1 000 000.

[2.] **Byggnadsarbeten vid statens provningsanstalt.** I sitt betänkande den 28 februari 1945 angående investeringsreserv för budgetåret 1945/46 (SOU 1945: 12 s. 248 f. och 321) föreslog *investeringsutredningen* att till nybyggnad för laboratorium för byggnadstekniska avdelningen vid statens provningsanstalt måtte å allmän beredskapsstat för nämnda budgetår uppföras ett anslag å 700 000 kronor.

Statens arbetsmarknadskommission har i sitt betänkande (s. 299 och 303) föreslagit, att i investeringsreserven för nästa budgetår måtte upptagas ny-

byggnad för elektriskt-fysikaliska avdelningen vid provningsanstalten. Byggnadsföretaget har i betänkandet kostnadsberäknats till 1 200 000 kronor.

I skrivelse den 7 mars 1946 har därefter *styrelsen för statens provningsanstalt* meddelat, att kostnaderna för nybyggnaden för elektriskt-fysikaliska avdelningen numera beräknats till 925 000 kronor, samt hemställt, att anslag å sistnämnda belopp måtte för ändamålet anvisas å riksstaten för nästa budgetår.

Utlåtanden över styrelsens framställning ha infordrats från byggnadsstyrelsen och kommerskollegium. Remissvaren föreligga ännu icke.

Departements-
chefen.

Anslag till nybyggnad för elektriskt-fysikaliska avdelningen vid provningsanstalten synes böra uppföras å allmän beredskapsstat för nästa budgetår. Anslaget torde böra bestämmas till 925 000 kronor.

Nybyggnaden för den byggnadstekniska avdelningen är uppenbarligen av något lägre angelägenhetsgrad. Jag finner mig likväl på grund av vad i investeringsutredningens betänkande anförts kunna förorda att jämväl denna nybyggnad uppföres å allmän beredskapsstat för nästa budgetår.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra följande anslag, nämligen

<i>Nybyggnad för elektriskt-fysikaliska avdelningen vid statens provningsanstalt</i>	kronor 925 000
<i>Nybyggnad för laboratorium för byggnadstekniska avdelningen vid statens provningsanstalt</i>	» 700 000.

[3.] **Ökade lokaler för statens hantverksinstitut.** Under hänvisning till vad *statens arbetsmarknadskommission* i sitt betänkande (s. 302 f.) anført och föreslagit beträffande ökade lokaler för statens hantverksinstitut får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ökade lokaler för statens hantverksinstitut* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av kronor 300 000.

[4.] **Nybyggnader vid ingenjörsvetenskapsakademiens försöksstation.** Med bifall till av Kungl. Maj:t därom gjorda framställningar ha 1941 och 1942 års riksdagar anvisat reservationsanslag å sammanlagt 800 000 kronor till uppförande av byggnader för tekniskt-vetenskaplig forskning. Med anlitan av anslagen har numera vid Drottning Kristinas väg i Stockholm uppförts en försöksstation, som disponeras av ingenjörsvetenskapsakademien, närmast för bränsleteknisk forskning.

Statens arbetsmarknadskommission har nu i sitt betänkande (s. 300 ff. och 303) hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av 2 300 000 kronor till uppförande av ytterligare två laboratoriebyggnader för ingenjörsvetenskapsakademien. Av dessa skulle den ena inrymma lokaler för bland annat läder- och garveriforskning samt färg- och fernissforskning. För närmare kännedom om kommissionens förslag torde få hänvisas till betänkandet.

I skrivelser till Kungl. Maj:t den 13 februari och den 30 november 1945 ha vidare representanter för garverinäringen respektive färg- och fernissindustrien gjort framställningar om anslag för uppförande av nyssnämnda laboratoriebyggnad.

I likhet med statens arbetsmarknadskommission anser jag att anslag till ifrågavarande båda laboratoriebyggnader bör upptagas å allmän beredskapsstat för nästa budgetår. Mot kommissionens förslag till beräkning av anslaget har jag icke något att erinra. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

*Departements-
chefen.*

att till *Nybyggnader vid ingenjörsvetenskapsakademiens försöksstation* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av kronor 2 300 000.

[5.] **Säkerhetsanstalter för sjöfarten.** I överensstämmelse med vad jag förut i dag anfört vid anmälan av motsvarande anslag å driftbudgeten får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Säkerhetsanstalter för sjöfarten* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 uppföra ett anslag av kronor 850 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:
Lennart Kihlstrand.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1946:27
FINANSDEPARTEMENTET

Bihang B.

BETÄNKANDE
MED FÖRSLAG TILL
INVESTERINGSRESERV
FÖR
BUDGETÅRET 1946/47
AV STATLIGA, KOMMUNALA OCH STATSUNDER-
STÖDDA ANLÄGGNINGSARBETEN

Utarbetat av

Statens arbetsmarknadskommission

Innehållsförteckning.

	Sid.
Skrivelse till Konungen.....	1
1. Utredningsarbetets bedrivande	3
2. Allmänna synpunkter på investeringsreservens omfattning och sammansättning m. m.	8
3. Investeringsplanens finansiering	16
4. Investeringsplan för postverket	18
Posthusbyggnader i Gärdesstaden i Stockholm s. 20, Eskilstuna s. 22, Västerås s. 23, Uppsala s. 23, Katrineholm s. 24, Vilhelmina s. 24, Skellefteå s. 27 och Arvika s. 30.	
Anslag till postverket s. 32.	
5. Investeringsplan för telegrafverket	33
Telefonstationsbyggnader m. m. i Ängelholm s. 35, Klippan s. 36, Hässleholm s. 37, Ljungby s. 38, Kävlinge s. 39, Halmstad s. 40, Höganäs s. 41, Karlshamn s. 41, Simrishamn s. 42, Jönköping s. 43, Karlstad s. 44, Sunne s. 45, Arvika s. 46, Kungälv s. 46, Ulricehamn s. 47, Vimmerby s. 48, Nässjö s. 49, Arboga s. 50, Strängnäs s. 51, Örebro s. 51, Hultsfred s. 52, Vetlanda s. 53, Nora s. 53, Nyköping s. 54, Visby s. 55, Valdemarsvik s. 56, Stockholm s. 56, Gustavsberg s. 57, Nynäshamn s. 58, Gävle s. 59, Ljusdal s. 59, Mora s. 59, Falun s. 60, Norberg s. 61, Köping s. 62, Sala s. 63, Arvidsjaur s. 63 och Kramfors s. 64. Förrådsbyggnader m. m. i Slätte s. 65, Örebro s. 66, Norrköping s. 66, Gävle s. 67, Telefon- och telegrafanläggningar s. 68. Rundradioanläggningar i Stockholm s. 69 och Hörby s. 70.	
Anslag till telegrafverket s. 72.	
6. Investeringsplan för statens järnvägar	75
Företag att bestridas med kapitalmedel	77
A. Byggnader och anläggningar	77
I. Bangårdar s. 77. Ia. Tegelbackens reglering s. 81. II. Dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar s. 81. III. Fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden s. 87. IV. Skenfria vägkorsningar s. 87. V. Broar m. m. s. 87. VI. Husbyggnader s. 88. VII. Växel- och signalsäkerhetsanläggningar s. 90. VIII. Telefonanläggningar m. m. s. 91. IX. Elektriska belysningsanläggningar s. 91. X. Anläggningar för elektrisk tågdrift s. 92. XI. Elektrifiering s. 94. XII. Lokstations- och driftverksanläggningar s. 97. XIII. Anläggningar vid huvudverkstäder s. 97. XIV. Verkstadsmaskiner m. m. s. 99. XV. Anläggningar vid förrådsavdelningen s. 99. XVI. Färjlagen s. 99.	
B. Försvarsberedskap	99
C. Rullande materiel	99
D. Biltrafik	100
E. Inköp av fastigheter	101

	Sid.
F. Nya statsbanor	101
G. Statens järnvägars dispositionsanslag	101
Företag att bestridas med driftmedel	102
Företag att bestridas med rörelsemedel	103
Särskild grovarbetsreserv av dubbelspårsbyggnader	103
Anslag till statens järnvägar	104
7. Investeringsplan för statens vattenfallsverk	106
Kraftstation vid Harsprånget s. 113. Kraftstation vid Hammarby s. 114. Ett tredje maskinaggregat vid Stadsforsens kraftstation s. 115. Utbyte av två turbiner vid Lilla Edets kraftstation s. 116. Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk s. 117. Statens vattenfallsverks dispositionsanslag s. 117.	
Anslag till statens vattenfallsverk s. 118.	
8. Investeringsplan för försvarsväsendet	120
a. Försvarstabens verksamhetsområde	122
b. Arméns fortifikationsförvaltnings ämbetsområde	123
Om- och tillbyggnad av matinträttningar s. 124. Gymnastikbyggnader s. 125. Truppförbandssjukhus s. 126. Centralförråd för sjukvårdsmateriel s. 127. Centralförråd för tyg- och intendenturmateriel s. 128. Garagebyggnader s. 129. Badhus med simhall och fäktsal vid krigsskolan på Karlberg s. 129. Sanitära anläggningar vid krigsskolan på Karlberg s. 130. Brandstation vid Karlsborgs luftvärnsregemente s. 130. Rotfruktskällare samt lastkaj med spår vid Smålands artilleriregemente s. 131. Skjutbanor s. 131. Dräneringsarbeten s. 138. Vatten- och avloppsarbeten s. 139. Väg- och stensättningsarbeten s. 140. Idrottsplatser s. 142.	
Anslag för arméns fortifikationsförvaltnings ämbetsområde s. 143.	
c. Marinförvaltningens ämbetsområde	144
Ombyggnad av matinträttningar s. 145. Gymnastikbyggnader s. 146. Bostäder för regionala uppbördsmän s. 147. Skjutbanor s. 147. Varmboning av pjäsexercishallen vid sjökrigsskolan vid Näsby s. 148. Sjukhus vid marinens underofficersskola vid Berga s. 148. Idrottsplats vid marinens underofficersskola vid Berga s. 149. Förlängning av Gustafsviks torrdocka s. 149. Ombyggnad av värmecentralen vid Stockholms örlogsvarv s. 149. Ekonomiser i norra värmecentralen på Galärvarvet s. 150. Omläggning och utökning av delar av vattenlednings- och brandpostnätet m. m. vid Oscar-Fredriksborg samt på Vaxön och östra delen av Rindön s. 150. Skolbyggnad i Färösund s. 151. Ytterligare en kasern vid Gotlands kustartilleriförsvar och Gotlands kustartillerikår s. 151. Broförbindelse till Lindholmen i Karlskrona s. 152. Båtbrygga på Kalsholmen s. 152. Bortsprängning av grund inom Karlskrona örlogsvarvs hamn s. 152. Förstärkning i vissa tunnlar inom Karlskrona örlogsvarvs område s. 153. Musikövningslokal vid Göteborgs örlogsvarv och örlogsstation s. 153. Ytterligare förtöjningsplatser för fartyg vid Göteborgs örlogsvarv och örlogsstation s. 153. Båtskjul vid Göteborgs örlogsvarv och örlogsstation s. 154. Idrottsplatser vid Göteborgs kustartilleriförsvar och Älvsborgs kustartilleriregemente s. 154.	
Anslag för marinförvaltningens ämbetsområde s. 154.	
d. Flygförvaltningens ämbetsområde	156
Musikbyggnader s. 158. Gymnastikbyggnader s. 158. Tygverkstäder s. 159. Garage för snöröjningsmateriel s. 160. Vissa flygfältsarbeten s. 160. Vagarbeten s. 162. Idrottsplatser s. 163. Inomhusskjutbanor vid Jämtlands och Hälsinge flygflot-	

tiljer s. 163. Ny kommandocentral vid Västmanlands flygflotttilj s. 164. Ändring av gamla gymnastikbyggnaden vid Svea flygflotttilj till fritidsbyggnad s. 165. Utökning av reningsverk vid Svea flygflotttilj s. 165. Värmepannor och yttre värmeledningar m. m. vid Göta flygflotttilj s. 166. Tjänstebostäder vid Södertörns flygflotttilj s. 166. Byggnad för linktrainer samt byggnad för arrester och vaktmästarbostad vid Flygkadettskolan i Gamla Uppsala s. 167. Komplettering av stängslet kring flygvapnets försökscentral å Malmen s. 167. Stängsel utmed stranden vid Centrala flygverkstaden i Västerås s. 168. Motorverkstad vid Centrala flygverkstaden i Västerås s. 168. Värmeisolering av yttertak till verkstadsbyggnader vid Centrala flygverkstaden i Västerås s. 169. Administrationsbyggnad vid centralförrådet för flyg- och vapenmateriel i Arboga s. 169. Sjukstuga och officersbarack vid flygvapnets övningsplats i Kiruna s. 170.

Anslag för flygförvaltningens ämbetsområde s. 170.

- e. Sjökarteverket 172
9. Investeringsplan för statliga och statsunderstödda vägar och gator m. m. 173
- Barmarksunderhåll på landsbygden s. 175. Byggande av allmänna vägar på landsbygden s. 176. Vägbeläggningar på landsbygden s. 180. Byggande av städernas allmänna vägar och för biltrafiken viktiga gator s. 183. Byggande av enskilda vägar s. 185. Stensättning av vägar och gator s. 188. Byggande av broar s. 190. Byggande och förbättring av vissa för riksförsvaret betydelsefulla vägar s. 192. Uppförande av garage- och förrådsbyggnader s. 192. Särskild grovarbetsreserv för väg- och gatubyggnader s. 195.
- Anslag till statliga och statsunderstödda vägar och gator m. m. s. 198.
10. Investeringsplan för civila flygplatser 200
- Visby flygplats s. 204. Jönköpings flygplats s. 204. Stockholm—Bromma flygplats s. 204. Örebro flygplats s. 205. Skellefteå flygplats s. 205. Östersunds flygplats s. 205.
- Särskild grovarbetsreserv för civila flygplatser s. 206. Kristianstads och Hälsingborgs flygplatser s. 206. Gällivare flygplats s. 207. Allebergs flygplats s. 207.
- Anslag till civila flygplatser s. 207.
11. Investeringsplan för handelshamnar och farleder 208
12. Investeringsplan för fiskehamnar 215
13. Investeringsplan för undersöknings- och förberedande gruvarbeten ... 217
14. Investeringsplan för lotsverket 220
- Bojar s. 223.
- Fyrar s. 223. Vinga s. 223. Bjuröklubb s. 223. Björn s. 224. Grepensgrund, Örskär och Djursten s. 224. Slätö s. 227. Selaön s. 227. Bryggsholmen s. 227. Hoburg s. 228. Angöring av Oxelösund s. 228. Ölands södra udde s. 229. Ven s. 230. Hällö s. 230.
- Hamnar och vägar s. 231. Järnäs lotsplats 231. Rödkallens lotsuppassning s. 232. Rönnskärs lotsplats s. 233. Skags lotsuppassning s. 233. Björns fyrplats s. 234. Svartklubbens lotsplats s. 234. Furusunds lotsplats s. 235. Grönskärs fyrplats s. 236. Dalarö lotsplats s. 236. Landsorts lotsplats s. 237. Östergarns fyrplats s. 237. Ölands södra uddes fyrplats s. 238. Aspö lotsplats s. 239. Vens fyrplats s. 240. Falkenbergs lotsplats s. 240.
- Lotsuppassningshus s. 241. Rödkallens lotsuppassning s. 241. Rönnskärs lotsplats s. 242. Söderarms lotsplats s. 242. Furusunds lotsplats s. 243. Ystads lotsplats s. 243. Halmstads lotsplats s. 244.

Bostäder s. 244. Rönnskärs fyrplats s. 244. Stora Fjäderäggs fyrplats s. 244. Agö fyrplats s. 245. Örskärs fyrplats s. 246. Håradskärs lotsplats s. 246. Håradskärs fyrplats s. 247. Högby fyrplats s. 247. Dämmans fyrplats s. 248. Smygehuks fyrplats s. 249. Kullens fyrplats s. 249. Väderöbods fyrplats s. 250.	
Gasbehållare s. 251.	
Anslag till lotsverket s. 251.	
15. Investeringsplan för statliga husbyggnadsföretag för verk och myndigheter m. m.	253
Justitiedepartementet s. 254. Bostadshus vid sinnessjukavdelningen å Håga s. 255. Gymnastik- och skolbyggnad vid ungdomsanstalten å Skenås s. 255. Verkstadslokal vid kronohäktet i Ystad s. 256. Fångvårdsanstalt invid Jönköping s. 256. Fångvårdsanstalt invid Örebro s. 256. Gymnastikbyggnader vid fångvårdsanstalterna i Uppsala, Ystad och Nyköping s. 256. Anslag s. 257.	
Socialdepartementet s. 257. Uppförande av hem för blinda i förskolåldern s. 257. Vissa byggnadsarbeten vid statens alkoholistanstalt å Venngarn s. 258. Vissa byggnadsarbeten vid statens skyddshem s. 260. Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m. s. 263. Anslag s. 273.	
Kommunikationsdepartementet s. 273. Ökade lokaler för hovrätten för Övre Norrland s. 273. Ökade lokaler för hovrätten över Skåne och Blekinge s. 275. Tillbyggnad av landsstatshuset i Halmstad s. 276. Uppförande av grovlaboratorium vid statens väginstitut s. 277. Vissa byggnadsarbeten å Gripsholms slott s. 277. Nybyggnad för statens geotekniska institut s. 277. Anslag s. 279.	
Finansdepartementet s. 279.	
Ecklesiastikdepartementet s. 280. Iordningställande av arkivlokaler m. m. för Skara domkapitel s. 280. Uppförande av domkapitelshus i Växjö s. 282. Magasinsbyggnad vid statens etnografiska museum s. 282. Iordningställande av undervisnings- och konserveringslokaler i vitterhets-, historie- och antikvitetsakademiens ämbetsbyggnad s. 283. Om- och tillbyggnad för meteorologiska institutionen vid universitetet i Uppsala s. 283. Nybyggnad för en reumatisk och en ortopedisk avdelning vid akademiska sjukhuset i Uppsala s. 284. Vissa byggnadsarbeten vid universitetet i Lund s. 285. Vissa byggnadsarbeten vid Chalmers tekniska högskola s. 285. Simhallsanläggning vid gymnastiska centralinstitutet s. 287. Anslag s. 288.	
Jordbruksdepartementet s. 289. Byggnadsarbeten vid lantbruks-högskolan s. 289. Byggnadsarbeten vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut s. 294. Kombinerat luftskyddsrum och garage vid veterinärhögskolan s. 294. Växthus m. m. vid statens skogsforskningsinstitut s. 295. Byggnadsarbeten vid statens veterinärmedicinska anstalt s. 296. Anslag s. 297.	
Handelsdepartementet s. 297. Ökade lokaler för Sveriges geologiska undersökning s. 298. Nybyggnad vid statens provningsanstalt s. 299. Nybyggnader vid ingenjörsvetenskapsakademiens försöksstation s. 300. Ökade lokaler för statens hantverksinstitut s. 302. Anslag s. 303.	
16. Investeringsplan för reparations- och underhållsarbeten å byggnader och anläggningar tillhörande statens fastighetsfonder	304
Statens allmänna fastighetsfond s. 304. Försvarets fastighetsfond s. 308. Anslag s. 308.	
17. Investeringsplan för vissa kommunala och enskilda arbeten	310
a. Investeringsobjekt för Stockholms stad 	316
b. Anläggningar för vattenförsörjning och avlopp	321

	Sid.
c. Skolor	324
Uppförande av skolbyggnader s. 324. Allmänna läroverk s. 325.	
Kommunala mellanskolor, kommunala flickskolor m. m. s. 325. Folkskolor s. 325.	
Högre folkskolor och praktiska mellanskolor s. 327. Byggnader för folkhögskole-	
väsendet s. 327. Byggnader för yrkesundervisning s. 327. Skolor för lantbruks-	
undervisning s. 328. Anslag till uppförande av skolbyggnader s. 329.	
Underhåll av skolbyggnader s. 329.	
d. Sjukhus	331
Vårdhem för lättskötta sinnessjuka s. 332. Tuberkulossjukvårdsanstalter s. 333.	
Epidemisjukhus s. 335. Hem för kroniskt sjuka s. 335. Förlossningsanstalter	
s. 336. Anslag till uppförande av sjukhus s. 336.	
e. Bränddammar m. m.	336
f. Diverse kommunala husbyggnader m. m.	338
Samlingslokaler s. 338. Brandstationer s. 340. Badhus och tvättstugor s. 342. Övriga	
husbyggnader s. 344.	
g. Diverse kommunala anläggningsarbeten	345
h. Fritidsanläggningar	346
Idrottsplatser och anläggningar för inomhusidrott s. 346. Övriga fritidsanläggningar	
s. 347.	
i. Skjutbanor	350
k. Torrlägningsföretag	352
l. Elektrifieringsarbeten	355
m. Flottledsarbeten	356
n. Arbeten vid enskilda järnvägar	360
o. Diverse enskilda arbeten	364
Byggnader för hushållningssällskapen s. 364. Byggnader för vissa statsunderstödda	
institutioner s. 364. Anslag till diverse enskilda arbeten s. 366.	
18. Anslag till arbetsmarknadens reglering m. m.	367
19. Förslag till finansfullmakt	372
20. Sammanfattning	374

Bilagor äro sammanförda i ett särskilt bihang till betänkandet
(SOU 1946: 28).

Till KONUNGEN.

Genom beslut den 1 februari 1946 har Kungl. Maj:t uppdragit åt statens arbetsmarknadskommission *att* i samråd med statssekreteraren i vederbörande statsdepartement årligen upprätta och till Kungl. Maj:t ingiva förslag

till reserv av statliga, kommunala och statsunderstödda investeringsobjekt inom de verksamhetsområden, beträffande vilka icke planeringen uppdragits åt annat organ, *samt att* till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag och i övrigt vidtagna de åtgärder, som må erfordras för att vederbörlig detaljplanering av arbeten, avsedda att intagas i investeringsreserven, skall komma till stånd. Därjämte har Kungl. Maj:t bemyndigat arbetsmarknadskommissionen att från statliga organ inhämta erforderliga uppgifter för förande av ett centralt register över tillgängliga investeringsobjekt samt för upprättande av förslag till investeringsreserv.

Med anledning härav har arbetsmarknadskommissionen på grundval av från statliga organ samt kommunala myndigheter och enskilda intressenter inhämtade uppgifter i samråd med statssekreteraren i vederbörande statsdepartement upprättat förslag till investeringsplan för budgetåret 1946/47. Sedan detta arbete slutförts, överlämnar kommissionen härmed betänkande med förslag till investeringsreserv för budgetåret 1946/47.

I detta ärendes slutliga avgörande hava deltagit, förutom kommissionens ordförande och vice ordförande, ledamöterna Carell, Brodén, Andersson, Lundquist och Adamsson samt ersättarna Larsson och Stjernstedt.

Stockholm den 21 februari 1946.

Underdånigst

Statens arbetsmarknadskommission

A. THOMSON

ERNST SUNDSTRÖM

/ Allan Tånneryd

1. Utredningsarbetets bedrivande.

Sedan investeringsutredningens arbete med upprättande av förslag till investeringsreserv för budgetåret 1945/46 slutförts har utredningen efter hand överlämnat sina arbetsuppgifter och sitt utredningsmaterial till arbetsmarknadskommissionens kansli. Det föreliggande utredningsmaterialet har där- efter varit föremål för komplettering och bearbetning i syfte att kunna läg- gas till grund för ett förslag till investeringsreserv för budgetåret 1946/47.

I skrivelse den 1 februari 1946 har Kungl. Maj:t *dels* uppdragit åt ar- betsmarknadskommissionen att i samråd med statssekreteraren i vederböran- de statsdepartement årligen upprätta och till Kungl. Maj:t ingiva förslag till reserv av statliga, kommunala och statsunderstödda investeringsobjekt inom de verksamhetsområden, beträffande vilka icke planeringen uppdragits åt an- nat organ, samt att till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag och i övrigt vidtaga de åtgärder, som må erfordras för att vederbörig detaljplanering av arbeten, avsedda att intagas i investeringsreserven, skall komma till stånd, *dels ock* bemyndigat kommissionen, att från statliga organ inhämta erforder- liga uppgifter för förande av ett centralt register över tillgängliga investe- ringsobjekt samt för upprättande av förslag till investeringsreserv.

Det inom kommissionen bedrivna utredningsarbetet har i enlighet här- med omfattat hela den statliga, kommunala och statsunderstödda anlägg- ningsverksamheten med undantag för de delar, som ålegat andra utrednings- organ. Sålunda ha undantagits investeringar och förbättringsarbeten inom jordbruket, anläggningsverksamhet inom skogsbruket samt investeringar i bostadsbyggandet.

I förenämnda skrivelse har Kungl. Maj:t uppdragit åt bl. a. lantbrukssty- relsen och egnahemsstyrelsen, envar för sitt verksamhetsområde, att årligen upprätta och till Kungl. Maj:t ingiva förslag till reserv av statliga, kommu- nala och statsunderstödda investeringsobjekt *samt att* föranstalta om detalj- planering av arbeten, avsedda att intagas i investeringsreserven. Då inves- teringsutredningen förut upprättat förslag till investeringsreserver för torr- lägningsföretag, vilka falla under lantbruksstyrelsens verksamhetsområde samt tvättinrättningar på landsbygden, vilka falla under egnahemsstyrelsens verksamhetsområde och arbetsmarknadskommissionen därefter övertagit och påbörjat bearbetning och komplettering av investeringsutredningens utred- ningsmaterial har kommissionen i samråd med lantbruksstyrelsen respektive egnahemsstyrelsen och för att vinna tid ombesörjt upprättande av investe- ringsplan för de nämnda grupperna av investeringsobjekt.

Liksom i förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1945/46 har — utöver de investeringsområden, som ingingo i investeringsreserven för budgetåret 1944/45 — i det nu framlagda förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1946/47 därjämte medtagits bland annat underhåll av allmänna vägar, förbättringsarbeten för allmänna flottleder, arbeten vid enskilda järnvägar, skjutbanor, badhus, underhåll av skolbyggnader samt arbeten vid folkhögskolor. Dessutom har kommissionen i samråd med Sveriges geologiska undersökning för nästa budgetår föreslagit en investeringsreserv av undersöknings- och förberedande gruvarbeten.

För att kunna följa planeringsarbetets fortskridande beträffande de såsom investeringsreserv föreslagna företagen har arbetsmarknadskommissionen vid olika tillfällen från de statliga verken inhämtat uppgifter om planeringsläget. I en del fall har också från kommissionens sida hemställts om intensifiering av planeringsarbetet och arbetet med granskning av kommunala och enskilda företag beträffande vissa geografiska områden eller för vissa slag av investeringar.

Vad beträffar kommunala och enskilda företag i investeringsplanen har kommissionen likaledes följt planeringsarbetet och sökt att medverka till dess intensifiering. Den nödvändiga överblicken av planeringsarbetet ute i kommunerna har kommissionen sökt skaffa sig med hjälp av länsarbetsnämnderna. Såsom investeringsutredningen framhållit i sitt betänkande (SOU 1945: 12, s. 34) har det framstått såsom angeläget att en nära kontakt uppnås med de lokala myndigheter, som ingiva uppgifter rörande investeringsobjekt. Denna kontakt har visat sig önskvärd särskilt då det gäller att för vederbörande klargöra vikten av att förberedelser för arbetenas snara igångsättande vidtagas i tillräcklig utsträckning, icke minst med hänsyn till den tid, som i synnerhet vid anhopning av arbete erfordras för granskning och behandling hos statlig myndighet, prövning vid vattendomstol o. d., ävensom för upprättande av arbetsritningar och entreprenadhandlingar. Det har också visat sig att man i flera fall bedömt planeringsläget alltför optimistiskt och måst framskjuta den beräknade tidpunkt, då alla förberedelser för ett arbetes omedelbara igångsättande skulle kunna vara slutförda, med ända till två år.

Genom att uppdraga åt länsarbetsnämnderna att handha den direkta kontakten med kommunerna torde största möjliga aktualitet och tillförlitlighet hos uppgifterna till investeringsplanerna kunna ernås. Länsarbetsnämnderna torde också genom sin lokalkännedom och sin kännedom om arbetsmarknadsläget i länen vara skäl skickade för dylika arbetsuppgifter. För att ge nämnderna erforderliga instruktioner och i syfte att införskaffa närmare uppgifter angående förhållandena ute i landet besökte tjänstemän från kommissionen under sommaren 1945 samtliga län och deltog i sammanträden med länsarbetsnämnderna. I samband härmed söktes även kontakt med lokala statliga myndigheter såsom vägförvaltningar, baningenjörer och lantbruksingenjörer samt landsting och kommunala myndigheter m. fl.

Genom länsarbetsnämnderna har kommissionen från kommuner och en-

skilda intressenter infordrat uppgifter rörande planeringen m. m. beträffande företagen i investeringsplanen. För att i samband med investeringsplaneringen komma i närmare kontakt med intressenterna ha i en del län tjänstemän vid länsarbetsnämnden hållit överläggningar med Ortsrepresentanter på olika håll ute i länet och därvid inhämtat kompletterande uppgifter samt lämnat upplysningar. I andra län har länsarbetsnämnden i samma syfte kallat kommunrepresentanter gruppvis till sammanträde på någon lämpligt belägen ort.

Vid upprättandet av förslag till investeringsreserv för budgetåret 1946/47 har kommissionen haft att tillgå — förutom investeringsutredningens material — de uppgifter rörande nytillkomna arbetsobjekt, som efter framställning från kommissionen eller länsarbetsnämnderna inkommit under utredningsarbetets gång. Beträffande statliga företag har kommissionen genom skrivelser till vederbörande verk anhållit att — med hänsyn i första hand till den avgång bland de i investeringsreserven för innevarande budgetår upptagna företagen, som kunde väntas ske genom att företagen komma till utförande i normal ordning under nästkommande budgetår — reserven måtte kompletteras med nya arbetsobjekt av sådan angelägenhetsgrad, att förtidsplanering syntes motiverad. Syftet borde vara att vidmakthålla verkets investeringsreserv vid den för innevarande budgetår angivna storleken och, om så befanns lämpligt, utvidga densamma. Från kommuner och landsting samt vissa enskilda intressenter ha — i regel genom länsarbetsnämndernas försorg — uppgifter inhämtats angående ytterligare företag lämpliga att intagas i en investeringsreserv för nästa budgetår.

För att möjliggöra en bättre överblick av de föreliggande investeringsreserverna har kommissionen upplagt ett särskilt kortregister i tre exemplar, varav ett är avsett för länsarbetsnämnderna och de två övriga för kommissionen. Det ena av kommissionens register ordnas efter förvaltningsområden och företagens art, medan det andra ordnas kommunvis. Härigenom blir det bland annat möjligt att få en snabb överblick av investeringsreservernas aktuella läge såväl när det gäller någon viss kategori av investeringsobjekt som i fråga om någon kommun eller annan geografisk enhet. Registret kommer i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts bemyndigande i förenämnda skrivelse den 1 februari 1946 att kompletteras med uppgifter rörande investeringsreserver inom verksamhetsområden, beträffande vilka planeringen uppdragits åt annat organ än kommissionen, och kommer härigenom att utgöra ett centralt register över samtliga tillgängliga investeringsobjekt, som omfattas av den statliga planeringsverksamheten.

Såsom framhållits i det föregående har det primärmaterial, som stått till arbetsmarknadskommissionens förfogande vid uppgörandet av investeringsreserv för budgetåret 1946/47, utgjorts dels av material, som överlämnats från investeringsutredningen och som tidigare utgjort urvalsunderlag för det av utredningen upprättade förslaget till investeringsreserv för innevarande budgetår, dels av till kommissionen nyinkommet material. Hela detta uppgifts-material har dock icke kunnat läggas till grund för urvalet av en investe-

ringsreserv. Sålunda ha avgått dels sådana arbetsobjekt, vilka redan utförts eller väntas bli utförda under innevarande budgetår, dels arbetsobjekt, som blivit ersatta av reviderade eller helt nya projekt eller icke befunnits kunna betecknas såsom tillräckligt angelägna enligt normala bedömningsgrunder, dels ock beträffande statliga företag sådana arbetsobjekt, som beräknas komma att medtagas i det ordinarie investeringsprogrammet för nästa budgetår. Omfattningen av det återstående uppgiftsmaterialet framgår av efterföljande tablå.

Investeringsobjekt	Antal investeringsobjekt, varom uppgifter erhållits	Uppgiven sammanlagd kostnad för redovisade objekt Milj. kronor
Statliga	4 700	2 000
Kommunala och enskilda	4 800	1 500
	Totalt 9 500	3 500

Den sammanlagda kostnaden för de företag, som stått till förfogande vid uppgörandet av förslaget till investeringsreserv för nästkommande budgetår, har sålunda utgjort ca 3 500 milj. kronor.

Förslaget till innevarande års investeringsreserv omfattar arbeten för ca 790 milj. kronor. Av de i denna reserv ingående statliga företagen ha ca 480 företag för en sammanlagd kostnad av ca 170 milj. kronor avgått ur reserven av någon av förutnämnda anledningar. Beträffande de i investeringsplanen för vissa kommunala och enskilda arbeten för innevarande budgetår ingående företagen ha av samma skäl ca 500 företag för en sammanlagd kostnad av ca 190 milj. kronor avförts ur planen. Den relativt höga omsättning på de i investeringsplanen ingående företagen, som framgår av ovanstående siffror, är en given följd av den grundläggande urvalsprincipen att endast medtaga företag av hög angelägenhetsgrad. Det måste därför redan av denna anledning läggas stor vikt vid att investeringsreserven, så länge statsmakterna finna att denna form av arbetsmarknadsberedskap bör upprätthållas, successivt förnyas, allteftersom i reserven ingående företag tagas i anspråk i normal ordning eller av annan anledning icke längre äro aktuella.

I detta sammanhang bör även framhållas att sedan investeringsplaner av här avhandlad art börjat uppgöras ha beredskapsarbeten så gott som alltid utvalts bland företag i investeringsreserven. Investeringsplaneringen har därför kommit att bli av stor betydelse vid utväljandet av beredskapsarbeten även för den begränsade arbetslöshet, som rått under senare år.

Det planeringsarbete, som erfordras för uppehållande av den arbetsmarknadsberedskap som åsyftas med investeringsreserverna drager relativt stora kostnader. Då emellertid investeringsreserverna skola bestå av företag som normalt beräknats komma till utförande under de 2 à 3 närmaste åren även om arbetslöshet icke skulle motivera deras igångsättande, utgör detta planeringsarbete endast ett tidigareläggande av planeringen för den normala verksamheten. Om planeringsverksamheten hålles inom rimliga gränser och in-

skränker sig till angelägna arbeten medför den sålunda på längre sikt ingen större extra kostnad. Vissa ränteförluster uppstå givetvis genom att planeringen i den mån företagen icke komma att utnyttjas i arbetsmarknadsreglerande syfte utföres tidigare än erforderligt. Vidare kan i sådana fall, då på grund av ändrade förhållanden det utförda planeringsarbetet behöver revideras, en kostnadsökning för planeringen uppstå. Å andra sidan medför för-
tidsplaneringen, att man får längre tid och större möjligheter i övrigt att överväga det lämpligaste sättet för arbetenas genomförande, varigenom avsevärda besparingar och fördelar av annat slag böra kunna vinnas. Både i fråga om statliga och kommunala investeringar har arbetsmarknadskommissionen funnit, att det normala planeringsarbetet ofta ej bedrives så snabbt att förslag hinna framläggas för de beslutande organen i tillräckligt god tid för att medge en tillfredsställande prövning med beaktande i erforderlig utsträckning även av alternativa lösningar.

I detta sammanhang må slutligen påpekas, att förtidsplaneringen synes ha en tendens att stimulera till förtidsinvestering, vilket med hänsyn till monetära synpunkter eller till arbetsmarknads- och materialsynpunkter under vissa förhållanden kan vara en betydande nackdel.

2. Allmänna synpunkter på investeringsreservens omfattning och sammansättning m. m.

Enligt de för investeringsutredningen gällande direktiven skulle investeringsreserven omfatta sådana statliga, kommunala och statsunderstödda anläggningsarbeten, vilka med hänsyn till sin art och angelägenhetsgrad vore lämpliga att taga i anspråk för att vid en arbetsmarknadskris öka sysselsättningsmöjligheterna. De företag, bland vilka urvalet skulle ske, skulle begränsas till sådana, som av vederbörande förvaltningar ansåges bära komma till utförande under de närmaste två eller tre åren under förutsättning av normal angelägenhets- och produktivetsbedömning. Vad beträffar investeringsreservens storlek anfördes i direktiven, att målet borde vara att nå fram till en reserv, som ungefärligen motsvarade två års normala investeringsbehov.

Ovannämnda principer ha även varit vägledande vid uppgörandet av förslag till investeringsreserv för budgetåret 1946/47. I det följande skall lämnas en kortfattad redogörelse för de allmänna synpunkter, som i övrigt legat till grund för det framlagda förslaget, i stort sett i anslutning till de principuttalanden som gjorts i investeringsutredningens betänkanden med förslag till investeringsreserv för budgetåret 1944/45 resp. budgetåret 1945/46 (SOU 1944: 12 och 1945: 12).

Den ovisshet, som måste råda om arten och omfattningen av en eventuell arbetsmarknadskris, medför att investeringsreserven, om den skall kunna utgöra en effektiv arbetsmarknadsberedskap, måste planläggas på ett sådant sätt, att den så långt möjligt medger genomförande av alternativa sysselsättningsprogram. Givetvis äro möjligheterna i detta hänseende begränsade redan med hänsyn till arten av de investeringar, som här komma i fråga. Det måste även beaktas att dessa investeringar normalt endast utgöra en mindre del av den totala investeringsverksamheten inom landet.

Såväl ur nationalekonomisk som social synpunkt framstår det som önskvärt att arbetskraften vid en tillfällig arbetslöshet i största utsträckning kvarstannar inom sitt egentliga yrkesområde. De sysselsättningsbefrämjande åtgärderna bära därför i första hand taga sikte på att stimulera sysselsättningen inom det primära depressionsområdet. I vilken utsträckning detta kan ske genom investeringar av här ifrågakommande slag, är beroende på vilket område som drabbas av arbetslöshet. En sådan nedgång i de enskilda investeringarna i husbyggnader och anläggningsarbeten, som icke huvudsakligen är beroende på materialbrist, bör sålunda i stor utsträckning kunna kompenseras genom utförande av statliga, kommunala eller statsunderstödda byggnadsarbeten av liknande slag. För att uppnå god arbetsmarknadsberedskap i vad det gäller byggnadsindustrien bör en rikt differentierad och geografiskt väl fördelad reserv eftersträvas. En lokal omflyttning av byggnads-

och anläggningsarbetare kan givetvis ändå bli nödvändig på grund av att arbetsobjekt av tillräckligt angeläget slag icke finnas i tillräcklig omfattning på vissa av de orter, där arbetslösheten uppträder.

Svårare ställer det sig vid en nedgång i sysselsättningen inom fabriksindustrien. Härvid finnas olika slag av åtgärder att välja på. Genom produktion på lager eller genom beställningar för det allmännas räkning kan sysselsättningsgraden i industrien hållas uppe. Liknande effekt kan erhållas genom att efterfrågan på varaktiga konsumtionsvaror stimuleras med hjälp av subventioner från det allmänna. Igångsättande av materialkrävande byggnadsarbeten medför ävenledes sysselsättningsökning vid stationära industrier. Man måste dock vara beredd på att dessa åtgärder icke skola visa sig tillfyllest för att hålla sysselsättningen uppe, varför man måste räkna med att betydande investeringsreserver kunna bli erforderliga för att i byggnads- och anläggningsarbete sysselsätta friställd arbetskraft inom fabriksindustrien. Reserverna av husbyggnads- och anläggningsarbeten synas dock i sådana fall icke böra tillgripas förrän man uttömt övriga ifrågakommande och ur produktivitetssynpunkt tillfredsställande möjligheter att stimulera produktionen inom det av sysselsättningsminskning drabbade området.

Det kan emellertid visa sig svårt att åstadkomma en tillräcklig reserv av arbeten, för vilka den ledigblivna arbetsstyrkans yrkeskunnighet kan tagas i anspråk. Man bör då — förutom omskolningsåtgärder — främst tillgripa en reserv av arbeten, som kunna utföras av för arbetena oskolad arbetskraft. Härvid komma i första hand grovarbeten i fråga. Även ur andra än förutnämnda synpunkter framstår det som önskvärt att grovarbeten i största möjliga utsträckning medtagas i investeringsreserven. Redan det förhållandet, att den ekonomiska effekten av ifrågavarande arbeten genom att kostnaderna framför allt hänföra sig till direkta arbetslöner i stort sett begränsar sig till ett upprätthållande av inkomsterna hos den vid företaget anställda arbetskraften, kan i ett tveksamt ekonomiskt läge vara av betydelse. Dessutom måste ovissheten beträffande materialförsörjningen fortfarande göra det särskilt angeläget att skapa en stor reserv av mindre materialkrävande arbeten.

För mötande av en arbetslöshetssituation i vilken sysselsättningsmöjligheter måste beredas huvudsakligen genom grovarbeten erfordras en större reserv av dylika arbeten än tillgången på företag av högsta angelägenhetsgrad medger. Utöver den tidigare omnämnda, olika slag av arbeten omfattande reserven — i fortsättningen benämnd *den allmänna investeringsreserven* — har därför upprättats en extra reserv av sådana företag av en något lägre angelägenhetsgrad, vilka varken äro i högre grad materialkrävande eller i avsevärd grad förutsätta ykesskicklighet hos arbetskraften. Denna reserv benämnes *den särskilda grovarbetsreserven*.

Vad beträffar investeringsreservens omfattning blir det här närmast frågan om avvägning mellan å ena sidan intresset av att erhålla en så stor investeringsreserv som möjligt och å andra sidan nödvändigheten att hålla förtidsplaneringen inom vissa gränser. Den vid uppgörandet av tidigare för-

slag till investeringsplaner i enlighet med direktiven tillämpade regeln att giva investeringsplanen för visst förvaltningsområde, innefattande ordinarie arbeten jämte allmän investeringsreserv, en omfattning motsvarande ungefärligen två års normala investeringsbehov, synes med hänsyn härtill utgöra en lämpligt avvägd norm. Planens lämpliga omfattning grundar sig därvid i stort sett på av investeringsutredningen gjorda bedömningar med utgångspunkt från investeringens medelstorlek under de tio budgetåren 1930/31—1939/40 justerad med hänsyn till senare inträffade särskilda förhållanden.

Vid utväljandet av arbetsobjekt, avsedda att ingå i investeringsreserven, har såsom inledningsvis anförts investeringsobjektens angelägenhetsgrad utgjort den grundläggande urvalsprincipen. I allmänhet har vad beträffar den allmänna investeringsreserven urvalet kunnat begränsas till sådana arbetsobjekt, som enligt vederbörande förvaltningars uppfattning beräknas komma till utförande i normal ordning under de närmaste två eller tre åren. Ett ianspråktagande av investeringsreserven skulle sålunda i princip endast innebära ett relativt obetydligt tidigareläggande av angelägna investeringar. Detta medför som förut framhållits bland annat den fördelen, att den ur beredskapssynpunkt nödvändiga detaljplaneringen icke är bortkastad även om de planerade företagen icke skulle behöva tagas i anspråk såsom arbetslöshetsarbeten. Å andra sidan fordrar givetvis en sådan uppläggning av investeringsreserven, att denna, allteftersom arbetsobjekten i normal ordning tagas i anspråk, blir föremål för en fortlöpande revidering.

De stora eftersatta investeringsbehov, som inskränkningarna i de offentliga investeringarna för civila ändamål under krigsåren medfört inom flertalet förvaltningsområden, hava givetvis ökat urvalsmöjligheterna. Samtidigt har emellertid den stora tillgången på angelägna arbetsobjekt i vissa fall medfört svårigheter, när det gällt den inbördes angelägenhetsgraderingen. Särskilt i fråga om företag tillhörande olika förvaltningsområden måste en sådan gradering bli behäftad med stor osäkerhet. I en del fall har det även beträffande samma förvaltningsområde varit svårt att med säkerhet avgöra vilket av flera helt olikartade arbetsobjekt som är angelägnast.

I den utsträckning detta varit möjligt har vid utväljandet av investeringsobjekt beaktats de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska och sociala politiken. Det torde dock ligga i sakens natur att svårighet måste möta att redan på utredningsstadiet verkställa en så noggrann avvägning av de olika föreliggande arbetsobjektens angelägenhet att denna avvägning utan vidare kan läggas till grund vid investeringsreservens ianspråktagande. Även sådana synpunkter som arbetslöshetens art och omfattning, tillgången på material och specialarbetare m. m. måste dessutom spela in vid det slutliga urvalet av sysselsättningsobjekt. Det framlagda förslaget till investeringsreserv får därför icke betraktas som ett arbetsprogram, som under alla förhållanden bör komma till utförande vid en arbetsmarknadskris och vars antagande skulle binda statsmakterna, när det gäller det framtida valet av arbetsobjekt.

Redan vid det förberedande urval av arbetsobjekt, som verkställs vid upprättandet av förslag till investeringsreserver, måste dock hänsyn tagas även till andra omständigheter än de föreliggande investeringsbehovens angelägen-

het i och för sig. Såväl när det gällt husbyggnader som övriga materialkrävande företag har viss hänsyn måst tagas till materialförsörjningen. De ovissa importutsikterna och den otillräckliga kapaciteten hos inhemska tillverkare av vissa material ha sålunda medfört att i och för sig angelägna företag i en del fall måst uteslutas. Överhuvud taget har bland annat på grund av den ännu kvarstående knappheten på vissa materialier investeringsreservens tyngdpunkt ansetts böra förläggas till mindre materialkrävande arbeten.

Även ur arbetsmarknadssynpunkt har det ansetts lämpligt att endast i begränsad utsträckning medtaga husbyggnadsföretag i investeringsreserverna. Då bostadsproduktionen, i den mån materialförsörjningen kan ordnas genom olika åtgärder från samhällets sida, kan väntas komma att upprätthållas på en hög och stabil nivå, synes behovet av sysselsättningsbefrämjande åtgärder inom detta område främst hänföra sig till de relativt konjunkturkänsliga investeringarna i industribyggnader o. d. En ansvällning av de offentliga investeringarna i husbyggnader utöver vad som krävs för att kompensera en nedgång i själva husbyggnadsverksamheten framstår däremot som mindre lämplig med hänsyn till svårigheterna att, därest byggnadsarbetarkåren tillfälligt överdimensioneras, åstadkomma erforderlig återgång av arbetskraften till andra sysselsättningar sedan behovet av extra arbetskraft för husbyggnadsarbeten upphört. Det torde dock böra framhållas att ett stort behov av byggnader för offentliga ändamål uppstår som en följd av den omfattande bostadsproduktionen och därmed sammanhängande folkomflyttningar. Det har bland annat med hänsyn härtill befunnits lämpligt att i investeringsreserven inrymma ett relativt stort antal sådana offentliga byggnader som byggnader för skolor, administration, post, telegraf och sociala ändamål av skilda slag.

Det förhållandet, att de mest konjunkturkänsliga delarna av näringslivet äro koncentrerade till vissa orter eller geografiska områden, har även haft till följd att kravet på arbetenas angelägenhet icke genomgående kunnat sättas lika högt. Genom att en förhållandevis stor investeringsreserv erfordras i de särskilt konjunkturkänsliga orterna samtidigt som man i fråga om dessa orter i många fall måste räkna med en relativt liten tillgång på angelägna investeringsobjekt på grund av forcerad investeringsverksamhet under tidigare arbetslöshetsperioder, har i viss utsträckning för sådana orter arbeten av lägre angelägenhetsgrad ansetts böra medtagas i den allmänna investeringsreserven. Med hänsyn icke minst till det stora investeringsbehovet i landet har det dock ansetts olämpligt att i någon större utsträckning eftergiva det principiella kravet, att arbetena skola vara av sådan angelägenhet, att de under förutsättning av normal produktivetsbedömning kunna väntas komma till utförande inom två eller tre år. Man måste därför, åtminstone när det gäller de särskilt konjunkturkänsliga orterna, i stor utsträckning räkna med en omflyttning av arbetskraften vid massarbetslöshet. Vad beträffar de större städerna nödvändiggör redan den i förhållande till folkmängden relativt ringa tillgången på lämpliga grovarbeten att vid mera omfattande arbetslöshet alla arbetslösa icke kunna beräknas erhålla sysselsättning med anläggningsarbeten inom staden.

Till belysning av vart det kan leda om all friställd arbetskraft under alla omständigheter skulle beredas arbete på hemorten må följande exempel framföras. Tossene kommun i Bohuslän hade i december 1933 836 arbetslösa av en befolkning på ca 5 400 och för att sysselsätta en så stor arbetsstyrka skulle hava krävts en årlig investering av ca 6,5 milj. kronor omräknat till nuvarande prisnivå. Till jämförelse kan nämnas, att taxeringsvärdet på samtliga fastigheter inom kommunen var ca 7,2 milj. kronor 1944. År 1922 hade Överkalix kommun i Norrbottens län 1 068 arbetslösa av en befolkning på ca 6 700 invånare. För att sysselsätta så många arbetslösa vid anläggningsarbeten erfordras en investering av ca 8,0 milj. kronor på ett år. Taxeringsvärdet på samtliga fastigheter i denna kommun var år 1944 ca 13,5 milj. kronor.

Då vid en större arbetsmarknadskris en relativt omfattande förflyttning av arbetskraften sålunda kan bli nödvändig, måste det läggas vikt vid att förflyttningen ordnas rationellt. Såvitt möjligt bör man därvid bereda arbete på hemorten åt äldre arbetare och åt sådana familjeförsörjare och andra, för vilka en förflyttning skulle medföra avsevärda olägenheter av social eller ekonomisk art, medan däremot den övriga arbetskraften förflyttas till orter med särskilt angelägna investeringsbehov. Omflyttningen synes i första hand böra ske inom områden, som med hänsyn till kommunikationer m. m. kunna betraktas som arbetsmarknadsenheter, vanligen en stad eller ett industrisamhälle med omgivande landsbygd. I syfte att belysa dessa frågor har inom kommissionen företagits vissa utredningar, rörande bland annat den lämpliga utsträckningen av sådana »arbetsmarknadsdistrikt».

Vid utväljandet av arbetsobjekt för den allmänna investeringsreserven skulle enligt de direktiv, som gävos investeringsutredningen, hänsyn tagas till utom objektens angelägenhet även deras art och lämplighet att öka sysselsättningsmöjligheterna vid en arbetsmarknadskris. Ur sistnämnda synpunkter måste de direkta arbetslönernas andel av anläggningskostnaderna, lönekvoten, tillmätas betydelse. (Lönekvoten för olika slag av arbeten framgår av bil. 1.) Med hänsyn till att angelägenhetsgraden satts som den primära urvalsgrunden och till önskemålet att giva investeringsreserven en så allsidig sammansättning som möjligt, har emellertid lönekvoten icke kunnat tillerkännas något avgörande vitsord. Däremot har vid valet mellan ur angelägenhets synpunkt i stort sett likvärdiga företag i allmänhet föredragits det företag, som bereder den största sysselsättningen på arbetsplatsen.

Den överdimensionering av de offentliga arbetena, som ett ianspråktagande av investeringsreserven skulle innebära, kan i många fall beräknas medföra en på längre sikt ogynnsam snedbelastning av produktionssystemet. Det måste därför anses viktigt, att arbetskraften icke kvarhålls vid ifrågavarande arbeten längre än som är nödvändigt med hänsyn till arbetsmarknadsläget. Då ett avbrytande av ett arbete innan detta färdigställts ofta måste ur andra än förutnämnda synpunkter ställa sig ekonomiskt ofördelaktigt, synes arbeten av mindre eller medelstor omfattning, som kunna färdigställas relativt snabbt, vara att föredraga framför större och långvarigare företag. Å andra sidan medföra de stora företagen i allmänhet goda möjligheter att variera arbetsstyrkans storlek alltefter förändringarna i sysselsättningsbehovet.

Vid en större arbetsmarknadskris, då icke alla arbetssökande kunna beredas arbete på hemorten, synas vidare de större anläggningsföretagen innebära väsentliga fördelar, bland annat med hänsyn till möjligheterna att ordna förläggningen av arbetsstyrkorna på ett mer rationellt sätt. Såsom särskilt fördelaktiga framstå sådana arbeten, som utan större olägenheter kunna bedrivas i etapper, framförallt om de efter ett avbrytande kunna tagas i bruk och göra tjänst i fullbordade delar, såsom fallet bland annat ofta är med större vägomläggningsföretag. Sistnämnda slag av arbeten ingå också i relativt stor utsträckning i förslaget till investeringsreserv. I detta sammanhang bör framhållas, att investeringsreserverna innehålla angelägna arbeten, vilket medför att sålunda nedlagda eller avbrutna arbeten mycket snart komma att fortsättas i vanlig ordning.

Såsom framhållits i det föregående har det varit önskvärt att giva investeringsreserven en så allsidig sammansättning som möjligt för att kunna differentiera arbetsprogrammet allt efter arbetslöshetens omfattning och lokalisering samt med hänsyn till tillgången på yrkesarbetare och material. En annan synpunkt som måste beaktas i detta sammanhang är möjligheten att bedriva arbetena oavsett årstiden. Särskilt i norra och mellersta Sverige måste de klimatiska förhållandena tillmätas stor betydelse vid arbetenas utförande. I Norrland böra sålunda terrasseringsarbeten med mindre djup eller omfattning i regel förläggas till den varmare årstiden. Däremot kunna schaktningsarbeten med stort schaktningsdjup, såsom större skärningar för dubbelspårsbyggnader och vägbyggnader etc., även i norra Sverige utan oproportionerligt stora extra kostnader utföras vintertid. Bergsprängningsarbeten och därmed sammanhängande massförflyttningar, större grundgrävningar för broar och dylikt kunna även i landsdelar med strängare klimat utan olägenhet förläggas till vintern. Arbetsmarknadskommissionen har vid utväljandet av arbetsprojekt för investeringsreserven ägnat särskild uppmärksamhet åt objektens lämplighet som vinterarbeten. Då särskilt vad beträffar norra Sverige svårigheterna att finna arbetsobjekt, som kunna utföras vintertid, äro relativt stora, bör i detta sammanhang framhållas vikten av att dylika arbeten om möjligt icke tillgripas under den varma årstiden.

Även om det icke kan bli fråga om att på en gång taga hela investeringsreserven i anspråk, måste dock ett maximalt utnyttjande av denna medföra stora svårigheter, när det gäller att anställa ledningspersonal och yrkesarbetare samt anskaffa arbetsmaskiner, transportmedel, verktyg, redskap och förläggingsmateriel (baracker m. m.). Då dessa frågor behandlats i ett av investeringsutredningen den 2 januari 1946 framlagt betänkande (SOU 1946: 13), skola de icke här göras till föremål för närmare behandling. Nämnas kan emellertid, att på investeringsutredningens initiativ viss utbildning av arbetsledare och kontrollanter skett samt vissa förberedande åtgärder vidtagits för utbildning av yrkesarbetare. Därjämte har i syfte att öka arbetsmarknadsberedskapen viss komplettering företagits av maskinförråden hos arbetsmarknadskommissionen samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Beträffande sättet för arbetenas utförande synes, såsom investeringsutredningen framhållit i sitt betänkande SOU 1944: 12 s. 33, i princip hittills-

varande normala relation mellan entreprenadförfarande och utförande i egen regi inom de olika förvaltningarna böra bibehållas i stort sett oförändrad. Utredningen anförde härom vidare.

Detta bör i varje fall vara förhållandet upp till den gräns, som betingas av befintlig personalorganisation och tillgängliga materiella resurser inom vederbörande statliga förvaltningsgrenar, respektive inom entreprenadfirmorna. Om utvecklingen på arbetsmarknaden så påkallar, måste emellertid därefter en ansvällning av organisationen för arbetets utförande äga rum på ettdera hållet eller på båda, i den mån den allmänna tillgången på lämplig personal samt på arbetsmaskiner och övrig materielutrustning det medger. Med hänsyn till den relativt ringa grad av elasticitet, som i allmänhet utmärker den statliga personalorganisationen, är emellertid en mera avsevärd ansvällning som regel för de statliga verkens vidkommande förenad med vissa svårigheter. Generellt sett torde en sådan ansvällning ej heller vara lämplig med hänsyn till de betänkligheter, som ur skilda synpunkter möta mot en på längre sikt överdimensionerad personell projekterings- och anläggningsapparat inom de statliga verken. Såväl i betraktande av vad nu anförts som också i och för sig synes det önskvärt, att i en krissituation den större elasticitet i fråga om personalorganisation och arbetsutrustning m.m., som kännetecknar den privata entreprenadverksamheten, tillfredsställande utnyttjas parallellt med de statliga byggnadsorganen. Som regel bör en ansvällning av den statliga personal- och arbetsorganisationen icke komma till stånd, innan entreprenörernas resurser i full utsträckning tillvaratagits.

För att undanröja vissa av de svårigheter av främst ekonomisk natur, som kunna uppstå vid ett entreprenadförfarande, när det gäller att anpassa arbetena till växlingarna i sysselsättningsbehovet, har kommissionen i samråd med väg- och vattenbyggnadsstyrelsen utarbetat särskilda bestämmelser för entreprenader avseende beredskapsarbeten inom väg- och vattenbyggnadsfacket. Dessa bestämmelser ingå som bilaga 2 till detta betänkande. Vid tendenser till oskäligen stegring av entreprenadpriserna bör en motvikt sökas genom ökat byggande i statlig regi. I princip böra de reguljära byggande verken inom statsförvaltningen, respektive entreprenadfirmorna handhåva anläggningsverksamheten så långt deras resurser räcka. Arbetsmarknadskommissionens byggnadsorganisation bör ha till uppgift dels att ha överinseendet över den byggnadsverksamhet, som bedrivs i arbetslöshetsbekämpande syfte, dels att bedriva sådan byggande verksamhet, som icke faller inom annat byggande statligt organs verksamhetsområde, dels också att i övrigt utföra anläggningsarbeten i sådana fall, då svårigheter av organisatorisk eller annan art eljest skulle äventyra erforderlig temporär expansion inom ett verksamhetsområde. Tidigare erfarenheter ha nämligen visat att kommissionens organisation relativt smidigt bör kunna avpassas efter exceptionella behov.

Text och tabellbilagor för de olika investeringsplanerna äro i huvudsak avfattade respektive uppställda på motsvarande sätt som i investeringsutredningens betänkande; dock att i texten förslag om anslag av statsmedel gjorts i anslutning till behandlingen i övrigt av vederbörande investeringsplaner.

I texten liksom i tabellbilagan 31 angives för varje särskild investeringsplan det antal dagsverken, som investeringsreservens arbeten beräknas innebära. Beträffande dessa uppgifter må framhållas, att dagsverksantalet för ett arbete icke kan angivas med någon större noggrannhet utan kännedom om ett flertal faktorer såsom terrängförhållanden, användningen av byggnads-

maskiner av olika slag vid arbetets utförande samt arbetarnas yrkesvana. För vissa grupper av företag påverkas också dagsverksantalet av klimatiska förhållanden, främst sammanhängande med vid vilken årstid arbetena utföras. De redovisade dagsverksiffrorna avse därför endast att angiva den ungefärliga storleksordningen av antalet dagsverken.

I texten angives vidare förutom dagsverksantalet även det häremot svarande antalet årsarbetare. Beträffande beräkningen av antalet årsarbetare må följande anföras.

Investeringsutredningen angav i sina betänkanden (SOU 1944: 12 och 13 samt 1945: 12 och 13) det genomsnittliga antalet per arbetsdag under ett år sysselsatta arbetare. Antalet erhöles genom att dividera dagsverksantalet med antalet arbetsdagar under året, 300. Såsom utredningen emellertid i sitt senare betänkande (SOU 1946: 13, s. 10) framhållit, blir antalet effektiva sysselsättningsdagar per man och år av olika skäl (semester, olycksfall, sjukdom m. m.) mindre än antalet arbetsdagar under året.

Utredningen har härom anført följande.

För den stationära industrien kan man räkna med att i genomsnitt per arbetare 20 å 30 arbetsdagar per år åtgå till ledighet av huvudsakligen nyss angivna anledningar. Man skulle sålunda kunna räkna med 270 å 280 effektiva arbetsdagar per man och år. Vid investeringsreservens utnyttjande tillkomma emellertid åtskilliga omständigheter som äro ägnade att ytterligare reducera antalet effektiva arbetsdagar. Investeringsplanerna avse sålunda till huvudsaklig del byggnads- och anläggningsarbeten, inom vilka antalet på grund av olycksfall förlorade arbetsdagar är avsevärt större än när det gäller fabriksindustrien. Den omständigheten, att vid här avsedda företag delvis blir fråga om ovan arbetskraft, verkar i samma riktning. Investeringsreservens företag äro vidare till övervägande del utomhusarbeten och såsom sådana mer eller mindre beroende av årstidsvariationer i fråga om temperatur, vattenstånd, isförhållanden, snömängd och liknande förhållanden. Dessa variationer göra företagen i växlande grad säsongbundna.

Arbetsssäsongernas varierande längd för olika arbeten och den omständigheten att endast vissa slag av byggnads- och anläggningsarbeten kunde bedrivas vintertid torde enligt vad investeringsutredningen vidare framhållit medföra, att svårigheter kunna uppstå att vid reservens fulla utnyttjande hålla lika stor arbetsstyrka sysselsatt året runt. Även om man — genom att koncentrera arbetsstyrkan sommartid på sådana arbeten, vilka endast kunna utföras under denna årstid, och till vintersäsongen förlägga förutom utpräglade vinterarbeten även sådana arbeten, vilka visserligen lämpligast bedrivas sommartid men vilka utan större merkostnad kunna utföras som vinterbyggen — skulle kunna åstadkomma ett fullt utnyttjande av reserven med jämn sysselsättning året om, komme å andra sidan åtgärderna att medföra spilldagar för överflyttning av arbetskraft mellan olika arbetsplatser, vilket vore ägnat att minska antalet effektiva arbetsdagar per arbetare och år. Med beaktande av nu antydda omständigheter ansåg utredningen att antalet effektiva arbetsdagar per årsarbetare icke borde uppskattas högre än till 250. Denna uppfattning styrkes även av erfarenheterna från utförda beredskapsarbeten. Med hänsyn härtill har kommissionen beräknat antalet årsarbetare genom att dividera antalet dagsverken per år med 250.

3. Investeringsreservernas finansiering.

De i investeringsplanerna ingående arbetsobjekten utgöras dels av statliga, dels av kommunala och enskilda arbeten. Med hänsyn till storleken av erforderliga anslag intaga de statliga arbetena främsta rummet, ehuru även de i investeringsplanerna ingående kommunala och enskilda arbetena innebära stora krav på insatser av statsmedel. De kommunala och enskilda arbetena utgöras dels av sådana investeringsobjekt, till vilka normalt pläga utgå bidrag av statsmedel från särskilda för ändamålet å riksstaten uppförda anslag, dels ock av sådana företag, som normalt finansieras helt med kommunala eller enskilda medel, men till vilka kunnat beviljas statsbidrag från anslag till åtgärder för arbetsmarknadens reglering i de fall, då företagen utförts såsom beredskaps- eller reservarbeten.

Vad angår finansieringen av de ordinarie arbeten i föreliggande förslag, vilka äro avsedda att helt eller delvis bestridas av statsmedel, finnas för vissa av dem genom tidigare medelsanvisningar anslag redan disponibla, ehuru arbetena av olika skäl icke kunnat komma till utförande, medan för övriga ordinarie arbeten anslag i propositioner till årets riksdag föreslagits å riksstat för budgetåret 1946/47 eller å tilläggsstat för budgetåret 1945/46.

Vad därefter angår finansieringen av de för budgetåret 1946/47 föreslagna reservföretag, som helt eller delvis äro avsedda att bestridas av statsmedel, föreslås för dessa anslag å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47. Kommissionen har därvid, så långt detta varit möjligt, följt de anslagsrubriker, som tillämpas vid anvisande av anslag å riksstaten. En uppdelning har sålunda skett på en mängd specialanslag, vilket å ena sidan kommer att underlätta statsmakternas sedvanliga sakbehandling av anslagsäskandena men å andra sidan i någon mån inskränker handlingsfriheten vid utnyttjandet av beredskapsstaten. Uppdelningen på specialanslag nödvändiggör även, såsom framgår av redogörelsen på nästa sida, en viss överdimensionering av det totala anslagsäskandet på allmän beredskapsstat.

Förutom de för skilda ändamål specificerade anslag, vilka föreslagits för företag hänförliga till den allmänna investeringsreserven, har beräknats ett allmänt anslag till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. å beredskapsstaten. En närmare redogörelse för principerna för anslagets användning lämnas i det följande vid behandlingen av motsvarande anslagsfråga (s. 367 ff).

Vad angår statsbidragsgrunderna för kommunala och enskilda arbeten övervägde investeringsutredningen vid utarbetandet av sitt förslag till investeringsreserv för budgetåret 1944/45 bland annat frågan om allmän höjning av

statsbidragsprocenten i en situation då investeringsreserven skulle behöva tagas i anspråk. En sådan höjning skulle därvid få karaktären av konjunkturstimulans och vara avsedd att öka kommunernas och de enskildas beredvillighet att öka sin investeringsverksamhet under en arbetslöshetsperiod. Investeringsutredningen ansåg dock icke en sådan generell bidragshöjning vara nödvändig för att nå denna verkan och knappast lämplig med hänsyn till de ökade krav en höjning skulle komma att ställa på statsverket och till den stimulans som därigenom skulle givas åt tendensen att på staten överflytta allt större delar av kostnaderna för statsunderstödda företag.

I likhet med investeringsutredningen har dock arbetsmarknadskommissionen beträffande vissa slag av arbeten ansett det skäligt, att gällande statsbidragsbestämmelser uppmjukas för att möjliggöra hänsynstagande till de speciella faktorer, som för kommunen eller den enskilde inverka förordande eller försvårande, då ett arbete utföres i arbetsmarknadsreglerande syfte. Redan en forcering av investeringsverksamheten i och för sig kan verka förordande eller på annat sätt bli särskilt betungande. Vidare kan utförande av ett företag tidigare än normalt medföra ränteförluster, varjämte kostnadsförordningar kunna uppkomma genom att ett arbetslöshetsarbete ofta måste utföras vid olämplig årstid eller väderlek eller med anlitan av ovan arbetskraft. Det synes därför rimligt, att vid tilldelningen av statsbidrag viss hänsyn toges till dessa omständigheter. Kommissionen har vid beräkningen av erforderligt anslag på allmän beredskapsstat till åtgärder till arbetsmarknadens reglering m. m. beaktat detta förhållande.

Det totala anslagsbehovet för det i efterföljande förslag till investeringsreserver föreslagna arbetena har beräknats till i runt tal 829 milj. kronor varav ca 609 milj. kronor belöpa å den allmänna investeringsreserven och ca 220 milj. kronor å den särskilda grovarbetsreserven. Kommissionen vill emellertid understryka, att de sammanlagda anslagssummornas storlek knappast giver en riktig bild av investeringsreservernas verkliga anslagsbehov. Sålunda är att märka, att grovarbetsreserven är avsedd att tillgripas endast som ett alternativ under speciella förhållanden, i första hand då brist på material för de i den allmänna reserven medtagna företagen möjliggör genomförande av ett differentierat arbetsprogram. Vidare kunna olika arbetslöshetssituationer ställa skilda krav på ett utnyttjande av de i beredskapsstaten ingående anslagen. En allmän investeringsökning kan i en viss situation och under vissa betingelser bli nödvändig och möjlig och då medföra ett ganska stort ianspråktagande överhuvud av de olika anslagen. I en del fall kunna visst eller vissa slag av arbeten anses böra påskyndas och till och med utökas utöver vad det särskilda anslaget giver utrymme för. I andra fall åter kan den lokala arbetslöshetsfördelningen kräva en ökning av arbetena allmänt eller av ett visst slags arbeten på en särskilt utsatt ort. För att kunna möta de mest skilda krav i olika arbetslöshetssituationer har anslagsbehovet för varje företag eller varje grupp av företag beräknats under förutsättning att ett totalt utnyttjande av ifrågavarande anslag kan bli en nödvändighet. Under angivna förhållanden har en viss överdimensionering av beredskapsstaten måst ske.

4. Investeringsplan för postverket.

Förslag till investeringsplan för postverket för budgetåret 1946/47, innefattande en investeringsreserv om 9 835 000 kronor att bestridas av kapitalmedel, har sammanställts i bil. 4. Förslaget har uppgjorts i samråd med generalpoststyrelsen. För samma budgetår hava i statsverkspropositionen under kapitalbudgeten och i Kungl. Maj:ts proposition 1946: 43 föreslagits anslag till postverket å ordinarie stat om tillhoppa 6 593 000 kronor, varför hela den föreslagna investeringsplanen (ordinarie arbeten jämte investeringsreserv) omfattar arbeten och anskaffningar för tillhoppa 16 428 000 kronor.

Såsom i det föregående i kapitlet om de allmänna synpunkterna på investeringsreservens omfattning och sammansättning m. m. (s. 11) framhållits, har det ansetts lämpligt att endast i begränsad utsträckning medtaga husbyggnadsföretag i investeringsreserven. Vad angår postverkets husbyggnadsföretag har det dock ansetts vara motiverat att medtaga dylika företag i reserven i relativt stor omfattning. Såsom i det föregående berörts föranledes nämligen uppförandet av posthus i många fall direkt av bebyggandet av nya bostadsområden och är en förutsättning för att postverket inom dessa skall kunna på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina funktioner. Ett fullföljande av de närmaste årens stora bostadsproduktionsprogram medför därför i och för sig även ett behov av posthusbyggnader. Därjämte må påpekas, att flertalet av de byggnader, som uppföras för postverkets räkning, endast till en del tagas i anspråk för verkets egna behov och förutom postlokaler jämväl innehålla för uthyrning avsedda bostads-, butiks- eller kontorslägenheter, och att sålunda utförandet av posthusbyggen i sin mån kommer att medverka till minskning av bristen på lokaler för bostäder, butiker och kontor. I enlighet med vad nu anförts hava i förslaget till investeringsreserv för nästkommande budgetår medtagits inalles 8 posthusbyggen för en sammanlagd kostnad av 9 335 000 kronor.

I årets statsverksproposition (kapitalbudgeten, bil. 5, punkten 12) föreslås för postverket till anskaffning av motorfordon ett anslag av 100 000 kronor. Från innevarande budgetår beräknas reservationer om sammanlagt 1 700 000 kronor komma att kvarstå, varför hela det belopp ordinarie medel, som under nästa budgetår skulle stå till förfogande för ändamålet, skulle utgöra 1 800 000 kronor. För att vid eventuellt behov kunna öka sysselsättningen inom de företag som syssla med produktion av motorfordon synes det vara lämpligt att i investeringsreserven för budgetåret 1946/47 inräkna ett anslag

till anskaffning av motorfordon. I enlighet med generalpoststyrelsens förslag torde anslagsbeloppet böra beräknas till 500 000 kronor.

Förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1946/47 innefattar i likhet med tidigare investeringreserver ej några arbeten eller anskaffningar att bestridas av postverkets driftmedel, enär generalpoststyrelsen anmält att lämpliga och angelägna sysselsättningsobjekt av denna kategori icke finnas.

Den enligt ovan föreslagna investeringsreserven skulle sålunda innefatta husbyggnader för inalles 9 335 000 kronor och anskaffning av motorfordon för 500 000 kronor. Detta beräknas innebära arbetstillfällen på byggnadsplatsen om ca 150 000 dagsverken för byggnadsarbetare av olika slag, vilket motsvarar sysselsättning för ca 600 årsarbetare. Beträffande materialbehovet hänvisas till bil. 31. Reserven i fråga om anskaffning av motorfordon torde uppskattningsvis kunna anses innefatta ca 6 000 industridagsverken.

Till jämförelse må nämnas att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 upptogs anslag för postverkets del till ett sammanlagt belopp av 3 560 000 kronor, varav anslag till byggnadsföretag för tillhopa 2 560 000 kronor och till ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten för 1 000 000 kronor, vilket sistnämnda belopp huvudsakligen avsågs för ersättningsanskaffning av motorfordon, inklusive elektriska plattformsvagnar. Den av investeringsutredningen föreslagna reserven för innevarande budgetår upptager företag för tillhopa 9 470 000 kronor, varav byggnadsföretag för 8 770 000 kronor och anskaffning av motorfordon för 700 000 kronor.

Beträffande investeringsplanens omfattning må vidare erinras om att vid uppgörande av förslag till investeringsplaner såsom i det föregående (s. 8 ff) angivits investeringsplanen för förvaltningsområden, som icke ur arbetsmarknadssynpunkt erbjöde särskilt förmånliga investeringsobjekt, borde omfatta företag ungefärligen motsvarande två års normalinvestering. Enligt investeringsutredningen (SOU 1944: 12 s. 35 och 36) beräknades den för postverket normala investeringen under tioårsperioden närmast före kriget till ca 3 000 000 kronor per år vid 1944 års penningvärde. Av detta belopp avsåg i runt tal en tredjedel nyanskaffning av inventarier och två tredjedelar inköp eller uppförande av fastigheter för postverkets räkning. Generalpoststyrelsen framhöll dock i skrivelse till investeringsutredningen den 14 december 1943, att förkrigstidens normalinvestering i fråga om anskaffande av fastigheter icke vore tillräcklig för de kommande åren, enär ett oavvisligt behov av förbättrade och utökade postlokaler föreläge på ett stort antal platser, varest lokalfrågan icke förväntades kunna tillfredsställande lösas genom förhyrning.

Härtill må också erinras om att medelsanvisningen till investeringar för postverket ökats betydligt under senare år.

I fråga om angelägenheten av de föreslagna byggnadsarbetena hänvisar arbetsmarknadskommissionen till den redogörelse, som av generalpoststyrelsen lämnats beträffande dessa företag och som i det följande i huvudsak återgives, till den del icke redogörelser för företagen återfinnas i av Kungl. Maj:t avgivna propositioner, då kommissionen hänvisar till dessa.

Posthusbyggnad inom Gärdessstaden i Stockholm.

Generalpoststyrelsen har i sin motivering för detta företag inledningsvis erinrat om att ökningen av folkmängden i Stockholm under de senare åren fortskridit i synnerligen snabb takt. Medan innevånarantalet i landet i dess helhet under tidsperioden 1933—1944 ökats med 5 %, hade i Stockholm under samma tid inträtt en ökning med icke mindre än 21,6 % eller från 521 618 till 634 179 personer. Samtidigt härmed hade en fortlöpande uppgång av poströrelsen ägt rum, vilken ökning icke blott berodde på ökningen i folkmängd utan främst borde tillskrivas det livligare utnyttjandet av postverket för penningförmedling och distribution av försändelser. Sålunda hade antalet till postanstalterna i Stockholm ankomna försändelser av alla slag under åren 1933—1944 ökats från 102 milj. till 180 milj. eller med icke mindre än 76,5 %.

Den stora uppgången i poströrelsen i Stockholm hade givetvis növärdiggjort förbättringar och utvidgningar beträffande postlokalerna. Sådana hade också kommit till stånd beträffande åtskilliga postanstalter i Stockholm, men beträffande de postkontor, från vilka brevbäring utginge och vilka krävde synnerligen stora lokalutrymmen, hade erforderliga utökningar av de för ändamålet disponibla lokalerna i regel icke kunnat åvägabringas i motsvarande utsträckning som för de övriga postanstalterna.

Generalpoststyrelsen har vidare framhållit att, då det gällt att ordna postutdelningen i Stockholm, styrelsen strävat efter att åstadkomma tämligen stora, från varandra klart avgränsade brevbäringsområden, inom vilka brevbäringen ombesörjdes från en lämpligt belägen postanstalt. För vissa längre bort från stadens centrum belägna delar hade emellertid — i avvaktan på ett fullständigare utbyggande av stadsdelarna i fråga eller av andra orsaker — särskilda anordningar av provisorisk art måst vidtagas för postutdelningens ombesörjande. Såsom exempel på sådana anordningar nämndes brevbäringen från postexpeditionerna i Ängby, Hammarbyhöjden och Midsommarkransen (Stockholm 32) samt från poststationen i Hjorthagen.

Erfarenheterna hade styrkt generalpoststyrelsen i den uppfattningen, att vid mera omfattande bebyggelse å visst område frågan om erforderliga postala anordningar inom området borde åtminstone i huvudsak bringas till sin lösning redan på ett tidigt stadium av planläggningen för bebyggelsen. I motsatt fall kunde svårigheterna att anskaffa för de postala behoven lämpliga lokaler bli synnerligen besvärande och stundom framtvinga anordningar, som vore mindre tillfredsställande ur såväl postverkets som allmänhetens synpunkt.

Brevbäringen inom Gärdessstaden ombesörjdes enligt generalpoststyrelsen för närvarande av postkontoret Stockholm 5 (Nybrogatan 57), vilket postkontor jämväl omhändertog brevbäringen inom Östermalm med Djurgården. Beträffande behovet av en särskild brevbäringspostanstalt inom Gärdessstaden har styrelsen bland annat anfört följande.

På grund av den ökade postmängden — antalet ankomna försändelser vid postkontoret utgjorde år 1933 12,7 miljoner och år 1943 23,6 miljoner, vilket innebär

en ökning med 85,8 % — ävensom den särskilt inom Gärdesstaden växande bebyggelsen, har antalet brevbärare vid postkontoret varit i ständigt stigande. Sålunda sysselsattes år 1933 i lösbrevbäringen 76 brevbärförmän och brevbärare, medan motsvarande antal år 1936 — det år, då postkontoret inflyttade i de nuvarande lokalerna — utgjorde 86 och år 1944 103, vartill kommer ett 20-tal brevbärande biträden. För det ytterligare antal tjänstemän, som i anledning av den fortsatta bebyggelsen inom Gärdesstaden erfordras för brevbäringen, saknas tillräckligt lokalutrymme vid postkontoret Stockholm 5. Ej heller kan lämpligen någon del av postkontorets nuvarande brevbäringsområde överflyttas till annan postanstalt. Fastmera är det sedan länge ett önskemål, att av postkontorets Stockholm 6 nuvarande brevbäringsområde (övre Norrmalm och Vasastaden) viss del överflyttas till postkontoret Stockholm 5. Därigenom skulle också inträda en lättnad i de besvärande lokalförhållandena vid det förstnämnda postkontoret.

En annan, både för postverket och allmänheten påtaglig olägenhet med de nuvarande anordningarna för postutdelningen inom Gärdesstaden är det stora avståndet till brevbäringspostkontoret, vilket dels förorsakar postverket icke oväsentliga utgifter för brevbärarnas bussresor till utdelningsområdet — omkring 7 000 kronor per år — dels medför försening i postutdelningen. I sistnämnda hänseende må framhållas, att omkring 24 arbetstimmar varje söckendag beräknas kunna inbesparas för personalen, därest brevbäringen utginge från ett inom ifrågavarande område lämpligt beläget postkontor. Värdet av denna besparing torde kunna uppskattas till minst 10 000 kronor per år.

Generalpoststyrelsen har därefter ingått på frågan om anskaffande av lokaler och framhåller därvid, att styrelsen vid flera tillfällen undersökt möjligheterna att inom Gärdesstaden få förhyra lokaler för en brevbäringspostanstalt, vilka undersökningar emellertid givit negativt resultat. Då utbyggna den av Gärdesstaden snart nog syntes komma att fortsätta, ansåge generalpoststyrelsen det nödvändigt att uppföra ett särskilt posthus inom stadsdelen. Härigenom skulle möjligheter till önskvärda justeringar i gränserna mellan brevbäringsområdena inom staden skapas, i det att till det nya postkontoret överflyttades brevbäringen inom Gärdesstaden samt brevbäringen från postanstalten i Hjorthagen. Vid det nya brevbäringspostkontoret skulle redan från början komma att sysselsättas minst 50 man i brevbäringen, vartill komme arbetsledande personal och personal i kassatjänst. Huruvida någon av de nuvarande postexpeditionerna inom Gärdesstaden kunde indragas efter tillkomsten av det nya postkontoret, kunde styrelsen icke nu angiva.

Såsom lämplig plats för det planerade posthuset har generalpoststyrelsen föreslagit den så kallade Kampementsbacken, omedelbart öster om Värtavägen och ungefär mitt för Brantingsgatans mynning. Området tillhörde Kronan och stode under Djurgårdskommissionens förvaltning. Generalpoststyrelsen hade hos Djurgårdskommissionen hemställt, att ett område om minst 1 500 m² därstädes måtte reserveras för postverkets räkning. Tomtfrågan hade emellertid icke kunnat bringas till sin lösning bland annat av den anledningen, att bebyggelsen inom denna del av Gärdesstaden avsåges skola bestämmas i större sammanhang. Förhandlingar påginge för att om möjligt få en separatbehandling till stånd i fråga om bebyggandet av det för postverket erforderliga tomtområdet och dess närmaste grannskap.

Styrelsen har vidare framhållit, att i det läge, vari tomtfrågan nu befunne

sig, vore det icke möjligt att med större grad av sannolikhet angiva något pris för tomten eller beräkna kostnaderna för posthusets uppförande, då bland annat upplysningar saknades om det antal våningar, varmed tomten komme att få bebyggas. Vad tomtköpeskillingen anginge syntes densamma dock lämpligen kunna regleras genom att ett belopp motsvarande tomtens värde överfördes från vederbörande fond till postverkets fond, varför något anslag för ändamålet icke skulle erfordras.

Själva byggnaden har av styrelsen föreslagits disponerad på i huvudsak följande sätt.

I *bottenvåningen* inrymmes expedition för allmänhetens betjänande, avdelning för ankommande och avgående poster, rum för postmästare och redogörare, erforderliga kassavalv, frukostrum och toaletter m. m. ävensom butikslokaler, avsedda för uthyrning och så anordnade, att de möjliggöra framtida utvidgning av postlokalen.

Våningen 1 trappa upp upptages av brevbärarexpedition med försorteringsavdelning samt kapprum, toaletter, frukostrum m. m. för brevbärarpersonalen. Själva brevbärarsalen anordnas till en början för ca 70 brevbärare. Invid densamma förlägges en kontorslokal, som tillsvidare uthyres och vid behov kan införlivas med brevbärarexpeditionen.

I *ovanför liggande våning eller våningar* anordnas — förutom en bostadslägenhet om 2 rum och kök för byggnadens värmeledningsskötare — lokaler avsedda för uthyrning.

Källarvåningen upptages av skyddsrum, pann- och bränslerum, förrådsrum för hyresgäster och en större källarlokal, som efter omständigheterna antingen disponeras av postverket eller uthyres.

Då tomtfrågan icke blivit löst, hava några förslagsritningar hittills icke kunnat utarbetas och ej heller, såsom redan nämnts, några därpå grundade kostnadsberäkningar. Generalpoststyrelsen har emellertid preliminärt beräknat kostnaderna till 1 500 000 kronor. Med hänsyn till att ifrågavarande byggnadsföretag måste anses vara av hög angelägenhetsgrad har arbetsmarknadskommissionen, oaktat kostnaderna endast kunnat angivas såsom preliminära, ansett sig böra medtaga detsamma i förslaget till investeringsreserv för nästa budgetår.

Företaget kvarstår oförändrat från förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1945/46.

Posthusbyggnad i Eskilstuna.

I årets statsverksproposition (kapitalbudgeten, bil. 5, punkten 9) har i samband med äskande av anslag för inköp av tomt för ny posthusbyggnad i Eskilstuna bland annat lämnats redogörelse för behovet av ifrågavarande byggnad, till vilken redogörelse arbetsmarknadskommissionen hänvisar. Härutöver har generalpoststyrelsen meddelat, att ritningar till byggnaden ännu icke utarbetats. Det vore emellertid avsett att byggnaden åtminstone till huvudsaklig del skulle uppföras i tre våningar och enligt överslagsvis gjord beräkning erhålla en volym av ca 19 800 m³. Postkontoret skulle helt förläggas till bottenvåningen, där detsamma skulle upptaga en golvyta av ca

1 600 m². Eventuellt skulle vissa förråds- och arkivlokaler, därest så visade sig lämpligt vid den närmare planlösningen, förläggas till källarvåningen. Överliggande våningar avsågos skola inredas för uthyrningsändamål.

Byggnadskostnaderna hava efter ett volympris av 81 kr. per m³ och med tillägg av planeringskostnader m. m. approximativt beräknats till 1 600 000 kronor.

Arbetsmarknadskommissionen har medtagit byggnadsföretaget i förslaget till investeringsreserv för nästa budgetår med ovannämnda belopp.

Företaget kvarstår — dock med ändring av kostnaderna — från förslaget till investeringsreserv för innevarande budgetår.

Posthusbyggnad i Västerås.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 159 till 1945 års riksdag angående inköp av tomter för postverkets räkning i Västerås har bl. a. lämnats redogörelse för behovet av ny posthusbyggnad, till vilken redogörelse hänvisas. Härutöver har generalpoststyrelsen meddelat, att styrelsen ännu icke varit i tillfälle att låta utarbeta ritningar till det ifrågasatta posthuset. Detsamma vore emellertid avsett att, möjligen med undantag av en mindre del, uppföras i tre våningar och erhålla en volym av ca 15 900 m³. Postkontoret skulle förläggas med huvuddelen eller ca 1 150 m² i bottenvåningen och med brevbärarexpedition m. m. om ca 780 m² i våningen en trappa upp. Såväl i bottenvåningen som i våningen en trappa upp skulle anordnas lokaler för uthyrning så förlagda, att de vid behov kunde läggas till postkontorslokalen. Våningen två trappor upp avsågs skola i sin helhet inredas för uthyrningsändamål.

Byggnadskostnaderna hade efter ett volympris av 78 kronor per m³ och med tillägg av planeringskostnader m. m. approximativt beräknats till ca 1 260 000 kronor. Några mera detaljerade kostnadsberäkningar kunde för närvarande icke framläggas.

Posthusbyggnad i Uppsala.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 334 till 1945 års riksdag angående utgifter å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1945/46, bil. 15 punkten 1, Inköp av tomter i Uppsala, har bl. a. lämnats redogörelse för behovet av ny posthusbyggnad i nämnda stad. Härutöver har generalpoststyrelsen meddelat, att ifrågavarande byggnad vore avsedd att uppföras i, förutom källarvåning, fyra våningar mot Kungsängsgatan och i tre våningar mot Dragarbrunnsgatan och Bredgränd. Ritningar till byggnaden vore ännu icke utarbetade, och de utredningar, som hunnit verkställas rörande de erforderliga postlokalerernas storlek och fördelning på olika våningar, vore endast preliminära. Posthuset hade emellertid beräknats skola i bottenvåningen inrymma, av postkontorslokalen allmänhetens avdelning, kassaexpeditionen, expeditionen

för avgående och ankommande poster, rum för postmästare och redogörare m. m. samt dessutom lokaler för uthyrning, vilka skulle vara så anordnade, att de vid behov kunde övertagas av postkontoret. Till våningen en trappa upp skulle förläggas brevbärarexpeditionen med tillhörande kapprum och toaletter samt tidningsexpeditionen m. m. I övrigt skulle utrymmena i såväl sistnämnda våning som överliggande våningar helt avses för uthyrningsändamål.

Byggnaden skulle få en volym av ca 32 000 m³. Efter en beräknad byggnadskostnad av 84 kronor per m³ — den förhållandevis höga kostnaden sammanhänger med att grundläggning på pålar beräknas bli erforderlig — och med tillägg av planeringskostnader hade det för byggnadsföretaget erforderliga anslagsbeloppet approximativt uppskattats till 2 700 000 kronor. Av detta belopp torde enligt generalpoststyrelsen 1 500 000 kronor erfordras för budgetåret 1946/47.

I anslutning till det ovan anförda har arbetsmarknadskommissionen funnit skäl i förslaget till investeringsreserv för nästa budgetår upptaga ett belopp om 1 500 000 kronor för posthusbyggnad i Uppsala.

Posthusbyggnad och garage i Katrineholm.

I årets statsverksproposition (kapitalbudgeten bil. 5, punkten 10) har i samband med äskande av anslag för inköp av fastigheter i Katrineholm för postverkets räkning bl. a. lämnats redogörelse för behovet av nytt posthus i staden, till vilken redogörelse hänvisas. Härutöver har generalpoststyrelsen meddelat, att ritningar till den planerade posthusbyggnaden ännu icke hava utarbetats. Avsikten vore emellertid, att posthuset skulle uppföras i tre våningar med källarvåning. På gården skulle förläggas en garagebyggnad. Posthuset skulle i bottenvåningen inrymma postkontorslokal om ca 950 m² golvyta och butiker för uthyrning om sammanlagt ca 100 m². Butikerna skulle i en framtid kunna läggas till postkontorslokalen för åstadkommande av ökning av densamma. I överliggande våningar skulle anordnas lokaler för uthyrning.

Generalpoststyrelsen har preliminärt beräknat, att det planerade posthuset skulle få en volym av ca 13 500 m³. Efter en byggnadskostnad av 78 kronor per m³ skulle för själva posthuset åtgå ett belopp av ca 1 050 000 kronor. Kostnaden för garaget uppskattades till ca 40 000 kronor. Med tillägg av planeringskostnader erhöles ett sammanlagt kostnadsbelopp av i runt tal 1 100 000 kronor.

Posthusbyggnad och garage i Vilhelmina.

Generalpoststyrelsen har i skrivelse den 5 oktober 1945 till arbetsmarknadskommissionen till en början erinrat, att för postkontoret i Vilhelmina alltsedan kontorets inrättande den 1 mars 1918 förhyrts lokal i en statens järnvägar tillhörig byggnad vid Vilhelmina järnvägsstation. Lokalen omfattade 151 m²,

under det att medelstorleken av lokalerna för postkontor av den klass postkontoret i Vilhemina tillhörde, klass 3, vore 207 m². Postlokalen hade emellertid från början varit tillräcklig, men efter hand som rörelsen vid postkontoret ökat, hade lokalen blivit alltmera trång och jämväl i övrigt olämplig för sitt ändamål.

Beträffande rörelsen vid postkontoret har generalpoststyrelsen bland annat anfört följande.

Större delen av posten till och från postkontoret underlydande, vid järnväg icke belägna postanstalter måste passera postkontoret och där omsorteras. Sålunda expedieras samtliga poster till och från 14 poststationer över postkontoret, som därjämte har att i viss utsträckning taga befattning med annan transiterande post, exempelvis en del av paketposten till och från postkontoren i Lycksele och Åsele. I medeltal avfärdar postkontoret i Vilhelmina ett 40-tal kollin (påsar och säckar) per dag och expedierar dessutom ett 30-tal lösväskor. Detta arbete är helt naturligt utrymmeskrävande. — Från postkontoret utgå vidare tre postdilignslinjer.

Nedanstående sifferuppgifter, avseende posttrafiken inom dels postkontorets dels ock underlydande postanstalters områden torde få anses belysande för utvecklingen under de senaste tio åren:

	1935		1944		1935—1944	
	Postkontoret	Underl. postanst.	Postkontoret	Underl. postanst.	Ökning i procent	
					Postkontoret	Underl. postanst.
Antalet avgångna vanliga paket.. st.	3 157	3 595	9 156	10 784	190·0	200·0
» » postanvisningar och inbetalningskort	23 020	50 673	39 642	75 597	72·2	49·2
Hela antalet avg. försändelser.....	226 397	249 559	347 835	373 828	53·6	49·8
Antalet ankomna vanliga paket.. »	4 639	5 255	8 986	11 987	93·7	128·1
» » postanvisningar och utbetalningskort	9 641	15 203	20 840	43 523	116·2	186·3
Hela antalet ank. försändelser	359 521	699 902	562 192	1 191 087	56·4	70·2
Antalet folkpensionsutbetaln. »	1 874	2 930	2 342	7 492	25·0	155·7
» omsättningar i postsparbanksrörelsen	1 687	2 478	3 544	5 235	110·1	111·3
Frankoteckensuppbörd m. m. kr.	22 988	29 833	46 313	64 935	101·5	117·7

Generalpoststyrelsen har vidare framhållit, att postkontoret icke vore lämpligt beläget, särskilt ur allmänhetens synpunkt. Avståndet till samhällets centrum vore betydande. Dessutom vore vägen till postkontoret besvärlig på grund av den starka sluttning, som vägen mot järnvägsstationsområdet föredde.

I fråga om den nuvarande postkontorslokalens beskaffenhet har styrelsen i huvudsak anfört följande.

Vad först kassaexpeditionen angår är utrymmet vid disken otillräckligt. Klagomål ha framförts över att korrespondenter fått vänta alltför länge på att bli expedierade. Möjlighet att anordna flera expeditiionsplatser finnes för närvarande icke. Utrymmet för postboxarna är också för trångt.

Särskilt avgränsat rum för posternas expedition saknas. Post- och diligensförarna måste därför avhämta och avlämna posterna i samma rum som kassaexpeditionen och i omedelbar närhet av kassaplatserna. Härigenom störas kassatjänstemännen i sitt arbete, och svårighet uppstår att öva tillsyn över omhänderhavda medel och värdeförsändelser. Då dörrarna i samband med posttransporterna långa stunder måste hållas öppna, blir lokalen dessutom utkyld och dragig. På grund av här berörda förhållanden har kassaexpeditionsrummet blivit mycket olämpligt såsom arbetsplats för kassatjänstemännen och den vid postkontoret placerade postassistenten, som är sysselsatt med visst kontrollarbete. Den stora mängden ankommande paket har vidare medfört, att det vållat stora svårigheter att i rummet bereda plats för ett på grund av trafikökningen erforderligt postbiträde.

Postmästarens rum är för litet. Där kan sålunda icke ens anordnas plats för den skrivhjälp, som postmästaren tidvis måste anlita.

Särskilt lunchrum saknas. Personalen, som har långa tjänstgöringsvakter, måste fördenskull intaga sina måltider i tamburen, något som helt naturligt icke kan anses tillfredsställande.

Till vad nu anförts komme enligt generalpoststyrelsen, att ett rymligare och tidsenligare postdiligensgarage vore oundgängligen nödvändigt på platsen. För närvarande förhyrdes garageplatser i ett 500 m från postkontoret beläget privat garage. De årliga hyresutgifterna härför uppginge till 1 800 kronor jämte ersättning för värme. Det förhyrda garaget vore numera olämpligt för sitt ändamål. Styrelsen har härom meddelat följande.

Garaget är omodernt, har för ringa djup och saknar väntrum samt utrymme för reparationsbod och förråd. Någon lastbrygga under tak finnes icke. Vid otjänlig väderlek föreligger därför risk för att posten skall bli skadad av väta. Under vintern har temperaturen i garaget ej kunnat hållas uppe, varför diligenserna ofta varit utkylda och svåra att starta. Garaget har jordgolv. Reparation av fordon, som verkställas inom garaget vintertid, måste betecknas såsom hälsovådligt för reparatörerna.

Vilhelmina kommun har, framhåller generalpoststyrelsen, utfäst sig att kostnadsfritt ställa tomt till förfogande för posthus. Å tomten vore det avsett att uppföra dels ett posthus, innehållande jämväl lokal för apotek eller dylikt, dels ock en garagebyggnad för postdiligenser.

Posthuset skulle uppföras av sten i två våningar och disponeras på i hudsak följande sätt:

i bottenvåningen lokal för postkontoret om ca 275 m² samt lokal för utrynningsändamål (eventuellt apotek) om ca 150 m²,

i övervåningen bostadslägenheter för uthyrning.

Garagebyggnaden skulle upptaga en yta av ca 420 m² och inrymma plats för 6 diligenser samt verkstadslokal.

Några ritningar till nu ifrågavarande byggnader hade ännu icke upprättats. På grund härav vore det icke heller möjligt att nu annat än approximativt angiva kostnaderna. Posthuset beräknades emellertid få en volym av ca 4 860 m³ och garagebyggnaden en volym av ca 2 100 m³. Efter en byggnadskostnad av 80 kronor per m³ för posthuset och 45 kronor per m³ för garaget samt med tillägg av ca 20 000 kronor för planeringsarbeten å tomten m. m. erhöles en sammanlagd kostnadssumma av ca 500 000 kronor.

Arbetsmarknadskommissionen har ansett sig böra medtaga företaget i förslaget till investeringsreserv med ett belopp av 500 000 kronor.

Posthusbyggnad i Skellefteå.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 14 september 1945 angående anslag till kapitalinvesteringar beträffande postverket för budgetåret 1946/47 har generalpoststyrelsen erinrat om en skrivelse den 19 februari 1944 till investeringsutredningen, vari påvisats, att behov föreläge av nya och utvidgade lokaler för postkontoret i Skellefteå samt att det vore avsett, att för ändamålet låta uppföra ett nytt posthus å den för postverkets räkning år 1942 inköpta tomten nr 3 i kvarteret Polaris i staden.

Med avseende på rörelsen vid postkontoret meddelade styrelsen i sin ovan nämnda skrivelse till investeringsutredningen — efter att hava redogjort för de omständigheter som främst kunde anses hava påverkat poströrelsen, nämligen näringslivets allmänna uppsving i staden och dess omgivningar, befolkningssiffrans ökning m. m. — bland annat, att under tiden 1930—1943 postkontorets egen uppbörd stigit med 148 procent, att under samma tid hela antalet avgångna försändelser undergått en ökning med 204 procent, det däri ingående antalet avgående postabonnerade tidningar med 249 procent och antalet paket med 202 procent, sammanlagda antalet in- och utbetalningar i postsparbanken med 365 procent och antalet folkpensionsutbetalningar med 332 procent. De ankommande försändelserna, för vilka fullständiga statistiska uppgifter funnes att tillgå först från och med år 1932, visade från sistnämnda år till och med år 1943 en ökning med icke mindre än 147 procent. Enbart de ankommande paketen, som äro synnerligen utrymmeskrävande, hade under tidsperioden i fråga ökat i antal med i det närmaste 100 procent.

Vidare framhöll styrelsen, att de postkontoret underlydande postanordningarna under tiden 1930—1943 stigit i antal från 98 till 136 och utgjordes sistnämnda år av 50 postanstalter, 40 postombud och 46 lantbrevbärings-, lådbrevbärings- och postföringslinjer. Den av dessa ombesörjda trafiken hade jämsides med ökningen i den lokala rörelsen gått kraftigt i höjden, vilket mer eller mindre direkt gjorde sig märkbart vid Skellefteå postkontor, enär posten till det underlydande postområdet i betydande utsträckning expedierades över postkontoret. Styrelsen ansåg sig kunna uppskatta ökningen under tidsperioden 1930—1943 av den sålunda transiterade postmängden till 150 à 200 procent.

I detta sammanhang kunde styrelsen vidare meddela, att antalet tjänstemän vid postkontoret under nyssnämnda tidsperiod ökat från 14 till 27 och att postkontoret från och med år 1936 uppflyttats från klass 2 till klass 1 B.

Till belysande av postkontorets svårigheter att inom de nuvarande lokalerna avveckla den alltmer stegrade posttrafiken lämnade generalpoststyrelsen i fortsättningen en närmare redogörelse för de olika lokaliteterna och de med dessa förknippade olägenheterna för postarbetet. Därvid framhöll generalpoststyrelsen bland annat följande.

I *kassaexpeditionen* upptoges ungefär halva golvytan av fack för den stora mängden ankommande paket. Ytterligare sådana fack behövde uppställas, men utrymme härför saknades, varför paket även måste placeras på golvet. Möjlighet att utöka antalet kassaplatser vid disken föreläge icke. *Allmänhetens avdelning* med en golv-

yta av ej fullt 30 m² och en bredd av icke fullt 3 meter vore för trång för att vid livligare besöksfrekvens någon egentlig köordning där skulle kunna upprätthållas, särskilt som fri passage genom lokalen även måste finnas. *Postboxarnas* antal behövde väsentligen utökas, men utrymmet medgäve det ej.

Vidare vore det s. k. *packrummet* med en golvyta om endast 23 m² alldeles otillräckligt för förvaring av den myckna transitposten. Vid perioder av högtrafik hade säckar med transiterande paket måst lagras under presenningar på gården, enär utrymme härför saknades inomhus. *Avdelningen för ankommande och avgående poster* med en golvyta i bottenvåningen av cirka 40 m² och ett mindre utrymme för ankommande avdelningen i våningen 1 trappa upp vore likaledes otillräcklig. Förden skull hade det bland annat icke varit möjligt att åt värdeexpeditionen anordna något särskilt avgränsat utrymme inom lokalen i bottenvåningen, där behandlingen av värdeposten försigginge. Då förutom den med posternas behandling sysselsatta personalen även förarna å 17 postförande omnibuslinjer tidvis uppehölle sig i denna lokal, vore det enligt styrelsens mening klart, att värdepostens behandling nödgades försiggå under förhållanden, som icke kunde anses vara fullt betryggande. Stor olägenhet innebure vidare anordningen med ankommande avdelningens uppdelning på två våningar, särskilt som kommunikationerna mellan de båda våningarna icke kunnat ordnas på ett rationellt sätt. För posttransporterna mellan våningarna hade inmonterats tvenne telferanordningar, en utomhus för tyngre kollin såsom tidnings-säckar o. d., och en inomhus för lättare postgods och lösa försändelser. Hela detta arrangemang vore att anse som ett provisorium.

I fortsättningen framhöll generalpoststyrelsen, att den med hänsyn till de olägenheter både för allmänheten och för postarbetets rationella bedrivande, som lokalförhållandena för postkontoret i Skellefteå innebure, funne det nödvändigt, att postkontoret snarast bereddes rymligare och tidsenligare lokaler genom uppförande av ett posthus å den för detta ändamål förvärvade tomten.

Styrelsen meddelade vidare, att arkitekten L. E. Lallerstedt på styrelsens uppdrag utarbetat förslagsritningar till en posthusbyggnad å förutnämnda tomt. Följande redogörelse lämnades för byggnadens utformning och inre disposition samt för byggnadsföretagets beräknade kostnader och räntabilitet.

Byggnaden förutsattes skola uppföras av sten i tre våningar jämte källarvåning. Den är avsedd att förläggas i gatulinjen längs efter Torggatan och Kanalgatan med fasaden mot den förstnämnda gatan och det s. k. busstorget.

I *bottenvåningen* inrymmes postkontorslokal om cirka 850 m² golvyta. Den mot gården vettande delen av byggnaden, inrymmande ankommande och avgående avdelningar, rum för värdepostens behandling samt packrum och lastkaj avses enligt förslaget skola uppföras i endast en våning.

I *våningen 1 trappa upp* inredas kontorslokaler om en sammanlagd golvyta, exklusive korridorer, av cirka 510 m².

Våningen 2 trappor upp planeras inrymma en 2-rumslägenhet om cirka 60 m² för fastighetens gårdskarll och värmeledningsskötare och i övrigt kontorslägenheter. Dessa senare omfatta, exklusive korridorer, en golvyta av i runt tal 450 m².

Källaren upptager — förutom pann- och bränslerum — förråds- och arkivutrymmen för postkontorets behov samt gassäkra skyddsrum ävensom vissa lager- eller liknande lokaler för uthyrning.

Genomförandet av det nu framlagda förslaget kommer att för postkontorets i Skellefteå vidkommande innebära, att postkontoret erhåller tidsenliga, väl disponerade lokaler, som äro tillräckliga även för mötandet av en betydande ytterligare

stegring i posttrafiken. Vidare erhåller staden ett värdefullt tillskott av ljusa och välbelägna kontorslokaler, varå stor brist är rådande.

Ursprungligen hade kostnaden för uppförandet av posthuset uppskattats till 800 000 kronor. Enligt numera gjord förnyad kostnadsberäkning har byggnadsföretaget ansetts komma att draga en kostnad av 875 000 kronor. Efter tillägg av tomtkostnaden, 100 000 kronor, skulle således hela det i fastigheten investerade kapitalet komma att uppgå till 975 000 kronor.

Med ledning av inhämtade uppgifter å hyrespriser i Skellefteå samt å för närvarande utgående hyror för postkontorslokaler av här ifrågavarande slag och storlek kunna för de blivande lokalerna följande hyror beräknas, nämligen

för postkontorets oinredda lokaler i källaren 100 m ² å 10 kronor ..	kronor	1 000
för gassäkra skyddsrum i källaren, 70 m ² å 15 kronor	»	1 050
för lager eller liknande lokaler i källaren 173 m ² å 10 kronor	»	1 730
för postkontorets lokaler i bottenvåningen, 850 m ² å 38 kronor	»	32 300
för kontorslägenheter, 960 m ² å 26 kronor	»	24 960
för bostadslägenhet, 60 m ² å 20 kronor	»	1 200

Summa kronor 62 240.

Denna hyresinkomst motsvarar 6,4 % å kapitalet, 975 000 kronor.

Härutöver har generalpoststyrelsen i sin förenämnda skrivelse av den 14 september 1945 till Kungl. Maj:t framhållit, att under den tid, som förflutit sedan styrelsen till investeringsutredningen avgav den skrivelse, för vilken i det föregående redogjorts, Skellefteå stads utveckling och tillväxten av rörelsen vid dess postkontor ingalunda stagnerat. Folkmängden i staden hade under år 1944 ökat med 492 personer. Vad den lokala posttrafiken anginge hade de olika rörelsegrenarna i allmänhet fortsatt att öka under året. Såsom exempel härpå kunde nämnas, att den utrymmeskrävande avgående pakettrafiken företedde en ökning med i det närmaste 10 procent. Samtidigt hade det totala antalet ankommande försändelser stigit med nära 8 procent. Även trafiken inom det underlydande postområdet, vilkens avveckling, såsom i det föregående framhållits, i icke ringa grad ankomme på postkontoret, visade en kraftigt stigande tendens. Detta avspeglade sig bl. a. däri, att antalet till de underlydande poststationerna ankommande försändelser stigit med 15 procent, antalet ankommande paket med 11 procent och avgående paket med 18 procent.

Byggnadsnämnden i Skellefteå och byggnadsstyrelsen hava i yttranden över de uppgjorda förslagsritningarna förklarat sig icke hava något att erinra mot dessa.

Beträffande kostnaderna för byggnadens uppförande har byggnadsstyrelsen funnit, att det beräknade beloppet 875 000 kronor borde kunna minskas med 50 000 kronor till 825 000 kronor. I anledning härav har generalpoststyrelsen framhållit, att de föreliggande ritningarna för våningarna 1 och 2 trappor upp endast utvisade oinredda utrymmen avsedda för uthyrning. För närvarande kunde icke förutsägas, för vilka olika ändamål sistnämnda lokaler komme att användas. Enligt generalpoststyrelsens mening borde därför en viss kostnadsmarginal beräknas, för den händelse några av lokalerna skulle komma att kräva dyrare inredning än den allmänt gängse, exempel-

vis vid uthyrning till tandläkarpraktik eller dylikt. Av denna anledning och då de lägenheter, som sålunda skulle komma att betinga högre inredningskostnader, givetvis borde inbringa högre hyresinkomster, har generalpoststyrelsen ansett sig böra vidhålla sin i förenämnda skrivelse till investeringsutredningen den 19 februari 1944 gjorda framställning om anvisande av 875 000 kronor för byggnadsföretaget i fråga.

Generalpoststyrelsens hemställan om anslagsäskande för den planerade posthusbyggnaden har icke av Kungl. Maj:t upptagits i årets statsverksproposition. I förslaget till investeringsreserv för nästa budgetår synes emellertid företaget böra medtagas med den av generalpoststyrelsen beräknade byggnadskostnaden, 875 000 kronor.

Företaget har tidigare medtagits i beredskapsstaten för budgetåret 1944/45 och i förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1945/46.

Posthusbyggnad i Arvika.

På framställning av Kungl. Maj:t (1945 års statsverksproposition, kapitalbudgeten, bil. 4, punkten 7) har riksdagen *dels* anvisat ett investeringsanslag av 150 000 kronor för budgetåret 1945/46 till inköp för postverkets räkning av tomten nr 2 i kvarteret Bagaren i Arvika *dels* ock medgivit att postverkets nuvarande fastighet i Arvika må försäljas till Arvika stad.

I statsverkspropositionen lämnades i samband med tomtrådgornas behandling utförlig redogörelse för behovet av ny posthusbyggnad i Arvika, till vilken redogörelse hänvisas.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 4 december 1945 hemställde generalpoststyrelsen om anvisande av anslag för budgetåret 1946/47 för uppförande av posthus i Arvika. Styrelsen framhöll härvid, att det, i och med att riksdagen bifallit den i ovannämnda statsverksproposition gjorda hemställan, torde få anses vara i princip beslutat, att företaget i fråga skulle utföras. Behovet av nya postkontorslokaler i Arvika hade under den tid, som förflutit efter avgivande av den i propositionen återgivna redogörelsen för postkontorets verksamhet blivit alltmera framträdande på grund av rörelsens fortsatta ökning. Då vidare postverket enligt ingånget köpekontrakt skulle frånträda sin nuvarande fastighet i staden den 1 oktober 1947, vore det angeläget, att det planerade nya posthuset komme till utförande i sådan tid, att det kunde tagas i bruk senast angivna dag.

Det nya posthuset vore, framhöll generalpoststyrelsen vidare, avsett att uppföras i förutom källarvåning fyra våningar utefter torget och tre våningar utefter Järnvägsgatan. Därjämte skulle invid norra tomtrånsen fram till Hantverkargatan byggas en gårdsflygel i allenast en våning — delvis möjligen två våningar — över källarplan.

Beträffande byggnadens disposition anförde generalpoststyrelsen i förenämnda skrivelse.

I bottenvåningen förlägges huvuddelen av postlokalerna, omfattande omkring 725 m² golvyta, samt en mindre butiklokal åt torget. I gårdsflygeln inredes affärslokal om 216 m² för stadens systemaktiebolag. Återstoden av postlokalerna förlägges

i våningen en trappa upp. Där anordnas brevbärarexpedition med försortering samt kapprum och toaletterum m. m. för brevbärarpersonalen samt lokal för tidningsexpeditionen. Dessa utrymmen kräva en golvyta av tillsammans ca 290 m². I denna våning planeras även utrymmen för uthyrning, därvid man efter underhandlingar med intresserade hyresspekulanter i första hand tänkt sig en läkare- och en tandläkarmottagning. Även i våningen två trappor upp i delen mot torget inredes en läkarmottagning och därjämte en större bostadsvåning. Det övriga utrymmet i denna våning liksom i hela våningen tre trappor upp är avsett att uthyras antingen till ett hotell, för vilket skulle anordnas särskild ingång i hörnet av Järnvägs- och Hantverkargatorna, eller ock till kontor. I källarvåningen slutligen anordnas lagerlokaler för systembolaget samt skyddsrum, förrådslokaler m. m.

Byggnadsstyrelsen, som omarbetat de ursprungligen uppgjorda ritningarna, har framhållit, att byggnadskostnaden bör upptagas till 1 450 000 kronor. Efter tillägg av tomtkostnaden, 150 000 kronor, skulle således hela det i fastigheten investerade kapitalet komma att uppgå till 1 600 000 kronor.

Fastighetens räntabilitet har generalpoststyrelsen kalkylerat på följande sätt.

<i>Postlokaler</i> i bottenvåningen och våningen 1 trappa upp, tillhopa 1 017 m ² à 38 kronor	38 646 kr.
<i>Postlokaler</i> i källaren, 37 m ² à 15 kronor	555 »

Uthyrningslokaler:

<i>Bottenvåningen.</i> Butiker om 240 m ² à 40 kronor	9 600 »
<i>Våningen 1 tr.</i> Läkarmottagningar om tillhopa 364 m ² à 28 kronor	10 192 »
<i>Våningen 2 tr.</i> Läkarmottagning om 217 m ² à 28 kronor	6 076 »
Bostäder om 173 m ² à 24 kronor	4 152 »
<i>Våningen 2 och 3 tr.</i> Hotellokaler om tillhopa 818 m ² à 30 kronor	24 540 »
<i>Källaren.</i> Systembolagets lagerlokaler om 216 m ² à 20 kronor	4 320 »
Övriga lokaler, ca 250 m ² à 10 kronor	2 500 »

Summa 100 581 kr.,

vilket motsvarar 6,3 % ränta på kapitalet, 1 600 000 kronor. Räknas med en förräntning av endast 4 % å tomtvärdet, erhålles å byggnadskostnaderna, 1 450 000 kronor, en avkastning av 6,5 %.

Av de för byggnadens uppförande erforderliga medlen har av generalpoststyrelsen beräknats att ett belopp av 1 000 000 kronor skulle bli erforderligt under budgetåret 1946/47. Återstoden skulle anvisas för budgetåret 1947/48.

Då medel för ifrågavarande byggnadsarbete icke äskats i årets statsverksproposition, har arbetsmarknadskommissionen i förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1946/47 upptagit ett belopp av 1 000 000 kronor till posthusbyggnad i Arvika.

Företaget kvarstår — dock med ändring av kostnaderna — från förslaget till investeringsreserv för innevarande budgetår.

[Anslag till postverket.

Under åberopande av vad nu anförts hemställer arbetsmarknadskommis-
sionen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att å allmän beredskaps-
stat för budgetåret 1946/47 å kapitalbudgeten under Statens
affärsverksfonder, Postverket, uppföra följande anslag, näm-
ligen

<i>Anskaffning av motorfordon</i>	<i>500 000 kronor</i>	
<i>Posthusbyggnad inom Gärdesstaden i</i>		
<i>Stockholm</i>	<i>1 500 000</i>	<i>»</i>
<i>Posthusbyggnad i Eskilstuna</i>	<i>1 600 000</i>	<i>»</i>
<i>Posthusbyggnad i Västerås</i>	<i>1 260 000</i>	<i>»</i>
<i>Posthusbyggnad i Uppsala</i>	<i>1 500 000</i>	<i>»</i>
<i>Posthusbyggnad och garage i Katrine-</i>		
<i>holm</i>	<i>1 100 000</i>	<i>»</i>
<i>Posthusbyggnad och garage i Vilhelmina</i>	<i>500 000</i>	<i>»</i>
<i>Posthusbyggnad i Skellefteå</i>	<i>875 000</i>	<i>»</i>
<i>Posthusbyggnad i Arvika</i>	<i>1 000 000</i>	<i>»</i>

5. Investeringsplan för telegrafverket.

Förslag till investeringsplan för telegrafverket för budgetåret 1946/47, innefattande en investeringsreserv om 30 535 000 kronor att bestridas av kapitalmedel, har sammanställts i *bil. 5*. Förslaget har uppgjorts i samråd med telegrafstyrelsen. För samma budgetår hava i statsverkspropositionen under kapitalbudgeten föreslagits anslag till telegrafverket å riksstaten om tillhoppa 122 650 000 kronor, varför hela den föreslagna investeringsplanen (ordinarie arbeten jämte investeringsreserv) omfattar arbeten för tillhoppa 153 185 000 kronor.

Till jämförelse må nämnas, att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 medtagits företag för telegrafverkets del motsvarande en kostnad av sammanlagt 21 450 000 kronor samt att den av investeringsutredningen föreslagna reserven för innevarande budgetår upptager företag för tillhoppa 33 165 000 kronor.

Beträffande investeringsplanens omfattning må vidare erinras om, att såsom i den tidigare framställningen, s. 8, angivits, en investeringsplan för ett förvaltningsområde lämpligen borde omfatta investeringar ungefärligen motsvarande två års normalinvestering. Enligt investeringsutredningen (SOU 1944: 12, s. 49—50) beräknades den för telegrafverket normala investeringen under tioårsperioden närmast före kriget till ca 80 000 000 kronor per år vid 1944 års penningvärde. Det av arbetsmarknadskommissionen i samråd med telegrafstyrelsen nu upprättade förslaget till investeringsplan för telegrafverket för budgetåret 1946/47 omfattar som tidigare nämnts arbeten för i runt tal 153 000 000 kronor.

Telegrafverkets arbeten kunna indelas i två huvudgrupper, nämligen å ena sidan telegraf-, telefon- och radiotekniska arbeten samt å andra sidan husbyggnadsarbeten.

Telegraf-, telefon- och radiotekniska arbeten utföras i telegrafverkets egen regi i stor utsträckning med fast anställd, kvalificerad arbetskraft. Icke yrkeskunnig arbetskraft kan endast i begränsad omfattning sysselsättas vid dylika arbeten. Arbetena förutsätta förhållandevis stora beställningar hos ett ringa antal på dylika tillverkningar speciellt inriktade industriföretag.

Då telegrafverkets ordinarie program av telegraf-, telefon- och radiotekniska arbeten för nästa budgetår beräknas bli mycket omfattande, och då redan genomförandet av detta program skulle komma att hårt belasta verkets administrativa organisation samt i hög grad utnyttja här berörda in-

dustriers leveransförmåga, har reserven, såvitt härvid är fråga, måst givas en i förhållande till de ordinarie arbetena liten omfattning. Sammanlagt hava i reserven upptagits arbeten av nyssnämnd art för 14 970 000 kronor. Av detta belopp avse 8 470 000 kronor radioanläggningar samt 6 500 000 kronor telegraf- och telefonanläggningar.

Av de beräknade totalkostnaderna för radioanläggningarna belöper sig en avsevärd del på importerad radioteknisk utrustning. På grund av detta förhållande kan lämpligheten av att medtaga anläggningarna i fråga i reserven ifrågasättas. Då så dock skett hava anledningarna — fränsett handelspolitiska synpunkter — varit att företagen måste anses vara av hög angelägenhetsgrad samt att utförandet av anläggningarna medför hus- och mastbyggnadsarbeten och i viss utsträckning beställningar inom landet av radio- och kraftteknisk utrustning m. m. och sålunda i sin mån bereder sysselsättning åt inhemsk arbetskraft.

Telegrafverkets husbyggnadsarbeten beräknas bliva utförda på entreprenad eller genom försorg av annan myndighet än telegrafstyrelsen, varför de icke i samma utsträckning som telegraf-, telefon- och radiotekniska arbeten komma att belasta verkets administrativa organisation. Då särskilt under de senaste åren utvecklingen av telegrafverkets rörelse varit avsevärd, har behovet av ökade lokaler för telegrafverket på ett stort antal platser blivit trängande. Denna utökning kan enligt telegrafstyrelsen i många fall ej på ett lämpligt sätt ordnas annat än genom nybyggnader.

Såsom i kapitlet om de allmänna synpunkterna på investeringsreservens omfattning och sammansättning m. m. (s. 11) anförts, har det ansetts lämpligt att endast i begränsad utsträckning medtaga husbyggnadsföretag i investeringsreserven. Med hänsyn till den jämförelsevis höga angelägenhetsgraden hos många av telegrafverkets husbyggnadsprojekt, och då det såsom tidigare anförts är av värde att vid vissa arbetslöshetssituationer hava tillgång till en färdigplanerad över hela landet fördelad reserv av statliga husbyggnadsföretag, hava dock i investeringsreserven för telegrafverket för budgetåret 1946/47 medtagits ett relativt stort antal telefonstations- och förrådsbyggnader. Som ovan nämnts medför dessutom utförandet av radioanläggningarna i viss utsträckning jämväl husbyggnadsarbeten.

Telegrafstyrelsen har icke ansett sig böra till investeringsreserven för budgetåret 1946/47 föreslå några arbeten av beskaffenhet att bestridas av telegrafverkets driftmedel, varför till skillnad mot tidigare investeringsreserver arbeten och anskaffningar av detta slag icke kunnat upptagas i det nu framlagda förslaget. I investeringsplanen hava ej heller kunnat upptagas några ordinarie arbeten, avsedda att utföras med driftmedel, enär telegrafstyrelsen ännu icke avgivit förslag till driftkostnadsstat för nästa budgetår.

I tidigare investeringsplaner hava för telegrafverket medtagits linje- och nätarbeten på grund av järnvägselektrifiering. Dylika arbeten utföras delvis med medel som ställas till telegrafverkets förfogande av vederbörande järnvägsförvaltningar, delvis med verkets egna medel. Sistnämnda medel utgöras

av såväl drift- som kapitalmedel. För utförande av de linje- och nätarbeten, vilka betingas av de järnvägselektrifieringar, som medtagits såsom ordinarie arbeten eller i förslaget till investeringsreserv för nästa budgetår, torde enligt telegrafstyrelsen icke för styrelsens del komma att erfordras någon ökning av styrelsens ordinarie anslag och ej heller något tillägg till telegrafverkets ordinarie driftkostnadsstater. I anledning härav har i investeringsplanen för telegrafverket för nästa budgetår icke ansetts böra upptagas någon särskild grupp av arbeten för linje- och nätarbeten på grund av järnvägs-elektrifieringar.

Den föreslagna investeringsreserven har uppskattats innefatta arbetstillfällena vid husbyggnadsföretag om ca 275 000 dagsverken och för övriga arbeten om ca 315 000 dagsverken, varav ca 115 000 industridagsverken. Nämn-da siffror motsvara arbetsstyrkor om ungefär 1 100 respektive 1 250 årsarbetare, varav 450 industriarbetare. Beträffande materialbehovet för investeringsreserven hänvisas till *bil. 31*.

I fråga om angelägenheten av de föreslagna arbetena hänvisar arbetsmarknadskommisionen till den redogörelse, som av telegrafstyrelsen i skrivelse till arbetsmarknadskommisionen den 24 september 1945 lämnats beträffande dessa företag och som i det följande i huvudsak återgives till den del icke redogörelser för företagen återfinnas i av styrelsen till Kungl. Maj:t ingivna skrivelser eller i av Kungl. Maj:t avgivna propositioner, då kommissionen hänvisar till dessa.

Telegrafverkets fastigheter.

Telefonstationsbyggnad i Ängelholm.

I 1945 års statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 4, punkten 24) föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att till inköp av en för post- och telegrafverken gemensam tomt i Ängelholm för budgetåret 1945/46 anvisa ett investeringsanslag av 140 000 kronor. Detta förslag bifölls av riksdagen. Beträffande behovet av ny telefonstationsbyggnad i Ängelholm hänvisas till vad därom anförts i propositionen i samband med redogörelsen för tomtfrågan.

Därutöver har styrelsen till kommissionen meddelat, att det bleve allt svårare att inom ramen för nuvarande lokaler och tekniska utrustningar nöjaktigt säkerställa trafikens avveckling och trafikanternas betjänande, varför nybyggnad för en automatisk telefonstation borde uppföras å ifrågavarande tomt snarast möjligt.

Utvecklingen av telegrafverkets telefonrörelse i Ängelholm framgår av följande av telegrafstyrelsen lämnade tablå.

Vid ingången av år	Antal lokal- ledning	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1936	900	884	1 064
1937	965	943	1 134
1938	997	975	1 181

Vid ingången av år	Antal lokal- ledningar	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1939	1 076	1 051	1 265
1940	1 121	1 094	1 345
1941	1 152	1 124	1 393
1942	1 195	1 169	1 444
1943	1 276	1 239	1 545
1944	1 340	1 305	1 638
1945	1 405	1 373	1 716

Styrelsen har med ledning av uppgjorda stomskisser preliminärt beräknat kostnaderna för företaget till 300 000 kronor.

Företaget kvarstår oförändrat från förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1945/46.

Telefonstationsbyggnad i Klippan.

Telegrafstyrelsen har till en början erinrat därom, att Kungl. Maj:t den 23 augusti 1935 bemyndigat styrelsen att inköpa tomterna nr 6 och 7 i kvarteret Kronan i Klippan. Ett anslag av 290 000 kronor för uppförande av ny telefonstationsbyggnad å nämnda tomter anvisades också för budgetåret 1939/40, men Kungl. Maj:t föreskrev sedermera, att arbetet med uppförandet av nämnda telefonstationsbyggnad icke utan Kungl. Maj:ts medgivande finge fullföljas i vidare mån, än som avsåge upprättande av byggnadsritningar och entreprenadhandlingar, samt att ännu icke disponerade eller bundna medel av det för arbetsföretaget anvisade anslaget finge tagas i anspråk endast för bestridande av kostnaderna för nämnda ritningar och entreprenadhandlingar.

Ifrågavarande för budgetåret 1939/40 beviljade anslag har numera reglerats inom riksgäldsfonden.

I sin framställning till Kungl. Maj:t rörande förenämnda tomtförvärv har styrelsen meddelat följande.

Telegrafverket förhyr lokaler för telegraf- och telefonstation i Klippan av enskild fastighetsägare enligt ett den 1 oktober 1941 utlöpande kontrakt (hyrestiden gäller numera till den 1 oktober 1946). Lokalerna ha sedan länge varit otillräckliga och ha icke på ett tillfredsställande sätt kunnat utnyttjas. Sålunda ha telefonstationens riks- och landsavdelningar måst förläggas till olika rum — en anordning som ur flera synpunkter måste anses mindre lämplig. Telefonstationen är också i behov av ombyggnad och modernisering, enär materielen är gammal och försliten. Stationen måste därför inom de närmaste åren förses med modern telefonstationsutrustning och nya lokaler måste anskaffas före kontraktstidens utgång.

Härutöver har styrelsen till arbetsmarknadskommissionen meddelat, att lokalerna nu vore fullt utnyttjade och mycket trånga samt att telefonstationens kapacitet beräknades vara helt tagen i anspråk i mitten av år 1947, då sålunda ny station måste vara uppförd. Den nya stationen borde, framhåller styrelsen, anordnas för automatisk drift.

Utvecklingen av telegrafverkets telefonrörelse i Klippan framgår av följande av telegrafstyrelsen upprättade tablå.

Vid ingången av år	Antal lokal- ledningar	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1935	445	464	582
1938	560	575	695
1941	641	653	797
1942	668	677	826
1943	677	676	828
1944	702	699	864
1945	734	723	900

Då nya synpunkter numera framkommit beträffande dispositionen av den planerade byggnaden, har styrelsen ansett en omarbetning bliva nödvändig av de förut uppgjorda ritningarna.

Byggnadskostnaderna hade således, anför styrelsen slutligen, icke slutgiltigt kunnat fastställas, men enligt preliminärt utförda beräkningar torde byggnadsföretaget numera komma att draga en kostnad av ca 475 000 kronor. Ökningen av byggnadskostnaderna berodde dels på prisstegring, dels på krav på större utrymmen.

Företaget medtogs å beredskapsstaten för budgetåret 1944/45 och kvarstår oförändrat från förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1945/46.

Telefonstationsbyggnad i Hässleholm.

Telegrafstyrelsen har till en början erinrat, att Kungl. Maj:t den 26 mars 1943 bemyndigat styrelsen att för telegrafverkets räkning för en köpeskilling av 20 000 kronor inköpa tomten nr 4 i kvarteret nr 48 inom Hässleholms stad. Styrelsen hade vid sin framställning om nämnda tomtköp bland annat anfört, att lokaler för telegrafverkets station i Hässleholm förhyrdes enligt hyreskontrakt, som utlöpte den 1 oktober 1949, och att telegrafverkets hyresutgift för lokalerna, vilka omfattade 18 rum, jungfrukammare och 4 kök, utgjorde 6 500 kronor, vartill komme kostnad för uppvärmning från centralvärmeanläggning enligt hyresvärdens självkostnadspris. Vidare hade styrelsen meddelat, att stationen om några år beräknades vara i behov av ombyggnad, varvid densamma icke längre kunde kvarbliva inom de nuvarande lokalerna.

Utöver vad styrelsen sålunda tidigare anfört har styrelsen meddelat, att efter planerad ökning av telefonstationen i Hässleholm med ytterligare tre växelbord stationens kapacitet beräknades motsvara behovet fram till hösten år 1947. Något reservutrymme för uppsättande av ytterligare växelbord ansåges icke kunna beredas inom nuvarande lokaler. Dessa vore redan nu överbelagda, vilket särskilt gällde kontorslokalerna och kassautrymmet, vilka vore alldeles otillräckliga i förhållande till den på senare åren kraftigt ökade rörelsen i Hässleholm. Även expeditionsarbetet å telegrafstationen försvårades vissa tider i hög grad på grund av bristande utrymme. Dessutom vore personalutrymmena för kapprum, toaletter m. m. trånga och otidsenliga.

Utvecklingen av telegrafverkets telefonrörelse i Hässleholm framgår av följande av telegrafstyrelsen lämnade tablå.

Vid ingången av år	Antal lokal- ledningar	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1935	615	588	714
1938	740	712	866
1941	876	839	1 080
1942	921	885	1 150
1943	970	930	1 207
1944	1 034	982	1 322
1945	1 169	1 109	1 476

Då stationen enligt styrelsens uppfattning icke syntes kunna kvarbliva inom nuvarande lokalutrymmen längre än till hösten 1947, vore det nödvändigt att i god tid före nämnda tidpunkt uppföra ny stationsbyggnad å ovan-nämnda telegrafverket tillhöriga markområde.

Enligt styrelsens uppgift hade ritningar ännu icke upprättats, men med ledning av utförda stomskisser hade byggnadskostnaderna preliminärt be-räknats till 400 000 kronor.

Företaget kvarstår oförändrat från förslaget till investeringsreserv för inne-varande budgetår.

Telefonstationsbyggnad i Ljungby.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 23 augusti 1945 har telegrafstyrelsen hem-ställt om anslag för inköp av tomten nr 2 inom kvarteret Månen i Ljungby för en köpeskilling av 30 000 kronor. Styrelsen har rörande detta fastighets-förvärv i sin ovan berörda framställning anfört följande.

För telegrafverkets station i Ljungby förhyres lokal av enskild fastighetsägare. Hyreskontraktet gäller till den 1 oktober 1949 med 2 års uppsägningstid och tele-grafverkets hyresutgift för lokalen utgör 2 400 kronor/år, vartill komma kostnader för lokalens uppvärmning. Lokalen är mycket trång och otidsenlig.

Nuvarande stationsutrustning är i det närmaste helt tagen i anspråk men beräk-nas efter viss utbyggnad och med nuvarande abonnentökning kunna räcka intill årsskiftet 1948/49. Ytterligare utökning inom nuvarande lokaler är ej möjlig. Sta-tionsutrustningen är av äldre konstruktion och försliten, varför ny sådan, avsedd för automatisk koppling, måste anskaffas inom de närmaste åren. Telegrafverket måste således tillse, att härför erforderliga lokaler i god tid iordningställas inom en för ändamålet uppförd byggnad tillhörig telegrafverket.

Ny stationsbyggnad i Ljungby måste således, framhåller telegrafstyrelsen, komma till uppförande i så god tid att den nya automatiska telefonstationen kunde tagas i bruk vid årsskiftet 1948/49.

Utvecklingen av telegrafverkets telefonrörelse i Ljungby framgår av föl-jande av telegrafstyrelsen upprättade tablå.

Vid ingången av år		Antal lokal- ledningar	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1936 växelstation		406	401	473
1937 »		429	424	498
1938 »		460	455	530
1939 »		491	483	578
1940 »		522	513	618

Vid ingången av år	Antal lokal- ledningar	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1941 växelstation	556	544	649
1942 »	597	585	693
1943 centralstation	632	625	753
1944 »	687	673	823
1945 »	758	744	907

Byggnadskostnaderna hava av telegrafstyrelsen preliminärt beräknats till 300 000 kronor.

Nybyggnad för post- och telegrafverken i Kävlinge.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 4 september 1944 rörande förvärv av byggnadstomt för nybyggnad för telegrafstation och postkontor i Kävlinge anförde telegrafstyrelsen följande.

För telefonstation i Kävlinge förhyres lokal enligt kontrakt, som gäller till den 1 oktober 1949. Telegrafverkets hyresutgift för lokalen uppgår till 900 kronor förutom kostnaderna för lokalens uppvärmning. Nuvarande stationsutrustning är av äldre konstruktion och försliten, vartill kommer att dess kapacitet med nuvarande abonnentökning beräknas vara helt tagen i anspråk vid årsskiftet 1947/48. Då någon utökning inom nuvarande lokaler icke är möjlig, måste ny stationsutrustning för automatisk koppling i god tid före nämnda tidpunkt anskaffas. Den automatiska stationen måste förläggas till nya och härför lämpliga lokaler inom en telegrafverkets egen byggnad.

Även postverkets lokalfråga i Kävlinge är synnerligen trängande och vid förfrågan, huruvida lokaler för postkontoret å platsen böra reserveras inom en planerad telefonstationsbyggnad har generalpoststyrelsen anført att postverkets nuvarande lokaler på platsen, vilka äro inrymda i statens järnvägars stationsbyggnad, som togs i bruk år 1918, på grund av den sedan nämnda år kraftigt ökade rörelsen vid postkontoret, äro otillräckliga, att lokalförhållandena vid postkontoret sedan flera år tillbaka varit föremål för generalpoststyrelsens uppmärksamhet, att någon möjlighet att erhålla bättre lokaler icke yppats, att inga utvidgningsmöjligheter finnas inom fastigheten, att postkontoret är beläget i utkanten av samhället, varför det ur allmänhetens synpunkt vore fördelaktigt, om kontoret kunde flyttas till någon mer centralt belägen fastighet samt att en godtagbar lösning av postkontorets lokalfråga skulle kunna vinnas, om erforderliga lokaler för postkontoret kunde beredas inom den av telegrafstyrelsen planerade stationsbyggnaden i Kävlinge.

Kungl. Maj:t bemyndigade den 14 september 1945 telegrafstyrelsen att inköpa byggnadstomt inom kvarteret Olov i Kävlinge.

För erhållande av tillräckligt stor byggnadstomt har, meddelar styrelsen, för sammanläggning med ovannämnda tomt inköpts ytterligare ett tomtområde.

Utvecklingen av telefonrörelsen i Kävlinge framgår av följande av telegrafstyrelsen upprättade tablå.

Vid ingången av år	Antal lokal- ledningar	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1936	499	518	583
1937	528	546	520
1938	546	560	641

Vid ingången av år	Antal lokal- ledningar	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1939	580	594	681
1940	613	609	707
1941	629	633	735
1942	655	660	772
1943	639	641	742
1944	670	674	781
1945	697	700	815

Utöver vad sålunda meddelats, framhåller telegrafstyrelsen att såväl post-som telegrafverkets lokalfråga i Kävlinge snarast måste lösas, varför för båda verken gemensam nybyggnad i god tid måste komma till uppförande å ovan nämnda markområde.

Styrelsen meddelar slutligen, att ritningar till den tillämnade byggnaden i Kävlinge ännu icke hava uppgjorts, varför byggnadskostnaderna icke slutgiltigt kunnat fastställas, men verkställda preliminära kostnadsberäkningar sluta på ett belopp av 400 000 kronor.

Tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i Halmstad.

Telegrafstyrelsen har beträffande telegrafverkets stationsbyggnad i Halmstad meddelat, att densamma uppförts under åren 1923—1925, samt att vissa ombyggnadsarbeten för överdragsstationslokaler m. m. utförts å densamma under åren 1938—1939.

Inom byggnaden befintliga utrymmen vore emellertid numera i det närmaste helt tagna i anspråk för telegrafverkets olika avdelningar. Då nuvarande manuella stationsutrustning inom de närmaste åren måste utbytas mot dylik för automatisk drift, kunde plats för denna utrustning icke erhållas inom nuvarande byggnad. Det vore därför nödvändigt att uppföra en tillbyggnad. Då företagen utredning visat, att erforderligt utrymme härför icke kunde erhållas på den tidigare tomten, hemställde styrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 28 november 1944, att för blivande tillbyggnad få inköpa intilliggande markområde. Denna framställning bifölls. Byggnadsplats funnes således numera för telegrafverkets framtida utvidgningar.

Utvecklingen av telegrafverkets telefonrörelse i Halmstad framgår av följande av telegrafstyrelsen upprättade tablå.

Vid ingången av år	Antal lokal- ledningar	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1936	3 064	3 011	3 742
1937	3 218	3 164	3 962
1938	3 384	3 325	4 224
1939	3 555	3 489	4 507
1940	3 805	3 733	4 829
1941	3 926	3 848	5 010
1942	4 147	4 067	5 317
1943	4 331	4 252	5 590
1944	4 538	4 453	5 879
1945	4 831	4 747	6 250

Med hänsyn till nuvarande abonnentökning och antalet expeditionsplatser, som kunde rymmas inom nuvarande lokalutrymmen, beräknades, har telegrafstyrelsen vidare framhållit, stationen bliva helt utnyttjad år 1950, då den nya stationen således borde vara färdig att tagas i bruk. Med hänsyn till den tid, som åtginge för montering och provning av stationsutrustningen, borde lokaler i god tid före nämnda tidpunkt färdigställas.

Då ritningar till den planerade byggnaden ännu icke uppgjorts, hava, framhåller telegrafstyrelsen, byggnadskostnaderna icke slutgiltigt kunnat fastställas, men enligt preliminära beräkningar torde desamma komma att uppgå till 600 000 kronor.

Telefonstationsbyggnad i Höganäs.

Telegrafstyrelsen har beträffande den nuvarande telefonstationen i Höganäs meddelat, att lokal för denna förhyrdes av enskild fastighetsägare enligt hyreskontrakt, som gällde till den 1 oktober 1950 mot en hyra av 3 500 kronor per år, vartill komme kostnader för lokalens uppvärmning medelst centralvärmeledning.

Utvecklingen av telefonrörelsen i Höganäs framgår av följande av telegrafstyrelsen upprättade tablå.

Vid ingången av år	Antal lokal- ledningar	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1936	673	670	811
1937	684	680	853
1938	731	721	911
1939	752	743	940
1940	775	761	965
1941	819	806	1 029
1942	848	834	1 067
1943	896	883	1 134
1944	936	914	1 206
1945	1 004	981	1 289

Nuvarande manuella stationsutrustning beräknades, enligt vad styrelsen framhållit, vara helt tagen i anspråk år 1950 då ny stationsutrustning för automatisk koppling måste vara färdig att tagas i bruk. Då denna utrustning icke kunde förläggas inom nuvarande lokaler, måste telegrafstyrelsen tillse, att nya och för ändamålet avsedda lokaler i god tid före nämnda tidpunkt funnes tillgängliga inom en telegrafverkets egen byggnad.

För en blivande ny stationsbyggnad i Höganäs hade ännu icke anskaffats byggnadstomt, men dylik torde, framhåller telegrafstyrelsen, med säkerhet kunna erhållas på för telegrafverket lämplig plats inom staden.

Byggnadskostnaderna hava av telegrafstyrelsen preliminärt beräknats till 250 000 kronor.

Tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i Karlshamn.

Telegrafstyrelsen har beträffande telegrafverkets stationsbyggnad i Karlshamn meddelat, att densamma uppförts under åren 1913—1915 samt att en tillbyggnad av densamma för överdragsstation uppförts under åren 1940—1941.

Den nuvarande stationsutrustningen vore av äldre konstruktion och dess kapacitet beräknades med nuvarande abonnentökning, som uppginge till 60 per år, vara helt tagen i anspråk under år 1949. Den nya för automatisk koppling avsedda utrustning, som då erfordrades, kunde icke monteras inom nuvarande lokaler. Det vore därför nödvändigt, att nya lokaler anordnades genom tillbyggnad av den nuvarande stationsbyggnaden.

Utvecklingen av telegrafverkets telefonrörelse i Karlshamn framgår av följande av telegrafstyrelsen upprättade tablå.

Vid ingången av år	Antal lokal- ledningar	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1936	1 126	1 103	1 392
1937	1 171	1 144	1 445
1938	1 232	1 208	1 518
1939	1 298	1 275	1 600
1940	1 344	1 321	1 660
1941	1 391	1 366	1 703
1942	1 455	1 424	1 790
1943	1 499	1 462	1 826
1944	1 551	1 510	1 899
1945	1 621	1 579	1 971

Byggnadskostnaderna för den planerade tillbyggnaden hava av telegrafstyrelsen preliminärt beräknats till 100 000 kronor.

Tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i Simrishamn.

Telegrafstyrelsen har meddelat, att telefonstationen i Simrishamn vore inrymd i telegrafverket tillhörig fastighet å tomten nr 25 inom kvarteret Lejonet. Nuvarande byggnad torde vara uppförd omkring år 1910 och inköptes sedan Kungl. Maj:t lämnat styrelsen bemyndigande härtill i brev den 30 juni 1920 för en köpeskilling av 65 000 kronor. Förutom telefonstationen inrymdes telegrafverkets olika avdelningar inom fastigheten. I bottenvåningen belägna tvenne butikslokaler jämte bostäder vore uthyrda. Samtliga av telegrafverket disponerade utrymmen inom fastigheten vore helt tagna i anspråk och med nuvarande abonnentökning beräknades stationsutrustningen kunna räcka intill år 1950, då ny telefonstationsutrustning avsedd för automatisk koppling borde vara färdig att tagas i bruk. Dylik utrustning kunde emellertid av tekniska skäl icke uppsättas inom nuvarande lokaler och lämpligt lokalutrymme kunde ej heller erhållas genom att taga i anspråk de nu uthyrda lokalerna i bottenvåningen, varför nya lokaler måste anskaffas genom tillbyggnad av fastigheten. Då emellertid nuvarande tomt icke lämnade plats för dylik tillbyggnad hade avtal träffats om förvärv av intilliggande tomtmark.

Med hänsyn till den tid, som åtginge för montering och utprovning av den nya stationen, måste, framhåller styrelsen, lokaler inom tillbyggnaden vara färdigställda i god tid före år 1950.

Utvecklingen av telegrafverkets telefonrörelse i Simrishamn framgår av följande av telegrafstyrelsen upprättade tablå.

Vid ingången av år	Antal lokal- ledning	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1936	335	325	410
1937	345	333	449
1938	368	354	483
1939	383	370	505
1940	412	398	530
1941	430	414	550
1942	460	441	581
1943	481	463	630
1944	503	483	656
1945	530	509	699

Telegrafstyrelsen har vidare meddelat, att ritningar för den planerade tillbyggnaden ännu icke uppgjorts. Byggnadskostnaderna hade emellertid preliminärt beräknats till 250 000 kronor.

Tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i Jönköping.

Inledningsvis har telegrafstyrelsen erinrat om dels att Kungl. Maj:t den 12 maj 1905 bemyndigat styrelsen att inköpa tomten nr 2 i kvarteret Granen i Jönköping, dels att å ifrågavarande tomt under åren 1907—1908 uppförts nuvarande telefonstationsbyggnad, vilken jämväl inrymde lokaler för postkontoret på platsen. Sedermera hade år 1938 för säkerställande av framtida utvidgningar inköpts tomten nr 3 i samma kvarter, varjämte en mindre markdel av före detta Bryggerigränden inköpts och sammanlagts med omnämnda tomt. Detta markområde bildade numera tomten nr 3 i kvarteret Gambrinius. Förutom stationsbyggnaden funnes för närvarande på tomten tvenne äldre träbyggnader — varav den ena vore synnerligen bristfällig — vilka vore uthyrda för hotellrörelse.

Redan för några år sedan hade postverkets lokaler blivit otillräckliga på grund av den ökning, som inträtt i postverkets rörelse i Jönköping. Då ytterligare lokaler för postverkets räkning icke syntes kunna anordnas inom den befintliga stationsbyggnaden och då enligt närmare utredning plats ej heller kunde beredas där för båda verken, även om tillbyggnad uppfördes, hade postverket numera förhyrt lokaler i annan fastighet i staden. De tidigare av postverket disponerade lokalerna inom stationsfastigheten vore avsedda att efter nu pågående omändringsarbeten tagas i anspråk för utvidgning av telegrafverkets tjänstelokaler.

Telegrafstyrelsen har vidare meddelat, att telegrafverkets nuvarande stationsutrustning i Jönköping beräknades vara helt tagen i anspråk vid årsskiftet 1947—1948. Då nämnda utrustning även vore gammal och någon utökning av densamma av tekniska skäl icke kunde företagas, borde vid nämnda tidpunkt ny stationsutrustning för automatisk drift anskaffas. Denna utrustning kunde icke monteras inom nuvarande lokaler, varför nya, för detta ändamål avsedda utrymmen i god tid måste anordnas. Verkställd utredning hade emellertid visat, att dylika lokaler icke med fördel kunde anordnas inom nuvarande stationsbyggnaden, varför särskild tillbyggnad i

stället ansåges böra komma till utförande. Härvid hade styrelsen räknat med att nuvarande telefonsalar i den befintliga byggnaden skulle bibehållas oförändrade och att av postverket tidigare disponerade lokaler i bottenvåningen skulle tagas i anspråk för telegrafverkets kassa-, telegraf- och allmänhetens avdelning. Våningen en trappa upp, som härvid bleve disponibel, skulle uthyras förslagsvis till länsstyrelsen för en hyra av ca 10 000—12 000 kronor per år, varom underhandlingar påginge.

Utvecklingen av telefonrörelsen i Jönköping framgår av följande av telegrafstyrelsen lämnade tablå.

Vid ingången av år	Antal lokal- ledningar	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1935	3 497	3 448	4 344
1938	4 020	3 960	5 199
1941	4 707	4 629	6 136
1942	5 042	4 951	6 597
1943	5 253	5 160	6 922
1944	5 518	5 418	7 346
1945	5 863	5 739	7 897

Styrelsen meddelar, att slutgiltiga byggnadsritningar ännu icke förelåge. Med ledning av uppgjorda stomskisser hade byggnadskostnaderna för tillbyggnaden preliminärt beräknats till 625 000 kronor.

Företaget kvarstår oförändrat från förslaget till investeringsreserv för innevarande budgetår.

Tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i Karlstad.

Genom kungl. brev den 28 juni 1907 hade, enligt vad telegrafstyrelsen uppgivit, styrelsen bemyndigats att inköpa fastigheten å tomterna n:ris 80—81 inom kvarteret Björnen i Karlstad. Ifrågavarande fastighet hade ombyggt under åren 1909—1910, varjämte under åren 1936—1937 utförts till- och ombyggnad. Vid telefonstationens automatisering år 1939 hade dessutom i fastighetens vindsvåning anordnats nya lokaler för uppställning av för automatiseringen erforderlig utrustning.

Telegrafstyrelsen har vidare meddelat, att i fastigheten för närvarande inrymdes telegraf- och telefonstation, överdragsstation, expedition för Karlstads linjesektion samt lokaler för Karlstads rundradiostation. Då nuvarande lokalutrymmen för dessa olika avdelningar redan vore för små och då ökade utrymmen icke kunde beredas inom befintlig byggnad, vore styrelsen nödgad att i god tid tillse, att tillbyggnad uppfördes å tomten.

Utvecklingen av telefonrörelsen i Karlstad framgår av följande av telegrafstyrelsen lämnade tablå.

Vid ingången av år	Antal lokal- ledningar	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1935	3 122	3 086	3 857
1938	3 817	3 746	4 772
1941	4 621	4 536	5 818
1942	5 036	4 932	6 447

Vid ingången av år	Antal lokal- ledningar	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1943	5 225	5 111	6 740
1944	5 482	5 362	7 132
1945	5 922	5 791	7 673

Med stöd av upprättade stomskisser ha kostnaderna för uppförande av tillbyggnad till telefonstationsbyggnaden i Karlstad av styrelsen preliminärt beräknats till 600 000 kronor.

Företaget kvarstår oförändrat från förslaget till investeringsreserv för innevarande budgetår.

Telefonstationsbyggnad i Sunne.

Kungl. Maj:t har den 28 januari 1944, enligt vad telegrafstyrelsen uppgivit, bemyndigat styrelsen att inköpa tomten nr 4 i kvarteret Korpen i Sunne. I sin framställning till Kungl. Maj:t om förvärfv av tomten hade styrelsen framhållit, att den nuvarande lokalen, som förhyrdes enligt kontrakt gällande till den 1 oktober 1947, vore trång och otidsenlig samt saknade centraluppvärmning. Stationen vore i det närmaste fullbelagd, och nuvarande lokaler medgäve icke någon ytterligare utökning. Stationsutrustningen vore av äldre typ och komme inom de närmaste åren att behöva utbytas, varvid densamma planerades för automatisk koppling. Stationen borde därvid förläggas till en för ändamålet lämplig byggnad tillhörande telegrafverket.

Styrelsen har i anslutning härtill nu framhållit, att det icke varit möjligt att inom ramen för nuvarande lokaler och tekniska utrustning nöjaktigt tillgodose de krav, som under nu rådande speciella förhållanden tidvis ställdes på stationen. För att säkerställa trafikens avveckling och trafikanternas betjäning erfordrades ny stationsutrustning inom de närmaste 2 à 3 åren. Ny stationsbyggnad måste således i god tid uppföras å ovannämnda markområde.

Utvecklingen av telegrafverkets telefonrörelse i Sunne framgår av följande av telegrafstyrelsen upprättade tablå.

Vid ingången av år	Antal lokal- ledningar	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1935	382	413	499
1938	410	429	513
1941	448	458	566
1942	455	467	578
1943	490	480	593
1944	531	504	624
1945	571	546	666

Styrelsen har meddelat, att ritningar för byggnaden komme att uppgöras av länsarkitekten i Värmlands län. Kostnaderna för byggnaden hava preliminärt beräknats till 300 000 kronor.

Företaget medtogs å beredskapsstaten för budgetåret 1944/45 och kvarstår oförändrat från förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1945/46.

Telefonstationsbyggnad i Arvika.

Kungl. Maj:t bemyndigade den 15 december 1944 telegrafstyrelsen att för telegrafverkets räkning för en köpeskilling av 60 000 kronor inköpa tomten nr 1 inom kvarteret Veterinären i Arvika. Styrelsen anförde i samband med detta tomtköp bland annat att telefonstationen vore inrymd i förhyrd lokal omfattande 11 rum och 2 kök. Hyreskontraktet gällde till den 1 oktober 1958 och telegrafverkets hyresutgift för lokalen utgjorde 4 500 kronor per år inklusive kostnaden för lokalens uppvärmning.

Telegrafstyrelsen har härutöver till arbetsmarknadskommissionen meddelat, att stationens kapacitet för närvarande utgjorde 2 000 nummer och av dessa vore vid årsskiftet 1944/45 1 520 nummer belagda. Då ökningen av nya abonnenter uppginge till 60 per år, skulle stationens nummerkapacitet kunna anses tillräcklig under ytterligare ett antal år framåt. Då emellertid antalet expeditionsplatser för lokal-, lands- och riksavdelningen, vilka till största delen vore besatta, icke kunde utökas inom de nuvarande lokalerna hade tidigare räknats med att ny telefonstation skulle erfordras redan vid årsskiftet 1946/47. Genom vissa provisoriska utökningar syntes dock telefontrafiken kunna avvecklas med nuvarande utrustning inom befintliga lokaler till år 1952. Den nya stationsutrustning, som då erfordrades och vilken planerades för automatisk koppling, kunde icke uppställas inom de förhyrda lokalerna. Nya lokaler måste därför i god tid iordningställas inom en telegrafverkets egen byggnad å ovannämnda tomtområde.

Utvecklingen av telegrafverkets telefonrörelse i Arvika framgår av efterföljande av telegrafstyrelsen upprättade tablå.

Vid ingången av år	Antal lokal- ledningar	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1936	913	928	1 138
1937	982	993	1 213
1938	1 065	1 074	1 330
1939	1 140	1 145	1 417
1940	1 179	1 188	1 476
1941	1 211	1 221	1 511
1942	1 284	1 287	1 602
1943	1 329	1 320	1 672
1944	1 392	1 386	1 772
1945	1 384	1 483	1 911

Byggnadskostnaderna hava av telegrafstyrelsen preliminärt uppskattats till 300 000 kronor.

Telefonstationsbyggnad i Kungälv.

Kungl. Maj:t bemyndigade den 18 mars 1938 telegrafstyrelsen att för uppförande av ny automattelefonstationsbyggnad inköpa ett tomtområde om 1 517 m² inom kvarteret Rodin i Kungälv för en köpskilling av kronor 5 764; 60.

I sin framställning beträffande detta fastighetsförvärv anförde styrelsen följande.

På grund av den utav 1937 års riksdag beslutade elektrifieringen av statsbanan Göteborg—Uddevalla måste telegrafverkets i banans närhet framgående ledningar bortflyttas. Detta skall ske genom framdragande av bland annat en landskabel å sträckan Göteborg—Kungälv—Stenungsund. I Kungälv kommer framdeles en automatisk telefonstation att inrättas. Denna station skall anordnas såsom knutstation och till densamma skall förenämnda landskabel intagas.

Telegrafstyrelsen har i fråga om de nuvarande lokalerna för telefonstationen i Kungälv meddelat, att dessa — vilka förhyrdes enligt kontrakt, som gällde intill den 1 oktober 1948 mot en hyra av 500 kronor per år förutom kostnader för lokalernas uppvärmning — vore trånga och otidsenliga.

Utvecklingen av telegrafverkets telefonrörelse i Kungälv framgår av följande av telegrafstyrelsen upprättade tablå.

Vid ingången av år	Antal lokal- ledningar	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1936	277	279	331
1937	303	306	370
1938	319	320	376
1939	359	351	440
1940	375	365	451
1941	396	385	484
1942	432	422	516
1943	459	449	557
1944	488	478	597
1945	540	529	652

Styrelsen har framhållit, att stationens kapacitet med nuvarande abonnentökning beräknats bli tillräcklig intill årsskiftet 1948/49, men att samtliga lokal-, lands- och riksexpeditionsplatser redan nu vore besatta och någon utökning inom nuvarande lokaler icke vore möjlig. Det komme således att bli allt svårare, att inom ramen för nuvarande lokaler och teknisk utrustning nöjaktigt säkerställa trafikens avveckling och trafikanternas betjäning, varför nybyggnad för en automatisk telefonstation i Kungälv måste komma till utförande å ovan nämnda markområde snarast möjligt.

Byggnadskostnaderna hava av telegrafstyrelsen preliminärt beräknats till 250 000 kronor.

Telefonstationsbyggnad i Ulricehamn.

Telegrafstyrelsen har i skrivelse till arbetsmarknadskommissionen inledningsvis erinrat om att lokal för telegrafverkets nuvarande telefonstation i Ulricehamn förhyrdes mot en hyra av 2 240 kronor per år. Dessutom förhyrdes lokaler för förråd på annat ställe i staden mot en hyra av 500 kronor per år. De förhyrda lokalerna vore helt otillräckliga och dessutom otidsenliga, varför de vid hyrestidens utgång den 1 oktober 1948 respektive 1 oktober 1947 om möjligt ej på nytt borde förhyras.

Telegrafstyrelsen har vidare meddelat, att stationens nummerkapacitet med nuvarande abonnentökning kunde anses bli tillräcklig i ytterligare ett antal år framåt. Av de 6 lokal- och landsexpeditioner vore emellertid redan nu 4 besatta och 5 av befintliga 6 riksexpeditioner hade redan tagits i

anspråk. Då någon utökning av dessa expeditionsplatser inom nuvarande lokaler icke vore möjlig och utrustningen vore gammal och försliten borde ny stationsutrustning för automatisk koppling snarast anskaffas och förläggas inom en telegrafverkets egen byggnad. Med hänsyn till den tid, som åtginge för montering och utprovning av ny station, och för att nuvarande lokaler skulle kunna utrymmas vid kontraktstidens utgång borde nya lokaler färdigställas under år 1947.

Utvecklingen av telegrafverkets telefonrörelse i Ulricehamn framgår av följande av telegrafstyrelsen upprättade tablå.

Vid ingången av år	Antal lokal- ledning	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1936	643	634	771
1937	662	652	800
1938	708	698	859
1939	755	744	916
1940	823	809	998
1941	847	830	1 037
1942	915	896	1 114
1943	966	949	1 171
1944	1 012	1 000	1 226
1945	1 111	1 096	1 351

Slutligen har telegrafstyrelsen meddelat, att underhandlingar om förvärv av lämplig byggnadstomt för ny stationsbyggnad påginge. Byggnadskostnaderna hade av styrelsen preliminärt beräknats till 250 000 kronor.

Telefonstationsbyggnad i Vimmerby.

Telegrafstyrelsen har i fråga om de nuvarande lokalerna för telefonstationen i Vimmerby meddelat, att dessa — vilka förhyrdes enligt kontrakt, som gällde ett år i taget mot en hyra av 1 350 kronor per år förutom kostnaden för lokalens uppvärmning — vore trånga och otidsenliga. Då stationsutrustningen dessutom vore gammal och försliten borde, har styrelsen framhållit, ny station, vilken planerades för automatisk koppling, snarast komma till utförande. Styrelsen hade vidare för avsikt att flytta centralstationen i Hultsfred till den planerade nya stationen i Vimmerby.

Utvecklingen av telegrafverkets telefonrörelse i Vimmerby framgår av följande av telegrafstyrelsen upprättade tablå.

Vid ingången av år	Antal lokal- ledning	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1936	387	377	441
1937	398	388	458
1938	419	411	490
1939	440	429	513
1940	472	460	544
1941	513	499	588
1942	535	527	624
1943	562	560	664
1944	590	586	700
1945	646	643	780

Tidigare hade, erinrar telegrafstyrelsen, varit avsett att till nybyggnaden i Vimmerby även förlägga för rikskabeln Norrköping—Malmö erforderlig överdragsstation, men sträckningen av nämnda kabel hade numera ändrats, varigenom överdragsstation i stället komme att förläggas till Mariannelund. Arkitekt Carl Åkerblad i Stockholm hade uppgjort ritningar för telefonstationsbyggnad i Vimmerby avsedd att jämväl inrymma nämnda överdragsstation. Dessa ritningar finge emellertid numera helt omarbetas. Byggnadskostnaderna hava preliminärt beräknats till 275 000 kronor.

Företaget medtog å beredskapsstaten för budgetåret 1944/45 och kvarstår — dock med ändring av kostnaderna — från förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1945/46.

Telefonstationsbyggnad i Nässjö.

Telegrafstyrelsen har beträffande den nuvarande telefonstationsbyggnaden i Nässjö meddelat, att densamma uppförts under år 1901. Dessutom hade under åren 1928—1929 uppförts en tillbyggnad, avsedd att inrymma en överdragsstation på platsen. Telefonstationsbyggnaden vore uppförd i trä, varjämte lokalerna vore relativt enkla. Under de år, som förflutit sedan telegrafverket inflyttade i det nuvarande stationshuset, hade telegrafverkets rörelse i Nässjö ökats i betydande grad. Rörelsens utveckling under de sista 10 åren framgår av följande av telegrafstyrelsen lämnade tablå.

Vid ingången av år	Antal lokal- ledningar	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1935	879	876	1 100
1938	1 008	999	1 269
1941	1 217	1 203	1 544
1942	1 289	1 276	1 636
1943	1 374	1 334	1 745
1944	1 458	1 421	1 856
1945	1 573	1 516	1 983

Till följd av den alltjämt fortgående utvecklingen i telefonhänseende i Nässjöområdet hade lokalerna för telegrafverkets station i Nässjö blivit alltmer otillräckliga. Detta vore i första hand fallet med telefonsalen, som av styrelsen beräknades bliva helt utnyttjad — och därmed stationens utvecklingsmöjligheter stängda — redan under år 1947. Även kassaavdelningen och telefonpersonalens lunchrum samt tvätt- och garderobsutrymmen vore synnerligen trånga och otidsenliga.

För att kunna tillgodose det kommande behovet av lokaler för en ny, automatisk telefonstation i Nässjö ävensom för utökning av överdragsstationen därstädes borde, anför styrelsen, utrymmen för en ny automatisk telefonstation stå färdiga före år 1947. Arbetet med uppförande av nybyggnaden borde därför påbörjas senast under år 1946, med hänsyn till att omkring ett år åtginge för den nya stationsmaterielens montering och provning.

Enligt företagen utredning vore det möjligt att uppföra ny stationsbyggnad på den befintliga byggnadens tomt, utan att denna byggnad dessförinnan behövde rivas. Styrelsen har anmodat arkitekten Yngve Ahlbom i Stock-

holm att uppgöra ritningar till den nya byggnaden, avsedd att förläggas på samma tomt som nuvarande telefonstationsbyggnad.

Enligt föreliggande förslagsritningar, vilka ännu icke slutgiltigt godkänts, hava byggnadskostnaderna av styrelsen preliminärt beräknats till 500 000 kronor.

Företaget kvarstår oförändrat från förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1945/46.

Telefonstationsbyggnad i Arboga.

Telegrafstyrelsen erhöll, enligt vad styrelsen uppgivit, den 11 september 1942 bemyndigande av Kungl. Maj:t att för telegrafverkets räkning för en köpeskilling av 30 000 kronor av Ahllöfska stiftelsen i Arboga inköpa tomt nr 3 inom kvarteret Barnhuset i nämnda stad.

Telegrafstyrelsen anförde i sin framställning rörande detta fastighetsförvärv, att telegrafverket förhörde stationslokal bestående av 6 rum och kök och att de nuvarande stationsanordningarna, som installerades år 1925, beräknades bli otillräckliga om några år. Den nya station, som då skulle behöva byggas, måste förläggas till annan för ändamålet särskilt inredd lokal, och denna borde, i likhet med vad fallet i allmänhet är vid telegrafverkets nya stationer, inrymmas i en telegrafverkets egen byggnad.

Utöver vad telegrafstyrelsen anförde i sin ovannämnda framställning har styrelsen till arbetsmarknadskommissionen meddelat, att hyreskontraktet efter den 1 oktober 1945 gällde med ett års uppsägningstid. Stationens kapacitet utgjorde 2 000 nummer, och vid årsskiftet 1944/45 vore 876 nummer belagda. Nummerkapaciteten vore alltså tillräcklig för åtskilliga år framåt, men platsbehovet kunde av speciella orsaker icke tillgodoses inom nuvarande lokaler. Härtill komme, att den till Arboga förlagda flygindustrien väntades kraftigt öka abonnentantalet och särskilt rikssamtalstrafiken, vilket medförde ytterligare krav på ökat stationsutrymme. Nybyggnad på ovannämnda markområde måste således komma till utförande inom de närmaste åren. Den nya stationen vore avsedd att anordnas med automatisk koppling.

Utvecklingen av telegrafverkets telefonrörelse i Arboga framgår av följande av telegrafstyrelsen upprättade tablå.

Vid ingången av år	Antal lokal- ledningar	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1935	534	542	670
1938	567	574	732
1941	653	661	861
1942	680	697	902
1943	725	734	954
1944	806	814	1 029
1945	872	876	1 124

Styrelsen har uppdragit åt länsarkitekten i Södermanlands län att uppgöra ritningar till den planerade nybyggnaden. Kostnaderna hava preliminärt beräknats till 400 000 kronor.

Företaget medtogs å beredskapsstaten för budgetåret 1944/45 och kvarstår oförändrat från förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1945/46.

Telefonstationsbyggnad i Strängnäs.

Kungl. Maj:t bemyndigade den 28 juli 1944 telegrafstyrelsen att för telegrafverkets räkning för en köpeskilling av 27 500 kronor inköpa tomten nr 18 inom kvarteret Kungsträdgården i Strängnäs.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 13 juli 1944 rörande detta fastighetsförvärv hade styrelsen anfört följande.

För telegrafverkets station i Strängnäs förhyres lokal enligt hyreskontrakt, som gäller till den 1 oktober 1955. Telegrafverkets hyresutgift för lokalen utgör 2 550 kronor per år, exklusive kostnader för lokalens uppvärmning.

Nuvarande stationsutrymmen och personalrum äro trånga och otidsenliga. Telefonstationsutrustningen är gammal och någon utökning kan icke ifrågakomma inom nuvarande lokaler. Telegrafstyrelsen måste därför vara beredd att inom en snar framtid låta anordna ny station, vilken planeras för automatisk koppling. Den nya stationen bör förläggas till en för ändamålet uppförd byggnad tillhörig telegrafverket.

Utöver vad styrelsen då anförde har styrelsen till arbetsmarknadskommis- sionen meddelat, att utrymmen dessutom erfordrades för förråd och garage, vilka vore avsedda att förläggas till särskild uthusbyggnad å tomten.

Utvecklingen av telefonrörelsen i Strängnäs framgår av följande av telegrafstyrelsen lämnade tablå.

Vid ingången av år	Antal lokal- ledningar	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1935	781	761	921
1938	844	822	1 001
1941	1 003	977	1 184
1942	1 076	1 048	1 271
1943	1 114	1 085	1 332
1944	1 179	1 145	1 428
1945	1 223	1 188	1 523

Med ledning av uppgjorda stomskisser hava kostnaderna för nybyggnad i Strängnäs av styrelsen beräknats till 225 000 kronor.

Företaget kvarstår oförändrat från förslaget till investeringsreserv för innevarande budgetår.

Tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i Örebro.

Telegrafstyrelsen har beträffande telegrafverkets nuvarande stationsbyggnad i Örebro meddelat, att densamma, som vore belägen inom kvarteret IV Söder i Örebro, uppförts under åren 1911—1913. Byggnaden hade på- och tillbyggt under åren 1935—1937 och vidare hade under åren 1943—1944 utförts av kriget föranledda förstärkningsarbeten å densamma. Inom nyssnämnda kvarter hade år 1921 uppförts byggnad för överdragsstationen, vilken tillbyggt år 1935.

Stationsbyggnaden inrymde lokaler för samtliga telegrafverkets olika avdelningar i Örebro ävensom lokaler för postkontoret å platsen. Nuvarande utrymme i riks- och landssalar vore helt taget i anspråk och riksbord hade

måst uppställas i tillfälliga lokaler för att trafiken skulle kunna avvecklas till dess ny riksavdelning beräknades kunna färdigställas inom nya lokaler år 1949. Riksavdelningen måste dessutom moderniseras för införande av automatisk riksuppsättning och halvautomatisk riksexpedition. Vidare hade yrkesinspektionen påtalat, att nuvarande expeditionsplatser vore för trånga och påyrkat deras utbytande. Den automatiska lokal- och närtrafikstationen måste utbyggas, varvid de lokaler, som för närvarande disponerades av ingenjörskontoret, måste tagas i anspråk härför redan år 1947. Ingenjörskontoret kunde efter nämnda tidpunkt provisoriskt erhålla lokal i våningen över den nuvarande överdragsstationen.

Även postkontoret på platsen behövde, framhåller styrelsen, ökat lokalutrymme, och underhandlingar hade inletts med generalpoststyrelsen i berörda avseende.

Slutligen har telegrafstyrelsen meddelat, att då nuvarande lokalutrymmen för ovannämnda avdelningar redan vore för små och ökade utrymmen icke kunde beredas inom befintliga byggnader, måste styrelsen tillse att en tillbyggnad uppfördes å tomten. Byggnadskostnaderna hava preliminärt beräknats till 600 000 kronor.

Telefonstationsbyggnad i Hultsfred.

Telegrafstyrelsen har inledningsvis erinrat om att lokal för telegrafverkets nuvarande telefonstation i Hultsfred mot en hyra av 1 100 kronor per år förhyrdes enligt kontrakt, som gällde till den 1 oktober 1952. Dessutom förhyrde telegrafverket mot en sammanlagd årshyra av 900 kronor tvenne lokaler för linjemästarkontor m. m. enligt kontrakt som gällde till den 1 oktober 1946.

Utvecklingen av telegrafverkets telefonrörelse i Hultsfred framgår av följande av telegrafstyrelsen upprättade tablå.

Vid ingången av år	Antal lokal- ledning	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1936	196	182	230
1937	217	204	254
1938	227	210	261
1939	250	230	292
1940	275	260	330
1941	285	262	336
1942	302	287	363
1943	318	300	380
1944	338	314	410
1945	365	343	444

Telegrafstyrelsen har meddelat, att kapaciteten vid telegrafverkets nuvarande station i Hultsfred, vars utrustning vore av äldre konstruktion, beräknades kunna bibehållas inom nuvarande lokaler till år 1952. Förutsättning härför vore dock, att den planerade nya telefonstationen i Vimmerby kunde tagas i bruk under år 1949 och avlasta trafiken vid riksavdelningen vid Hultsfreds station.

Före år 1952 borde, enligt vad telegrafstyrelsen framhållit, således ny stationsutrustning för automatisk koppling vara färdigställd. Lokaler härför borde vara anordnade inom en telegrafverkets egen byggnad i Hultsfred. Tomt för en blivande ny telefonstationsbyggnad hade ännu icke inköpts, men underhandlingar om förvärv av lämplig sådan tomt påginge.

Byggnadskostnaderna hava av telegrafstyrelsen preliminärt beräknats till 250 000 kronor.

Telefonstationsbyggnad i Vetlanda.

Telegrafstyrelsen har erinrat om att lokal för telegrafverkets nuvarande telefonstation i Vetlanda förhyrdes för ett år i taget och mot en årshyra av 1 500 kronor, vartill komme kostnader för lokalens uppvärmning.

Utvecklingen av telegrafverkets telefonrörelse i Vetlanda framgår av följande av telegrafstyrelsen upprättade tablå.

Vid ingången av år	Antal lokal- ledningar	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1936	506	512	619
1937	522	525	630
1938	560	562	702
1939	575	576	721
1940	611	612	762
1941	618	619	773
1942	668	666	817
1943	706	702	866
1944	767	742	920
1945	829	805	994

Nuvarande stationsutrustning vore, framhåller styrelsen, av äldre konstruktion. Platsbehovet inom nuvarande lokaler, vilka icke medgäve någon utökning, beräknades bliva tillräckligt intill år 1950. Den nya stationsutrustningen, som då erfordrades och vilken planerades för automatisk koppling, kunde icke uppställas inom nuvarande förhyrda lokaler. Nya lokaler måste därför i god tid iordningställas inom en telegrafverkets egen byggnad.

Telegrafstyrelsen har slutligen meddelat, att undersökningar angående förvärv av lämplig byggnadstomt för en blivande ny telefonstationsbyggnad påginge.

Byggnadskostnaderna för den planerade byggnaden hava preliminärt beräknats till 300 000 kronor.

Telefonstationsbyggnad i Nora.

Kungl. Maj:t har den 17 augusti 1945 bemyndigat telegrafstyrelsen att för blivande telefonstationsbyggnad i Nora för en köpeskilling av 50 000 kronor inköpa tomterna nummer 18, 19 och 20 i kvarteret Kroken i Nora.

I sin framställning beträffande ifrågavarande fastighetsförvärv anförde styrelsen bland annat följande.

För telefonstationen i Nora förhyrdes lokal intill den 1 oktober 1945 mot en hyra av 1 100 kronor per år. Kontraktet är till nämnda tidpunkt uppsagt för hyresregle-

ring, men underhandlingar pågå att förhyra lokalen för ytterligare 5 år mot en till 1 600 kronor per år förhöjd hyra (avtal härom numera slutet). Telegrafverket räknar således med att stationen efter vissa förbättringar av lokalen skall kunna kvarbliva inom nuvarande utrymmen intill år 1950. Vid nämnda tidpunkt bör ny automatisk telefonstation vara färdig, vars utrustning emellertid icke kan monteras inom de nuvarande lokalerna, utan måste i god tid nya och för detta ändamål lämpliga lokaler anskaffas, vilka böra förläggas till en telegrafverkets egen byggnad.

Utvecklingen av telegrafverkets telefonrörelse i Nora framgår av följande av telegrafstyrelsen upprättade tablå.

Vid ingången av år	Antal lokal- ledning	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1936	434	471	599
1937	446	471	624
1938	465	488	645
1939	472	493	640
1940	485	497	671
1941	516	523	720
1942	550	559	756
1943	554	555	759
1944	565	572	790
1945	603	611	834

Kostnaderna för den planerade byggnaden hava av telegrafstyrelsen preliminärt beräknats till 275 000 kronor.

Telefonstationsbyggnad i Nyköping.

Telegrafstyrelsen har meddelat, att telegrafverkets telefonstation i Nyköping för närvarande vore inrymd i en riksbanken tillhörig fastighet, vilken jämväl inrymde lokaler för riksbanken och postkontoret å platsen ävensom en del bostadslägenheter.

Enligt vad som kunde överblickas torde enligt telegrafstyrelsen telefontrafiken med nuvarande utrustning och inom nuvarande lokaler kunna avvecklas intill år 1949, då ny stationsutrustning, vilken planerats för automatisk koppling, bleve erforderlig. Denna utrustning kunde icke uppställas inom nuvarande lokaler, varför styrelsen måste tillse, att nya och härför lämpade lokaler anskaffades. En undersökning hade därför verkställt, huruvida erforderliga lokaler kunde anskaffas genom om- eller tillbyggnad av riksbankshuset. Härvid hade emellertid framkommit, att lämplig lösning av lokalfrågan icke kunde erhållas härigenom. Det vore således nödvändigt att för telegrafverkets lokalbehov i Nyköping uppföra nybyggnad inom de närmaste åren.

Utvecklingen av telegrafverkets telefonrörelse i Nyköping framgår av efterföljande av telegrafstyrelsen upprättade tablå.

Vid ingången av år	Antal lokal- ledning	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1936	1 640	1 637	2 028
1937	1 706	1 708	2 136
1938	1 808	1 811	2 275
1939	1 903	1 897	2 408

Vid ingången av år	Antal lokal- ledning	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1940	2 027	2 022	2 567
1941	2 124	2 118	2 708
1942	2 307	2 315	3 010
1943	2 488	2 465	3 200
1944	2 660	2 631	3 416
1945	2 902	2 860	3 737

Telegrafstyrelsen har slutligen meddelat, att styrelsen för närvarande sökte anskaffa lämplig byggnadstomt för den planerade telefonstationsbyggnaden. Kostnaderna för byggnaden i fråga hava preliminärt beräknats till 400 000 kronor.

Telefonstationsbyggnad i Visby.

Telegrafstyrelsen har meddelat, att postkontoret och telefonstationen i Visby för närvarande vore inrymda i en postverket tillhörig fastighet vid Donnersplan.

Telefonstationens kapacitet beräknades enligt styrelsen med nuvarande abonnentökning, som uppginge till 150 abonnenter per år, inom den närmaste tiden bliva helt tagen i anspråk. Ny stationsutrustning för automatisk koppling måste därför snarast färdigställas. Telefonstationens nuvarande lokaler bleve härvid otillräckliga, varför nya och för en automatisk stationsutrustning lämpliga lokaler borde anordnas. För telegrafverkets andra avdelningar inom byggnaden krävdes jämväl ökat utrymme och även postkontoret måste utvidgas. En undersökning hade visat att erforderliga lokaler för båda verkens framtida behov icke kunde beredas på nuvarande tomt. Nuvarande läge vore ej heller med hänsyn till kabelnätets fortsatta utbyggnad lämpligt. Det vore således av olika anledningar nödvändigt att uppföra nybyggnad för telegrafverket i Visby, varefter telegrafverkets nuvarande lokaler kunde tagas i anspråk för erforderlig utvidgning av postlokalerna.

Utvecklingen av telegrafverkets telefonrörelse i Visby framgår av följande av telegrafstyrelsen upprättade tablå.

Vid ingången av år	Antal lokal- ledning	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1936	1 473	1 494	1 786
1937	1 558	1 572	1 891
1938	1 653	1 668	2 032
1939	1 800	1 800	2 211
1940	1 894	1 892	2 358
1941	2 018	1 993	2 497
1942	2 159	2 154	2 690
1943	2 288	2 258	2 849
1944	2 379	2 398	3 034
1945	2 612	2 552	3 261

Slutligen har telegrafstyrelsen meddelat, att underhandlingar angående förvärv för telegrafverkets räkning av synnerligen lämpligt belägen tomtmark inom kvarteret Borgen i närheten av Södertorg i Visby påginge.

Byggnadskostnaderna hava preliminärt beräknats till 425 000 kronor.

Telefonstationsbyggnad i Valdemarsvik.

Telegrafstyrelsen har meddelat, att telefonstationen i Valdemarsvik för närvarande vore inrymd i förhyrda lokaler enligt hyreskontrakt, som gällde ett år i taget. Telegrafverkets hyresutgift för lokalen utgjorde 1 700 kronor per år, vartill komme kostnader för lokalens uppvärmning.

Utvecklingen av telegrafverkets telefonrörelse i Valdemarsvik framgår av följande av telegrafstyrelsen upprättade tablå.

Vid ingången av år	Antal lokal- ledningar	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1936	283	303	373
1937	292	311	382
1938	310	329	407
1939	326	345	429
1940	340	360	453
1941	351	369	486
1942	372	390	518
1943	385	402	539
1944	417	432	572
1945	444	461	606

Stationsutrustningen vore, meddelar styrelsen vidare, av äldre konstruktion och även om dess nuvarande nummerkapacitet kunde beräknas räcka ännu några år framåt, så vore samtliga såväl lokal-, lands- som riksexpeditiionsplatser redan besatta. Ytterligare utökning av dessa platser kunde icke ske inom nuvarande lokaler. Trafiken beräknades dock kunna upprätthållas inom nuvarande lokaler till årsskiftet 1948/49. Då ny stationsutrustning, som planerades för automatisk koppling, icke kunde uppställas inom nuvarande förhyrda lokaler, måste tillses, att nya och för ändamålet avsedda lokaler i god tid före nämnda tidpunkt färdigställdes inom en telegrafverkets egen byggnad.

Slutligen har telegrafstyrelsen meddelat, att underhandlingar påginge angående förvärfv av lämplig tomtmark för den planerade nya stationsbyggnaden.

Byggnadskostnaderna för densamma hava preliminärt beräknats till 225 000 kronor.

Telefonstationsbyggnad inom Högalidsområdet i Stockholm.

Inledningsvis har telegrafstyrelsen i skrivelse till arbetsmarknadskommis-sionen meddelat, att inom Stockholm för närvarande funnes sex lokaltelefontationer benämnda Centralen, Kungsholmen, Östermalm, Södra och Norra Vasa samt Söder. Söders automatstation uppfördes under åren 1927—1928, och samtliga abonnenter inom Södermalm och därutöver icke obetydliga angränsande områden vore anslutna till denna station. Densamma vore för närvarande utbyggd till en kapacitet av 50 000 nummer, varjämte lokalutrymme funnes disponibelt för ytterligare 10 000 nummer. Då abonnenttillströmningen inom stationsområdet icke visade tecken till avmattning, vore det nu nödvändigt att för stadsdelen i fråga räkna med en större total nummerkapacitet än 60 000 nummer.

Telegrafstyrelsen har vidare meddelat, att utbyggnad av nuvarande Söderstationen utöver 60 000 nummer icke kunde komma i fråga dels på grund av ovannämnda lokalförhållande och dels enär en station med en större nummerkapacitet än 60 000 nummer skulle medföra mycket oekonomiskt kabelnät. Det vore därför erforderligt, att Söderstationens stationsområde uppdelades och att en ny telefonstationsbyggnad uppfördes å Södermalm. Enligt gjorda undersökningar syntes det bliva mest lämpligt att förlägga den nya stationsbyggnaden till närheten av Högalidskyrkan. Underhandlingar angående förvärfv av härför lämplig byggnadstomt hade inletts med bland annat Stockholms stad.

Byggnadskostnaderna för den planerade byggnaden hava av telegrafstyrelsen preliminärt beräknats till 800 000 kronor.

Telefonstationsbyggnad i Gustavsberg.

Telegrafstyrelsen har erinrat, att styrelsen redan under år 1937 enligt be- myndigande av Kungl. Maj:t inköpt en byggnadstomt i Gustavsberg. Ett anslag av 115 000 kronor för uppförande av telefonstationsbyggnad å ifrågavarande tomt hade också upptagits å beredskapsstat för budgetåret 1939/40.

Styrelsen anförde i sin framställning till Kungl. Maj:t angående tomtköpet bland annat följande.

Automatisering av telefont nätet å Värmdö är planerad att genomföras under de närmaste åren. Härvid skall stationen i Gustavsberg anordnas såsom nätgruppstation. Då erforderlig telefonkabel mellan Stockholm och Gustavsberg finnes framdragen, är det lämpligt att vid automatisering av Gustavsbergs nätgrupp börja med stationen i Gustavsberg.

Den blivande automatiska stationen i Gustavsberg bör lämpligen förläggas till en telefonstationsbyggnad å den av telegrafstyrelsen inköpta tomtmarken, å vilken jämväl skulle anordnas ett mindre hus för postverkets räkning.

Utöver vad telegrafstyrelsen i sin förenämnda framställning anført har styrelsen meddelat, att till nuvarande station inginge norra och södra Värmdöns automatstationer samt Gustavsbergs fabrikers automatiska abonnentväxel. Enligt fabriksledningen komme en fortgående byggnadsverksamhet och därmed abonnentökning att äga rum. Stationen hade numera provisoriskt utökats, men torde av trafiktekniska skäl icke kunna beräknas räcka längre än till årsskiftet 1949/50, då således ny station måste vara färdig för att tagas i bruk.

Utvecklingen av telegrafverkets telefonrörelse i Gustavsberg framgår av följande av telegrafstyrelsen upprättade tablå.

Vid ingången av år	Antal lokal- ledningar	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1935	183	174	208
1938	202	193	233
1941	280	270	315
1942	310	299	354
1943	342	333	388
1944	341	332	448
1945	351	341	459

Enligt tidigare uppgjorda förslagsskisser, vilka utarbetats av arkitekten Carl Åkerblad i Stockholm, skulle, anför styrelsen vidare, byggnadskostnaderna uppgå till 115 000 kronor. Dessa ritningar måste emellertid numera helt omarbetas. Då större lokaler erfordrades och då byggnadspriserna stigit, beräknades kostnaderna för en planerad nybyggnad numera preliminärt till 270 000 kronor.

Företaget medtogs å beredskapsstaten för budgetåret 1944/45 och kvarstår oförändrat från förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1945/46.

Nybyggnad för post- och telegrafverken i Nynäshamn.

Telegrafstyrelsen har i fråga om de nuvarande lokalerna för telefonstationen i Nynäshamn meddelat, att dessa — vilka förhyrdes enligt kontrakt, som gällde ett år i taget mot en hyra av 1 100 kronor per år inklusive kostnader för lokalernas uppvärmning medelst centralvärme — vore trånga och otidsenliga. Då stationen i Nynäshamn snarast borde automatiseras, kunde utrustningen för den nya automatstationen icke monteras inom de nuvarande lokalerna. Nya för ändamålet avsedda lokaler måste enligt styrelsens mening anordnas och borde då förläggas till en telegrafverkets egen fastighet, vilken vore avsedd att uppföras på telegrafverket tillhörig tomt nr 1 å stadsägan nr 530 i Nynäshamn.

Telegrafstyrelsen har vidare anför, att även för postkontoret i Nynäshamn förhyrdes lokaler och att generalpoststyrelsen vid förfrågan meddelat, att dessa lokaler vore synnerligen otillräckliga och även i övrigt mindre lämpliga för sitt ändamål. Med anledning härav hade generalpoststyrelsen hemställt hos telegrafstyrelsen, att lokaler för postkontoret i Nynäshamn måtte beredas inom den av telegrafverket planerade byggnaden, samt meddelat, att det för postverkets vidkommande vore av stor vikt att den planerade nybyggnaden komme till utförande så snart ske kunde.

Utvecklingen av telefonrörelsen i Nynäshamn framgår av följande av telegrafstyrelsen lämnade tablå.

Vid ingången av år	Antal lokal- ledningar	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1936	910	875	1 000
1937	956	923	1 053
1938	1 008	975	1 107
1939	1 126	1 101	1 432
1940	1 188	1 169	1 533
1941	1 278	1 259	1 638
1942	1 343	1 325	1 725
1943	1 436	1 417	1 835
1944	1 550	1 528	1 966
1945	1 620	1 596	2 068

Styrelsen har meddelat, att för den blivande post- och telefonstationsbyggnaden i Nynäshamn hade arkitekt ännu icke utsetts. Byggnadskostnaderna hade emellertid av styrelsen med ledning av uppgjorda stomskisser preliminärt beräknats till 375 000 kronor.

Företaget kvarstår — dock med ändring av kostnaderna — från förslaget till investeringsreserv för innevarande budgetår.

Ändringsarbeten i telefonstationsbyggnaden i Gävle.

I statsverkspropositionen till 1945 års riksdag (kapitalbudgeten, bil. 4, punkten 17) föreslog Kungl. Maj:t på hemställan av telegrafstyrelsen att till tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i Gävle för budgetåret 1945/46 skulle anvisas ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor. Beträffande dispositionen av nuvarande stationsbyggnad samt lokalernas otillräcklighet hänvisas till vad därom anförts i nämnda proposition.

Telegrafstyrelsen har meddelat att, sedan ifrågavarande tillbyggnad uppförts, postverket — som för närvarande förfogade över lokaler i nuvarande stationsbyggnad — komme att erhålla erforderliga lokalutrymmen inom tillbyggnadens bottenvåning. Dessutom vore det avsett, att lokaler för telegrafverkets distriktsbyrå, lokaler för kursverksamhet m. m. skulle förläggas till tillbyggnaden. Styrelsen avsåg, att de lokaler, som för närvarande disponerades för ovannämnda ändamål inom nuvarande stationsbyggnaden, skulle efter vidtagna förändringsarbeten tagas i anspråk för den nya automatstationen. I samband härmed bleve det nödvändigt att utföra andra rätt omfattande omändringsarbeten inom nuvarande stationsbyggnaden. Hur dessa ändringar slutligen skulle utformas vore ännu ej fastställt.

Med ledning av förslagsritningar utarbetade av arkitekten Carl Åkerblad i Stockholm hava kostnaderna för omändringsarbetena inom nuvarande stationsbyggnad av styrelsen preliminärt beräknats till 600 000 kronor.

Företaget kvarstår oförändrat från förslaget till investeringsreserv för inrevarande budgetår.

Tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i Ljusdal.

Telegrafstyrelsen har meddelat, att de nuvarande telefonstationslokalerna i Ljusdal, vilka vore inrymda i telegrafverkets egen fastighet å tomten nr 3 i kvarteret Duvan, ursprungligen planerats för att omfatta automatisk station jämte utrustning för manuell avveckling av lands- och rikstrafiken.

Med hänsyn till den fortsatta utvecklingen vid stationen hade emellertid styrelsen funnit en automatisering även av närtrafiken bliva erforderlig, varför behov av nya och för ändamålet lämpliga lokaler komme att uppstå. Då dylika lokaler icke kunde erhållas inom den nuvarande byggnaden, måste densamma tillbyggas. Byggnadskostnaderna beräknades preliminärt till 100 000 kronor.

Företaget medtogs å beredskapsstaten för budgetåret 1944/45 och kvarstår oförändrat från förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1945/46.

Telefonstationsbyggnad i Mora.

Telegrafstyrelsen har meddelat, att vid telegrafverkets övertagande av Östra Dalarnas Telefon AB år 1907 i köpet ingått dåvarande telefonstationsbyggnad på tomten nr 3 i kvarteret Bastubacken eller stadsägan nr 204 i Morastrands köping. Denna byggnad, som vore uppförd i trä, hade sedan nämnda tidpunkt utnyttjats för telegrafverkets telefonstation i Mora, och

i den mån stationen vuxit hade tillbyggnader till husets båda gavlar utförts under åren 1917 och 1927. Sistnämnda år hade dessutom installerats centralvärmeledning i byggnaden. Trots vidtagna åtgärder finge emellertid de nuvarande lokalerna enligt styrelsens mening betraktas som otidsenliga.

Styrelsen har vidare anfört, att, då telefonstationsutrustningen i Mora vore av synnerligen omodern konstruktion, styrelsen sedan länge ansett en ny stationsutrustning, avsedd för automatisk drift, böra anordnas. Då dylik stationsutrustning icke ansåges kunna förläggas inom de nuvarande lokalerna och ej heller nybyggnad syntes kunna uppföras på den nuvarande tomten, hade styrelsen för uppförande av ny stationsbyggnad i Mora enligt av Kungl. Maj:t den 14 mars 1941 lämnat bemyndigande inköpt tomten nr 9 i kvarteret Hjälten.

Utvecklingen av telefonrörelsen i Mora framgår av följande av telegrafstyrelsen lämnade tablå.

Vid ingången av år	Antal lokal- ledningar	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1935	468	462	604
1938	544	524	684
1941	642	615	797
1942	694	673	866
1943	741	722	930
1944	777	756	971
1945	833	811	1 041

Det vore styrelsens avsikt, att sedan den ifrågavarande nybyggnaden blivit uppförd, försälja den nuvarande stationsfastigheten. Närmare förhandlingar därom hade styrelsen dock icke ansett sig böra upptaga förrän frågan angående nybyggnad kommit närmare sin lösning.

Styrelsen har slutligen meddelat, att ritningar för den tillämnade byggnaden i Mora ännu icke förelåge. Med ledning av upprättade stomskisser hade styrelsen emellertid preliminärt beräknat byggnadskostnaderna till 300 000 kronor.

Företaget kvarstår oförändrat från förslaget till investeringsreserv för in-
nevarande budgetår.

Tillbyggnad av telefonstationsbyggnad i Falun.

Telegrafstyrelsen har beträffande telegrafverkets stationsfastighet i Falun meddelat, att densamma, som vore belägen å tomten nr 1 inom kvarteret 39 Posten, för närvarande inrymde lokaler för telefon- och telegrafstation, linjeexpedition för Falu sektion, överdragsstation för rikskabeln Krylbo—Falun ävensom lokaler för postkontoret.

Telefonstationen beräknades, meddelar styrelsen vidare, kunna bibehållas med nuvarande utrustning och inom nuvarande lokaler till år 1950, då ny stationsutrustning, vilken planerades för automatisk koppling, måste vara färdig att tagas i bruk. Denna utrustning kunde emellertid icke inrymmas i nu befintliga lokaler, utan nya och härför avpassade lokaler måste beredas

genom tillbyggnad av fastigheten. Även för övriga av telegrafverkets olika avdelningar inom fastigheten krävdes ökat lokalutrymme, vilket endast kunde tillgodoses genom att en tillbyggnad komme till utförande. Tomten, som vore mycket stor, lämnade god plats för erforderlig ny byggnadskropp.

Utvecklingen av telegrafverkets telefonrörelse i Falun framgår av följande av telegrafstyrelsen upprättade tablå.

Vid ingången av år	Antal lokal- ledning	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1936	2 368	2 346	3 222
1937	2 456	2 431	3 340
1938	2 549	2 516	3 481
1939	2 693	2 649	3 674
1940	2 802	2 750	3 850
1941	2 924	2 844	4 004
1942	3 093	2 995	4 259
1943	3 227	3 128	4 441
1944	3 368	3 291	4 504
1945	3 578	3 495	4 836

Byggnadskostnaderna hava av telegrafstyrelsen preliminärt beräknats till 450 000 kronor.

Telefonstationsbyggnad i Norberg.

Telegrafstyrelsen har meddelat, att lokal för telegrafverkets nuvarande manuell telefonstation i Norberg mot en årshyra av 1 800 kronor exklusive kostnader för lokalens uppvärmning förhyrdes enligt kontrakt, som gällde till den 1 oktober 1949.

Utvecklingen av telegrafverkets telefonrörelse i Norberg framgår av följande av telegrafstyrelsen upprättade tablå.

Vid ingången av år	Antal lokal- ledning	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1936	270	291	338
1937	285	308	364
1938	302	326	386
1939	320	345	423
1940	331	347	429
1941	365	372	461
1942	394	405	500
1943	407	413	515
1944	423	426	539
1945	448	451	573

Telegrafstyrelsen har meddelat, att trafiken med nuvarande abonnentökning beräknades kunna avvecklas med befintlig utrustning och inom nuvarande lokaler till år 1951. På grund av att Norbergs nätgrupp till största delen redan vore automatiserad, vore det emellertid önskvärt med hänsyn till samtrafiken, att automatiseringen av Norbergs telefonstation, som vore avsedd utgöra nätgruppsstation, komme till utförande tidigare. Den nya stationsutrustningen kunde icke uppställas inom nuvarande förhyrda lokaler.

Det vore därför erforderligt att nya och lämpliga lokaler i god tid färdigställas inom en telegrafverkets egen byggnad.

Erforderlig byggnadstomt för stationshuset i fråga hade ännu icke anskaffats men dylik torde, framhåller styrelsen, med säkerhet kunna erhållas å för telegrafverket lämplig plats. Byggnadskostnaderna hava av styrelsen preliminärt beräknats till 250 000 kronor.

Telefonstationsbyggnad i Köping.

Telegrafstyrelsen har meddelat, att telegrafverkets fastighet i Köping, vilken vore belägen å tomtarna nr:is 226 a och 226 b inom kvarteret Nifelhem, inköpts redan år 1920 av telegrafverkets pensionsfond men sedermera den 1 juli 1944 övertagits av telegrafverket. Fastigheten inrymde förutom lokaler för telefonstationen på platsen även en del bostadslägenheter och butikslokaler, vilka uthyrts.

De nuvarande stationslokalerna vore enligt telegrafstyrelsen rätt otidsenliga och stationsutrustningen gammal och försliten. Med nuvarande abonnentökning beräknades stationens kapacitet bliva helt tagen i anspråk vid årsskiftet 1949/50. Styrelsen måste således tillse, att lokaler för då erforderlig automatisk telefonstationsutrustning i god tid funnits disponibla.

Telegrafverkets nuvarande fastighet i Köping hade ett mycket bra och centralt läge, varför den nya stationen lämpligen borde förläggas till denna plats. Företagen undersökning hade emellertid visat, att erforderliga och för den nya stationen lämpliga lokaler icke kunde erhållas i den nuvarande byggnaden. Med hänsyn till byggnadens konstruktion kunde dylika lokaler ej heller med ekonomisk fördel anskaffas genom om-, till- eller påbyggnad av fastigheten. Det återstode således intet annat än att uppföra ett nytt hus å tomt. Företagen utredning hade visat, att huset i fråga kunde utföras i två etapper, varigenom den manuella telefonstationen kunde kvarbli i nuvarande lokaler till dess den nya stationen kunde tagas i bruk inom lokaler i nybyggnaden.

Utvecklingen av telegrafverkets telefonrörelse i Köping framgår av följande av telegrafstyrelsen upprättade tablå.

Vid ingången av år	Antal lokal- ledning	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1936	626	656	814
1937	650	691	854
1938	691	731	898
1939	752	780	952
1940	821	845	1 034
1941	866	888	1 095
1942	913	930	1 153
1943	961	978	1 220
1944	1 036	1 047	1 322
1945	1 210	1 218	1 553

Byggnadskostnaderna hava av telegrafstyrelsen preliminärt beräknats till 750 000 kronor.

Telefonstationsbyggnad i Sala.

Telegrafstyrelsen har beträffande de nuvarande lokalerna för telefonstationen i Sala meddelat, att dessa mot en årshyra av 5 500 kronor, inklusive kostnader för lokalernas uppvärmning medelst centralvärme, förhyrdes enligt kontrakt, som gällde till 1 oktober 1952. Utöver stationslokalen förhyrde telegrafverket dessutom på ett år i taget magasin och garage mot en hyra av 150 kronor per år.

Utvecklingen av telegrafverkets telefonrörelse i Sala framgår av efterföljande av telegrafstyrelsen upprättade tablå.

Vid ingången av år	Antal lokal- ledningar	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1936	759	738	941
1937	791	781	994
1938	844	832	1 056
1939	895	883	1 109
1940	955	939	1 179
1941	1 007	991	1 238
1942	1 066	1 057	1 310
1943	1 114	1 091	1 344
1944	1 148	1 141	1 436
1945	1 213	1 198	1 506

Styrelsen har framhållit, att med nuvarande abonnentökning, som utgjorde 60 abonnenter per år, beräknades nummerkapaciteten vid stationen i Sala bliva tillräcklig intill år 1955. Med hänsyn till att av nuvarande 12 riksexpeditionsplatser redan 9 blivit besatta och ytterligare utökning inom nuvarande lokaler icke vore möjlig, erfordrades emellertid nya stationslokaler efter vad nu kunde överblickas redan omkring år 1950.

De nya stationslokalerna borde förläggas till en för ändamålet uppförd byggnad tillhörig telegrafstyrelsen. Dylig byggnad borde uppföras å den av styrelsen enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 15 mars 1940 för telegrafverkets räkning förvärvade tomten nr 1 inom kvarteret Sölvköparen.

Kostnaderna för nämnda byggnad hava av styrelsen preliminärt beräknats till 300 000 kronor.

Telefonstationsbyggnad i Arvidsjaur.

Beträffande telegrafverkets telefonstation i Arvidsjaur har telegrafstyrelsen meddelat, att lokal för denna förhyrdes av enskild fastighetsägare enligt hyreskontrakt, som gällde ett år i taget. Lokalen bestode av 4 rum och kök, och telegrafverkets hyresutgift för densamma utgjorde 1 465 kronor per år, var- till kommo kostnader för lokalens uppvärmning medelst centralvärmeledning.

För erforderliga stationsutvidgningar hade samtliga för stationsutrustningen disponerade utrymmen numera tagits i anspråk, varjämte för administrativa och andra ändamål avsedda lokaler vore helt otillräckliga. Med hänsyn här- till måste telegrafstyrelsen vara beredd att om några år kunna överflytta stationen till nya lokaler, vilka helst borde beredas inom en telegrafver-

kets egen byggnad på platsen. För en blivande ny stationsbyggnad i Arvidsjaur hade emellertid ännu icke anskaffats byggnadstomt, men dylik syntes med säkerhet kunna erhållas på för telegrafverket lämplig och centralt belägen plats inom samhället.

Utvecklingen av telefonrörelsen i Arvidsjaur framgår av följande av telegrafstyrelsen lämnade tablå.

Vid ingången av år	Antal lokal- ledning	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1935	131	125	155
1938	170	162	202
1941	201	192	236
1942	229	219	270
1943	254	243	300
1944	276	259	325
1945	315	297	381

Styrelsen har slutligen meddelat, att ritningar för en blivande telefonstationsbyggnad i Arvidsjaur ännu icke utarbetats. Med ledning av uppgjorda stomskisser hava emellertid byggnadskostnaderna av styrelsen preliminärt beräknats till 175 000 kronor.

Företaget kvarstår oförändrat från förslaget till investeringsreserv för in-
nevarande budgetår.

Telefonstationsbyggnad i Kramfors.

Telegrafstyrelsen har beträffande telegrafverkets nuvarande fastighet i Kramfors meddelat, att densamma, som förvärvats enligt Kungl. Maj:ts be-
myndigande den 30 juni 1920, för närvarande inrymde lokaler för telegraf-
och telefonstation, bostad för telegrafkommissarie samt en butikslokal med
kontors- och lagerrum, vilken vore uthyrd för 1 066 kronor per år.

Utvecklingen av telegrafverkets telefonrörelse i Kramfors framgår av efter-
följande av telegrafverket upprättade tablå.

Vid ingången av år	Antal lokal- ledning	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1936	454	457	619
1937	473	477	654
1938	507	514	699
1939	529	536	730
1940	569	571	775
1941	623	619	829
1942	653	652	871
1943	680	675	908
1944	713	700	935
1945	788	736	992

Styrelsen har framhållit att med nuvarande abonnentökning, som upp-
ginge till 40 abonnenter per år, beräknades stationens nummerkapacitet bli-
va tillräcklig intill år 1954, medan däremot med hänsyn till lands- och rikstra-
fiken nu tillgängliga expeditiionsplatser beräknades bli tillräckliga endast

till år 1949. Utökning av nämnda expeditionsplatser kunde möjligen ske genom att personalens frukostrum toges i anspråk härför. Genom en sådan åtgärd skulle möjligen telefontrafiken kunna avvecklas inom nuvarande lokaler till omkring år 1954 eller till samma år stationens nummerkapacitet beräknades vara helt tagen i anspråk. Då emellertid rikstrafiken särskilt efter nu inträdda fredsförhållanden kunde tänkas komma att öka i icke förutsedd grad, kunde ny stationsutrustning komma att erfordras tidigare.

Då ifrågavarande nya stationsutrustning, som planerades för automatisk koppling, icke kunde uppställas inom nuvarande lokaler, måste styrelsen tillse, att nya och för ändamålet speciellt lämpade lokaler i god tid funnes att tillgå. För tillgodoseende av ifrågavarande lokalbehov borde en ny telefonstationsbyggnad uppföras å den befintliga tomten. Enligt företagen utredning vore det möjligt att uppföra nämnda byggnad, utan att det nuvarande stationshuset dessförinnan behövde rivas.

Byggnadskostnaderna hava av telegrafstyrelsen preliminärt beräknats till 300 000 kronor.

Förrådsbyggnader m. m. i Slätte.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 5 oktober 1945 har telegrafstyrelsen hemställt om anvisande av anslag å riksstaten för budgetåret 1946/47 för uppförande av förrådsbyggnader m. m. i Slätte.

Styrelsen har i nyssnämnda skrivelse inledningsvis lämnat följande redogörelse för behovet av utökning av telegrafverkets huvudförråd i Göteborg.

Huvudförrådets i Göteborg lokaler äro alldeles för små och otillräckliga och dessutom synnerligen tungarbetade och oekonomiska. De utvidgningar, som företagits under årens lopp för att bereda plats för tyngre materiel, utgöras av skjul, vilkas golv på grund av kostnadshänsyn och dåliga markförhållanden fått läggas i nivå med järnvägsspåret. En bidragande orsak till trångboddheten är att av disponibla utrymmen en del för några år sedan måste tagas i anspråk för utökning av reparationsverkstaden för apparater. Under krigsåren har en del materiel fått förvaras i spridningsförråd, men vid huvudförrådet i Göteborg har lokalbristen dessutom framtvingat förhyrande av ett flertal extra förrådslokaler inom själva staden. Frånsett att en dylik ordning medför bristande överskådlighet, drager den även med sig stora extra personal- och transportkostnader. Behovet av utökning i både varm- och kallförråden är därför trängande.

Huvudförrådet i Göteborg har till uppgift att furnera västra Sverige med materiel. Förrådets belägenhet i ena utkanten av förrådsområdet är icke ur alla synpunkter idealisk. Materielen tillföres området i huvudsak över den rakt motsatta utkanten, varigenom en hel del återfrakter och därmed följande extra kostnader icke kunna undvikas. Detta hade icke så stor betydelse, så länge materielförbrukningen var av mindre omfattning. 35 % av materielen förbrukas dessutom i själva Göteborg med närmaste omnejd, varför det under alla förhållanden är nödvändigt med ett stort förråd i Göteborg. Återfrakterna och därmed förenade kostnader ha nu fått större betydelse därigenom att materielkvantiteterna, som passera förrådet, utökats. Dessutom har platsen för förrådet visat sig ur militär synpunkt vara mindre lämplig på grund av grannskapet till Olskrokens och Sävenäs rangerbangårdar, SKF m. fl. bombmål. Någon annan lämplig förrådstomt inom själva Göteborg har icke kunnat uppbringas, och det är icke heller önskvärt att utöka förrådet på nuvarande plats mer än som är nödvändigt för Göteborg med omnejd och befintliga verkstäder.

För att eliminera nämnda olägenheter borde, enligt vad telegrafstyrelsen funnit lämpligt, närmast aktuella utökning av huvudförrådet förläggas till annan plats än Göteborg. Efter att hava undersökt förhållandena på ett flertal platser har verket stannat för en tomt, belägen i Slätte i närheten av Töreboda på västra stambanan, vilken tomt visat sig vara ur olika synpunkter lämplig för ändamålet.

Det planerade filialförrådet vore avsett att ersätta jämväl ett mindre filialförråd av provisorisk karaktär på förhyrd tomt i Gårdsjö, som vore för liten för här ifrågakvarande ändamål och icke kunde utökas.

Avsikten vore, enligt vad styrelsen slutligen framhållit, att på den ovan nämnda tomten i Slätte tills vidare uppföra ett kallmagasin med ett inbyggt värmeförråd samt bostadshus för förmannen, detta sistnämnda därför att denne borde hava uppsikt över tomten även under icke tjänstetid. Byggnaderna komme att utföras av monteringsfärdig materiel av i handeln förekommande standardkonstruktioner, och de sammanlagda kostnaderna för tomtplanering, spår, kajer, magasin och bostadshus beräknades till 370 000 kronor.

Då anslag för detta byggnadsföretag icke beräknats i årets statsverksproposition, har arbetsmarknadskommisionen i förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1946/47 upptagit ett belopp av 370 000 kronor till företaget i fråga.

Förrådsbyggnad i Örebro.

Sedan telegrafstyrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 5 oktober 1944 hemställt, att för förrådsbyggnad och garage i Örebro måtte för budgetåret 1945/46 anvisas ett investeringsanslag av 525 000 kronor, föreslog Kungl. Maj:t i 1945 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bil. 12, punkten 26) riksdagen att anvisa ett investeringsanslag av 325 000 kronor till utförande av en första byggnadsetapp omfattande varmförråd och garage. Detta förslag bifölls av riksdagen.

I sina petita för budgetåret 1946/47 har telegrafstyrelsen hemställt om ett anslag av 200 000 kronor för utförande av den återstående delen av byggnadsföretaget, omfattande kallförråd.

Medel härför hava icke äskats i årets statsverksproposition. I här föreliggande förslag till investeringsreserv har emellertid arbetsmarknadskommisionen medräknat för arbetets utförande erforderligt belopp.

Företaget medtogs i sin helhet i beredskapsstaten för 1944/45 samt i vad det avser kallförrådet i förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1945/46.

Förråds-, garage- och verkstadsbyggnad i Norrköping.

I skrivelse den 12 november 1937 till Kungl. Maj:t hemställde telegrafstyrelsen att få inköpa ett markområde intill telegrafverkets äldre förrådstomt i Norrköping för uppförande av nya förråds- och garagebyggnader samt att för budgetåret 1938/39 få anvisat ett reservationsanslag av 42 000 kronor. Detta förslag bifölls av riksdagen.

I skrivelse den 15 februari 1938 hemställde telegrafstyrelsen vidare, att i arbetsplanen för beredskapsarbeten för budgetåret 1938/39 skulle upptagas ett anslag på 420 000 kronor för uppförande av ovannämnda byggnader. Det ifrågavarande anslaget blev också medtaget i beredskapsstat för budgetåret i fråga och upptogs sedermera ånyo i beredskapsstaten för budgetåret 1939/40. I skrivelse till chefen för kommunikationsdepartementet den 26 januari 1940 gjorde styrelsen förnyad framställning, att anslaget för ändamålet måtte uppföras även å en beredskapsstat för budgetåret 1940/41. Denna framställning föranledde icke någon åtgärd. Företaget medtogs däremot å beredskapsstaten för budgetåret 1944/45 och kvarstår oförändrat från förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1945/46.

I ovannämnda framställningar har telegrafstyrelsen framhållit, att förrådsutrymmena i Norrköping vore otillräckliga och otidsenliga och att uppförande av ny ändamålsenlig förrådsbyggnad därför vore ofrånkomlig. Avsikten vore att i denna, utöver de egentliga förrådslokalerna, inrymma även reparationsverkstad för telefonapparater och telefonväxlar, vilken nu vore provisoriskt inhyst på en vind i en annan del av staden. Byggnaden skulle vidare innehålla garage för erforderligt antal bilar, vilka vore garagerade på olika platser i staden. Plats skulle även i samband härmed beredas för en mindre reparationsverkstad jämte tvättnings- och smörjningsutrymme för motorfordon. Samtidigt skulle den nuvarande enkla förrådsbyggnaden tills vidare bibehållas för lagring av grövre, mindre ömtålig materiel.

Styrelsen har härutöver tillagt, att förhållandena i så måtto ändrats, att centralförrådet i Nässjö kommit till. Behovet av ett ordentligt sektionsförråd i Norrköping med till detta hörande garage och mindre reparationsverkstäder kvarstode dock. Byggnadskostnaden har av styrelsen preliminärt beräknats till 525 000 kronor.

Företaget medtogs å beredskapsstaten för budgetåret 1944/45 och kvarstår oförändrat från förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1945/46.

Förråds-, garage och verkstadsbyggnad i Gävle.

Kungl. Maj:t har den 15 mars 1940 bemyndigat telegrafstyrelsen att inköpa tomt i Gävle, å vilken skulle uppföras förråds-, garage- och verkstadsbyggnader av lämpliga storlekar. Telegrafstyrelsen har därefter för såväl budgetåret 1939/40 som 1940/41 hemställt hos Kungl. Maj:t om upptagande å beredskapsstat av ett anslag om 525 000 kronor för uppförande av nämnda byggnader. Styrelsen har därvid anfört bland annat följande.

Utrymmena för telegrafverkets distriktsförråd i Gävle, för vilket en mindre byggnad uppfördes under åren 1900—1901 å härför inköpt tomt vid Centralgatan, ha sedan långt tillbaka varit otillräckliga för ändamålet. Under en lång följd av år har telegrafverket därför nödgats förhyra upplagsplatser för grövre materiel på olika ställen i staden. Sålunda har sedan år 1927 förhyrts en Gävle stad tillhörig upplagsplats om ca 3 900 m², å vilken ett par förrådsskjul uppförts. Någon bebyggelse av mera permanent natur har däremot icke ansetts kunna ifrågakomma, då tillräckligt lång arrendetid för tomten ej kunnat utverkas.

Genom telegrafverkets kraftiga utveckling under senare år har behovet av för-

rådslokaler och upplagsplats för materiel avsevärt stegrats. Härigenom har förrådsfastigheten blivit otillräcklig för lagring av den materiel, som måste förvaras inomhus, och därtill hörande verkstäder, och även den förhyrda upplagsplatsen har visat sig för liten. Uppdelningen av förrådet på två platser, belägna på ca 2 km avstånd från varandra, har även varit till olägenhet på grund av att dess övervakning försvårats och personalen ej kunnat utnyttjas på samma sätt, som om förrådet varit förlagt till en enda plats. Det är med hänsyn härtill högeligen angeläget att få förrådslokaliteterna i Gävle utvidgade och centraliserade.

Utöver vad sålunda anförts ville styrelsen meddela, att förhållandena numera såtillvida ändrats att centralförråd i Västanfors anordnats. Emellertid vore det lämpligt, att ett modernt sektionsförråd uppfördes i Gävle. Kostnaderna hava preliminärt beräknats till 525 000 kronor.

Företaget medtogs å beredskapsstaten för budgetåret 1944/45 och kvarstår oförändrat från förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1945/46.

Telefon- och telegrafanläggningar.

Riks- och landskablar m. m.

Beträffande anläggande av nya rikskablar, ökning av överdragsstationer och pupinisering av befintliga kablar samt införande respektive komplettering av bärvågsdrift å kablar och blankledningar anför telegrafstyrelsen, att någon ökning utöver det för budgetåret 1946/47 uppgjorda ordinarie arbetsprogrammet, som omfattade en kostnad av 26 500 000 kronor, icke vore möjlig i annan mån än att förberedande arbeten för nya rikskablar Stockholm—Enköping—Västerås—Riddarhyttan och Stockholm—Norrköping för ett belopp av ca 500 000 kronor kunde medtagas i investeringsreserven.

Å beredskapsstaten för budgetåret 1944/45 och i förslaget till investeringsreserv för innevarande budgetår har för förberedande arbeten för ny rikskabel Stockholm—Enköping—Västerås—Riddarhyttan upptagits ett belopp av 300 000 kronor.

I fråga om landskablar, vilka enligt telegrafstyrelsen under senare år icke kunnat erhållas i önskad omfattning på grund av bland annat materialbrist, har styrelsen meddelat, att redan nu ett visst behov föreläge att återhämta vad som icke rättidigt kunnat komma till utförande. Ordinarie programmet för budgetåret 1946/47, som omfattade en kostnad av 7 700 000 kronor, var därför dubbelt så stort som innevarande års. Då dessutom på grund av verkstadskonflikten utförande av föregående års program till stor del måste uppskjutas till innevarande år, vore det, framhåller telegrafstyrelsen, icke möjligt att upptaga några arbeten av här ifrågavarande slag i investeringsreserven.

Telefon- och telegrafstationer.

Några arbeten avseende telefon- och telegrafstationer hava i likhet med tidigare år icke kunnat medtagas i investeringsreserven för nästa budgetår, enär telegrafstyrelsen icke ansett någon ökning av det ordinarie programmet i fråga om dessa arbeten vara möjlig.

Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar.

Telegrafstyrelsen har för budgetåret 1946/47 beräknat, att arbeten avseende nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar komma att utföras i en omfattning motsvarande 44 000 000 kronor. Med hänsyn härtill funne styrelsen det icke möjligt att i nämnvärd grad utvidga programmet beträffande arbeten av ifrågavarande slag. Dock kunde enligt styrelsens mening ökningarna komma i fråga beträffande nätarbeten och förbättring av landsbygdens telefonförhållanden, varvid i investeringsreserven lämpligen borde medtagas nätarbeten för 2 000 000 kronor och arbeten avseende förbättring av landsbygdens telefonförhållanden för 4 000 000 kronor.

I fråga om nätarbetena har styrelsen anfört, att blankledningsstråken under senare år blivit hårt belastade samt att reservledningarna i befintliga kablar på sina håll strängt anlitats och nu börjat tryta, varför styrelsen, trots att det ordinarie programmet för budgetåret 1946/47 beräknats få avsevärt större omfattning än innevarande budgetårs program, ansåge det lämpligt att i investeringsreserven upptaga nätarbeten för ett belopp av 2 000 000 kronor. Beträffande förbättring av landsbygdens telefonförhållanden har styrelsen framhållit att den, såsom ett led i sina strävanden härutinnan, bland annat avsåge att ytterligare öka områdena för fria huvudledningar (frikretsarna) vid telefonstationerna. För ökande och ombyggnad av abonnenter tillhöriga stolplinjer och ledningar utanför de nuvarande frikretsarna syntes enligt styrelsens åsikt i investeringsreserven för budgetåret 1946/47 lämpligen böra upptagas ett belopp av 4 000 000 kronor, detta med hänsyn till att arbetena i fråga kunde anses utgöra lämpliga objekt för beredande av arbetstillfällen vid en arbetsmarknadskris.

Påbörjandet av dessa arbeten torde, enligt vad telegrafstyrelsen framhållit, icke böra ske, förrän statsmakterna tagit ställning till det förslag om förbättring av landsbygdens telefonförhållanden, vilket telegrafstyrelsen inom närmaste tiden på grundval av 1944 års telefonkommittés den 31 december 1945 avgivna betänkande avsåge att framlägga.

Rundradioanläggningar.

Rundradiostation i Stockholm.

I årets statsverksproposition (kapitalbudgeten, bil. 5, punkten 25) har upptagits ett investeringsanslag av 500 000 kronor för vissa förberedande åtgärder, huvudsakligen avseende markinköp, till ny rundradiostation i Stockholm. Anläggningskostnaden för stationen har av telegrafstyrelsen preliminärt beräknats till 3 700 000 kronor.

Telegrafstyrelsen har i skrivelse till arbetsmarknadskommissionen föreslagit att företaget — till den del det icke komme till utförande med det nyss angivna anslaget å 500 000 kronor — skulle medtagas i investeringsreserven för nästa budgetår.

Beträffande motivering för företaget hänvisar kommissionen till vad här om anförts i propositionen.

Arbetsmarknadskommissionen, som härvid hänvisar till de principiella synpunkter beträffande radioanläggningar såsom objekt i en investeringsreserv, vilka anförts å s. 34, har medtagit företaget i investeringsreserven med ett belopp av (3 700 000 — 500 000 =) 3 200 000 kronor.

Rundradiosändare för kortvåg i Hörby.

1943 års rundradioutredning har i skrivelse till Chefen för kommunikationsdepartementet den 7 februari 1944 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte göra framställning till 1944 års riksdag om anvisande av medel för anordnande av en kortvågsanläggning om två sändare. Beträffande skälen för en förbättrad svensk kortvåg har utredningen i huvudsak anfört följande.

Utredningen konstaterar först, att flerfaldiga vittnesbörd föreligga rörande den dåliga hörbarheten av den nuvarande svenska kortvågssändningen till utlandet. Att behov av teknisk förbättring på detta område förefinnes, anser utredningen vara ställt utom varje tvivel. Härutöver har utredningen velat undersöka huruvida de uppgifter, som i kommersiellt, kulturellt och politiskt hänseende kunna tillmätas kortvågssändningarna, äro av sådan vikt, att de motivera de icke obetydliga utgifterna härför.

Ur kommersiell synpunkt anser utredningen det böra vara av värde för det svenska näringslivets representanter i utlandet att genom snabba upplysningar via rundradion erhålla möjlighet att kontinuerligt följa utvecklingen av förhållandena härhemma. Huruvida rundradion kan tillmätas samma betydelse, då det gäller kontakten med det svenska näringslivets kunder i utlandet, synes utredningen mera tveksamt.

Ur kulturell synpunkt anser utredningen en av rundradians viktigaste uppgifter i fråga om kortvågssändningar till utlandet vara att bereda utlandssvenskarna tillfälle att fortlöpande leva med i vad som händer och sker i Sverige och att därigenom stärka banden mellan dem och hemlandet. Detta gäller uppenbarligen med avseende på såväl bofasta svenskar i utlandet som svenska sjömän. Beträffande de sistnämnda har från sjöfartshåll framhållits önskvärdheten av att i rundradion anordnas studiekurser för sjömännen. Uppslaget finner utredningen värt att övervägas. I detta sammanhang bör ej heller bortses från att kortvågssändningar till utlandet kunna vara av betydelse för Sverige och svenskättlingarna i främmande land, framför allt de i Nordamerika bosatta.

Utredningen biträder de synpunkter, som Amerikautredningen anfört rörande de uppgifter i politiskt hänseende, vilka kunna tillgodoses genom förbättrade kortvågssändningar. Ur beredskapssynpunkt bör det sålunda vara värdefullt att vid kritiska situationer äga möjlighet att via rundradion framlägga Sveriges synpunkter. Även bortsett från sådana kristillfällen torde Sverige säkerligen ha behov av medel att hävda sina ståndpunkter och efter förmåga göra sina förhållanden kända. För närvarande avlyssnas exempelvis de svenska kortvågssändningarna regelbundet av myndigheternas och de stora radiobolagens avlyssningscentraler i Amerikas Förenta Stater. Enligt rapport från svenska beskickningen i Washington den 5 oktober 1942 användas de stenografiska referaten dels för information av regeringsorganen, dels som underlag för artiklar i pressen, dels ock för de stora radiobolagens nyhetskommunikéer, varvid den svenska radions kortvågssändning anges som ursprungsbeteckning.

Utredningen har vidare framhållit, att till en nations normala utrustning givetvis numera hörde rundradiosändare för internationellt bruk, vilka vore i nivå med andra länders. De undersökningar, som utredningen kunnat vid-

taga, gäve otvetydigt vid handen, att Sverige icke hållit jämna steg med utvecklingen på förevarande område. Härtill komme betydelsen av att i internationellt samarbete olika radioföretag emellan äga tillgång till en fullgod kortvågsutrustning. Utredningen har härom bland annat anfört.

Redan före krigsutbrottet förekom dylik kontakt mellan olika länders radioföretag. Efter fredsslutet har man med visshet att förutse, att radioföretagen i allt större utsträckning komma att sända reporters till olika delar av världen för att därifrån genom återutsändning över det egna landets sändare göra radioreportage om aktuella händelser. Vid långväga sändningar till respektive reporters hemland måste i de fall, då hemlandet icke kan nås per tråd, överföringar över ett antal kortvågsstationer äga rum. Det är uppenbarligen av vikt, att det också i vårt land finns tillräckligt kraftiga kortvågssändare, för att Sverige skall kunna deltaga i en sådan internationell reportageverksamhet. Om nämligen Radiotjänst till förmån för det svenska riksprogrammet skall kunna taga emot tjänster av utländska radioföretag, måste möjligheter till motprestationer finnas. Ju bättre våra kortvågsstationer äro, desto fler utsända radiojournalister komma att besöka vårt land. Detta innebär, att svenska förhållanden i olika hänseenden bliva internationellt belysta. Det bör ej heller bortses från att sådana sändningar äro av betydelse, då det gäller att draga den utomeuropeiska turistströmmen till vårt land eller vid tillfällen, då en internationell kongress, olympiad eller dylikt förlägges till Sverige.

För närvarande disponerade Sverige för kortvågssändningar till utlandet två sändare med en antenneffekt på 12 kW vardera. Dessa sändare användes därjämte under vissa tider av dygnet för kommersiell radiotelegraftrafik. Både med hänsyn till den låga effekten och till den av krisläget framtvingna nödvändigheten att använda sändarna såväl för rundradio som för radiotelegrafi funne utredningen, att tvenne nya sändare med betydligt större antenneffekt borde uppföras, om förbättringar i rundradiosändningarna till utlandet överhuvud taget skulle ernås.

Vad sändareffekten anginge, ville utredningen framhålla, att utvecklingen på det radiotekniska området utmärktes av en sådan snabbhet, att klokheten bjöde att nu eftersträva anläggningar, som stode på höjden av vad tekniken av i dag kunde prestera. Då man endast för några år sedan räknade med sändareffekter av 50 kW, pekade framstegen på förevarande område mot effekter av 100 kW och högre. För en hög effekt talade även det — trots alla internationella försök att reglera trängseln i etern — beklagliga förhållandet, att den enda möjligheten för ett land att kunna hålla ett antal våglängder fria från trafik från andra länders sändare syntes vara att utbygga egna sändare med så stora antenneffekter, att fältstyrkorna på mottagningsorterna dominerade över andra stationers fältstyrkor. Utredningen ansåge därför, att kortvågsanläggningen borde utföras med 100 kW sändare.

Vid sitt ställningstagande till frågan om kortvågsanläggningen borde uppföras med en eller två sändare har utredningen utgått från att det måste bedömas vara lika aktuellt att förbättra de svenska sändningarna till den europeiska kontinenten med omkringliggande av svenska fartyg trafikerade hav som till främmande kontinenter. Med beaktande även av möjligheten att i viss utsträckning utnyttja den ena sändaren som reserv för den andra tvekade utredningen ej att — trots merkostnaden — föreslå uppförandet av två

sändare om vardera 100 kW. Av de bägge sändarna skulle den ena användas för s. k. rundstrålning och den andra för s. k. riktstrålning. Genom rundstrålning nåddes de områden, som befunde sig inom en cirkel med en radie av omkring 3 000 km från stationsplatsen. Vid riktstrålning, som vore särskilt lämplig vid kortvågssändning på mycket långa avstånd, sändes radiovågorna, såsom namnet angåve, i viss riktning.

Beträffande platsen för de nya sändarna talade radiotekniska skäl för en utbyggnad av Hörby rundradiostation. Härtill komme att en förläggning till Hörby ställde sig ekonomiskt fördelaktigare genom att befintligt stationshus liksom befintlig kraftanläggning delvis kunde utnyttjas och att viss minskning i personalkostnaderna även uppstode.

Enligt utredningen uppginge kostnaderna för anordnande i Hörby av en kortvågsanläggning om två sändare å 100 kW vardera till 5 270 000 kronor.

Det i ovannämnda skrivelse den 7 februari 1944 framlagda förslaget har icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd. 1945 års riksdag har emellertid i anledning av väckta motioner i skrivelse till Kungl. Maj:t nr 440 uttalat den förväntan, att frågan om förbättrade kortvågssändare underkastades prövning av Kungl. Maj:t och att därav föranlett förslag snarast förelades riksdagen.

I anslutning till vad här ovan anförts har arbetsmarknadskommissionen, under hänvisning jämväl till vad kommissionen på s. 34 principiellt anført beträffande radioanläggningar såsom objekt i en investeringsreserv, medtagit anordnandet av en kortvågsanläggning i Hörby i investeringsreserven till ett belopp av 5 270 000 kronor.

Företaget kvarstår oförändrat från förslaget till investeringsreserv för innevarande budgetår.

Anslag till telegrafverket.

Under återopande av vad här ovan anförts beträffande den föreslagna investeringsreserven för telegrafverket hemställer arbetsmarknadskommissionen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 å Kapitalbudgeten under Statens affärsverksfonder, Telegrafverket, uppföra följande anslag, nämligen

Telegrafverkets fastigheter.

Telefonstationsbyggnader m. m.

<i>Telefonstationsbyggnad i Ängelholm</i>	kronor	300 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Klippan</i>	»	475 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Hässleholm</i>	»	400 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Ljungby</i>	»	300 000

<i>Nybyggnad för post- och telegrafverken i</i>		
<i>Kävlinge</i>	kronor	400 000
<i>Tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i</i>		
<i>Halmstad</i>	»	600 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Höganäs</i>	»	250 000
<i>Tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i</i>		
<i>Karlshamn</i>	»	100 000
<i>Tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i</i>		
<i>Simrishamn</i>	»	250 000
<i>Tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i</i>		
<i>Jönköping</i>	»	625 000
<i>Tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i</i>		
<i>Karlstad</i>	»	600 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Sunne</i>	»	300 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Arvika</i>	»	300 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Kungälv</i>	»	250 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Ulricehamn</i>	»	250 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Vimmerby</i>	»	275 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Nässjö</i>	»	500 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Arboga</i>	»	400 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Strängnäs</i>	»	225 000
<i>Tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i</i>		
<i>Örebro</i>	»	600 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Hultsfred</i>	»	250 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Vetlanda</i>	»	300 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Nora</i>	»	275 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Nyköping</i>	»	400 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Visby</i>	»	425 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Valdemarsvik</i> ..	»	225 000
<i>Telefonstationsbyggnad inom Högalidsom-</i>		
<i>rådet i Stockholm</i>	»	800 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Gustavsberg</i>	»	270 000
<i>Nybyggnad för post- och telegrafverken i</i>		
<i>Nynäshamn</i>	»	375 000
<i>Ändringsarbeten i telefonstationsbyggnaden</i>		
<i>i Gävle</i>	»	600 000
<i>Tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i</i>		
<i>Ljusdal</i>	»	100 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Mora</i>	»	300 000
<i>Tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i</i>		
<i>Falun</i>	»	450 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Norberg</i>	»	250 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Köping</i>	»	750 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Sala</i>	»	300 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Arvidsjaur</i>	»	175 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Kramfors</i>	»	300 000

Förrådsbyggnader m. m.

<i>Förrådsbyggnader m. m. i Slätte</i>	kronor	370 000
<i>Förrådsbyggnad i Örebro</i>	»	200 000
<i>Förråds-, garage- och verkstadsbyggnad i Norrköping</i>	»	525 000
<i>Förråds-, garage- och verkstadsbyggnad i Gävle</i>	»	525 000

Telefon- och telegrafanläggningar.

<i>Riks- och landskablar m. m.</i>	kronor	500 000
<i>Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar</i>	»	6 000 000

Radioanläggningar.

Rundradioanläggningar.

<i>Rundradiostation i Stockholm</i>	»	3 200 000
<i>Rundradiosändare för kortväg i Hörby</i> ..	»	5 270 000

6. Investeringsplan för statens järnvägar.

Förslag till investeringsplan för statens järnvägar för budgetåret 1946/47, innefattande bland annat en allmän investeringsreserv att bestridas av medel å kapitalbudgeten om *134 210 000 kronor*, har sammanställts i *bil. 6*. Förslaget till investeringsplan har uppställts i huvudsaklig överensstämmelse med den av departementschefen i 1945 års statsverksproposition angivna uppställningen för statens järnvägar. Då Kungl. Maj:t för nästa budgetår i statsverkspropositionen under kapitalbudgeten föreslagit anslag på riksstat till statens järnvägar om tillhoppa *124 895 000 kronor*, omfattar hela den för budgeten 1946/47 under kapitalbudgeten föreslagna investeringsplanen (ordinarie företag jämte allmän investeringsreserv) arbeten och anskaffningar för sammanlagt *259 105 000 kronor*. Investeringsreserven föreslås dessutom i likhet med investeringsutredningens förslag för innevarande budgetår innefatta vissa företag avsedda att bestridas av driftmedel till ett belopp av *6 145 000 kronor* samt av rörelsemedel till ett belopp av *230 000 kronor*. Den föreslagna investeringsreserven skulle alltså i sin helhet omfatta arbeten och anskaffningar för ett sammanlagt belopp av $(134\,210\,000 + 6\,145\,000 + 230\,000 =) 140\,585\,000$ kronor.

Svårigheten att bedöma trafikutvecklingen efter kriget motiverar fortfarande en viss återhållsamhet i fråga om utförande av nya anläggningar vid statens järnvägar. Däremot kan belastningen på statens järnvägars planeringsorgan icke anses utgöra hinder för en utvidgning av reserven med hänsyn till att en stor del av de i förslaget till investeringsreserv för innevarande budgetår medtagna och nu färdigplanerade arbetena jämväl ingå i den för nästa budgetår föreslagna reserven. Med hänsyn till det stora värde ur ren sysselsättningssynpunkt som flera kategorier av järnvägsinvesteringar besitta skulle ur denna synpunkt en ökning av investeringsreserven vara önskvärd. Järnvägsstyrelsen har emellertid meddelat, att därest reserven skulle givas sådan storlek, som avsetts i chefens för finansdepartementet å s. 10 i detta betänkande omnämnda direktiv till investeringsutredningen, detta snarast skulle medföra en minskning på ett flertal anslagstitlar. För att tillgodose vissa oavvisliga behov av anläggningar och anskaffningar hade nämligen betydande belopp under de senare åren måst anvisas för investeringsändamål. Då behoven numera åtminstone i viss utsträckning hade täckts, skulle vid normal angelägenhetsbedömning en minskning av beloppen i reserven kunna vara motiverad. Med beaktande av dessa synpunkter har den egentliga investeringsreserven kommit att nedgå från ca *153 000 000*

kronor för innevarande budgetår till ca 140 000 000 kronor för budgetåret 1946/47. För att trots detta söka bibehålla arbetsmarknadsberedskapen — särskilt för det fall att ovan arbetskraft friställes i stor omfattning samtidigt som materialförsörjningssvårigheter förhindra igångsättande av husbyggnadsarbeten o. d. i större omfattning — har arbetsmarknadskommissionen efter samråd med järnvägsstyrelsen upptagit en särskild grovarbetsreserv innehållande arbeten av något lägre angelägenhetsgrad för en kostnad av 15 000 000 kronor. För denna grovarbetsreserv redogöres närmare på s. 103.

I överensstämmelse med såväl i statsutskottets utlåtande 1945:212 gjort uttalande att i investeringsreserven borde beredas utrymme för grovarbeten i betydande omfattning som investeringsutredningens uttalanden beträffande investeringsreserven i fråga om dubbelspårsbyggnader (SOU 1944:12, s. 76 och SOU 1945:12, s. 69), innebär det här framlagda förslaget till investeringsreserv en ökning av sådana företag, som till väsentliga delar bestå av grovarbeten. Samtidigt har reserven i fråga om industribeställningar minskats något på grund av att vissa i innevarande års reserv upptagna anskaffningar enligt riksstatsförslaget överförts på ordinarie stat utan att järnvägsstyrelsen anmält nya anskaffningar i motsvarande omfattning. I detta sammanhang må särskilt framhållas de å s. 96 resp. s. 100 behandlade förändringar, som företagits beträffande investeringsreserven avseende elektrifieringsarbeten samt anskaffning av rullande materiel.

Ett särskilt sammandrag över den för budgetåret 1946/47 föreslagna investeringsplanen för statens järnvägar framgår av bil. 7. Till jämförelse ha medtagits motsvarande belopp i investeringsutredningens förslag till investeringsreserv för innevarande budgetår.

Den föreslagna investeringsreserven för statens järnvägar har uppskattats innefatta arbetstillfällen om inemot 3 600 000 dagsverken för husbyggnads- och anläggningsarbete och ca 660 000 industridagsverken. De mot dessa svarande arbetsstyrkorna kunna beräknas utgöra i runt tal 14 200 årsarbetare, varav ca 12 100 grovarbetare, ca 2 100 yrkeskunniga anläggningsarbetare och ca 2 700 industriarbetare. Materialbehovet omfattar bland annat sammanlagt 32 500 ton järn och stål av olika slag. För närmare uppgifter angående såväl arbetstillfällen som materialbehov hänvisas till bil. 31.

Det må här påpekas att i det nu framlagda förslaget till investeringsplan för statens järnvägar för budgetåret 1946/47 medel icke beräknats till ombyggnad av smalspåriga järnvägslinjer till normal spårvidd annat än i den mån riksdagen fattat principbeslut om sådan ombyggnad. I enlighet härmed har ombyggnaden av järnvägslinjen Harmånger—Bergsjö medtagits i investeringsreserven för nyssnämnda budgetår, medan däremot ombyggnaden av Blekingejärnvägarna icke upptagits i förslaget. Därest statsmakterna redan under innevarande budgetår skulle taga ställning till principfrågan rörande ombyggnad jämväl av sistnämnda järnvägslinje, kunna vid detta företag, som ur sysselsättningssynpunkt torde få anses vara synnerligen värdefullt med hänsyn till den stora anparten däri ingående rena grovarbeten, igångsättas arbeten av grovarbetskaraktär för en kostnad under ett budgetår av

5 000 000 kronor. En närmare redogörelse för spørsmålet rörande ombyggnad av smalspåriga järnvägar lämnas på s. 85—86 i detta betänkande.

Arbetsmarknadskommissionen övergår härefter till att närmare behandla de olika grupperna av arbeten. Kommissionen återgiver därvid huvudsakligen av järnvägsstyrelsen anförda motiveringar, i den mån kommissionen icke funnit anledning att göra särskilt uttalande.

Företag att bestridas med kapitalmedel.

A. Byggnader och anläggningar.

I. Bangårdar.

1. Bangårdsombyggnader m. m.

Beträffande angelägenheten av arbeten avseende bangårdsombyggnader m. m. framhåller järnvägsstyrelsen, att bangårdsutvidgningar äro nödvändiga på en mångfald platser för erhållande av bättre rangerspårsutrymme och bättre växlingsmöjligheter, för åstadkommande av nya mötesplatser, för erhållande av längre och i vissa fall även flera tågspår i och för underlätande av tågföringen samt för erhållande av bättre och rymligare plattformsanordningar m. m.

Vad till en början beträffar den nya tunnelbyggnaden mellan Tomtebodas och Hagalund (nr 7)¹ finnes detta företag medtaget redan i investeringsreserven för budgetåret 1944/45 (proposition 1944: 281, s. 33 och 227; riksdagens skrivelse 1944: 432). Investeringsutredningen anförde rörande detta företag i sitt betänkande SOU 1944: 12 s. 79 i huvudsak följande.

Detta företag har tidigare påbörjats men åter nedlagts av arbetsmarknadsskäl. Järnvägsstyrelsen gjorde i sin framställning till Kungl. Maj:t den 18 september 1943 angående anslag till nybyggnader och anläggningar m. m. hemställan om medel för arbetets fortsättande, men Kungl. Maj:t fann icke framställningen i denna del föranleda annan åtgärd än att ärendet överlämnades till investeringsutredningen för övervägande. I fråga om behovet av anläggningen må hänvisas till vad järnvägsstyrelsen i sin ovannämnda framställning anför. För det ursprungliga beslutet om företagets utförande har som skäl anförts, förutom arbetets lämplighet för motverkande av arbetslöshet, att tågfrekvensen å huvudspåren mellan Tomteboda och Hagalund blivit alltmer intensiv, varför det syntes önskvärt att genom anläggning av ytterligare en tunnel för två spår befria den nuvarande tunneln samt huvudspåren från tomgångstrafiken och lokpassagerarna till och från driftbangården vid Hagalund. Styrelsen ansåge, att det påbörjade arbetet, så snart förhållandena det medgäve, borde återupptagas och slutföras.

Med hänsyn såväl till att företaget redan påbörjats som till dess angelägenhet och lämplighet i arbetsmarknadsreglerande syfte har anläggningen medtagits i investeringsreserven såsom ett av de företag, som i första hand böra tillgripas såsom sysselsättningsobjekt vid arbetslöshet inom Stockholmsräjongen.

Företaget föreslås ingå i investeringsreserven för budgetåret 1946/47 med från föregående år oförändrat belopp, 1 000 000 kronor.

¹ Detta och de i den följande redogörelsen för investeringsplanen för statens järnvägar angivna numren hänvisa till numreringen i bil. 6 (SOU 1946: 28).

Enligt järnvägsstyrelsen borde följande större utvidgningar av bangårdar för åstadkommande av bättre rangeringsmöjligheter inom de närmaste åren komma till utförande, nämligen anordnande av tvenne godstågspår i Linköping för 225 000 kronor (nr 4) samt anordnandet av en rangerbangård i Åstorp för 2 450 000 kronor (nr 21). För behovet av sistnämnda arbete har styrelsen redogjort i framställning till Kungl. Maj:t den 22 december 1943 angående förslag till stat för disposition av förnyelsefondsmedel under år 1944 och därvid framhållit, att rangeringsarbetet för godstrafiken å järnvägslinjerna i nordvästra Skåne ur rationaliseringssynpunkt borde koncentreras till Åstorp. För detta ändamål måste emellertid bangården därstädes avsevärt utvidgas, i det att en större rangerbangård med omlastningsmagasin måste anläggas och befintliga bangårdsanordningar ändras för erhållande av, bland annat, godstågspår till en längd av 650 m. Enär dessa arbeten skulle draga avsevärda kostnader, ansåge sig styrelsen dock för det dåvarande endast kunna förorda en del till utförande. Härvid framstode såsom mest trängande — särskilt ur militär synpunkt — behovet av längre godstågspår. Anordnande härav, vilket beräknats kosta 650 000 kronor och enligt vad som nyss nämnts inginge som ett led i ovan angivna större bangårdsutvidgning, ansåges därför böra igångsättas under 1944. I enlighet med järnvägsstyrelsens sålunda framlagda förslag och Kungl. Maj:ts i anslutning härtill avgivna proposition 1944: 155 beviljade riksdagen det åskade beloppet, vilket anvisades att utgå under det å riksstaten för budgetåret 1944/45 uppförda anslaget till Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten av 29 640 000 kronor (riksdagens skrivelse 1944: 349). Ehuru medel sålunda stått till förfogande, har under de delvis ändrade trafikförhållanden, som inträtt efter anslagets beviljande, företaget med hänsyn till den rådande knappheten på arbetskraft ännu icke påbörjats. Vid återgången till fredsmässiga förhållanden vore det emellertid, enligt vad från järnvägsstyrelsens sida under hand framhållits, av stor vikt att arbetet forcerades med tanke på storleken av den trafik och det rangeringsarbete, som vid normala förhållanden kunde väntas respektive vore avsett att utföras vid Åstorp. Sedan totalkostnaden för bangårdsföretaget numera beräknats till 2 450 000 kronor, har det därför ansetts lämpligt, att med hela det belopp, 1 800 000 kronor, som icke täckes av redan anvisade medel, medtaga företaget i investeringsreserven. I enlighet med vad därom i 1945 års statsverksproposition, kapitalbudgeten: bil. 4, s. 140, anförts, har förutsatts, att förenämnda anslag om 650 000 kronor, vilket, såsom ovan nämnts, anvisats under anslaget till Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten, vilken anslagstitel sedermera ersatts av andra redovisningsformer, skall stå till förfogande även under budgetåret 1946/47, i den mån det då icke redan tagits i anspråk för avsett ändamål.

Förutom de nu nämnda företagen avseende förbättrade rangeringsmöjligheter hava i förslaget till investeringsreserv medtagits ytterligare åtta dylika arbeten (nr 11—13, 24, 28, 31, 32 och 35) för en sammanlagd kostnad av 487 000 kronor.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t för nästa budgetår (kapital-

budgeten: bil. 5, s. 88) föreslagit riksdagen anvisa ett anslag av 1 000 000 kronor till förlängning av mötesspår och anordnande av tredje tågväg å vissa stationer. Beträffande motiveringen för ifrågavarande slag av företag hänvisas till den i propositionen lämnade redogörelsen härför. I enlighet såväl med vad i propositionen anföres som med till arbetsmarknadskommissionen lämnade uppgifter kan behovet av nu avsedda arbeten anses stort på många platser (nr 2, 5, 6, 25, 27, 29 och 34), däribland särskilt på vissa stationer å linjen Krylbo—Ljusdal (nr 30). Förlängning av tågspår anses vidare önskvärd bland annat vid stationerna å linjerna Nässjö—Nybro (nr 39), Hässleholm—Kristianstad (nr 23), Alvesta—Karlskrona och Emmaboda—Kalmar C (nr 37—38). Beträffande de tre sistnämnda linjerna anses spårförlängning nödvändig vid en blivande elektrifiering. Bland större arbeten för åstadkommande av rymligare bangårdsanordningar, vilka det enligt järnvägsstyrelsen likaledes är önskvärt att få utförda under de närmaste åren, ingå slutligen i förslaget till investeringsplan utvidgning av bangården i Floby med 500 000 kronor¹ (nr 8), i Strömtorp med 130 000 kronor (nr 10) samt i Svedala med 300 000 kronor (nr 22). Vidare har med anledning av att Nässjö—Oskarshamns Nya Järnvägsaktiebolag från och med den 1 januari 1946 införlivats med statens järnvägar tvenne, i förslaget till investeringsreserv för enskilda järnvägar för budgetåret 1945/46 ingående företag vid denna järnväg överförts till investeringsreserven för statens järnvägar nämligen om- och tillbyggnad av bangårdarna i Eksjö för 210 000 kronor (nr 19) och i Hjärtevad för 35 000 kronor (nr 20).

Förutom arbeten avseende förbättrade rangeringsmöjligheter, förlängning av tågspår och anordnande av tredje tågväg innefattar förslaget till investeringsreserv även ett stort antal smärre företag avseende bangårdsförbättringar av delvis annan art, såsom förbättring av kurvförhållandena å bangårdar samt diverse mindre arbeten (nr 40). Då behovet för de närmaste åren av dylika företag synes vara betydande och väl vitsordat av järnvägsstyrelsen, hava i investeringsreserven medtagits dylika bangårdsförbättringar, bangårdsutvidgningar och terrasseringsarbeten av mindre omfattning till en kostnad av 4 078 000 kronor.

I förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1945/46 finnas under rubriken Bangårdsombyggnader m. m. upptagna anslag till plattformar och plattformstak, lastgator och vägar till godsmagasin och lastspår. Sedan järnvägsstyrelsen numera förklarat att företag av denna art lämpligen böra sammanföras med företag under rubriken Bangårdsmaskinerier, varjämte sistnämnda rubrik borde ändras till Diverse bangårdsanordningar, har arbetsmarknadskommissionen i enlighet med i årets statsverksproposition vidtagen förändring i detta avseende redovisat företag avseende plattformar, plattformstak, lastgator samt vägar till godsmagasin och lastspår under rubriken Diverse bangårdsanordningar.

Sammanfattningsvis må framhållas, att de under förevarande rubrik, Ban-

¹ Samtidigt härmed bör även enligt järnvägsstyrelsen nytt stationshus uppföras, varför jämväl detta företag, för vilket kostnaden beräknats till 100 000 kronor, har medtagits i investeringsreserven (nr 94).

gårdssombyggnader m. m., medtagna arbetena till väsentliga delar utgöras av grovarbeten, varför de äro förhållandevis väl lämpade för beredande av ökade arbetstillfällen. Med hänsyn härtill hava de föreslagits i investeringsreserven för budgetåret 1946/47 i relativt stor omfattning och för en kostnad av sammanlagt $(1\ 000\ 000 + 225\ 000 + 1\ 800\ 000 + 487\ 000 + 500\ 000 + 130\ 000 + 300\ 000 + 210\ 000 + 35\ 000 + 4\ 078\ 000 =) 8\ 765\ 000$ kronor.

2. Gångbroar och gångtunnlar.

Såsom i årets statsverksproposition, kapitalbudgeten: bil. 5, s. 88 framhållits, hava under flertalet av de senaste budgetåren investeringsanslag varit upptagna till gångbroar och gångtunnlar. Rörande den av järnvägsstyrelsen åberopade motiveringen för dylika anläggningar hänvisas till vad härom anförts i årets statsverksproposition. Sammanfattningsvis må framhållas, att behovet av dylika anläggningar från järnvägsstyrelsens sida förklarats vara stort och att de ordinarie anslagen för ändamålet medgiva företagens realiserande endast i begränsad takt samt att dessa företag kunna erbjuda selsättning även åt ovan arbetskraft i förhållandevis stor omfattning samtidigt som de äro måttligt materialkrävande. De hava därför föreslagits ingå i investeringsreserven i relativt stor omfattning. Inalles hava 9 dylika företag (nr 42—50) vid stationerna Mjölby, Örebro C, Tumba, Uttran, Järna, Katrineholm, Eskilstuna S, Lerum och Olskroken medtagits i förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1946/47 till en sammanlagd kostnad av 1 654 000 kronor, varjämte även upptagits ett mindre kollektivanslag om 46 000 kronor för ändamålet (nr 41).

Till jämförelse må nämnas att på allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 (proposition 1944: 281 s. 226) upptogs till gångbroar och gångtunnlar ett anslag av 1 500 000 kronor. I investeringsutredningens förslag till investeringsreserv för budgetåret 1945/46 har för samma ändamål beräknats ett belopp av 2 100 000 kronor.

Arbetsmarknadskommissionen föreslår att i investeringsreserven för budgetåret 1946/47 medtagas företag avseende gångbroar och gångtunnlar för en sammanlagd kostnad av $(1\ 654\ 000 + 46\ 000 =) 1\ 700\ 000$ kronor.

3. Diverse bangårdsanordningar.

I enlighet med den ändrade indelning, som företagits i årets statsverksproposition, kapitalbudgeten: bil. 5, s. 89 redovisar arbetsmarknadskommissionen under rubriken Diverse bangårdsanordningar dels företag av det slag, som tidigare redovisats under rubriken Bangårdsmaskinerier, dels företag avseende plattformar, plattformstak, lastgator samt vägar till godsmagasin och lastspår, vilka företag tidigare redovisats under rubriken Bangårdssombyggnader m. m.

Å ett flertal stationer äro, enligt vad järnvägsstyrelsen framhållit, personplattformerna för korta med hänsyn till numera förekommande tåglängder, varför förlängningar anses önskvärda. Anordnandet av plattformstak på en del stationer, särskilt övergångsstationer, är också önskvärt med hänsyn till

de resandes bekvämlighet. Plattformer, lastgator och vägar till godsmagasin och lastspår anses på många platser böra hårdgöras och stensättas. Då arbeten av nu nämnda art äro relativt väl lämpade för beredande av arbetstillfällen och dessutom enligt järnvägsstyrelsens uppgifter ur järnvägsdriftens synpunkt önskvärda, hava dylika medtagits i investeringsreserven i tämligen stor omfattning och inom en kostnadsram av 1 795 000 kronor (nr 51—62).

Järnvägsstyrelsen har vidare föreslagit, att i investeringsreserven upptages ett belopp av 100 000 kronor till smärre företag avseende vagnvägar och lastkranar (nr 63).

I enlighet med det ovan anförda föreslås investeringsreserven för budgetåret 1946/47 innefatta företag avseende diverse bangårdsanordningar för en sammanlagd kostnad av $(1\,795\,000 + 100\,000 =) 1\,895\,000$ kronor.

I a. Tegelbackens reglering.

Enligt avtal den 8 november 1940 mellan Kungl. Maj:t och kronan samt Stockholms stad rörande vissa markfrågor m. m. i Stockholm samt den 15 november 1941 mellan järnvägsstyrelsen och Stockholms stad, vilket sistnämnda avtal godkänts av Kungl. Maj:t den 30 juni 1942, har överenskommelse träffats om reglering av Tegelbacken samt anordnande av nya broförbindelser över Norrström och Söderström. Enär det för Stockholms stads del torde kunna bli fråga om att igångsätta ifrågavarande arbeten i arbetsmarknadsreglerande syfte, har det befunnits önskvärt att jämväl i förslaget till investeringsreserv för statens järnvägar för budgetåret 1946/47 upptaga ett från 1944 års allmänna beredskapsstat och förslaget till investeringsreserv för innevarande budgetår oförändrat belopp av 1 000 000 kronor (nr 64) för ifrågavarande ändamål.

II. Dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar.

1. Fortsatt anläggning av dubbelspår.

Såsom framgår av 1939 års statsverksproposition, framlade järnvägsstyrelsen hösten 1938 en på längre sikt lagd plan för bedrivande av dubbelspårsbyggnader å statens järnvägars huvudlinjer, vilken plan innebar, att linjerna Stockholm—Göteborg och Katrineholm—Malmö successivt skulle utrustas med genomgående dubbelspår. Investeringsutredningen framhöll i sitt betänkande SOU 1944: 12, att den med hänsyn till normala förhållanden avpassade investeringen för ifrågavarande ändamål kunde uppskattas till 10 milj. kronor per år eller något därutöver. Investeringsutredningen uttalade emellertid, att vid avvägning av investeringsreserven i fråga om dubbelspårsbyggnader densamma borde givas väsentligt större omfattning än vad som motsvarade det belopp, vilket vid tillämpning av utredningens generella direktiv kunde anses lämpligt avvägt med hänsyn till vad som kunde bedömas vara normal investering. Skälet härtill vore, att terrasseringsarbeten för dubbelspårsbyggnader — jämte vägbyggnader — tillhöra de såsom arbetsobjekt

vid en arbetsmarknadskris av större omfattning bäst lämpade anläggningsarbetena, i det desamma till väsentlig del bestå av grovarbeten, vilka därjämte på många bansträckor i relativt stor utsträckning kunna bedrivas även vintertid, och vilka kunna igångsättas utan hänsyn till en temporär materialbrist. Då det av järnvägsstyrelsen anmälda behovet av dubbelspårsbyggnader var av stor omfattning, varjämte de militära myndigheterna därutöver framfört önskemål om ytterligare mycket betydande dubbelspårsarbeten, fann utredningen, att en relativt stor mängd sådana arbeten borde kunna ingå i investeringsreserven. För budgetåret 1944/45 hade det emellertid visat sig nödvändigt att begränsa arbetsvolymen med hänsyn till vissa planeringssvårigheter, varför gränsen för dessa arbetens omfattning vid utnyttjande av samtliga de företag, som föreslagits ingå i investeringsreserven, icke ansågs kunna sättas högre än motsvarande en kostnad, inklusive de ordinarie arbetena, av ca 37 milj. kronor. Investeringsutredningen uttalade emellertid i anslutning härtill, att det syntes angeläget att verkställa en särskild arbetsplanläggning för dubbelspårsbyggnaderna i syfte, bland annat, att på de ifrågakommande bansträckorna kunna vid en arbetsmarknadskris sysselsätta största möjliga arbetsstyrkor. Genom en dylik utökad arbetsplanläggning blev det möjligt att i investeringsutredningens förslag till investeringsreserv för budgetåret 1945/46 åstadkomma en total sysselsättningsvolym vid dubbelspårsbyggnader motsvarande 49 400 000 kronor, varav som investeringsreserv 39 400 000 kronor.

För budgetåret 1946/47 har järnvägsstyrelsen beträffande dubbelspårsbyggnader uppgjort reviderat förslag till investeringsreserv, vilket återgives i bil. 8. Såsom av bilagan framgår beräknar styrelsen, under vissa förutsättningar, kunna vid dubbelspårsarbeten å angivna sträckor sysselsätta en genomsnittlig arbetsstyrka av ca 6 800 man. Den häremot svarande arbetskvantiteten skulle kräva ett anslag av totalt 50 050 000 kronor under budgetåret. Då det ordinarie anslaget i statsverkspropositionen, kapitalbudgeten: bil. 5 s. 90 föreslagits utgöra 10 000 000 kronor, skulle följaktligen i investeringsreserven kunna upptagas dubbelspårsarbeten för ett belopp av 40 050 000 kronor. Arbetena i reserven beräknas innebära sysselsättning för ca 5 800 årsarbetare.

Till jämförelse må nämnas att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 upptagits ett anslag till dubbelspårsbyggnader som investeringsreserv av 23 000 000 kronor samt som förut nämnts i investeringsutredningens förslag till investeringsreserv för budgetåret 1945/46 beräknats ett belopp av 39 400 000 kronor för samma ändamål.

I den i bilaga 8 återgivna sammanställningen av dubbelspårsbyggnader i förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1946/47 hava dessa uppdelats på smärre delar, vilka — oberoende av vilken linje, de tillhöra — ordnats efter angelägenhetsgrad efter järnvägsstyrelsens bedömande.

I yttrande den 22 december 1945 över ett preliminärt förslag till investeringsplan för statens järnvägar för budgetåret 1946/47 förklarade *statens trafikkommission* beträffande dubbelspårsbyggnader, att den icke hade något

att erinra mot det uppgjorda förslaget. Kommissionen vidhöll emellertid sin i yttrande av den 9 mars 1944 över förslag till investeringsreserv för budgetåret 1945/46 intagna ståndpunkt, att behov av dubbelspår jämväl föreläge å sträckan Krylbo—Storvik och att detta vore av sådan angelägenhet, att nämnda sträcka borde sättas före sträckan Katrineholm—Åby och således erhålla högst nr 14 enligt den tidigare angivna ordningen. Då emellertid järnvägsstyrelsen efter nya överläggningar i frågan icke synes dela den av trafikkommissionen uttalade meningen i fråga om behovet av dubbelspår å sträckan Krylbo—Storvik, har arbetsmarknadskommissionen ej ansett sig böra göra den ifrågasatta ändringen i förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1946/47.

I fråga om planeringsarbetet för samtliga från förslaget till investeringsreserv för föregående budgetår överstående dubbelspårsbyggnader må nämnas, att detsamma numera enligt från järnvägsstyrelsen inhämtade uppgifter fortskridit så långt, att arbeten å envar sträcka torde kunna påbörjas praktiskt taget omedelbart efter vederbörliga beslut i den mån de klimatiska förhållandena icke utgöra hinder därför. Järnvägsstyrelsen uppger vidare att markfrågan för samtliga företag ordnats på ett för arbetenas igångsättande tillfredsställande sätt. Det må vidare framhållas, att man i allmänhet först när arbetsmarknadsläget kräver ett ökat dubbelspårsbyggande torde behöva taga ställning till frågan, vilken eller vilka bandelar som i den aktuella situationen böra ifrågakomma med hänsyn till såväl trafik- och arbetsmarknadsförhållanden som arbetsorganisatoriska synpunkter.

Med hänsyn till att dubbelspårsarbeten äro synnerligen väl lämpade som sysselsättningsobjekt i en arbetsmarknadskris av större omfattning föreslår arbetsmarknadskommissionen efter samråd med järnvägsstyrelsen att utöver nyss angivna investeringsreserv jämväl räknas med en särskild grovarbetsreserv av dubbelspårsarbeten. En närmare redogörelse härför lämnas å s. 103.

2. Linjeomläggningar.

På många ställen utmed statens järnvägars huvudlinjer finnas kurvor med mindre radier än som svara mot den å linjerna i övrigt förekommande högsta tillåtna tåghastigheten. Detta är särskilt fallet beträffande vissa från enskilda järnvägsföretag övertagna linjer. I de fall då linjeomläggningar för åstadkommande av större radier kunna genomföras för rimlig kostnad, är det enligt järnvägsstyrelsen önskvärt att så sker. Bland aktuella företag av denna art må nämnas linjeomläggning å vissa delar av sträckan Göteborg—Borås för 800 000 kronor (nr 72) samt å sträckan Växjö—Karlskrona för 3 700 000 kronor (nr 74—76), på vilken sistnämnda sträcka kurvrätningar liksom de i det föregående å s. 79 behandlade bangårdsombyggnaderna äro motiverade icke minst med tanke på en kommande elektrifiering av linjen. Här avsedda arbeten utgöras till stor del av terrasseringsarbeten och äro lika lämpliga ur sysselsättningssynpunkt som terrasseringsarbeten för dubbelspårsbyggnader. Med hänsyn till att de emellertid var för sig äro av betyd-

ligt mindre omfattning än sistnämnda företag, synas de vid en begränsad arbetslöshet erbjuda vissa fördelar såsom sysselsättningsobjekt framför arbeten på nya dubbelspårssträckor.

På grund härav hava i förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1946/47 medtagits företag avseende linjeomläggningar att bestridas av anslag å kapitalbudgeten för en kostnad av inalles 5 660 000 kronor. Å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 upptogs till Linjeomläggningar ett anslag av 3 475 000 kronor samt i investeringsutredningens förslag till investeringsreserv för budgetåret 1945/46 ett motsvarande belopp av 5 390 000 kronor.

Utöver de företag, som motsvaras av ovannämnda kostnadsbelopp 5 660 000 kronor i förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1946/47, innefattar investeringsreserven liksom föregående år jämväl vissa linjeomläggningar avsedda att bestridas med driftmedel (se s. 102). Arbetsmarknads-kommissionen har för sin del icke gått in på frågan, vilka företag som böra bekostas av kapital- respektive driftmedel, utan har i detta hänseende helt följt järnvägsstyrelsens förslag. Enligt uttalande från järnvägsstyrelsen torde den nu tillämpade fördelningen endast få anses preliminär, och frågan om berörda företags finansiering med kapital- eller driftmedel synes böra upptagas till närmare prövning i samband med det slutliga täckandet av kostnaden för utförande av företag, som upptagits i investeringsreserven.

3. *Nya godstågsförbindelser.*

Några förslag till nya godstågsförbindelser lämpliga att medtagas i en investeringsreserv finnas enligt järnvägsstyrelsen för närvarande icke.

4. *Diverse linjearbeten.*

Arbetsmarknadskommissionen har funnit erforderligt, att utöver de anslagstitlar, som angivas i 1945 års statsverksproposition, kapitalbudgeten: bil. 4, s. 86, jämväl införa särskild titel för diverse linjearbeten. Här avsedda arbeten äro var för sig av liten omfattning, varför de, när de utföras såsom ordinarie, bestridas av statens järnvägars dispositionsanslag. För desamma har sålunda icke särskilt anslag erfordrats i statsverkspropositionen. I enlighet med den av investeringsutredningen tillämpade principen att i största möjliga utsträckning hänföra anmälda företag till sakrubriker och begränsa reservanslag av dispositionsnatur till det minsta möjliga, har kommissionen funnit lämpligt att under rubriken Diverse linjearbeten upptaga anmälda och för medtagande i investeringsreserven lämpliga företag avseende dränerings- och tjälisoleringsarbeten, bankbreddning m. m. Järnvägsstyrelsen har om dessa arbeten uttalat, att omfattande diknings- och dräneringsarbeten vore erforderliga för åstadkommande av ett gott spårläge. Dylika företag utgöras väsentligen av grovarbeten och äro även i övrigt lämpade som sysselsättningsobjekt om än behäftade med den nackdelen, att de endast undantagsvis kunna bedrivas vintertid. Liksom för de båda sistförflutna budgetåren ha dylika arbeten föreslagits ingå i investeringsreserven för budgetåret 1946/47 i relativt stort antal och inom en från föregående budgetår oförändrad kostnadsram för kapitalbudgeten av 710 000 kronor.

5. Smalspårsombyggnader.

I anslutning till den framlagda investeringsplanen för statens järnvägar må framhållas, att, därest ombyggnad till normal spårvidd av i statens ägo varande eller blivande smalspåriga järnvägar skulle utföras, detta skulle innebära ett betydande antal arbetstillfällen, vilka i lämplig utsträckning kunde utnyttjas i arbetsmarknadsreglerande syfte. 1943 års järnvägskommitté, åt vilken Kungl. Maj:ts uppdragit att verkställa utredning av förenämnda fråga, har hittills föreslagit ombyggnad dels av Bergsjöbanan (järnvägslinjen Harmånger—Bergsjö), varom förslag framlagts i skrivelse till Kungl. Maj:t den 23 oktober 1944, dels av Blekingenätets järnvägar, varom förslag innefattas i del II av utredningens den 9 januari 1945 till chefen för kommunikationsdepartementet avgivna betänkande. Med skrivelse till Kungl. Maj:t den 10 december 1945 har kommittén vidare överlämnat utredning rörande utbyggnad av järnvägen Visby—Lärbro till Fårösund. Förslagen i fråga hava jämväl delgivits arbetsmarknadskommisionen för att kunna beaktas vid uppgörande av förslag till investeringsreserv för budgetåret 1946/47.

Då dessa ombyggnadsfrågor kunna väntas bli av prejudicerande betydelse för ombyggnad av smalspåriga järnvägslinjer i allmänhet och då vidare den föreslagna ombyggnaden av Blekingejärnvägarna är av stor omfattning och vittutseende karaktär, har kommissionen icke ansett sig böra i sitt förslag till investeringsreserv för budgetåret 1946/47 medtaga smalspårsombyggnader annat än i den mån statsmakterna tagit ställning till de principfrågor, som sammanhånga med ifrågavarande projekt.

Det synes ej erforderligt att här återgiva de synpunkter investeringsutredningen anlagt på förslaget till ombyggnad av *Blekingejärnvägarna*, då dessa i de delar de kunna finnas värda beaktande torde komma att återgivas av chefen för kommunikationsdepartementet, därest Kungl. Maj:t skulle komma att framlägga proposition i ärendet eller inrymma företaget i förslag till allmän beredskapsstat för nästa budgetår. Beträffande detta ombyggnadsföretag, för vilket medelsbehovet av järnvägskommittén angivits till 27,5 miljoner kronor, lära, enligt vad från järnvägsstyrelsen upplysts, under nästa budgetår kunna utföras arbeten av grovarbetskaraktär för en kostnad av högst 5 miljoner kronor. Skulle landets stålförsörjning medgiva, att redan i samband med företagets påbörjande beställningar av broöverbyggnader och andra materialkrävande arbeten kunna göras, torde totalkostnaderna för de arbeten, som kunna utföras under budgetåret, kunna höjas intill 8 miljoner kronor. Det förstnämnda kostnadsbeloppet kan beräknas motsvara arbetstillfällen om inemot 300 000 dagsverken, huvudsakligen för grovarbetare. Kunna jämväl broöverbyggnader m. m. påbörjas under budgetåret, kan detta uppskattas medföra ytterligare arbetstillfällen om 40 000 à 50 000 dagsverken, till större delen för arbetare inom verkstadsindustrien. Detta motsvarar sysselsättning för inemot 1 200 resp. 200 årsarbetare. Med hänsyn till den tid, som efter det statsmakterna tagit ställning till ombyggnadsföretaget kräves för detaljprojektering av detsamma, kunna arbetena emellertid icke

påbörjas i större omfattning förrän under loppet av hösten 1946, varför de arbetsstyrkor, som maximalt behöva sättas in för fullt utnyttjande under budgetåret 1946/47 av angivna antalen arbetstillfällen, bliva större än de ovan beräknade.

Beträffande utbyggnaden av *järnvägen Visby—Lärbro till Fårösund* har arbetsmarknadskommissionen med hänsyn till att statsmakterna ännu icke tagit ställning till principfrågan icke heller ansett sig böra medtaga detta företag i förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1946/47.

I enlighet med departementschefens uttalande i proposition till 1945 års riksdag (nr 1945:107) angående ombyggnad av *järnvägslinjen Harmånger—Bergsjö* till normalspår föreslår arbetsmarknadskommissionen, att ifrågavarande företag medtages i investeringsreserven för budgetåret 1946/47.

Departementschefen erinrade i förenämnda proposition om, att järnvägsstyrelsen med antagna tekniska förutsättningar beräknat kostnaderna för ombyggnaden till omkring 1 000 000 kronor, samt anförde, att dessa kostnader i första hand borde bestridas av Bergsjö bredspårsfond, som för det dåvande utvisade en behållning av 279 541 kronor och 9 öre. Det belopp som erfordrades utöver nyssnämnda fondbehållning och som borde kunna begränsas till 700 000 kronor, borde lämpligen i sin helhet anvisas å allmän beredskapsstat. Departementschefen förutsatte därvid att det anslagsbelopp, som för ombyggnadsföretaget komme att anvisas å beredskapsstat, icke komme att belasta statens järnvägars förräntningspliktiga kapital. Ombyggnaden borde icke komma till utförande förrän läget befundes motivera dylika arbeten såsom led i åtgärder för sysselsättning av friställd arbetskraft.

Med bifall till nyssnämnda proposition har 1945 års riksdag (skrivelse nr 211) beslutat, att järnvägslinjen Harmånger—Bergsjö skall med anlitan av Bergsjö bredspårsfond av staten ombyggas till normalspår.

Arbetsmarknadskommissionen föreslår efter samråd med järnvägsstyrelsen att i investeringsreserven för budgetåret 1946/47 medräknas ett anslag till ifrågavarande ombyggnad av 700 000 kronor. För företagets utförande beräknas åtgå ca 30 000 dagsverken, huvudsakligen för grovarbetare, motsvarande sysselsättning för ca 120 årsarbetare.

Då den av chefen för kommunikationsdepartementet i 1945 års statsverksproposition, kapitalbudgeten: bil. 4, s. 86 anbefallda anslagsuppdelningen icke innefattar någon för nu ifrågavarande slag av arbeten lämpad rubrik, föreslår arbetsmarknadskommissionen efter samråd med järnvägsstyrelsen, att anslag för nu avsett ändamål anvisas under rubriken Dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar såsom anslag till Smalspårsombyggnader.

Under hänvisning till det anförda föreslår arbetsmarknadskommissionen sålunda, att till ombyggnad av järnvägslinjen Harmånger—Bergsjö till normalspår under rubriken Smalspårsombyggnader medtages ett belopp av 700 000 kronor i investeringsreserven för budgetåret 1946/47.

III. Fortlöpande förstärkning av spåröverbbyggnaden.

1. Rälsutbyten m. m.

Ehuru det enligt järnvägsstyrelsen i och för sig vore synnerligen önskvärt att utföra rälsutbyten i ökad takt, låter detta sig emellertid knappast göra på grund av de allttjämt begränsade möjligheterna att erhålla material härför. Arbeten av detta slag har det därför i likhet med förhållandet för budgetåren 1944/45 och 1945/46 icke befunnits lämpligt att medtaga i investeringsreserven för budgetåret 1946/47.

2. Diverse åtgärder för spårförstärkning.

För spårförstärknings- och kompletteringsarbeten, huvudsakligen bestående av inlägg av makadamballast på vissa starkt trafikerade huvudlinjer, hava under en följd av år anslag beviljats av riksdagen, varjämte för enahanda åtgärder vissa belopp t. o. m. år 1944 medräknats i driftskostnadsstaten. I den allmänna beredskapsstaten för budgetåret 1944/45 upptogs till Fortlöpande förstärkning av spåröverbbyggnaden ett belopp av 2 000 000 kronor.

För budgetåret 1946/47 föreslås i årets statsverksproposition, kapitalbudgeten bil. 5, s. 93, ett investeringsanslag för ifrågavarande ändamål av 1 000 000 kronor. Med hänsyn till dessa arbetens angelägna art och då de synas väl lämpade som sysselsättningsobjekt, även om de i allmänhet icke kunna utföras vintertid, föreslås i investeringsreserven för nästa budgetår kvarstå ett anslag om 1 000 000 kronor till diverse åtgärder för spårförstärkning.

IV. Skenfria vägkorsningar m. m.

Under en följd av år hava anvisats anslag avsedda att användas till bidrag till utförande av skenfria vägkorsningar — vägportar, vägbroar o. d. — eller parallellvägar som ersättning för befintliga korsningar i järnvägens plan. För budgetåren 1944/45 och 1945/46 upptogs i statsverkspropositionen anslag på 200 000 kronor samt å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 och i förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1945/46 likaledes 200 000 kronor. I årets statsverksproposition har icke något anslag beräknats för ifrågavarande ändamål. Efter samråd med järnvägsstyrelsen har arbetsmarknadskommissionen funnit skäl föreslå ett från föregående år oförändrat belopp av 200 000 kronor till skenfria vägkorsningar m. m. i investeringsreserven för budgetåret 1946/47.

V. Broar m. m.

Några broföretag lämpliga att ingå i en investeringsreserv hava icke av järnvägsstyrelsen redovisats till arbetsmarknadskommissionen.

VI. Husbyggnader.

1. Stationshus.

Behovet av ombyggnad och modernisering av stationshus är enligt uttalande från järnvägsstyrelsen mycket stort, men dessa arbeten hava under de senare åren på grund av arbetsmarknads- och materialsituationen kunnat bedrivas endast i mycket begränsad omfattning. Kostnader för erforderliga större ombyggnader av stationshus hava av styrelsen såsom förslag till investeringsreserv upptagits för Strängnäs med 120 000 kronor (nr 92), Trelleborg C och F 100 000 resp. 200 000 kronor (nr 98 och 99), Östersund med 120 000 (nr 103), Ånge 120 000 kronor (nr 104), Växjö med 135 000 kronor (nr 108) samt Karlshamn C med 130 000 kronor (nr 109). Härtill kommer ett stort antal stationshus, för vilka ombyggnadskostnaderna beräknats till lägre belopp.

Företag av nu avsedd art äro i betydande omfattning redan detaljplanerade och kunna vid behov omedelbart utnyttjas som sysselsättningsobjekt. De äro vidare fördelade över hela landet, varför de ur denna synpunkt äro väl lämpade att ingå i investeringsreserven. I övrigt gälla emellertid för dessa byggnader samma inskänkningar som för andra husbyggnader i fråga om användbarheten som sysselsättningsobjekt. För budgetåret 1946/47 har av järnvägsstyrelsen föreslagits arbeten på tillhoppa 5 200 000 kronor att ingå i investeringsreserven. Motsvarande belopp i beredskapsstaten för budgetåret 1944/45 och i förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1945/46 utgjorde 5 000 000 kronor resp. 5 200 000 kronor.

2. Godsmagasin.

Beträffande företag avseende uppförande eller ombyggnad av godsmagasin kan i huvudsak anföras detsamma som beträffande stationshus. Det anmälda behovet av dylika företag är emellertid i förhållande till behovet av stationshusarbeten relativt ringa. I investeringsreserven för budgetåret 1946/47 föreslås dylika företag medtagas för en kostnad av 400 000 kronor. Motsvarande belopp för budgetåren 1944/45 och 1945/46 voro resp. 400 000 och 500 000 kronor.

3. Personallokaler.

Vid ett flertal stationer äro personallokaler såsom personalrum och överliggningslokaler enligt järnvägsstyrelsens uttalande i behov av modernisering och ombyggnad. Härjämte erfordras på en del platser nybyggnad av dylika anläggningar. Det mest omfattande arbetet av denna art är uppförande av nytt överliggningshus i Ånge för en kostnad av 300 000 kronor (nr 123). Såsom framhållits i investeringsutredningens betänkande, SOU 1944: 12, är detta företag erforderligt bland annat på grund av att ett befintligt mindre överliggningshus måste rivas för byggande av ny väg på platsen. Investeringsreserven för budgetåret 1946/47 föreslås omfatta före-

tag avseende personallokaler för tillsammans 1 155 000 kronor. I beredskapsstaten för budgetåret 1944/45 upptogs för samma ändamål ett anslag av 1 000 000 kronor och i förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1945/46 ett belopp av 1 200 000 kronor.

4. Bostadshus.

Investeringsutredningen erinrade i sitt första betänkande (SOU 1944: 12, s. 72) om att statens järnvägars bostadsbestånd enligt från järnvägsstyrelsen erhållna uppgifter utgjordes av ca 2 500 lägenheter avsedda för banbevakningspersonal och ca 6 300 lägenheter för andra befattningshavare. Bostäderna vore delvis av tämligen otidsenlig beskaffenhet. Sålunda utgjordes banbevakningsbostäderna till en tredjedel av lägenheter om endast 1 rum och kök och av övriga lägenheter vore ungefär en fjärdedel av samma eller än mindre typ. Lägenheterna saknade i betydande utsträckning såväl vatten- och avloppsledningar som tillgång till tvättstuga, och endast en mindre del vore försedd med värmeledning.

Till statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 29 juni 1945 anförde dåvarande departementschefen bl. a.

Enligt en inom järnvägsstyrelsen i november 1942 företagen preliminär utredning beräknades kostnaderna för utvidgning av de för banbevakningspersonal avsedda enrumslägenheterna till lägenheter om två rum och kök, för anordnande av tvättstugor, vatten- och avloppsledningar samt värmeledning i de fall, där dylika anordningar saknas, ävensom för erforderliga reparationer och moderniseringar i övrigt av banbevakningspersonalens bostäder till i runt tal 12 miljoner kronor vid 1939 års prisnivå. Motsvarande kostnader för modernisering av statens järnvägars övriga tjänstebostäder hava av investeringsutredningen uppskattats till i runt tal 20 miljoner kronor. Med nuvarande prisnivå kunna kostnaderna beräknas bli väsentligt högre.

Under senare år hava för förbättring av ifrågavarande bostäder anvisats 1 300 000 kronor för budgetår, därav 300 000 kronor för utvidgning av enrumslägenheter och 1 000 000 kronor för andra moderniseringsarbeten.

Det är enligt min mening önskvärt, att den mindre tidsenliga delen av statens järnvägars bostadsbestånd så snart ske kan försättes i ett skick, som kan anses motsvara skäligen krav på utrymme och standard i övrigt. Detta är tydligen icke möjligt utan en väsentlig höjning av medelsanvisningen för ändamålet.

Departementschefen återopade vidare investeringsutredningens i dess betänkande, SOU 1944: 12, gjorda uttalande att kostnaderna för förbättring av banvaktsboställen synts utredningen väl höga och anförde vidare.

Investeringsutredningen har framhållit såsom angeläget, att en planläggning komme till stånd beträffande modernisering inom en begränsad tid av statens järnvägars bostadsbestånd i hela den omfattning, som betingades av numera vedertagen bostadsstandard. Planläggningsarbetet vore så mycket mera påkallat som en rationalisering och koncentrerings i tiden av bostadsförbättrandet syntes kunna medföra ej oväsentliga kostnadsbesparingar.

Enligt min mening böra åtgärder vidtagas i det av investeringsutredningen angivna syftet, innan en ökad medelsanvisning för ifrågavarande ändamål beslutas vare sig såsom led i anläggningsverksamhet till motverkande av arbetslöshet eller i annan ordning.

Slutligen hemställde departementschefen att Kungl. Maj:t måtte bemyndiga järnvägsstyrelsen att tillkalla högst 5 sakkunniga för att inom styrelsen verkställa utredning rörande förbättring av statens järnvägars bostadsbestånd samt avgiva de förslag, till vilka utredningen kunde föranleda. Den tillsatta kommittén har antagit namnet 1946 års SJ bostadsutredning.

Å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 (proposition nr 1944: 281, s. 33 och 43 samt s. 228) upptogs till uppförande av nya bostadshus ett anslag av 100 000 kronor samt till två nya bostadshus i Skutskär jämte andel i utvändiga ledningar 200 000 kronor; vidare till utvidgning av enrumslägenheter 500 000 kronor och moderniseringsarbeten 1 500 000 kronor. I investeringsutredningens förslag till investeringsreserv för budgetåret 1945/46 medräknades oförändrade belopp för förenämnda ändamål.

För budgetåret 1946/47 har järnvägsstyrelsen föreslagit, att under rubriken Bostadshus skulle medräknas 100 000 kronor till två nya bostadshus i Skutskär jämte del i utvändiga ledningar (nr 125), 500 000 kronor till nya bostadshus, 200 000 kronor till utvidgning av enrumslägenheter samt 1 000 000 kronor till modernisering av bostadslägenheter.

Arbetsmarknadskommissionen har, med hänsyn till att 1946 års SJ bostadsutredning enligt under hand erhållna uppgifter icke kan beräknas bliva färdig med sitt arbete förrän tidigast under budgetåret 1946/47, ej funnit skäl påkalla ökning till föregående års belopp av de av järnvägsstyrelsen föreslagna anslagen. Kommissionen förutsätter, att därest de ifrågavarande företagen skulle behöva igångsättas för att bereda arbetstillfällen, urvalet av desamma kommer att ske i anslutning till de principer, som vid tidpunkten för igångsättandet kunna hava framkommit vid kommitténs arbete.

Under hänvisning till det anförda föreslår arbetsmarknadskommissionen, att i 1946/47 års investeringsreserv medtages ett belopp av $(100\,000 + 500\,000 + 200\,000 + 1\,000\,000 =) 1\,800\,000$ kronor.

5. *Diverse byggnader.*

Till denna kategori hava hänförts byggnader avseende mobiliseringsförråd, banmästarförråd, verkstads- och förrådslokaler för banavdelningen, vissa byggnader för vagntjänsten m. fl.

Enligt vad järnvägsstyrelsen anfört skulle på ett flertal platser behov föreligga av om-, till- eller nybyggnad av lokaler för dylika ändamål. Efter samråd med styrelsen har arbetsmarknadskommissionen därför föreslagit, att i investeringsreserven för budgetåret 1946/47 måtte få ingå företag av nu nämnd art (nr 129—132) för ett sammanlagt kostnadsbelopp av 705 000 kronor. I förslaget till investeringsreserv för innevarande budgetår upptogs för samma ändamål ett belopp av 700 000 kronor.

VII. Växel- och signalsäkerhetsanläggningar.

Några företag avseende växel- och signalsäkerhetsanläggningar hava icke av järnvägsstyrelsen redovisats till arbetsmarknadskommissionen.

VIII. Telefonanläggningar m. m.

I årets statsverksproposition, kapitalbudgeten bil. 5, s. 103, har Kungl. Maj:t till telefonanläggningar m. m. föreslagit ett investeringsanslag av 3 960 000 kronor.

I investeringsreserven för budgetåret 1946/47 föreslås att dylika företag medtagas för 5 340 000 kronor. Sistnämnda summa inkluderar arbeten med anordnande av nya telefonkablar för sammanlagt 4 700 000 kronor. Järnvägsstyrelsen avser sålunda att anordna nya kablar mellan Örebro och Hallsberg samt mellan Hallsberg och Laxå för 800 000 kronor (nr 135), mellan Frövi och Örebro för 400 000 kronor (nr 136), mellan Göteborg och Falköping för 1 500 000 kronor (nr 138) samt vid malmbanan för en totalkostnad av 7 000 000 kronor, varav i förslaget till investeringsreserv medtagits 2 000 000 kronor (nr 141).

Till selektortelefonutrustning å sträckan Laxå—Charlottenberg har i förslaget till investeringsreserv medtagits ett belopp av 135 000 kronor (nr 139).

Enligt den i statsverkspropositionen lämnade redogörelsen för järnvägsstyrelsens anslagsäskanden har styrelsen ansett ett belopp av 280 000 kronor bliva erforderligt för budgetåret 1946/47 till anskaffning av högtalaranläggningar till såväl person- som godsbangårdar. Då emellertid mycket betydande behov av dylika anläggningar föreligga, om än förenämnda anslagsäskande av sparsamhetsskäl begränsats till nyssnämnda kostnadssumma, föreslår arbetsmarknadskommissionen, att även i investeringsreserven upptages ett belopp för anskaffning av högtalaranläggningar, vilket enligt järnvägsstyrelsen lämpligen kan beräknas till 280 000 kronor (nr 157).

Bland järnvägsstyrelsens äskanden för nästa budgetår ingår vidare ett belopp av 150 000 kronor för anordnande av impulsuranläggningar. Arbetsmarknadskommissionen föreslår på därom av järnvägsstyrelsen gjord framställning, att även i investeringsreserven för budgetåret 1946/47 upptages ett belopp av 150 000 kronor till impulsuranläggningar (nr 158).

Slutligen erfordras vissa lokalutvidgningar för telefonväxlar för en kostnad av 75 000 kronor. Jämväl dessa arbeten hava medtagits i förslaget till investeringsreserv (nr 152).

Enligt förestående, i samråd med järnvägsstyrelsen uppgjorda förslag skulle sålunda investeringsreserven av telefonanläggningar m. m. för nästa budgetår komma att omfatta arbeten för ett sammanlagt belopp av $(800\,000 + 400\,000 + 1\,500\,000 + 2\,000\,000 + 135\,000 + 280\,000 + 150\,000 + 75\,000 =) 5\,340\,000$ kronor.

Arbeten av här ifrågavarande slag synas ur arbetsmarknadssynpunkt kunna få ett visst värde för sysselsättning av friställd arbetskraft inom de företag, som normalt arbeta inom detta produktionsområde.

IX. Elektriska belysningsanläggningar.

Några företag hänförliga till rubriken elektriska belysningsanläggningar hava av järnvägsstyrelsen icke redovisats till arbetsmarknadskommissionen.

X. Anläggningar för elektrisk tågdrift.

Företag avseende anläggningar för elektrisk tågdrift medföra huvudsakligen arbete inom därav berörda industrier och böra i enlighet med de av investeringsutredningen i sitt betänkande, SOU 1944: 12, uppställda allmänna reglerna för utväljande av investeringsreservens företag ingå i reserven i syfte att vid behov möjliggöra beredande av ökade arbetstillfällen inom dessa industrier.

Å ordinarie stat har i 1945 års statsverksproposition, kapitalbudgeten bil. 4 s. 109 föreslagits ett begynnelseanslag om 400 000 kronor till påbörjande av ny omformarstation i Göteborg. Med bifall till Kungl. Maj:ts förslag har riksdagen (skrivelse nr 38, p. 58) under anslaget till Anläggningar för elektrisk tågdrift för budgetåret 1945/46 anvisat medlen i fråga. Totalkostnaden för denna anläggning utgör 1 300 000 kronor. Återstoden av arbetena avses enligt vad järnvägsstyrelsen meddelar i sin petitaskrivelse till 1945 års riksdag komma till utförande i normal ordning under budgetåret 1947/48. Då det emellertid — om så av arbetsmarknadsskäl blir önskvärt och materialsituationen det medger — enligt järnvägsstyrelsens uppgift är möjligt att forcera anläggningen och i huvudsak slutföra den på ett år, har i investeringsreserven föreslagits ingå ett belopp av 900 000 kronor (nr 162) för slutförande av detta företag.

Till anskaffning av transportabelt omformaraggregat av större typ i Göteborg, vilken anskaffning betingas av anordnandet av den nya omformarstationen, har i årets statsverksproposition, kapitalbudgeten: bil. 5 s. 108 upptagits ett anslag av 150 000 kronor. Totalkostnaden för aggregatet har av järnvägsstyrelsen beräknats till 600 000 kronor. Styrelsen har föreslagit att den återstående kostnaden 450 000 kronor (nr 167) upptages i investeringsreserven för budgetåret 1946/47.

Såsom av årets statsverksproposition, kapitalbudgeten: bil. 5 s. 108 framgår har järnvägsstyrelsen begärt och Kungl. Maj:t föreslagit ett anslag för budgetåret 1946/47 om 500 000 kronor för uppförande av ny omformarstation i Forsmo. Totalkostnaden för denna anläggning har av styrelsen beräknats till 1 300 000 kronor. Då arbetena äro möjliga att utföra på ett år, har styrelsen föreslagit att den återstående kostnaden 800 000 kronor (nr 173) upptages i investeringsreserven för budgetåret 1946/47.

I sitt anslagsäskande för budgetåret 1945/46 har järnvägsstyrelsen bl. a. anmält att omformarstationerna vid Västra stambanan alltsedan sin tillkomst utsatts för växande belastningar och att med anledning härav bl. a. omformarstationerna i Sköldinge och Moholm vore i behov av förstärkning av maskineffekten. Samma förhållande gällde beträffande omformarstationen i Hallsberg. Dessa förstärkningar avsågos från början skola åstadkommas under budgetåret 1946/47 genom nyinstallation av erforderligt antal transportabla omformare i Sköldinge samt överflyttning av de båda i Sköldinge fast inbyggda omformaraggregaten till Moholm resp. Hallsberg. Vid de båda sistnämnda stationerna vore platser för sådana maskiner från början förutsed-

da. I Sköldinge erfordrades emellertid ombyggnad av omformarstationen för att kunna bereda plats för de nya aggregaten. Sedermera har järnvägsstyrelsen föreslagit att sistnämnda ombyggnadsarbeten skulle medtagas i investeringsreserven för budgetåret 1946/47. Kostnaderna uppgå till 700 000 kronor för ombyggnad av omformarstationen i Sköldinge (nr 166) samt 15 000 kronor för vardera av omformarstationerna i Moholm och Hallsberg (nr 164—165).

Den på senare år av de växande belastningarna nödvändiggjorda anskaffningen av större omformaraggregat har enligt vad järnvägsstyrelsen framhållit medfört behov av förlängning av maskinhallarna i de befintliga omformarstationerna av typ III i Älvsbyn, Bastuträsk, Vännäs, Mellansel, Östersund, Uddevalla, Fjärås och Laholm. Kostnaden för ombyggnad av ovan nämnda 8 stationer har av järnvägsstyrelsen beräknats till totalt ($8 \times 160\,000 =$) 1 280 000 kronor. I investeringsreserven för nästa budgetår föreslås upptaget ett belopp av 680 000 kronor (nr 170).

Å riksstat har i årets statsverksproposition, kapitalbudgeten: bil. 5 s. 109 föreslagits ett begynnelseanslag om 750 000 kronor till påbörjande av arbeten med ny matarledning från Älvsjö till Tomtebodas samt anordnande av s. k. ringmatningssystem på bangårdarna i Stockholm. Totalkostnaden för denna anläggning har beräknats till 1 100 000 kronor. Enligt uppgift från järnvägsstyrelsen torde arbetena kunna forceras så att de i huvudsak kunna färdigställas på ett år, varför styrelsen föreslagit att den återstående kostnaden 350 000 kronor (nr 161) upptages i investeringsreserven för budgetåret 1946/47.

På ordinarie stat för budgetåret 1945/46 har anvisats 1 400 000 kronor (riksdagens skrivelse nr 38 p. 58) för anskaffning av åtta ställverksvagnar att användas dels för reserv under normal drift, dels för krigsberedskap. Då, enligt järnvägsstyrelsens uppgifter, behov föreligger av ytterligare sju dylika vagnar för utbyte av äldre provisoriskt inrättade sådana, vilka med hänsyn till driftsäkerheten befunnits olämpliga, har arbetsmarknadskommissionen i samråd med styrelsen funnit skäl föreslå, att i investeringsreserven för nästa budgetår upptages ett belopp av ($7 \times 175\,000 =$) 1 225 000 kronor för anskaffning av sju ställverksvagnar (nr 171).

För ett rationellt bedrivande av erforderliga arbeten å linjen äro omformarvagnar för arbetsmaskiner behöfliga. Ytterligare fyra sådana vagnar, vilka beräknats draga en kostnad av 100 000 kronor per styck, böra enligt järnvägsstyrelsens uppgifter anskaffas. I förslaget till investeringsreserv för nästa budgetår har därför upptagits ett från innevarande års investeringsreserv oförändrat belopp av 400 000 kronor för detta ändamål (nr 184).

För diverse kompletteringsarbeten å anläggningar för elektrisk tågdrift, varibland må nämnas inrättande av nya skyddssektioner och anordnande av nya förbiledningar å bangårdar m. m., har järnvägsstyrelsen i sin petita-skrivelse för nästa budgetår begärt 375 000 kronor, vilken summa uppgives av sparsamhetsskäl hava begränsats till denna storlek. För normala förhållanden har styrelsen ansett det befogat att avsevärt öka sagda belopp, då

behov av dylika arbeten föreläge i stor omfattning, om än arbetena temporärt kunde uppskjutas. I anslutning härtill har arbetsmarknadskommissionen efter samråd med järnvägsstyrelsen funnit skäl föreslå, att i investeringsreserven för nästa budgetår upptages ett belopp av 200 000 kronor för diverse kompletteringsarbeten å anläggningar för elektrisk tågdrift (nr 179).

I enlighet med vad som ovan föreslagits skulle i investeringsreserven för budgetåret 1946/47 ingå företag avseende anläggningar från elektrisk tågdrift för ett sammanlagt belopp av $(900\,000 + 450\,000 + 800\,000 + 700\,000 + 15\,000 + 15\,000 + 680\,000 + 350\,000 + 1\,225\,000 + 400\,000 + 200\,000 =)$ 5 735 000 kronor.

XI. Elektrifiering.

Allmänna synpunkter på den fortsatta elektrifieringen av det svenska järnvägsnätet ävensom elektrifieringsarbetens lämplighet att utnyttjas i sysselsättningssyfte har behandlats i investeringsutredningens betänkande, SOU 1944: 12 s. 84—89, varvid utredningen i huvudsak anfört följande.

Den årliga medelsanvisningen för banelektrifiering har företett betydande växlingar, och det synes vanskligt att angiva något visst belopp såsom utgörande normal investering för detta ändamål. Med hänsyn till att en fortsatt elektrifiering av ytterligare betydande delar av det svenska järnvägsnätet får anses given, kan i stället lämpligen fastställas det minsta arbetsomfång för elektrifieringsarbeten, som tarvas för att statens järnvägars elektrifieringsorganisation skall utan tekniska och ekonomiska olägenheter för den fortsatta elektrifieringen kunna hållas vid makt, vilket även torde vara av betydande värde för vår försvarsberedskap. Detta arbetsomfång har av järnvägsstyrelsen angivits till 120 km bana per år motsvarande en årlig medelsförbrukning av i genomsnitt 15 milj. kronor. Å andra sidan kan elektrifieringsomfånget utan olämplig ansvällning av den nuvarande organisationen maximalt omfatta 450 km bana per år motsvarande en årlig investeringskostnad av ca 60 milj. kronor.

Ur arbetsmarknadssynpunkt erbjuder banelektrifiering god sysselsättning för industrien genom beställning av elektrisk utrustning och lokomotiv. Däremot medför den relativt få arbetstillfällen för grov- och byggnadsarbetare. Sistnämnda arbetstillfällen inskränka sig till dem, som äro förenade med erforderliga kurvomläggningar, linjeförbättringar och övriga av elektrifieringen betingade bantekniska standardhöjningar ävensom till arbete med stolpresning.

Då elektrifieringsarbeten erbjuda relativt fåtaliga arbetstillfällen för befolkningen utefter den linje, som elektrifieras, ansåg investeringsutredningen icke tillräckliga skäl föreligga för att i dåvarande läge ifrågasätta utförande av elektrifieringsarbeten i annan ordning än den, som betingades endels av rent fredsmässiga, driftstekniska och driftsekonomiska synpunkter, endels även av militära skäl. Utredningen anförde vidare i anslutning härtill.

Det må i detta sammanhang framhållas att den ordning, i vilken banelektrifiering bör komma till stånd, icke kan bestämmas enbart med hänsyn till angelägenhet utan att man i detta avseende bland annat också måste beakta önskvärdheten att rationellt utnyttja det dyrbara arbetsmaskineriet och i möjligaste mån bereda personalen sysselsättning året runt.

Sedan Kungl. Maj:t vid framläggande av allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 i proposition nr 1944:281 ökat den av investeringsutredningen föreslagna reserven av elektrifieringsföretag och förberedande arbeten för dylika med ytterligare ett företag avseende förberedande arbeten å linjen Uddevalla—Strömstad med Smedberg—Lysekil, innefattar den av riksdagen fastställda allmänna beredskapsstaten för budgetåret 1944/45 följande investeringsreserv i fråga om elektrifieringsarbeten.

Ostkustbanan, förberedande arbeten	kronor	5 000 000
Uddevalla—Strömstad med Smedberg—Lysekil, förberedande arbeten	»	1 500 000
Lund—Landskrona—Billeberga, elektrifieringsarbeten ..	»	6 000 000
Varberg—Borås—Herrljunga—Uddevalla, elektrifieringsarbeten	»	12 000 000
Summa kronor		24 500 000.

Av dessa företag avsågo de två förstnämnda uteslutande förberedande arbeten av grovarbetskaraktär. Det för det sistnämnda företaget i investeringsreserven upptagna beloppet avsågs endast vara begynnelseanslag, varför även de häremot svarande arbetena till betydande delar utgöras av grovarbeten.

I förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1945/46 ha medtagits ovan nämnda arbeten jämte förberedande arbeten för elektrifiering av linjerna Tillberga—Ludvika och Tillberga—Sala. För de sistnämnda linjerna beräknades ett sammanlagt belopp av 2 500 000 kronor.

För närvarande pågår elektrifiering av linjen Stockholm—Tillberga—Köping samt förberedande arbeten för elektrifiering av linjen Varberg—Borås—Herrljunga—Uddevalla och linjen Lund—Landskrona—Billeberga. För budgetåret 1946/47 har i statsverkspropositionen, kapitalbudgeten: bil. 5 s. 111, föreslagits ett anslag av 2 740 000 kronor för slutförande av arbetena på linjen Stockholm—Tillberga—Köping. Arbetena å linjen Varberg—Borås—Herrljunga—Uddevalla och å linjen Lund—Landskrona—Billeberga ha igångsatts med anlitan av hos järnvägsstyrelsen tillgängliga rörelsemedel, sedan 1945 års riksdag med bifall till Kungl. Maj:ts proposition i ämnet (nr 108) beslutat att elektrifiering av dessa järnvägslinjer skulle ske efter fullbordande av då pågående arbeten vid statens järnvägar (riksdagens skrivelse 1945: 207).

Järnvägsstyrelsen har sedermera till arbetsmarknadskommissionen anmält, att en utökning av den pågående elektrifieringen Stockholm—Tillberga—Köping vore aktuell, i det att styrelsen förutom planerad medverkan vid elektrifiering av den i enskild ägo befintliga järnvägslinjen Köping—Frövi (jämför propositionen 1944:186, s. 17 och 1945 års statsverksproposition, kapitalbudgeten: bil. 4, s. 114) jämväl ansåge elektrifiering av linjerna Tillberga—Ludvika och Tillberga—Sala vara av sådan angelägenhet, att förberedande åtgärder för dessa företags realiserande vore berättigade.

I fråga om förutsättningarna för en elektrifiering av linjen Tillberga—Ludvika hade verkställd utredning visat, att en elektrifiering av hela sträckan Stockholm—Tillberga—Ludvika med Tillberga—Köping kunde väntas giva en procentuell avkastning på det investerade kapitalet, som vore endast obetydligt lägre än den, som beräknats för enbart sträckan Stockholm—Tillberga—Köping. Med hänsyn härtill och då ett sålunda utvidgat elektrifieringsprogram även syntes motiverat av drifttekniska skäl, i det att den i Ludvika tillstötande linjen Göteborg—Falun—Gävle inom närliggande tid i sin helhet beräknades bli inrättad för elektrisk drift, vore det motiverat att i investeringsreserven för budgetåret 1946/47 medtaga anslag till förberedande arbeten för elektrifiering av linjen Tillberga—Ludvika. I anslutning till elektrifiering av denna sträcka borde jämväl linjen Tillberga—Sala elektrifieras, vilket visserligen icke i och för sig vore motiverat av trafikintensiteten på denna linje men vore angeläget med hänsyn till de fördelar, som ur elektrodriftens synpunkt vore förknippade med ett sammanbindande på angivet sätt av den elektrifierade linjen Stockholm—Tillberga—Ludvika med den förut elektrifierade norra stambanan.

I enlighet med vad från järnvägsstyrelsens sida sålunda anförts föreslår arbetsmarknadskommissionen, att i investeringsreserven för budgetåret 1946/47 medtagas förberedande arbeten för elektrifiering av linjerna Tillberga—Ludvika och Tillberga—Sala, varvid sagda arbeten med hänsyn till den såvitt för närvarande kan bedömas osäkra materialtillgången böra begränsas till att avse allenast förberedande arbeten av grovarbetskaraktär. Det med hänsyn härtill avpassade anslagsbehovet har beräknats till 3 000 000 kronor (nr 189).

Järnvägsstyrelsen har ytterligare föreslagit att i investeringsreserven för budgetåret 1946/47 medtagas förberedande arbeten för elektrifiering av linjen Borås—Alvesta—Karlskrona med Emmaboda—Kalmar. Styrelsen har ansett att detta företag bör komma till utförande närmast efter elektrifieringen av ostkustbanan med bilinjer i syfte att åstadkomma en välbehövlig förbättring av trafikförhållandena i sydöstra Sverige. Då det ur arbetsteknisk synpunkt vore förenat med svårigheter att bedriva de såsom förberedelse till elektrifieringen nödvändiga omlägnings- och förbättringsarbetena å banan under vinterperioden utefter ostkustbanans sträckning avser styrelsen att driva arbetena på linjen Borås—Alvesta—Karlskrona med Emmaboda—Kalmar samtidigt med arbetena på ostkustbanan och på sådant sätt att arbetena på ostkustbanan drivas under det egentliga sommarhalvåret och arbetena på linjen Borås—Alvesta—Karlskrona med Emmaboda—Kalmar under vinterhalvåret och särskilt under senhösten och förvåren. Härigenom beräknade styrelsen kunna hålla en möjligast jämn sysselsättning för i hithörande byggnadsorganisation ingående arbetsbefäl och arbetare.

Sammanfattningsvis omfattar förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1946/47 förberedande arbeten för elektrifiering av nedan angivna linjer, vilka redovisas i den ordning företagen enligt järnvägsstyrelsens bedömning ur trafikekonomiska och trafiktekniska grunder böra komma till ut-

förande. Trafikkommissionen har i yttrande den 22 december 1945 till arbetsmarknadscommissionen förklarat sig intet hava att erinra mot det framlagda förslaget.

Uddevalla—Strömstad med Smedberg—Lysekil, elektrifieringsarbeten	kronor	7 000 000
Tillberga—Ludvika med Tillberga—Sala, förberedande arbeten	»	3 000 000
Ostkustbanan med bilinjer, förberedande arbeten	»	10 000 000
Borås—Alvesta—Karlskrona med Emmaboda—Kalmar, förberedande arbeten	»	5 000 000.

Sedermera har järnvägsstyrelsen under hand meddelat, att vidare bearbetning av detta program föranlett överväganden, enligt vilka vissa omkastningar kunde ifrågasättas, varför programmet tills vidare borde betraktas såsom preliminärt.

Den föreslagna investeringsreserven för budgetåret 1946/47 i fråga om elektrifieringsarbeten skulle sålunda komma att omfatta arbeten för en sammanlagd kostnad av 25 000 000 kronor.

XII. Lokstations- och driftverkstadsanläggningar.

Liksom beträffande övriga kategorier byggnader föreligger enligt järnvägsstyrelsen behov att i ett flertal fall utöka eller förbättra även befintliga lokstations- och driftverkstadsanläggningar. I investeringsreserven för budgetåret 1946/47 föreslås ingå fyra sådana företag, nämligen ett i Gävle för 50 000 kronor (nr 192), ett i Kristinehamn för 60 000 kronor (nr 193), ett i Nässjö för 80 000 kronor (nr 194) och ett i Klippan för 40 000 kronor (nr 195) ävensom ett belopp av 160 000 kronor för diverse mindre arbeten (nr 198). Den sammanlagda kostnaden för de nu angivna företagen uppgår till (50 000 + 60 000 + 80 000 + 40 000 + 160 000 =) 390 000 kronor. Motsvarande belopp på beredskapsstaten för budgetåret 1944/45 utgjorde 200 000 kronor och i förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1945/46 600 000 kronor.

XIII. Anläggningar vid huvudverkstäder.

I investeringsreserven för budgetåret 1946/47 föreslås ingå tre större företag avseende anläggningar vid huvudverkstäder, nämligen tillbyggnad av lokverkstaden i Örebro för 350 000 kronor (nr 200) och i Notviken för 150 000 kronor (nr 204) samt uppförande av markenteterbyggnad vid huvudverkstaden i Malmö för 225 000 kronor (nr 202).

Beträffande det förstnämnda företaget har järnvägsstyrelsen anfört följande.

Genom den fortsatta övergången till elektrisk tågdrift kommer antalet elektrolok genom planerade nyanskaffningar att väsentligt ökas inom de närmaste åren. För huvudverkstäderna innebär detta att antalet revisioner per år likaledes successivt kommer att ökas allt eftersom de nya loken bliva revisionsmässiga. I främsta rum-

met måste härvid huvudverkstaden Örebro, som för närvarande utför revisioner av samma eller liknande loktyper, som nu föreslagits till inköp, rustas för att kunna tillgodose det ökade behovet av revisioner. Genom planerade och delvis utförda rationaliseringar och utvidgningar av hjälpavdelningarna ha möjligheter skapats till ökning av verkstadens kapacitet under förutsättning att ytterligare uppställningsplatser kunna ställas till förfogande. Då detta emellertid ej låter sig göra inom befintliga utrymmen, har styrelsen därför ansett det nödvändigt att genom en tillbyggnad till befintligt 80-tonsskepp skapa fyra nya uppställningsplatser, varigenom ytterligare ett led i det för elektrolokunderhållet planerade utbyggnadsprogrammet fullbordas.

Kostnaden för ovan angivna arbeten har av styrelsen beräknats till 350 000 kronor.

Beträffande den föreslagna tillbyggnaden av lokverkstaden i Notviken har järnvägsstyrelsen anfört.

Vid tillkomsten av de nya elektroloken litt M ansågs det såväl ur verkstadsteknisk synpunkt som ur trafiksynpunkt lämpligast att förlägga revisionerna av dessa lok till huvudverkstaden Notviken. Denna ökning i arbetsomfattningen medför för verkstaden att uppställningsplatserna för lokrevisioner och hjälpavdelningarna framledes komma att bli otillräckliga.

För att avhjälpa dessa olägenheter har styrelsen därför ansett det nödvändigt att till lokverkstaden uppföra en tillbyggnad, avsedd att inrymma såväl kontor, verktygsförråd m. m. som personallokaler, vilka för närvarande upptaga platser i traversskeppen.

Kostnaden för dessa arbeten har av järnvägsstyrelsen beräknats till 150 000 kronor.

Förutom de nu nämnda företagen har, som inledningsvis nämnts, i förslaget till investeringsreserv medtagits uppförande av marketenteribyggnad vid huvudverkstaden i Malmö. För närvarande saknade personalen, enligt vad järnvägsstyrelsen meddelar möjlighet att inom rimligt avstånd från verkstaden, som vore belägen vid Bulltofta utanför Malmö, erhålla lagad mat. Större delen av personalen vore sålunda under sin dagliga, ofta 10 timmar överstigande frånvaro från bostadsorten, tvungen att leva på matsäck. Från personalhåll hade därför gjorts framställning om att på statens järnvägars bekostnad måtte uppföras en marketenteribyggnad med kök och utrustning.

För egen del funne styrelsen under förhandenvarande förhållanden synnerligen väl motiverat att, i likhet med vad som ganska allmänt skett vid privatindustrier och även vid statens järnvägars övriga större huvudverkstäder och andra arbetsplatser med stora arbetsstyrkor, åtgärder, vidtoges för åstadkommande av bättre matförhållanden för personalen jämväl vid huvudverkstaden i Malmö och att kostnaderna härför bestredes av statens järnvägar. Själva rörelsen borde sedan, liksom på andra håll, bedrivas antingen av personalen själv eller av privat restaurangföretag.

Kostnaderna för en marketenteribyggnad i Malmö, innehållande matsal, kök, förrådsrum och lokaler för kökspersonal, ha av styrelsen beräknats till 225 000 kronor.

Utöver de förenämnda företagen föreslås investeringsreserven för nästa budgetår innefatta jämväl ett belopp av 150 000 kronor för diverse arbeten

vid huvudverkstäderna (nr 205). Beloppet skulle kunna disponeras för vissa fortlöpande förnyelse- och ersättningsarbeten vid huvudverkstäderna, såsom fortsatt modernisering av personal- och verkstadslokalerna, driftomläggningar i samband med arbetsrationalisering m. m. Styrelsen har lämnat följande preliminära förslag till disposition av beloppet.

Malmö, modernisering av personallokaler i smedjan vid huvudverkstaden	kronor	20 000
Malmö, inredning av matsal i vagnverkstaden	»	30 000
Göteborg, uppförande av sidobyggnad för plåtslageri	»	45 000
Hälsingborg, arbeten i samband med omläggning av driften vid huvudverkstaden	»	40 000
Notviken, personallokaler	»	15 000
Summa kronor		150 000.

I enlighet med vad ovan anförts föreslås investeringsreserven för budgetåret 1946/47 innefatta företag avseende anläggningar vid huvudverkstäder för en sammanlagd kostnad av (350 000 + 150 000 + 225 000 + 150 000 =) 875 000 kronor.

XIV. Verkstadsmaskiner m. m.

XV. Anläggningar vid förrådsavdelningen.

XVI. Färjlägen.

B. Försvarsberedskap.

Några företag hänförliga till ovanstående fyra rubriker hava icke av järnvägsstyrelsen redovisats till arbetsmarknadskommissionen.

C. Rullande materiel.

Under 10-årsperioden 1930—39 uppgick järnvägsstyrelsens medelförbrukning för anskaffning och ombyggnad av rullande materiel enligt av järnvägsstyrelsen lämnad uppgift till sammanlagt 107 000 000 kronor eller i runt tal till 11 000 000 kronor per år. Denna förhållandevis låga anskaffning motiverades av den dåvarande trafikvolymen, som i jämförelse med nu rådande förhållanden var av tämligen begränsad omfattning. Emellertid hade såsom en följd av den ringa anskaffningen svårigheter förefunnits att tillgodose krigsårens exceptionellt stora trafikvolym. Järnvägsstyrelsen har till investeringsutredningen uppgivit, att behovet i fråga om rullande materiel för de tre budgetåren 1944/45—1946/47 motsvarade en kostnad av inemot 119 000 000 kronor. 1944 års lagtima riksdag anvisade för hithörande anskaffningar 26 060 000 kronor och 1945 års riksdag 40 840 000 kronor. I årets statsverksproposition, kapitalbudgeten, bil. 5, s. 120—134, föreslås investeringsanslag om tillhoppa 36 985 000 kronor för anskaffning och ombyggnad

av rullande materiel. Sammanlagt uppgå sålunda — därest sistnämnda belopp anvisas av riksdagen — de under nämnda treårsperiod anvisade beloppen till 103 885 000 kronor. De av järnvägsstyrelsen för de senare budgetåren begärda anskaffningarna torde ha varit begränsade till de ur järnvägens driftssynpunkt mest trängande behoven, vilket också framgår av styrelsens petitaskrivelser för motsvarande år. Den begränsning av anslagskraven, som styrelsens äskanden inneburit, har förutom av sparsamhetsskäl varit motiverad av rådande knapphet på material och arbetskraft och även i vissa avseenden av en antagen nedgång i järnvägstrafikens omfattning vid återgången till fredsförhållanden.

Den befintliga vagnparken omfattar ett relativt stort antal vagnar med hög ålder. De gamla godsvagnarna äro i viss utsträckning av småbäriga typer, vilket särskilt är fallet beträffande vagnar, vilka tillhört av staten övertagna enskilda järnvägsföretag. Med hänsyn till vad som anförts är, såsom järnvägsstyrelsen i sina petitaskrivelser i olika sammanhang vitsordat, det efter normala grunder bedömningsbara anskaffningsbehovet av rullande materiel betydligt större än vad som täckes av beviljade och begärda anslag.

För att i händelse av ett förändrat läge på arbetsmarknaden vid behov kunna tillförsäkra berörda industrier och verkstäder ytterligare arbetsobjekt genom ökade beställningar av rullande materiel synes investeringsreserven böra innefatta ett anslag till rullande materiel. Inför den osäkerhet, som vidlåder bedömning av trafikens utveckling efter en återgång till fredsförhållanden, har järnvägsstyrelsen dock ansett att man försiktigtvis bör räkna med ett under de närmaste åren minskat behov av anslag för anskaffning av rullande materiel och därför föreslagit en i förhållande till beredskapsstaten för budgetåret 1944/45 och den för innevarande budgetår föreslagna investeringsreserven med 10 000 000 kronor till 25 000 000 kronor minskad investeringsreserv för budgetåret 1946/47. Medlen i fråga synas på samma sätt som tillämpats för beredskapsstaten för budgetåret 1944/45 böra sammanföras under ett enda kollektivanslag, enär det icke syntts lämpligt eller möjligt — främst med hänsyn till önskvärdheten att effektivt kunna utnyttja medlen i arbetsmarknadsreglerande syfte — att i förväg fördela dem på skilda anslag för rullande materiel.

D. Biltrafik.

1. Garagebyggnader m. m.

I investeringsreserven för budgetåret 1946/47 föreslås ingå fyra företag avseende uppförande av garagebyggnader med följande kostnadsbelopp, nämligen i Strömstad 80 000 kronor (nr 223), Onsala 130 000 kronor (nr 224), Sandarne 180 000 kronor (nr 225) och Åsarne 40 000 kronor (nr 226). Av dessa företag hava garagebyggnaderna i Strömstad, Onsala och Sandarne tidigare upptagits på allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 samt i förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1945/46. Beträffande samtliga sålunda upptagna garagebyggnader, vilka skola ersätta eller komplettera be-

fintliga, ur skilda synpunkter otillfredsställande lokaliteter, gäller enligt järnvägsstyrelsen, att de erfordras för att nedbringa kostnaderna för vagnunderhållet och för den planmässiga revisionen av bilmaterielen.

Investeringsreserven för budgetåret 1946/47 föreslås i enlighet med det ovan anförda innefatta företag avseende garagebyggnader för en sammanlagd kostnad av (80 000 + 130 000 + 180 000 + 40 000 =) 430 000 kronor.

2. Nyanskaffning av bilmateriel.

Någon investeringsreserv för budgetåret 1946/47 avseende anskaffning av bilmateriel har icke av järnvägsstyrelsen redovisats till arbetsmarknadskommissionen.

3. Ombyggnad av bilmateriel.

Ombyggnad av bilmateriel kan enligt järnvägsstyrelsen icke lämpligen forceras i arbetsmarknadsreglerande syfte, varför något anslag för ändamålet icke medtagits i förslaget till investeringsreserv för nästkommande budgetår.

4. Förvärv av billinjer.

Med hänsyn till syftet med investeringsreserven torde för densamma icke böra inräknas något anslag för förvärv av billinjer.

E. Inköp av fastigheter.

F. Nya statsbanor.

Av skäl, som under närmast föregående rubrik anförts böra anslag till inköp av fastigheter eller förvärv av enskilda banor icke inräknas i investeringsreserven, och några företag hänförliga till ovanstående två rubriker hava ej heller av järnvägsstyrelsen anmälts till arbetsmarknadskommissionen.

G. Statens järnvägars dispositionsanslag.

I enlighet med i 1945 års statsverksproposition, kapitalbudgeten, bil. 4, s. 79, framlagt förslag skall medelsanvisning för de ändamål, som tidigare tillgodosetts dels genom dispositionsanslag för oförutsedda och mindre arbeten beträffande bana och byggnader, dels genom anslag till ersättningsanskaffning och förnyelsearbeten, numera ske antingen över i det föregående angivna specificerade anslagstitlar eller också över ett för statens järnvägars hela verksamhetsområde gemensamt dispositionsanslag. Med det nya dispositionsanslaget är enligt propositionen avsett att täcka, förutom kostnader för genom olyckshändelser förstörd egendom intill ett belopp av 1 500 000 kronor, kostnader för sådana mindre arbeten, för vilka medelsbehovet för ett vart företag icke överstiger 100 000 kronor, varjämte efter Kungl. Maj:ts prövning anslaget jämväl skall i särskilda fall få användas för bestridande av kostnader för arbeten, för vilka medelsbehovet beräknas överstiga 100 000 kronor

ävensom för täckande av emotsedd brist på annat anslag. Då arbetsmarknadskommissionen med hänsyn såväl till syftet med investeringsreserven som till densamma lämpliga sakregistrering hos kommissionen funnit skäl hänföra även smärre företag till respektive sakrubriker, varvid de i investeringsplanen (bil. 6) som regel sammanförts under särskilda kollektivanslag, ett för varje berörd sakrubrik, är behovet av en investeringsreserv under den mot det ordinarie dispositionsanslaget svarande anslagstiteln relativt obetydligt. Ett mindre dispositionsanslag synes dock böra stå till förfogande för en investeringsreserv främst med tanke på att det inom ett verksamhetsområde av statens järnvägars omfattning kan visa sig att, när i en arbetsmarknadskris behov av ökad sysselsättning gör sig gällande, andra företag i enstaka fall kunna finnas angelägna och lämpligare att utnyttjas i sysselsättningsssyfte än vissa i investeringsreserven specificerade. Det avsedda dispositionsanslaget synes vidare i likhet med det ordinarie böra efter Kungl. Maj:ts prövning i varje särskilt fall få tagas i anspråk för täckande av eventuellt oundvikliga kostnadsöverskridanden för i investeringsreserven angivna företag, vilket synes så mycket mera motiverat som detaljplanering och kostnadsberäkning för i reserven ingående företag av naturliga skäl icke i samtliga fall hunnit verkställas med samma noggrannhet som för ordinarie företag.

Under det att det ordinarie dispositionsanslaget för budgetåret 1946/47 i statsverkspropositionen föreslagits till 7,5 miljoner kronor, har motsvarande anslag i investeringsreserven ansetts kunna begränsas till 500 000 kronor, vilket belopp är detsamma som det i beredskapsstaten för budgetåret 1944/45 upptagna dispositionsanslaget för oförutsedda och mindre arbeten beträffande byggnader och anläggningar.

Företag att bestridas med driftmedel.

Bland de av järnvägsstyrelsen anmälda investeringsobjekten ingå ett antal företag, vilka enligt styrelsen äro av sådan art att de böra bekostas med driftmedel. Bland dessa företag märkes främst ett antal linjeomläggningar av mindre eller medelstor omfattning (nr 232—244) för en sammanlagd kostnad av 2 865 000 kronor ävensom diverse dräneringsarbeten, spårisoleringar och smärre banarbeten av underhållsnatur (nr 245—266), för vilka kostnaden uppgår till tillhoppa 2 050 000 kronor, samt slutligen vissa arbeten av olika slag, vilka sammanförts under rubriken Diverse arbeten och för vilka den sammanlagda kostnaden uppgår till 230 000 kronor. De under ovannämnda tre underrubriker Linjeomläggningar m. m., Dräneringsarbeten m. m. och Diverse arbeten i förslaget till investeringsreserv upptagna medelsbehoven uppgå sammanlagt till $(2\,865\,000 + 2\,050\,000 + 230\,000 =) 5\,145\,000$ kronor. Motsvarande summa utgjorde 4 600 000 kronor i beredskapsstaten för budgetåret 1944/45 och i förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1945/46.

Till summan 5 145 000 kronor bör läggas 1 000 000 kronor för ersättningsanskaffning av sådana inventarier, vilka i enlighet med den av 1945 års riks-

dag fastställda budgettekniska omläggningen beträffande medelsanvisningen till statens järnvägar skola bekostas av driftmedel. Motivet för uppförande av sistnämnda anslag är att därigenom vid behov genom ökade beställningar skulle beredas sysselsättning vid av sådan anskaffning berörda industrier. Beloppet är oförändrat från förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1945/46.

Företag att bestridas med rörelsemedel.

I Kungl. Maj:ts proposition (nr 1944: 281 s. 227) till riksdagen angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 hade under rubriken Dubbel-spårsbyggnader och linjeomläggningar upptagits ett anslag om 350 000 kronor till Anordnande av nya grusgropar.

Sedan järnvägsstyrelsen sedermera förklarat, att företag avseende anordnande av grusgropar och makadamkrossanläggningar böra bekostas av statens järnvägars rörelsemedel, föreslås att, i likhet med förslaget till investeringsreserv för innevarande budgetår, i investeringsreserven för budgetåret 1946/47 under rubriken Företag att bestridas med rörelsemedel upptagas två sådana anläggningar, nämligen makadamkrossanläggning i Älvsbyn för 30 000 kronor (nr 271) och ny grusgrop i Aborrtjärn för 200 000 kronor (nr 272). Den sammanlagda kostnaden för dessa båda företag uppgår till 230 000 kronor.

Särskild grovarbetsreserv av dubbelspårsbyggnader.

Såsom i den tidigare framställningen (s. 76) anförts har omfattningen av den föreslagna investeringsreserven för nästa budgetår minskat i jämförelse med motsvarande reserv för budgetåret 1945/46. Arbetsmarknadskommissionen har emellertid efter samråd med järnvägsstyrelsen funnit skäl att utöver den allmänna reserven av arbeten vid statens järnvägar föreslå en särskild grovarbetsreserv av dubbelspårsarbeten. Terrasseringsarbeten för dubbelspårsbyggnader äro nämligen såsom i det föregående (s. 83) framhållits, arbetsobjekt av särskilt stort värde ur sysselsättningssynpunkt vid en arbetsmarknadskris av större omfattning.

Med hänsyn till att planeringsarbetet beträffande i investeringsreserven ingående dubbelspårsbyggnader fortskridit så långt, att arbetet å envar sträcka torde kunna påbörjas praktiskt taget omedelbart efter vederbörliga beslut i den mån klimatiska förhållanden icke utgöra hinder därför, synes en forcering av de i planen för dubbelspårsbyggnader upptagna linjebyggnaderna kunna ske i sådan omfattning, att man kan räkna med en ökning av arbetskostnaderna under budgetåret 1946/47 med 15 000 000 kronor utöver de belopp, som beräknats på riksstat och i förslaget till allmän investeringsreserv. Efter samråd med järnvägsstyrelsen föreslår arbetsmarknadskommissionen att arbeten för nämnda belopp medräknas i den särskilda grovarbetsreserven.

Kostnaderna för denna reserv synas böra bestridas från anslaget till Åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. varom närmare redogöres på s. 367.

Anslag till statens järnvägar.

Beträffande anslag till arbeten, som föreslås ingå i den särskilda grovarbetsreserven, hänvisas till vad därom anföres å s. 367 i detta betänkande.

Beträffande arbetena i den allmänna investeringsreserven hemställer arbetsmarknadskommissionen under hänvisning till i det föregående lämnad redogörelse för de olika grupperna av arbeten och kostnaderna för desamma, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 å kapitalbudgeten under Statens affärsverksfonder, Statens järnvägar, uppföra följande anslag, nämligen

Byggnader och anläggningar.

Bangårdar:

<i>Bangårdsombyggnader m. m.</i>	kronor	8 765 000
<i>Gångbroar och gångtunnlar</i>	»	1 700 000
<i>Diverse bangårdsanordningar</i>	»	1 895 000
<i>Tegelbackens reglering</i>	»	1 000 000

Dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar:

<i>Fortsatt anläggning av dubbelspår ..</i>	»	40 050 000
<i>Linjeomläggningar</i>	»	5 660 000
<i>Diverse linjearbeten</i>	»	710 000
<i>Smalspårsombyggnader</i>	»	700 000

Fortlöpande förstärkning av spåröverbbyggnaden:

<i>Diverse åtgärder för spårförstärkning</i>	»	1 000 000
<i>Skenfria vägkorsningar m. m.</i>	»	200 000

Husbyggnader:

<i>Stationshus</i>	»	5 200 000
<i>Godsmagasin</i>	»	400 000
<i>Personallokalerna</i>	»	1 155 000
<i>Bostadshus</i>	»	1 800 000
<i>Diverse byggnader</i>	»	705 000
<i>Telefonanläggningar m. m.</i>	»	5 340 000
<i>Anläggningar för elektrisk tågdrift</i>	»	5 735 000
<i>Elektrifiering</i>	»	25 000 000

<i>Lokstations- och driftverkstadsanläggningar</i>	kronor	390 000
<i>Anläggningar vid huvudverkstäder</i>	»	875 000
<i>Rullande materiel</i>	»	25 000 000

Biltrafik.

<i>Garagebyggnader m. m.</i>	»	430 000
<i>Statens järnvägars dispositionsanslag</i>	»	500 000

7. Investeringsplan för statens vattenfallsverk.

Förslag till investeringsplan för statens vattenfallsverk för budgetåret 1946/47 innefattande ordinarie arbeten för sammanlagt 90 960 000 kronor och en allmän investeringsreserv om sammanlagt 11 200 000 kronor har sammanställts i bilaga 9.

I samband med avlämnande av uppgifter till investeringsutredningen å lämpliga investeringsobjekt för budgetåret 1944/45 inom statens vattenfallsverks område gjorde *vattenfallsstyrelsen* vissa uttalanden för att klarlägga sin uppfattning angående den kommande byggnadsverksamhetens omfattning. Vattenfallsstyrelsens nybyggnader hade under första hälften av 1930-talet motsvarat en investering av ca 8 000 000 kronor per år för kraftstationsbyggnader. Därefter och fram till krigsutbrottet hade investeringarna stigit till 15 å 25 miljoner kronor. Styrelsen räknade med att byggnadsverksamheten, sedan de då under arbete varande stora anläggningarna blivit färdigställda, skulle nedgå till vad som motsvarade 15 å 25 miljoner kronor per år enligt fredsprisnivån, och styrelsens organisation vore anpassad därefter. Vattenbyggnadstekniska arbeten krävde för att kunna genomföras med tillfredsställande ekonomi en omsorgsfull planering och organisation i fråga om arbetsledning, tillgång på arbetsmaskiner och materialanskaffning. En ansvällning av byggnadsverksamheten utöver den nivå, för vilken organisationen avpassats, skulle enligt styrelsens uppfattning innebära stora vanskligheter. Icke blott styrelsens byggande byråer och organisationer utan även de administrativa och kommersiella avdelningarna hade under den tidigare forceeringen av utbyggnaderna utsatts för stora påfrestningar med därav följande risker för tillgodoseendet av de ekonomiska effektivitetssynpunkterna.

Styrelsen framhöll vidare, att under år 1944 komme att igångsättas ett stort antal anläggningar, varför en ovanligt riklig krafttillgång komme att stå till förfogande för åren närmast därefter. Även om man för åren 1944—1946 räknade med en belastningsökning av 600 MkWh per år och först därefter med den lägre ökning av 400 MkWh per år, som motsvarade prognosen, komme ändock år 1948 en tillräcklig marginal att finnas mellan kraftbehovet och den kraftproduktion, som enligt enbart det statliga utbyggnadsprogrammet vore tillgänglig detta år. Om kriget i Europa antoges upphöra mot slutet av år 1944 och kriget i Asien år 1946, vore det mycket liten utsikt till att det efter åren 1946—1947 bleve någon större ökning av kraftbehovet. Sannolikt uppstode en stagnation eller tillbakagång under några år liksom fallet varit i början av 1920- och 1930-talen. Kraftförsörjningen kunde sålunda anses vara väl tillgodosedd.

Av vattenfallsstyrelsens i 1945 års statsverksproposition framlagda motive-ring för det då föreslagna utvidgade investeringsprogrammet framgår bland annat, att kraftproduktionen under budgetåret 1943/44 varit tillräcklig för att motsvara efterfrågan och att kraftförsörjningen icke heller under budgetåret 1944/45 ansågs komma att bereda några svårigheter under förutsättning av en något så när normal utveckling. Vattenfallsstyrelsen beräknade därjämte, att vid normal nederbörd krafttillgången vid statsblocket skulle vara tillfyllest även under budgetåret 1945/46, och erinrade om, att såsom reserv vid extrem vattenbrist eller speciellt stor förbrukningsökning kunde disponeras dels ångkraft, dels vattenkraft ur Vänermagasinet, dels ock kraft som utöver träffade avtal brukade inlevereras av enskilda företag.

Styrelsen uttalade dock i fråga om den framtida utvecklingen, hurusom under tiden närmast efter ett vapenstillestånd den situationen kunde uppkomma, att trä- och cellulosaindustrierna igångsattes med full produktion, samtidigt som en del krigsförbrukning, vilken tillkommit på grund av knapp bränsletillgång, kvarstode eller eventuellt ökades. Man finge därför icke bortse från att en tillfällig åtstramning i kraftläget kunde inträda. Utvecklingen inom ett par år därefter antoges kunna bli tämligen oenhetlig. Å ena sidan väntades en reduktion ske beträffande tillverkningen av försvarsmateriel och ersättningsvaror, varjämte en förbättrad tillförsel av kol och olja kunde medföra minskad kraftförbrukning för värmeändamål och minskat behov av elkraftkrävande järnvägstransporter, vilket allt skulle medverka till en nedgång i kraftuttagningen. Å andra sidan kunde denna nedgång kompenseras genom ökad verksamhet inom export- och byggnadsindustrierna samt genom vissa ökningsar av vattenfallsstyrelsens kraftleveranser till statsbanorna. Styrelsen drog av sina överväganden den slutsatsen, att efter budgetåret 1945/46 skulle erfordras ett normalt produktionstillskott av 200 MkWh per år.

Styrelsen framhöll dock, att, till följd av att ny utbyggnad i ett angivet fall icke påbörjats tidigare än som skett, marginalen mellan krafttillgång och behov vore något mindre än vad styrelsen från början avsett.

I sin i 1946 års statsverksproposition i huvudsak återgivna redogörelse för utvecklingen av belastningen vid statens vattenfallsverk har vattenfallsstyrelsen framfört synpunkter på det aktuella kraftbehovet. Om man bortsåge från den överskottskraft, som levererats till elektriska ångpannor, hade belastningsökningen under budgetåret 1944/45 varit 322 MkWh. Denna ökning vore något mindre än under de närmast föregående tre krigsåren, men skulle, om verkstadskonflikten icke varit, sannolikt överskridit medelvärdet för nämnda år.

Efter överväganden hade styrelsen kommit till en sannolik ökning för budgetåret 1945/46 av 330 MkWh. Vid normala vattenförhållanden bleve då den löpande krafttillgången ca 200 MkWh lägre än den beräknade konsumtionen. Underskottet kunde emellertid i stort sett täckas medelst extra tappning ur de väl fyllda vattenmagasinen och det krafttillskott, som brukade erhållas från främmande företag. Endast en liten kvantitet ångkraft erfordrades, närmast i form av toppkraft under högbelastningstid. Förhållan-

dena under innevarande budgetår ingåve alltså icke någon oro. Under de kommande två budgetåren beräknades ökningen i kraftbehovet bliva något mindre, nämligen 275 MkWh/år under 1946/47 och 200 MkWh/år under 1947/48. Emellertid räknade styrelsen med att motsvarande krafttillskott icke kunde erhållas och uttalade viss tvekan beträffande ställningen i vattenmagasinen om ett respektive två år samt uttalade slutligen som sin uppfattning, att man vid normal vattentillgång och ostörd utveckling av kraftkonsumtionen finge räkna med ett underskott av 300 MkWh i den löpande kraftproduktionen under vardera av budgetåren 1946/47 och 1947/48. Skulle vattenbrist inträffa, erfordrades en mycket stor ångkraftproduktion och ev. vissa konsumtionsbegränsande åtgärder.

Vissa omständigheter kunde verka begränsande på kraftförbrukningen och därmed minska det beräknade underskottet i vattenkraften. Bristen på bränsle ävensom på råmaterial för cellulosaindustrien kunde verka minskande på denas kraftkonsumtion. I samma riktning komme eventuella hinder beträffande exporten att verka liksom även störningar på arbetsmarknaden. Styrelsen räknade med att järnvägarnas vedtransporter inom en nära framtid komme att minskas, då importen av bränsle komme i gång. Styrelsen framhöll vidare, att åtgärder borde vidtagas för åstadkommande av en förbättrad kraftbalans. I detta syfte borde arbetena i Forsmoforsen och Hölleforsen bedrivas i snabbar takt än hittills beräknats. Vidare borde förberedelser utföras vid Harsprånget eller annat större norrländskt vattenfall, så att kraft därifrån kunde levereras till hösten år 1950.

I sitt betänkande SOU 1944: 12 framförde *investeringsutredningen* vissa principiella synpunkter på frågan om den statliga utbyggnaden av vattenkraft. Utredningen framhöll sålunda, att det vore önskvärt, att vid avvägning av storleken av erforderlig marginal mellan tillgång och efterfrågan på elektrisk kraft hänsyn toges icke blott till prognoserna beträffande de framtida konsumtionsbehoven utan även till samhälleliga arbetsmarknads- och beredskapssynpunkter. I detta spörsmål anförde utredningen bland annat.

Under sin behandling av investeringsfrågorna beträffande statens vattenfallsverk har investeringsutredningen funnit det kunna ifrågasättas, huruvida ej vid den av vattenfallsstyrelsen hittills bedrivna utbyggnadsverksamheten marginalen mellan krafttillgång och konsumtionsbehov hållits väl knapp. Det har visat sig, att under högkonjunkturperioder kompletterande utbyggnader av stundom betydande omfattning varit erforderliga för att möta ett stegrat kraftbehov, medan däremot under sedermera följande lågkonjunkturperioder utbyggnadstakten minskats. Den under de senaste högkonjunkturbetonade krigsåren starkt forcerade vattenkraftutbyggnaden har ägt rum under en period av knapphet på såväl arbetskraft som råvaror och transportmedel, varför kostnaderna kommit att ligga icke obetydligt över förkrignivån. Det hade ur dessa och andra synpunkter varit till fördel, om en del av de vattenkraftanläggningar, som utbyggt under kriget, kommit till utförande några år tidigare. Det förefaller sannolikt, att den besparing i anläggningskostnader, som därvid kunnat vinnas, skulle hava uppvägt den ränteförlust, som blivit en följd av att vattenfallen utbyggt något tidigare än då behov av kraften förelegat.

Från vattenfallsstyrelsens sida torde i princip hava eftersträfvats en någorlunda konstant utbyggnadsintensitet, oberoende i stort av konjunkturväxlingarna. En sådan politik synes ur utbyggnadsekonomisk synpunkt väl motiverad i och för sig,

men det förefaller i ljuset av vunna erfarenheter vara förenat med svårigheter att upprätthålla densamma utan att redan under lågkonjunkturer skapas ett visst kraftöverskott, med vars hjälp det under en följande högkonjunktur stegrade kraftbehovet kan tillgodoses utan konjunkturskärpande rubbningar i utbyggnadsplanerna.

Om utbyggnaden av vattenkraften sker i takt med konjunkturutvecklingen, med forcering vid högkonjunktur och avmattning vid lågkonjunktur, kan marginalen reduceras till ett minimum. Åsyftas en jämn utbyggnadshastighet, vilket ur många tekniska och ekonomiska synpunkter är fördelaktigt, bör marginalen normalt vara så stor, att den räcker till att tillfredsställa den under en högkonjunktur accelererade konsumtionsökningen. Om man slutligen eftersträvar att i viss grad utnyttja lågkonjunkturernas i regel gynnsamma prisläge och alltså låta utbyggnadshastigheten variera så att den ökas vid lågkonjunktur och minskas vid högkonjunktur och därigenom erhålla en konjunkturutjämnande inverkan, måste marginalen vara än större. Vill man därjämte lägga sådana särskilda beredskapssynpunkter på frågan, att man söker åstadkomma en extra reserv av elkraft att tillgå vid avspärrning från bränsleimport eller att utnyttjas för oförutsedda industriella expansionsbehov av mera betydande omfattning, måste marginalens storlek ytterligare ökas.

Investeringsutredningen förbiser icke, att nu berörda problem kunna behöva skärskådas även ur andra synpunkter än dem, som här antydningssvis anlagts, bland annat med hänsyn till fördelarna av ett jämnt utnyttjande av kvalificerad personal för teknisk projektering och arbetsledning samt av yrkeskunnig arbetarpersonal och maskinell utrustning m. m.

Ur de konjunkturpolitiska synpunkter, som investeringsutredningen framhållit i 1944 års betänkande, vore det önskvärt om vattenfallsstyrelsens utbyggnadsverksamhet — liksom även annan statlig investering — kunde bedrivas på sådant sätt, att investeringsvolymen i lämplig omfattning ökades vid lågkonjunktur och minskades vid högkonjunktur. En sådan variation i utbyggnadsverksamheten förutsätter dock, att under lågkonjunkturen mellan produktionskapacitet och efterfrågan på kraft skapas en marginal, tillräckligt stor att under högkonjunkturen tillgodose den då accelererade ökningen av kraftuttaget, så att icke denna ökning framtingar en forcerad utbyggnad. En tillämpning av dessa principer på investeringsplanen för nästa budgetår skulle närmast leda till, att de ordinarie arbetena med hänsyn till rådande högkonjunktur minskades och att man däremot räknade med en jämförelsevis stor investeringsreserv att tillgripa, därest en konjunktururomsvängning med friställning av arbetskraft skulle inträffa. De arbeten, som medtagits i statsverkspropositionen, medföra emellertid en ökning av utbyggnadstakten för ordinarie arbeten, vilket i sin tur — enär den totala utbyggnadsvolymen på grund av begränsningen i verkets möjligheter att detaljplanera ytterligare arbeten och med hänsyn till de organisatoriska svårigheterna att utvidga byggnadsverksamheten utöver en viss gräns — medför minskade möjligheter att föra fram en mera omfattande investeringsreserv.

En omläggning enligt förenämnda principer kan uppenbarligen icke i nuvarande läge komma i fråga, då den befintliga kraftreserven numera med hänsyn till utsikterna för den närmaste framtiden bedömts såsom väl knapp, och det därför befunnits nödvändigt att trots rådande goda konjunkturer forcera utbyggnaden av vattenkraft för att produktionskapaciteten skall nå upp till den förutsedda kraftkonsumtionen.

Förutom de rent konjunkturpolitiska synpunkterna synas jämväl, såsom av den föregående framställningen framgår, svårigheterna att upprätta rättvisande prognoser över utvecklingen av kraftbehovet tala för att en kraftmarginal upprättas av sådan storleksordning att en icke förutsedd stegring av kraftbehovet kan tillgodoses utan forcering av utbyggnaderna under högkonjunktur med dess i regel högre byggnadskostnader.

Med hänsyn till det av det aktuella kraftbehovet framkallade stora ordinarie utbyggnadsprogrammet är det uppenbart, att betydande svårigheter nu torde föreligga för vattenfallsstyrelsen att utöver det ordinarie programmet upptaga en investeringsreserv av mera betydande omfattning. Till belysande av utvecklingen av vattenfallsstyrelsens byggnadsverksamhet lämnas i nedanstående tablå en sammanställning över ordinarie arbeten och investeringsreserv under budgetåren 1944/45—1946/47.

Budgetår	Total kostnad (För påbörjade företag åter- stående kostnad) Kronor	Ordinarie arbeten Kronor	Investerings- reserv Kronor	Ordinarie arbeten + inves- teringsreserv Kronor
1944/45	125 850 000	39 200 000	14 000 000	53 200 000
1945/46	213 960 000	53 200 000	19 400 000	72 600 000
1946/47	201 760 000	90 960 000	11 200 000	102 160 000

Av tablåen framgår, att den för budgetåret 1946/47 avsedda ordinarie utbyggnaden är mer än dubbelt så stor som utbyggnaden under budgetåret 1944/45. För vattenfallsstyrelsens vidkommande torde sålunda betydande svårigheter föreligga redan för ett bemästrande av det ordinarie programmet med hänsyn till resurserna i fråga om arbetsledning och tillgång på arbetsmaskiner.

I detta sammanhang böra också vattenfallsstyrelsens möjligheter till planering av pågående och påtänkta arbeten beaktas. Såsom inledningsvis nämnades förelåg för vattenfallsstyrelsen vid uppgörandet av förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1944/45 betydande svårigheter med hänsyn till verkets planeringsresurser. Förhållandena härutinnan hade enligt vad styrelsen bl. a. meddelat i sin skrivelse till investeringsutredningen den 6 september 1944 med anmälan av investeringsobjekt för budgetåret 1945/46 icke väsentligt förändrats. Jämväl vid sin anmälan till arbetsmarknadskommisionen i skrivelse den 31 augusti 1945 av investeringsobjekt för budgetåret 1946/47 har styrelsen betonat verkets svårigheter att genomföra erforderlig detaljplanering av en investeringsreserv, ehuru verkets organisation numera förstärkts. Ökningen av arbetskrafterna hade så gott som uteslutande kommit på de tekniska avdelningar, som närmast handhava projekteringen och utförandet av anläggningarna, och obetydligt tillförts administrations- och ekonomiavdelningar. Svårigheter kunna även befaras för chefstjänstemännen att medhinna de ökade arbetsuppgifterna. Såsom framgår av ovanstående tablå har det emellertid trots de betydande svårigheter, som förelegat med

hänsyn till tillgången på administrationspersonal, lyckats styrelsen att bemästra planläggningen av ett ordinarie utbyggnadsprogram, som mer än fördubblats från budgetåret 1944/45 till budgetåret 1946/47.

Då det som redan tidigare framhållits synes vara av stort värde att erhålla största möjliga investeringsreserv av vattenkraftanläggningar har arbetsmarknadskommissionen, i syfte att tillvarata de planeringsresurser vattenfallsstyrelsen numera har till förfogande, upptagit förhandlingar rörande planering av ytterligare investeringsobjekt utöver den i jämförelse med det omfattande ordinarie programmet begränsade investeringsreserv, som styrelsen föreslagit för budgetåret 1946/47. Sedermera har styrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 10 december 1945 på ordinarie stat äskat ett anslag av 1 000 000 kronor till förberedelser för utbyggnad av Kilforsen i Fjällsjöälven för att där åstadkomma förutsättningar för ett investeringsobjekt av relativt stora dimensioner att ingå i investeringsreserven för budgetåret 1947/48 och tiden därefter. Styrelsen har under hand till kommissionen meddelat, att styrelsen ansåge, att inklusive denna anläggning en investeringsreserv av minst 20 000 000 kronor borde kunna åstadkommas för budgetåret 1947/48 och tiden närmast därefter.

Vattenfallsstyrelsen har vid skilda tillfällen framhållit, att, därest vattenkraftanläggningar skola utföras för att bereda arbetstillfällen, komme vattenfallsstyrelsens driftbudget att belastas med dels räntekostnader, dels drifts- och underhållskostnader för företag, vilka icke normalt skulle ha utförts förrän vid en senare tidpunkt. Dessa kostnader komme att ofördelaktigt påverka vattenfallsstyrelsens förräntningsskyldighet. Vattenfallsstyrelsen har med anledning härav uttalat starka önskemål att förräntningsskyldighet icke skulle föreligga för sådana kraftanläggningar, som utförts vid tidigare tidpunkt än som ursprungligen avsetts. I proposition nr 281 till 1944 års riksdag har statsrådet och chefen för finansdepartementet på s. 19 och 20 behandlat finansieringen av de extra investeringsarbetena i anslutning till vattenfallsstyrelsens önskemål samt omnämnt olika former för gottgörelse till vattenfallsstyrelsen, nämligen

1. Finansiering över fonden för förlag till statsverket,
2. Ett särskilt konto för icke räntepliktigt kapital i verkets bokföring,
3. En ungefärligt beräknad engångsavskrivning motsvarande räntorna intill tiden för anläggningens ordinarie användning.

Det angavs, att även andra möjligheter stode till buds.

Departementschefen uttalade därefter, att han funnit goda skäl tala för vattenfallsstyrelsens och investeringsutredningens ståndpunkt att finansieringen borde ordnas så, att de privatekonomiska förutsättningarna för räntabilitetsbedömningen vid taxesättningen vid vattenfallsverket icke rubbades. Frågan om den lämpligaste finansieringstekniken angavs emellertid böra bli föremål för ytterligare prövning. Därvid borde beaktas jämväl möjligheten av att den förtida utbyggnaden också kunde medföra vinster.

Ett särskilt sammandrag över den för budgetåret 1946/47 föreslagna investeringsplanen för statens vattenfallsverk bifogas såsom *bil. 9*. I denna

hava även angivits motsvarande belopp i investeringsutredningens förslag till investeringsreserv för innevarande budgetår. Av sammandraget framgår översiktligt de förändringar i investeringsreservens omfattning, som det nu framlagda förslaget innebär. Kraftstationen vid Hölleforsen, vilken är upptagen i förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1945/46, har icke medtagits i förslaget för budgetåret 1946/47 med hänsyn till att styrelsen avser att bedriva detta arbete i forcerat tempo för att kraftstationen snarast möjligt skall kunna lämna bidrag till kraftförsörjningen.

Ett flertal av de i investeringsreserven ingående arbetsobjekten äro av sådan storleksordning, att de kräva en flerårig utbyggnadstid. Det mest kapitalkrävande företaget, kraftstationen vid Harsprånget, tillhör emellertid även det ordinarie byggnadsprogrammet. Investeringsreservens ianspråktagande innebär beträffande detta företag endast en forcering av arbetena och skulle sålunda icke medföra, att större kapital behöfve bindas för fullbordande av sådana arbeten, vilka igångsatts såsom arbetslöshetsarbeten.

Vattenfallsstyrelsen har i skrivelse till Kungl. Maj:t den 19 september 1945 uttalat tveksamhet, huruvida det krafttillskott, som erfordras närmast efter Hölleforsens fullbelastning, borde tagas från Harsprånget eller från någon annan större nyanläggning i Norrland. Styrelsen har vid överlämnandet av sitt förslag till investeringsreserv för budgetåret 1946/47 till arbetsmarknadskommisionen i anslutning härtill föreslagit, att investeringsanslaget för kraftstationen vid Harsprånget skulle benämnas anslag till Förberedelsearbeten för kraftstation vid Harsprånget och eventuellt även annan ny vattenkraftstation i Norrland. Styrelsen torde härmed avse att bereda möjlighet till användning av dessa medel jämväl vid annan av styrelsen projekterad kraftstation i Norrland.

I det av investeringsutredningen upprättade förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1945/46 upptogs till utförande av kraftstation i Hölleforsen ett investeringsanslag om 6 000 000 kronor, varav hälften avsågs kunna disponeras för annan kraftstation i Norrland. Med hänsyn till den väntade utvecklingen av kraftbalansen har styrelsen emellertid i sin ovan åberopade skrivelse till Kungl. Maj:t den 19 september 1945 meddelat, att planerna för utbyggnaden av Hölleforsen ändrats. Styrelsen avsåge numera att med stark forcering av arbetena söka färdigställa kraftstationen vid Hölleforsen så att den kunde lämna krafttillskott redan under budgetåret 1948/49. Med anledning härav synes numera möjlighet icke föreligga att utnyttja utbyggnaden av Hölleforsen i arbetsmarknadsreglerande syfte.

I diskussionen rörande dispositionen av halva anslaget till Hölleforsen för annan kraftstation i Norrland framförde vattenfallsstyrelsen till investeringsutredningen tanken, att endera Kilforsen eller Vargforsen härvidlag skulle komma i fråga. I skrivelse till arbetsmarknadskommisionen den 31 augusti 1945 rörande förslag till investeringsreserv för budgetåret 1946/47 har vattenfallsstyrelsen emellertid, i anslutning till att forceringen av utbyggnaden vid Hölleforsen medförde, att inga arbeten därstädes kunde bibehållas i investeringsreserven, anført, att därest Harsprångsutbyggnadens fullföljande be-

slötes, även lämpligheten av Kilforsen och Vargforsen som investeringsobjekt påverkades. Beträffande den förra finge man nämligen förutse, att där utförda arbeten skulle komma till nytta först om ett 10-tal år, varför vattenfallsstyrelsen helst ville undvika att nedlägga kostnader där. En utbyggnad av Vargforsen åter skulle, därest Harsprånget utbyggdes, medföra en olämplig anhopning av kraft i Övre Norrland. Sedermera har vattenfallsstyrelsen ändrat uppfattning så tillvida, att styrelsen funnit Kilforsutbyggnaden lämplig att ingå i investeringsreserven fr. o. m. budgetåret 1947/48 och äskat ett anslag av 1 000 000 kronor på riksstat för budgetåret 1946/47 till utförande av förberedelsearbeten vid Kilforsen. I årets statsverksproposition, kapitalbudgeten: bil. 5, s. 152 och i proposition 1946: 40 har Kungl. Maj:t förslagit riksdagen att anvisa nämnda anslag.

Arbetsmarknadskommisionen finner det ur sysselsättningssynpunkt förmanligt, att en investeringsreserv av arbetsobjekt av större omfattning står till förfogande i Norrland. Vid valet av med ifrågavarande anslag avsedd annan ny kraftstation i Norrland synes med hänsyn till vad i det föregående anförts jämväl arbetsmarknadssynpunkter kunna beaktas, i den mån de icke medföra större olägenheter ur kraftförsörjningssynpunkt. Kommisionen anser det vara värdefullt att möjlighet genom detta anslag erhålles att vid behov utnyttja den arbetsplats, som ur sysselsättningssynpunkt vid varje tillfälle är lämpligast, och förutsätter att det anslag på allmän beredskapsstat till kraftstation vid Harsprånget, som av Kungl. Maj:t må komma att föreslås, jämväl skall kunna avse annan kraftstation i Norrland.

Ur sysselsättningssynpunkt äro de i reserven upptagna anläggningsarbetena lämpliga genom sin belägenhet inom konjunktur känsliga delar av landet och genom att synnerligen goda möjligheter föreligga att bedriva arbetena vintertid. I reserven ha jämväl medtagits vissa företag, i vilka större maskinbeställningar ingå, varigenom möjlighet beredes att motverka en vikande sysselsättning inom verkstadsindustrien.

Företagen i den föreslagna reserven uppskattas totalt innebära sysselsättning på arbetsplatsen för ca 700 årsarbetare, motsvarande 175 000 dagsverken. Härtill komma uppskattningsvis 12 000 industridagsverken för maskinbeställningarna. Materialbehovet innefattar bland annat ca 1 500 ton cement och 900 ton järn av olika slag.

Arbetsmarknadskommisionen övergår härefter till att närmare behandla de olika objekten vart för sig. Kommisionen återgiver därvid huvudsakligen uppgifter och synpunkter, som av vattenfallsstyrelsen meddelats till investeringsutredningen och arbetsmarknadskommisionen, i den mån kommisionen icke funnit anledning att göra särskilt uttalande.

Kraftstation vid Harsprånget.

Vattenfallsstyrelsen har i yttrande till statsutskottet rörande motionerna nr 98 i första kammaren och nr 170 i andra kammaren till 1945 års riksdag bland annat framhållit, att det blivande kraftstationsläget vid Harsprånget

numera fastställts på grund av verkställda undersökningar av berggrunden, och att det vore möjligt att verkställa sådana förberedelser på arbetsplatsen, att den definitiva utbyggnaden av kraftstationen sedermera kunde ske förhållandevis snabbt. Enligt vattenfallsstyrelsens uppfattning vore ett anslagsbehov av 1 800 000 kronor tillräckligt för de arbeten, som kunde beräknas bli utförda under budgetåret 1945/46. Riksdagen anvisade sedermera (skrivelse 1945:291) nämnda anslag.

I årets statsverksproposition kapitalbudgeten, bil. 5 s. 151 och i proposition 1946: 40 har till kraftstation vid Harsprånget föreslagits ett investeringsanslag av 5 000 000 kronor.

Vattenfallsstyrelsen har i skrivelse den 31 augusti 1945 till arbetsmarknadskommissionen meddelat, att ett belopp av 1 000 000 kronor till kraftstation vid Harsprånget skulle kunna medtagas i investeringsreserven för budgetåret 1946/47. Med hänsyn till betydelsen ur sysselsättningssynpunkt att i investeringsreserven medtages även investeringsobjekt av större omfattning synes det arbetsmarknadskommissionen önskvärt, att till kraftstation vid Harsprånget ett så stort belopp som möjligt medtages i investeringsreserven för budgetåret 1946/47. De arbeten, som avses (ordinarie arbeten och investeringsreserv), skulle omfatta uppförande av bostäder och sociala anordningar samt utsprängning av den tunnel, som erfordras för vattnets ledande förbi kraftstationen under byggnadstiden, samt utförande av järnvägsspår, vägar och transportorter för avloppstunnel.

Under hänvisning till det anförda föreslår kommissionen efter samråd med vattenfallsstyrelsen, att till kraftstation vid Harsprånget medtages ett belopp om 2 000 000 kronor i investeringsreserven för budgetåret 1946/47. Kommissionen förutsätter, såsom närmare utvecklats på s. 113, att dessa medel jämväl efter Kungl. Maj:ts prövning må kunna användas till annan kraftstation i Norrland.

I förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1945/46 upptogs ett belopp av 2 300 000 kronor till kraftstation vid Harsprånget.

Kraftstation vid Hammarby.

Vattenfallsstyrelsen har i skrivelse till investeringsutredningen den 12 januari 1945 till en början anfört, att Hammarbyfallen — vilka ligga i Dyltaån omedelbart nedanför dess utflöde ur Norasjön — inköptes år 1907 av järnvägsstyrelsen för användning till elektrisk bandrift. År 1909 överflyttades de till vattenfallsstyrelsens förvaltning. Styrelsen framhöll, att kraftanläggningen för fallens utnyttjande visserligen skulle bli liten och därigenom proportionsvis dyr. Regleringsmöjligheterna vore emellertid goda och läget gynnsamt, varför överföringskostnaderna till förbrukningsplatsen bleve små. En utbyggnad hade varit aktuell vid flera tillfällen men fått anstå, därför att det ansetts riktigare att koncentrera tillgängliga resurser på de stora utbyggnaderna i Norrland. Vattenfallsstyrelsen fann Hammarby-utbyggnaden utgöra lämpligt objekt att medtagas i investeringsreserven.

Styrelsen meddelade vidare, att medelvattenmängden i vattendraget kunde beräknas till ca 11 m³ per sekund. Kraftstationen skulle få en fallhöjd av 32,5 m och utbyggas med ett aggregat för 20 m³ per sekund. Dammen och intaget vore avsedda att förläggas vid Norasjöns utlopp i direkt anslutning till varandra. Från intaget skulle ett vertikalt bergschakt leda ned till turbinen, och från denna skulle vattnet gå ut i ån genom en 3,4 km lång avloppstunnel. Kraftstationens maximieffekt planerades till 5 200 kW och produktionsförmågan till 22 MkWh per år. I Norasjön skulle ett magasin för fullständig dygns- och veckoreglering anordnas, varför kraftproduktionen kunde förläggas till lämpligaste tid.

Kostnaden för anläggningen exklusive fallvärde och nämnda sjöreglering beräknade styrelsen vid utförande som ordinarie arbete till 3 500 000 kronor, varav under ett första byggnadsår skulle erfordras 2 000 000 kronor. Vid eventuellt utförande med ovan arbetskraft beräknades kostnaden bli större.

Enär maskinaggregatet måste beställas redan under det första byggnadsåret, fann styrelsen arbetet böra fortsättas i direkt följd, sedan det en gång påbörjats. Den totala byggnadstiden beräknades bli ca 3 år.

Under hänvisning till det anförda föreslår arbetsmarknadscommissionen, att till Kraftstation vid Hammarby upptages ett belopp av 2 000 000 kronor i investeringsreserven för budgetåret 1946/47.

Företaget kvarstår oförändrat från förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1945/46.

Ett tredje maskinaggregat vid Stadsforsens kraftstation.

Vattenfallsstyrelsen har i skrivelse till investeringsutredningen den 9 mars 1944 beträffande detta företag framhållit att, liksom fallet varit vid flera andra kraftstationer, vid den första utbyggnaden av Stadsforsen i Indalsälven förutsetts senare insättning av ytterligare ett aggregat och utförts förberedande åtgärder för ett sådant. Med hänsyn till regleringsplanen för Indalsälven hade man emellerid räknat med att det tillkommande tredje aggregatet för Stadsforsen skulle sättas först efter 5 à 10 år, d. v. s. tidigast omkring år 1950.

Det tredje aggregatet vid Stadsforsen vore från början avsett att utföras i full överensstämmelse med de redan i gång varande båda aggregaten. Det skulle öka stationens maximivattenmängd med ca 170 m³ per sekund och maximieffekten med ca 40 000 kW. Aggregatet beräknades medföra en ökning av stationens produktionsförmåga med i genomsnitt 100 MkWh per år. Därtill komme de fördelar, som skulle ernås vid ökad dygns- och veckoreglering.

Styrelsen har vidare i sin nyssnämnda skrivelse gjort vissa uttalanden angående eventuellt utbyte av ifrågavarande företag mot annat investeringsobjekt och härom anförte.

Nytan av ett tredje aggregat i Stadsforsen är i hög grad beroende av möjligheten att tillämpa dygns- och veckoreglering utan alltför stora tillkommande kostnader. Sådan reglering är motiverad redan vid nuvarande maskininstallation, och vattenfallsstyrelsen kommer att göra framställning därom till vattendomstolen. Styrelsen

hyser också den uppfattningen, att sådan reglering icke skall kunna föranleda större skadestånd. Men styrelsen måste reservera sig för att det tredje Stadsforsaggregatet kan, därest regleringarna skulle visa sig svårgenomförbara, tillsvidare bli oekonomiskt. Det bör därför finnas möjlighet att låta det utgå ur investeringsreserven antingen helt eller i fråga om maskinbeställningen och i stället medtaga annan liknande investering.

Sedermera ha planerna för detta företag omarbetats och vattenfallsstyrelsen avsåg nu, enligt vad styrelsen meddelat i skrivelse till investeringsutredningen den 12 januari 1945, att insätta en större generator på 55 000 kVA. Kostnaderna för det större generatoraggregatet hade vid nuvarande prisläge av styrelsen beräknats till 8 600 000 kronor, varav under första året ett belopp av 2 000 000 kronor skulle erfordras. Enligt vad styrelsen vidare meddelat, hade vid beräkningen av totalkostnaden förutsatts, att arbetena skulle utföras som ordinarie arbeten med van arbetskraft i normal ordning. Enär arbetet innefattade maskinbeställning, måste det fullföljas utan avbrott, sedan det en gång påbörjats. Den totala arbetstiden beräknades av styrelsen till ungefär 2 år.

Då företag av denna art förutom att de bereda vissa arbetstillfällen av grov-arbetsnatur jämväl medföra arbete inom av maskinbeställningarna berörda industrier, synes detta företag enligt direktiven för utväljande av företag i investeringsreserven vara lämpat att ingå i denna för att vid behov möjliggöra ökade arbetstillfällen inom nämnda industrier.

Arbetsmarknadskommissionen föreslår därför, att i investeringsreserven för budgetåret 1946/47 medtages ett från den allmänna beredskapsstaten för budgetåret 1944/45 och förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1945/46 oförändrat anslag av 2 000 000 kronor till ett tredje maskinaggregat vid Stadsforsens kraftstation.

Arbetsmarknadskommissionen har icke något att erinra mot att, såsom vattenfallsstyrelsen föreslagit, vid behov ett utbyte av ifrågavarande investeringsobjekt må ske mot annat jämförligt objekt. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter framställning av styrelsen träffa avgörande härutinnan.

Utbyte av två turbiner vid Lilla Edets kraftstation.

I skrivelse till arbetsmarknadskommissionen den 31 augusti 1945 har vattenfallstyrelsen anfört följande.

Kraftstationen i Lilla Edet kan icke utnyttja hela den vattenmängd, som numera efter tillkomsten av Vänerns reglering och Højumstationen i Trollhättan tidtals tappas i Göta älv. Dessutom äro två av de tre aggregatan försedda med propeller-turbiner med fasta skovlar, vilka vid nuvarande regleringsförhållanden ställa sig ogynnsamma ur verkningsgradssynpunkt. I stället för de två turbinerna kunna insättas Kaplanturbiner, som dels ha större effekt, dels bättre och jämnare verkningsgrad. Genom utbytet skulle således vinnas 3 000 kW och 12 milj. kWh per år. Arbetet har beräknats komma till utförande inom de närmaste fem åren i ordinarie ordning. Totalkostnaden har beräknats till 1 100 000 kronor, och på ett första år torde falla två tredjedelslikvider för turbinerna.

Ifrågavarande arbete, som huvudsakligen omfattar maskinkostnader, synes böra ingå i investeringsreserven för att vid behov tagas i anspråk för beredande av arbetstillfällen inom av maskinbeställningarna berörda industrier.

Under åberopande av det anförda föreslår arbetsmarknadskommissionen att i investeringsreserven för budgetåret 1946/47 upptages ett anslag av 700 000 kronor till utbyte av två turbiner vid Lilla Edets kraftstation.

Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk.

I statsverkspropositionen för innevarande år (kapitalbudgeten, bil. 5, s. 153) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk för budgetåret 1946/47 anvisa ett investeringsanslag av 37 500 000 kronor.

Vattenfallsstyrelsen har i skrivelse till arbetsmarknadskommissionen den 31 augusti 1945 föreslagit, att i investeringsreserven för nämnda budgetår till samma ändamål skulle medtagas ett belopp av 3 000 000 kronor. I fråga om användningen av detta belopp har styrelsen meddelat, att det särskilda investeringsprogrammet komme att omfatta arbeten på större kraftledningar och transformatoranläggningar, vilka eljest skulle utförts vid en senare tidpunkt eller i långsammare takt, ledningsförstärkningar i primär- och sekundärnäten samt utökning av transformatoreffekterna i dessa.

Under hänvisning till det anförda föreslår arbetsmarknadskommissionen, att till distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk upptages ett anslag av 3 000 000 kronor i investeringsreserven för budgetåret 1946/47.

Till jämförelse må nämnas att till samma ändamål uppförts ett anslag av 3 000 000 kronor å beredskapsstat för budgetåret 1944/45 samt upptagits ett belopp av 4 000 000 kronor i förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1945/46.

Statens vattenfallsverks dispositionsanslag.

I enlighet med i årets statsverksproposition (kapitalbudgeten bil 5, s. 144 och 162) framlagt förslag skall medelsanvisningen för de ändamål, som tidigare tillgodosetts dels genom statens vattenfallsverks dispositionsanslag, dels genom anslaget till mindre utvidgningar av förefintliga kraftstationer och mindre regleringsföretag m. m., numera ske över ett för statens vattenfallsverks hela verksamhetsområde gemensamt dispositionsanslag. Med det nya dispositionsanslaget är enligt propositionen avsett att täcka kostnader för sådana oförutsedda och mindre arbeten m. m., vilka vart för sig beräknas draga en kostnad av högst 100 000 kronor. Styrelsen skulle sålunda äga möjlighet att inom den angivna ramen låta utföra smärre kompletteringar och förnyelser vid kraftstationer, regleringsanläggningar, kanaler och fastigheter, som icke enligt tillämpad praxis omedelbart skola bestridas med driftmedel, samt utbetala smärre skadeersättningar enligt vattendomstolsutslag

för redan färdiga anläggningar. Anslaget skall vidare på framställning av vattenfallsstyrelsen efter Kungl. Maj:ts prövning kunna tagas i anspråk jämväl för arbeten m. m., för vilka medelsbehovet beräknas överstiga 100 000 kronor, varjämte Kungl. Maj:t skall vara oförhindrad att använda anslagsbeloppet för täckande av eventuell brist på annat anslag.

I nyssnämnda proposition har under rubriken Statens vattenfallsverks dispositionsanslag föreslagits ett anslag av 2 000 000 kronor.

Vattenfallsstyrelsen har i skrivelse till arbetsmarknadskommissionen den 31 augusti 1945 föreslagit, att ett belopp av 1 500 000 kronor för ifrågavarande ändamål medtages i investeringsreserven för nästa budgetår. I huvudsak motsvarades detta belopp av vissa redan färdigplanerade utvidgningar vid förefintliga kraftstationsanläggningar. I övrigt borde beloppet få disponeras för ytterligare dylika kompletteringar och förnyelser, ävensom för förberedelsearbeten för nya kraftstationer. För användningen av detta anslag borde samma regler gälla som för det ordinarie anslaget.

Ur sysselsättningssynpunkt synes även för investeringsreservens del ett mindre dispositionsanslag böra stå till förfogande främst med tanke på att det inom ett verksamhetsområde av statens vattenfallsverks omfattning kan visa sig att, när i en arbetsmarknadskris behov av ökad sysselsättning gör sig gällande, andra företag kunna finnas angelägnare och lämpligare att utnyttja i sysselsättningssyfte än vissa i investeringsreserven medtagna. Det avsedda dispositionsanslaget synes vidare i likhet med det ordinarie böra efter Kungl. Maj:ts prövning i varje särskilt fall få tagas i anspråk för täckande av eventuellt oundvikliga kostnadsöverskridanden för i investeringsreserven specificerade företag. Detta synes så mycket mera motiverat, som detaljplanering och kostnadsberäkning för i investeringsreserven ingående företag icke i samtliga fall torde hunnit verkställas med samma noggrannhet som för ordinarie företag, då omfattningen av vattenfallsstyrelsens ordinarie arbeten för budgetåret 1946/47 är onormalt stor.

Under hänvisning till det anförda föreslår arbetsmarknadskommissionen, att ett belopp av 1 500 000 kronor medtages i investeringsreserven för budgetåret 1946/47 under rubriken Statens vattenfallsverks dispositionsanslag.

Anslag till statens vattenfallsverk.

Under åberopande av det anförda samt med hänvisning till i det föregående lämnad redogörelse för de olika investeringsobjekten och kostnaderna för desamma hemställer arbetsmarknadskommissionen att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 å kapitalbudgeten under rubriken Statens affärsverksfonder, Statens vattenfallsverk, uppföra följande anslag, nämligen

<i>Kraftstation vid Harsprånget</i>	kronor	2 000 000
<i>Kraftstation vid Hammarby</i>	»	2 000 000
<i>Ett tredje maskinaggregat vid Stadsforsens</i> <i>kraftstation</i>	»	2 000 000
<i>Utbyte av två turbiner vid Lilla Edets</i> <i>kraftstation</i>	»	700 000
<i>Distributionsanläggningar och därmed</i> <i>sammanhängande arbeten vid statens</i> <i>kraftverk</i>	»	3 000 000
<i>Statens vattenfallsverks dispositionsanslag</i>	»	1 500 000

8. Investeringsplan för försvarsväsendet.

Förslag till investeringsplan för försvarsväsendet för budgetåret 1946/47 innefattande ordinarie arbeten för sammanlagt 69 420 000 kronor och en allmän investeringsreserv om sammanlagt 37 550 000 kronor samt dessutom en särskild grovarbetsreserv om sammanlagt 55 746 000 kronor har sammanställts i *bil. 10*.

Vid bedömandet av omfattningen av investeringsplanen för försvarsväsendet har det icke varit möjligt att, såsom skett beträffande huvuddelen av de civila statliga förvaltningsområdena, utgå från storleken av de investeringar, som under tioårsperioden 1930—1939 gjordes av respektive myndigheter, detta med hänsyn till att investeringsverksamheten för försvarsväsendets del före kriget tidvis var av mycket begränsad omfattning under det att denna investeringsverksamhet från och med år 1942 väsentligt ökat. För budgetåren 1942/43—1946/47 regleras investeringsverksamheten av den genom 1942 års försvarsbeslut fastställda femårsplanen för försvarets utbyggnad.

Statsrådet och chefen för försvarsdepartementet anförde i proposition till riksdagen angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 (nr 1944: 281 s. 161), att de i samband med 1942 års försvarsbeslut beräknade kostnaderna för byggnadsarbeten inom försvarsväsendet under femårsperioden 1942/47 uppginge till ett belopp av 333 000 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941, fördelade sig med 140 000 000 kronor på armén, 48 000 000 kronor på marinen och 145 000 000 kronor på flygvapnet. Sistnämnda belopp hade sedermera efter beslut av 1945 års riksdag ökats till 166 270 000 kronor. Huvuddelen av de sammanlagda kostnaderna belöpte sig på arbeten, som vore föranledda av genomförandet av försvarsbeslutet eller stode i omedelbart samband därmed. För vissa andra arbeten hade i de angivna kostnadssummorna reserverats jämförelsevis betydande belopp. De i försvarsbeslutet angivna kostnadssummorna återspeglade icke försvarsväsendets totala behov av investeringar för byggnads- eller liknande ändamål under nämnda femårsperiod. En gradering mellan byggnadsändamålen hade måst ske, varvid ett stort antal i och för sig angelägna arbeten förskjutits till tiden efter femårsperiodens utgång.

Enligt de för investeringsutredningen givna direktiven skulle målet för utredningen vara att nå fram till en total investeringsreserv omfattande ungefär två års normala investeringsbehov, varvid i reserven ingående arbeten skulle utväljas bland sådana företag, som enligt vederbörande myndigheters

mening borde tillgodoses under de närmaste två eller tre åren under förutsättning av den för fredsförhållanden normala angelägenhets- och produktivetsbedömningen och som framstode såsom så motiverade, att fullgod anledning föreläge att omedelbart utarbeta närmare planer för anläggningarna.

Då statsmakterna icke fattat beslut angående investeringsbehoven för försvarsväsendet efter budgetåret 1946/47, har arbetsmarknadskommissionen i anslutning till de givna direktiven ansett sig hänvisad till att för budgetåret 1946/47 föreslå en investeringsplan för försvarsväsendet av ungefär samma storlek som för sistförflutna och innevarande budgetår.

Självfallet har kommissionen icke ingått i prövning beträffande angelägenheten ur militär synpunkt av anmälda investeringar för försvarsväsendet utan har därutinnan byggt sina ställningstaganden på uppgifter av vederbörande militära myndigheter. De till kommissionen av vederbörande militära förvaltningar anmälda investeringsobjekten hava sålunda underställts överbefälhavaren, vilken därvid dels verkställt avvägning av investeringsvolymen inbördes mellan de olika förvaltningarna, dels verkställt gradering av företagen alltefter deras angelägenhet. Överbefälhavaren har beträffande föreliggande investeringsplan i högre grad än tidigare ansett sig böra beakta fredsutbildningskraven.

Med hänsyn till att kommissionen enligt vad nyss nämnts icke ansett sig böra ingå på en prövning av angelägenhetsgraden ur militär synpunkt hos de till kommissionen anmälda företagen, har kommissionen haft samråd med försvarsdepartementet i syfte att utröna, huruvida de anmälda företagen vore av sådan art, att det kunde förutsättas, att medel för deras utförande komme att äskas under de närmaste åren, eller huruvida andra skäl föreläge, som kunde tala för att företagen i fråga borde medtagas i den allmänna investeringsreserven eller den särskilda grovarbetsreserven för budgetåret 1946/47. Av nämnda samråd har framgått, att vissa av företagen av försvarsdepartementet bedömts såsom på längre sikt növändiga arbeten, vilka kunna aktualiseras under de närmaste åren, men vilka, om de icke av arbetsmarknadspolitiska skäl befunnits angelägna att utföra inom viss kortare tid, skulle komma att fördelas under en längre tidrymd. Beträffande vissa andra av företagen har framhållits, att de kunde betraktas såsom ur försvarssynpunkt betydelsefulla.

Då bland de företag, vilka av överbefälhavaren icke placerats i högsta angelägenhetsgrad, ingå sådana, som i förhållande till sin storleksordning äro föga materialkrävande samt kunna utnyttjas för beredande av arbetstillfällen för icke specialutbildad arbetskraft, har kommissionen av arbetsmarknadspolitiska skäl medtagit vissa av dessa i den särskilda grovarbetsreserven.

Den i det följande föreslagna allmänna investeringsreserven för budgetåret 1946/47 beräknas innebära arbetstillfällen motsvarande ca 360 000 dagsverken för grovarbetare och 260 000 dagsverken för yrkesarbetare i egentlig anläggningsverksamhet. De båda dagsverksantalen beräknas motsvara 1 400 respektive 1 000 årsarbetare. Materialbehovet för investeringsreserven innefattar bland annat ca 2 100 ton stål samt 15 000 ton cement, i övrigt hänvisas beträffande materialbehovet till bil. 31.

Kommissionen lämnar i det följande en kortfattad översikt över de i investeringsplanen för respektive militära myndigheters verksamhetsområden ingående företagen.

a. Försvarsstabens verksamhetsområde.

Förslaget till investeringsreserv inom försvarsstabens verksamhetsområde innefattar lagringsanläggningar för en sammanlagd kostnad under budgetåret 1946/47 av 12 000 000 kronor.

I de å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 uppförda anslagen av sammanlagt 225 000 000 kronor till Åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. inräknades bland annat ett belopp om 6 000 000 kronor för utförande av vissa skyddsrum och lagringsanläggningar m. m. för försvarets räkning, fördelade med 4 000 000 kronor på arméförvaltningens delfond av försvarets fastighetsfond och 2 000 000 kronor på flygförvaltningens delfond (proposition 1944: 281, s. 163). Kommissionen hänvisar till vad i propositionen anförts beträffande dessa arbeten. Då försvarsstaben sedermera såsom investeringsobjekt inom sitt verksamhetsområde för budgetåret 1945/46 föreslog ytterligare lagrings- och förrådsanläggningar av vilka vissa företag av överbefälhavaren placerades i högsta angelägenhetsgrad, medtogos i reserven för försvarsstabens verksamhetsområde för budgetåret 1945/46 företag motsvarande en kostnad av 20 000 000 kronor.

Försvarsstaben har till arbetsmarknadskommissionen meddelat, att de skyddsrum, vilka ingingo i förslaget till reserv för försvarsstaben för budgetåret 1945/46, numera ansetts böra överflyttas till investeringsplanen för arméns fortifikationsförvaltning. Anledningen härtill vore att nyare utredningar visat att de avsedda utrymmena borde disponeras enligt andra principer än tidigare avsetts. Dessa företag, motsvarande en kostnad under budgetåret 1946/47 av 9 000 000 kronor, hava därför i det följande redovisats under avsnittet för arméns fortifikationsförvaltning (s. 124). Beträffande de övriga företagen i förslaget till reserv för innevarande budgetår må nämnas, att senare genom försvarsstabens försorg verkställda utredningar föranlett viss omplacering av lagringsanläggningarna samt i vissa fall även förändringar beträffande deras storlek. I reserven för budgetåret 1946/47 föreslås sålunda ingå företag för en sammanlagd kostnad av 34 471 000 kronor, varav arbeten för 12 000 000 kronor beräknas kunna utföras under ett arbetsår.

Då de föreslagna företagen ur sysselsättningssynpunkt väl lämpa sig att ingå i en grovarbetsreserv och då åtminstone vissa av företagen av överbefälhavaren placerats i högsta angelägenhetsgrad, har arbetsmarknadskommissionen efter samråd med försvarsdepartementet medtagit ifrågavarande företag i den särskilda grovarbetsreserven för budgetåret 1946/47 till en kostnad av 12 000 000 kronor (se s. 367).

Av militära skäl kan någon närmare redogörelse för dessa arbeten icke här lämnas.

b. Arméns fortifikationsförvaltnings ämbetsområde.

Förslag till investeringsplan för arméns fortifikationsförvaltnings ämbetsområde för budgetåret 1946/47, innefattande en allmän investeringsreserv om 14 190 000 kronor jämte en grovarbetsreserv om 18 335 000 kronor, har sammanställts i bil. 10. Till jämförelse må nämnas, att motsvarande reserver i allmänna beredskapsstaten för budgetåret 1944/45 uppgingo till 5 475 000 kronor respektive 6 760 000 kronor samt i förslaget till investeringsplan för innevarande budgetår till 11 719 000 kronor respektive 6 671 100 kronor. I statsverkspropositionen till innevarande års riksdag (kapitalbudgeten: bil. 3, punkten 1) hava å riksstat för budgetåret 1946/47 beräknats medel till vissa byggnadsarbeten m. m. för armén till ett belopp av omkring 10 000 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Dessutom stå till fortifikationsförvaltningens förfogande vissa tidigare anvisade medel, varför ordinarie arbetsprogrammet skulle komma att omfatta företag för ca 49 000 000 kronor samt hela förslaget till investeringsplan (ordinarie arbeten jämte investeringsreserv) för budgetåret 1946/47 arbeten för tillhopa ca 63 000 000 kronor.

Enligt gällande femårsplan för försvarets nybyggnad skulle byggnadsprogrammet för arméns fortifikationsförvaltnings ämbetsområde omfatta ca 28 milj. kronor per år enligt prisläget den 1 juli 1941, vilket med nuvarande penningvärde skulle motsvara ca 33 milj. kronor. En investeringsplan motsvarande två års investering av denna omfattning skulle sålunda uppgå till ca 66 milj. kronor. Från fortifikationsförvaltningens sida förklarades emellertid i samband med uppgörandet av förslaget till investeringsplan för budgetåret 1944/45, att förvaltningens byggnadsorganisation medgäve genomförandet av ett årligt byggnadsprogram upp till 70 å 80 milj. kronor. Med hänsyn härtill och till att det ordinarie investeringsprogrammet inrymde arbeten för ca 52 000 000 kronor medtogos i den allmänna investeringsreserven och den särskilda grovarbetsreserven för budgetåret 1945/46 arbeten för en sammanlagd kostnad av ca 18 000 000 kronor.

De av arméns fortifikationsförvaltning anmälda investeringsobjekten utgöras liksom föregående år dels av husbyggnadsföretag (exercishus, gymnastikbyggnader och matinrättningar m. m.), dels av vägarbeten, dräneringar, skjutbanearbeten och dylikt. Beträffande husbyggnaderna har från försvarsdepartementets sida förklarats, att de, därest de icke komme att utnyttjas som sysselsättningsobjekt i en arbetslöshetskris, torde i vanlig ordning komma till utförande under de närmaste åren. I anslutning härtill har arbetsmarknadskommissionen till ett belopp av 13 834 000 kronor medtagit dylika arbetsobjekt i den allmänna investeringsreserven. Därjämte har i den allmänna investeringsreserven föreslagits ingå vissa skjutbanor och andra arbeten av grovarbetskaraktär, som uppgivits vara särskilt angelägna, för en kostnad av 356 000 kronor.

Vad angår av fortifikationsförvaltningen anmälda vägbyggnadsarbeten, stensättningar, idrottsplatsbyggen och liknande anläggningsarbeten vill ar-

betsmarknadskommissionen framhålla att dessa arbeten äro föga materialkrävande och att vid dem kan i stor utsträckning sysselsättas icke fackutbildad arbetskraft. Från försvarsdepartementets sida har förklarats, att det ur försvarsväsendets synpunkt vore önskvärt, att dessa företag komme till utförande under de närmaste åren. Med hänsyn till dessa omständigheter har arbetsmarknadskommissionen i förslaget till särskild grovarbetsreserv medtagit dylika grovarbeten för ett sammanlagt belopp av 6 335 000 kronor.

Beträffande stensättningsarbetena må framhållas, att dessa synas vara mindre väl lämpade att ingå i en grovarbetsreserv, enär de i jämförelsevis stor utsträckning fordra tillgång på fackutbildad arbetskraft och därjämte ställa relativt stora anspråk på transportapparaten. Då stensättningsarbetena i regel ingå som del i eller komplement till de anmälda vägföretagen och då man torde få räkna med en angelägenhetsprövning i varje särskilt fall innan ett företag igångsättes för att bereda sysselsättning i en arbetsmarknadskris, har kommissionen emellertid, efter samråd med försvarsdepartementet och fortifikationsförvaltningen, ansett sig kunna i grovarbetsreserven medtaga jämväl dylika arbeten, dock endast i mindre omfattning.

För företag avseende vägbyggnads- och stensättningsarbeten samt avlopps- och dräneringsarbeten hava med hänsyn till företagens stora antal endast vissa allmänna uppgifter till belysning av deras angelägenhet lämnats av arméns fortifikationsförvaltning. På grund härav förutsätter kommissionen, att de olika företagen bliva föremål för särskild prövning från fall till fall, om och när det kan bli aktuellt att utnyttja dem såsom arbetslöshetsarbeten.

I den särskilda grovarbetsreserven för budgetåret 1946/47 hava förutom ovan berörda grupper av arbetsobjekt jämväl medtagits vissa skyddsrum, vilka tidigare, såsom inledningsvis framhållits, redovisats under försvarstabens verksamhetsområde, samt dessutom vissa nyanmälda bergförråd.

Med ledning av från fortifikationsförvaltningen lämnade uppgifter återger kommissionen i det följande vissa synpunkter beträffande de i den allmänna investeringsreserven respektive den särskilda grovarbetsreserven medtagna företagen, utom i de fall då företagen äro av sådan karaktär att de icke böra behandlas i detta sammanhang.

Om- och tillbyggnad av matinrättningar.

För om- och tillbyggnad av matinrättningar vid Jämtlands fältjägarregemente, Södra skånska infanteriregementet, Hälsinge regemente, Västernorrlands regemente, Livregementet till häst, Livregementets husarer, Norrlands dragonregemente och Göta artilleriregemente uppfördes ett belopp av 2 100 000 kronor å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 (proposition 1944: 281, s. 165 och 166). Kommissionen hänvisar till vad i nyssnämnda proposition samt i proposition 1944: 175 (s. 82—85) anförts beträffande behovet av om- och tillbyggnad av matinrättningar vid armén.

Efter samråd med försvarsdepartementet och överbefälhavaren har i förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1946/47 liksom tidigare i förslaget

till reserv för budgetåret 1945/46 upptagits om- och tillbyggnad av matinrättningar vid sammanlagt femton förband, nämligen, förutom vid de åtta tidigare nämnda, vid Livgrenadjärregementet, Norra skånska infanteriregementet, Kronobergs regemente, Jönköping-Kalmar regemente, Smålands artilleriregemente Södermanlands pansarregemente och Östgöta luftvärnsregemente. För ifrågavarande ändamål har i den allmänna investeringsreserven föreslagits arbeten för sammanlagt 4 029 000 kronor.

Gymnastikbyggnader.

Å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 (proposition 1944: 281, s. 167) uppfördes ett avrundat belopp av 2 175 000 kronor till gymnastikbyggnader vid de nytillkomna etablissemangen för Skånska pansarregementet, Wendes artilleriregemente, Bergslagens artilleriregemente, Göteborgs luftvärnskår, Luleå luftvärnskår och Göta trängkårs kompani i Nora. Då dessa arbeten, vilka även medtogos i förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1945/46, ännu icke kommit till utförande, har kommissionen medtagit desamma jämväl i förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1946/47.

Investeringsutredningen meddelade i sitt betänkande, SOU 1944: 12, s. 110, att fortifikationsförvaltningen framhållit, att det vore angeläget att gymnastikbyggnader snarast möjligt komme till utförande, enär gymnastik inginge som ett viktigt led i den militära utbildningen. Skäl därtill vore även, att vederbörande truppförbands badanläggningar skulle inrymmas i gymnastikbyggnaderna och att förbanden saknade badmöjligheter, innan dessa byggnader blivit uppförda.

I 1946 års statsverksproposition (kapitalbudgeten bil. 3, s. 2) anförde föredragande departementschefen beträffande bland annat gymnastikbyggnader och badanläggningar, att dylika med hänsyn till läget på arbetsmarknaden och tillgången på byggnadsmaterial borde få anstå även under nästa budgetår. Liksom i förslaget till investeringsreserv för innevarande budgetår hava ovannämnda sex gymnastikbyggnader medtagits i förslaget till reserv för budgetåret 1946/47. Fortifikationsförvaltningen har meddelat arbetsmarknadskommissionen, att kostnaderna för gymnastikbyggnaden vid Göta trängkårs kompani i Nora numera, sedan fullständigt förslag till denna byggnad utarbetats, beräknats uppgå till 332 000 kronor i stället för den tidigare beräknade kostnaden, 144 000 kronor.

I förslaget till allmän investeringsreserv för budgetåret 1946/47 har med hänsyn härtill upptagits ett sammanlagt belopp av 2 376 000 kronor till gymnastikbyggnader.

I detta sammanhang må nämnas, att medel anvisades av 1941 års riksdag (prop. 267, skriv. 364) till här ej avhandlade gymnastikbyggnader, nämligen vid Skånska luftvärnskåren och Sundsvalls luftvärnskår, vilka byggnader emellertid med hänsyn till under senare åren rådande brist på arbetskraft och svårigheter beträffande materialförsörjningen ännu icke blivit utförda.

Truppförbandssjukhus.

Fortifikationsförvaltningen har till arbetsmarknadskommissionen föreslagit, att ombyggnad och modernisering av sjukhusen vid vissa truppförband skulle medtagas i investeringsreserven för budgetåret 1946/47 samt vidare att medel skulle beräknas till nybyggnad av truppförbandssjukhus vid Norra skånska infanteriregementet och Göta ingenjörkår. De sålunda föreslagna företagen framgå av nedanstående tablå.

Förband		Beräknad kostnad Kronor
Livregementets grenadjärer	Örebro	250 000
Jämtlands fältjägarregemente	Östersund	250 000
Norra skånska infanteriregementet	Kristianstad	50 000
Kronobergs regemente	Växjö	50 000
Hälsinge »	Gävle	250 000
Älvsborgs »	Borås	250 000
Hallands »	Halmstad	250 000
Norrbottnens »	Boden	250 000
Västerbottens »	Umeå	250 000
Västernorrlands »	Sollefteå	250 000
Södermanlands pansarregemente	Strängnäs	50 000
Göta artilleriregemente	Göteborg	250 000
Norrlands »	Östersund	250 000
Smålands »	Jönköping	250 000
Göta ingenjörkår	Eksjö	350 000
Signalregementet	Solna	250 000
Göta trängkår	Skövde	250 000
Skånska trängkåren	Hässleholm	250 000
Summa kronor		4 000 000

Förvaltningen har under hand meddelat, att sjukhusen vid dessa förband vore omoderna samt att antalet vårdplatser vore otillräckligt. Väntrum, behandlingsrum och mottagningsrum vore i flera fall för små och otillräckliga i antal. Även sådana för ett rationellt bedrivande av sjukvårdsarbetet erforderliga biutrymmen som t. ex. laboratorielokaler vore i behov av modernisering och gäve icke för närvarande personalen möjligheter att på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina arbetsuppgifter. Vidare saknades i vissa sjuksalar tvättställ, vilket av hygieniska skäl vore ett oeftergivligt krav särskilt vid läkarnas ronder. Genom de nämnda olägenheterna föreläge stora svårigheter att bereda de sjuka en rationell vård.

Sjukhusproblemen vid arméns truppförband studeras för närvarande av en av Kungl. Maj:t tillkallad sakkunnig för utredning av sjukhusfrågans lösande vid vissa truppförband. Då slutresultatet av denna utredning ännu icke föreligger, föreslår arbetsmarknadskommissionen efter samråd med försvarsdepartementet och överbefälhavaren, att i investeringsreserven för bud-

getåret 1946/47 medel till truppförbandssjukhus endast upptagas till ett belopp av 2 000 000 kronor, varvid kommissionen förutsätter, att därest utredningen icke skulle vara avslutad vid den tidpunkt, då igångsättande av ifrågavarande arbeten aktualiseras, samråd sker med den sakkunnige innan medlen disponeras.

Centralförråd för sjukvårdsmateriel.

Fortifikationsförvaltningen har föreslagit, att i investeringsreserven för budgetåret 1946/47 måtte medtagas centralförråd för sjukvårdsmateriel.

Från försvarets sjukvårdsförvaltnings sida har framhållits, att den stora nyanskaffningen under krigsåren hade medfört en ökad centralförrådshållning av sjukvårdsmateriel. För närvarande disponerade sjukvårdsförvaltningen två centralförråd, det ena beläget i förhyrda förrådslokaler i Stockholm samt det andra (kallförråd) i kronan tillhöriga byggnader i Örebro. Kostnaden för de i Stockholm förhyrda lokalerna uppginge emellertid till betydande belopp. Sjukvårdsförvaltningen hade under senare år i samråd med fortifikationsförvaltningen undersökt möjligheten att erhålla ny förläggning för centralförrådet i Stockholm. Sålunda hade prövats möjligheten att förlägga detsamma antingen till nybyggnad i eller strax utanför Stockholm eller till annan lämplig plats i Mellan-Sverige. Försök hade härvid även gjorts att till gynnsammare pris förhyra förrådslokaler i landsorten. Som allmän fordran på belägenheten gällde att förråden måste ha mycket goda och snabbt verkande försändningsmöjligheter, varför det nya centralförrådet borde ligga i nära anslutning till järnväg med goda förbindelser och lastningsförhållanden. Ett andra krav vore vidare, att lämpliga bostäder funnes tillgängliga i förrådets närhet för samtlig förrådspersonal.

Under utredningsarbetets gång hade sjukvårdsförvaltningen efter samråd med den av chefen för armén tillsatta förrådskommittén kommit till den slutliga uppfattningen, att centralförrådsfrågan lämpligast borde lösas genom en förläggning av ett stort centralförråd till Örebro i direkt anslutning till nuvarande kallförråd därstädes. Härigenom skulle viss rationalisering kunna åstadkommas, bl. a. därigenom att den personal, som nu skötte kallförrådet, jämväl i viss utsträckning kunde disponeras för det nya varmförrådet, varigenom en icke obetydlig kostnadsbesparing genom minskning av Stockholmsförrådets personal skulle kunna åstadkommas. Härvid hade emellertid sjukvårdsförvaltningen utgått ifrån att allttjämt få disponera nuvarande till synnerligen förmånliga priser förhyrda annexförråd till Stockholms- och Örebroförråden i Ekolsund resp. Hedemora. Någon permanent personal för dessa annexförråd hade emellertid icke ansetts erforderlig.

Kostnaderna för en nybyggnad (varmförråd) vid centralförrådet i Örebro hade av fortifikationsförvaltningen beräknats till 263 000 kronor vid nuvarande prisläge.

Arbetsmarknadskommissionen har efter samråd med försvarsdepartementet och överbefälhavaren i förslaget till allmän investeringsreserv för budget-

året 1946/47 medtagit ett belopp av 263 000 kronor till centralförråd för sjukvårdsmateriel.

Centralförråd för tyg- och intendenturmateriel.

Fortifikationsförvaltningen har till arbetsmarknadskommissionen föreslagit, att i investeringsreserven för budgetåret 1946/47 skulle medtagas vissa förrådsbyggnader. Sålunda hava bland annat anmälts behov av centralförråd för tyg- och intendenturmateriel på vissa orter till en sammanlagd kostnad av 3 619 000 kronor.

På grund av dessa byggnadsfrågors militära natur har kommissionen icke ansett sig böra gå in på någon detaljerad redogörelse för de olika företagens omfattning eller belägenhet utan åtnöjer sig med att framlägga vissa allmänna synpunkter.

Den stora anskaffningen av materiel och utrustning under krigsåren har medfört behov av ökade utrymmen för centralförrådshållningen. De befintliga förråden räcka för närvarande enligt erhållna uppgifter icke till för all materiel, vilket medfört att allehanda provisoriska lösningar måst tillgripas för att anskaffa nödiga utrymmen.

Arméns fortifikationsförvaltning har efter vederbörliga avdelningars inom arméförvaltningen hörande under hand framhållit, att förrådshållningen genom den stora anskaffningen av materiel under kriget kommit i ett prekärt läge samt lämnat vissa uppgifter till belysande av de svårigheter, med vilka förrådshållningen har att kämpa.

Under krigsåren hade materiel upplagts i förråd vid depåförbanden samt i vissa fall i för ändamålet särskilt förhyrda förråd. I möjligaste mån hade truppförbandsförråden utnyttjats som ersättning för centralförråd. Även den materiel, som skulle uppläggas i truppförbandsförråden, hade emellertid ökat under krigsåren, varigenom denna möjlighet att avhjälpa bristen på förrådsutrymmen endast kunnat temporärt avhjälpa svårigheterna fram till tidpunkten för beredskapens avveckling, då truppförbandens materiel återfördes från fältdepåerna. Därvid hade materiel i vissa fall fått uppläggas under bar himmel, varigenom riskerna för värdeförstöring blivit synnerligen stora. Beträffande de förhyrda förråden har förvaltningen vidare meddelat, att hyreskontrakten på vissa platser blivit uppsagda av vederbörande fastighetsägare. I några fall hade förlängning av kontrakten med någon månad i taget kunnat utverkas, medan i övriga fall förlängning icke stått att få. Det har vidare från förvaltningens sida framhållits, att nu anmälda centralförråd endast komme att tillgodose de mest trängande behoven. Sedermera torde det bli nödvändigt att ställa ytterligare centralförråd till förfogande för viss övertalig vid truppförbanden befintlig materiel ävensom för på senare tid beställd men ännu icke levererad materiel. Förvaltningen ville slutligen framhålla att det med hänsyn till omvårdnaden av materielen vore nödvändigt, att erforderliga förrådsutrymmen med det snaraste ställdes till förfogande, då eljest stora värden komme att gå till spillo.

Såsom i kapitlet om de allmänna synpunkterna på investeringsreservens omfattning och sammansättning m. m. (s. 11) framhållits, har det ansetts lämpligt att endast i begränsad utsträckning medtaga husbyggnadsföretag i investeringsreserven.

Då bristfällig förrådshållning kan förorsaka betydande kostnader genom att värdefull materiel och utrustning skadas eller förstöres synes behovet av förrådsutrymmen vara synnerligen trängande. Efter samråd med överbefälhavaren har med anledning härav medtagits centralförråd för tyg- och intendenturmateriel med ett sammanlagt belopp av 3 619 000 kronor i förslaget till allmän investeringsreserv för budgetåret 1946/47.

Garagebyggnader.

Fortifikationsförvaltningen har i samband med anmälan av förutberörda centralförråd meddelat, att vid centralförråden för tygmateriel erfordrades garageutrymmen avsedda för tygorganisationens motorfordon. Förvaltningen har sålunda anmält behov av garageutrymmen på sex orter.

Kostnaderna för de föreslagna garagebyggnaderna ha av förvaltningen beräknats till 756 000 kronor vid nuvarande prisläge.

Med hänsyn till det angelägna behovet har i förslaget till allmän investeringsreserv för budgetåret 1946/47 medräknats garagebyggnader till en kostnad av 756 000 kronor.

Badhus med simhall och fäktsal vid krigsskolan på Karlberg.

Fortifikationsförvaltningen meddelade till investeringsutredningen beträffande badhus med simhall och fäktsal vid krigsskolan på Karlberg, under hänvisning till vad i Kungl. Maj:ts propositioner 1942:270 och 1944:175 samt i statsutskottets utlåtande 1944:134 anförts i fråga om detta företag, att förvaltningen med hänsyn till bland annat begränsningen av anslaget till byggnadsarbeten för armén under femårsperioden 1942—47 icke ansett sig böra upptaga ifrågavarande byggnadsföretag i sina medelsäskanden för budgetåret 1945/46, och föreslog, att företaget måtte medtagas i investeringsreserven för samma budgetår. I anledning härav medtogs företaget i investeringsutredningens förslag till investeringsreserv för budgetåret 1945/46. Företaget har icke heller medtagits i förvaltningens petita för budgetåret 1946/47.

Enligt upprättat förslag, vilket innebure att anläggningen komme att erhålla samma standard som motsvarande anläggning för marinen, skulle i simhallen utföras en bassäng om 10 × 25 m. Byggnaden syntes lämpligen kunna uppföras såsom en fristående byggnad med sin längdaxel parallell med gymnastikhuset. De båda byggnaderna syntes böra förbindas med varandra genom omklädningsrummet, förlagt i en övervåning med underliggande portik. Mellan de båda flygelbyggnaderna skulle erhållas en mot söder öppen plan för utegymnastik.

Själva simhallsbyggnaden skulle även innehålla fäktsal, bastuanläggning, vaktmästarbostad och panncentral.

Kostnaderna för anläggningen hava enligt förslaget beräknats till 447 000 kronor enligt nuvarande prisnivå och företaget har med detta belopp medräknats i förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1946/47.

Sanitära anläggningar vid krigsskolan på Karlberg.

Arméns fortifikationsförvaltning har beträffande sanitära anläggningar vid krigsskolan hänvisat till vad härutinnan anförts i Kungl. Maj:ts propositioner 1942: 270 och 1944: 175 samt till statsutskottets utlåtande 1944: 134.

Härutöver har förvaltningen meddelat, att ett villkor för att den förenämnda simhallsanläggningen skulle komma till stånd vore, att avloppsfrågan för krigsskolan samtidigt bleve löst.

Kostnaden för de sanitära anläggningarna har av förvaltningen beräknats till 192 000 kronor vid nuvarande prisnivå.

Efter samråd med försvarsdepartementet har arbetsmarknadskommissionen funnit skäl föreligga att i den allmänna investeringsreserven för budgetåret 1946/47 till sanitära anläggningar vid krigsskolan upptaga ett belopp av 192 000 kronor.

Brandstation vid Karlsborgs luftvärnsregemente.

I sin petitaskrivelse för budgetåret 1943/44 hemställde fortifikationsförvaltningen bland annat om medel för uppförande av brandstation i Karlsborg.

Fortifikationsförvaltningen framhöll därvid, att med hänsyn till önskvärdheten av en centralisering av brandmaterielen vid garnisonen i Karlsborg ett stort behov föreläge av att brandstation med slangtorn uppfördes. Viss brandmateriel vore sålunda uppställd i en brandbod och dessutom vore två bilar uppställda i ett förråd i närheten därav. Annan materiel förvarades på ytterligare ett tredje ställe i ett icke uppvärmt torn för torkning av slangar. Då materiel för betydande värden funnes upplagd i Karlsborg och i anläggningar i s. k. Norra Skogen, vore det med hänsyn till möjligheterna att nedbringa utryckningstiden vid eldsvådetillfällen synnerligen önskvärt, att förlägningsutrymme för första utryckningsomgången samt bostad för maskinist anordnades i brandstationen. Kostnaderna för uppförandet av byggnaden i fråga hade av förvaltningen beräknats till 200 000 kronor. Anslag för ändamålet har icke beräknats på riksstaten för budgetåret 1946/47.

Fortifikationsförvaltningen har även anmält förevarande byggnadsföretag till investeringsutredningen att för en av förvaltningen omräknad kostnad av 108 000 kronor medtagas i investeringsreserven för budgetåret 1945/46. Från förvaltningens sida har därefter under hand meddelats, att en i nödfall godtagbar brandstationsbyggnad syntes kunna uppföras i Karlsborg för en kostnad av 80 000 kronor enligt nuvarande prisnivå.

Fortifikationsförvaltningen har utöver det ovan anförda beträffande behovet av anläggningen meddelat, att, då den brandmateriel, som avsetts bliva inrymd i byggnaden i fråga, numera anskaffats, det för materielens bestånd vore nödvändigt att snarast uppföra brandstationen.

Efter samråd med försvarsdepartementet och överbefälhavaren har arbetsmarknadskommissionen i förslaget till allmän investeringsreserv för budgetåret 1946/47 upptagit ett belopp av 80 000 kronor för ifrågavarande ändamål.

Rotfruktskällare samt lastkaj med spår vid Smålands artilleriregemente.

Fortifikationsförvaltningen har till statens arbetsmarknadskommission föreslagit, att arbeten avseende utförande av rotfruktskällare samt lastkaj med spår vid Smålands artilleriregemente skulle medtagas i investeringsreserven för budgetåret 1946/47.

Beträffande rotfruktskällaren har förvaltningen under hand meddelat, att lämpliga fövaringsutrymmen för rotfrukter saknades vid regementet. För närvarande måste dylika utrymmen förhyras på annat håll, vilket medförde onödiga transport- och hyreskostnader. Förvaltningen har vidare meddelat, att behov av en lastkaj med spår föreläge vid regementet.

Kostnaderna för en ny rotfruktskällare ha av förvaltningen beräknats till 12 000 kronor medan lastkaj med spår skulle belöpa sig till 22 000 kronor allt vid nuvarande prisläge.

Företagen ha medtagits i den allmänna investeringsreserven för budgetåret 1946/47 med ett sammanlagt belopp av 34 000 kronor.

Skjutbanor.

Fortifikationsförvaltningen har som investeringsobjekt bl. a. anmält skjutbanor i relativt stort antal, såsom framgår av följande sammanställning, i vilken de företag, som av överbefälhavaren placerats i högsta angelägenhetsgrad, hänförs till den allmänna investeringsreserven.

Företag	Allmän investeringsreserv Kronor	Grovarbetsreserv Kronor
Upplands regemente.....	Uppsala	
Iordningsställande av korthållsbanan		15 000
Södermanlands pansarregemente	Strängnäs	
Utbyggnad av pistolskjutningsbanan.....	10 000	
Livgrenadjärregementet	Linköping	
Korthållsbana	49 000	
Jönköping—Kalmar regemente	Eksjö	
Markörskydd i fältskjutningsterrängen vid Holmseryd	30 000	
Jönköping—Kalmar regemente	Eksjö	
Nyanläggning av skolskjutningsbana, Holmseryd..		60 000
Gotlands infanteriregemente	Visby	
Ombyggnad av skjutbanor C och D		130 000
Gotlands artillerikår	Tofta	
Skolskjutningsbana vid Tofta.....		34 000
Wendes artilleriregemente	Rinkaby	
Iordningsställande av skolskjutningsbanan.....		30 000
Göta artilleriregemente	Algutstorp	
Skolskjutningsbana vid Tånga hed		37 000

Företag	Allmän investeringsreserv Kronor	Grovarbetsreserv Kronor
Livregementets husarer	Skövde	
Iordningställande av korthållsbanan		40 000
Skaraborgs pansarregemente	Skövde	
Iordningställande av korthållsbanan		15 000
Värmlands regemente	Karlstad	
Iordningställande av korthållsbanan		40 000
Göta trängkårs kompani i Nora	Nora	
Utvidgning av Nora skyttegilles skjutbana	15 000	
Dalregementet	Falun	
Planering av skjutbana	20 000	
Hälsinge regemente	Gävle	
Skolskjutningsbana		55 000
Västernorrlands regemente	Sollefteå	
Utbyggnad av kulspruteskjutbanan från 6 till 9 tavelställ		38 000
Norrlands artilleriregemente	Östersund	
Iordningställande av skolskjutningsbanan vid Grytan		18 000
Bodens ingenjörkår	Boden	
Nyanläggning av korthållsbanan	40 000	
Norrbottnens artillerikår	Boden	
Korthållsbanan		42 000
Summa kronor	164 000	554 000

Från förvaltningens sida har till en början framhållits vissa allmänna synpunkter beträffande de anmälda objekten. Förvaltningen har sålunda betonat, att skjututbildning inginge som ett viktigt led i den militära utbildningen. För närvarande finge skjututbildningen vid många förband bedrivas vid primitiva och ur säkerhetssynpunkt mindre tillfredsställande skjutbanor. I andra fall låge skjutbanorna så långt från förbanden, att skjututbildningen måste koncentreras till ett fåtal övningspass av stor längd, vilket ur utbildningssynpunkt vore mindre lämpligt. Utbildningen i skarpskjutning med kulspruta och kulsprutepistol finge på sina håll utföras i fältskjutningsterrängen, varigenom antalet övningstillfällen av praktiska skäl måste begränsas på ett för utbildningens effektivitet mindre tillfredsställande sätt.

Beträffande vissa enskilda företag har i olika sammanhang anlagts särskilda synpunkter, vilka i det följande återgivas.

Beträffande *iordningställande av korthållsbanan vid Upplands regemente* har förvaltningen framhållit, att den gamla banan vore av otillräcklig bredd samt ganska primitiv i förhållande till nutida fordringar på en dylik anläggning. Då därjämte behov av förbättring föreläge ur säkerhetssynpunkt, vore vissa åtgärder å banan i fråga erforderliga. Kostnaden har av förvaltningen beräknats till 15 000 kronor vid nuvarande prisläge.

I fråga om *utbyggnad av pistolskjutningsbanan vid Södermanlands pansarregemente* har förvaltningen meddelat följande.

För korthållsskjutning, huvudsakligen från stridsvagn, förfogar regementet över en, med hall vid skjutplatsen försedd, bana. Visserligen kan dylik skjutning i all-

mänhet (till fots) även utföras därstädes, dock i mycket begränsad omfattning på grund av att skjutningen från stridsvagn dominerar periodvis under utbildningen. Den gamla, tidigare förutvarande I 10 tillhörande, ganska smala pistolbanan, som är av synnerligen primitiv beskaffenhet, har vid skjutbaneofficerens utredning på platsen befunnits vara bl. a. ur säkerhetssynpunkt i behov av kulfångsskärm eller skyddsskärm av liknande typ. Hela anläggningen synes för övrigt böra förbättras och utökas.

Kostnaden har av förvaltningen beräknats till 10 000 kronor vid nuvarande prisläge.

Beträffande *korthållsskjutbanan vid Livgrenadjärregementet i Linköping* har från förvaltningens sida framhållits, att den nuvarande korthållsbanan, vilken vore av ganska ringa omfattning, av säkerhetsskäl icke kunde begagnas för vissa skjutövningar, varför skjututbildningen vid regementet icke kunde bedrivas i den utsträckning, som vore önskvärd. Kostnaden för korthållsbanan har av fortifikationsförvaltningen beräknats till 49 000 kronor enligt nuvarande prisläge.

Det föreslagna *markörskyddet i fältskjutningsterrängen vid Holmseryd för Jönköpings—Kalmar regemente* betingas av säkerhetsskäl enligt förvaltningen, som härom anför.

Sedan övningsområdet vid Holmseryd förvärvats för regementet, har regementschefen framhållit nödvändigheten av att markörvärn anläggas därstädes för att kunna begagna området i fråga på ett för utbildningen lämpligt sätt. I betraktande av att möjligheterna för ändamålsenlig fält- och stridsskjutning inom det äldre övningsfältet invid Ränneslätt äro ganska beskurna, speciellt med hänsyn till avsaknad av omväxlande terräng, är det av stor vikt att Holmserydsområdet, där variationer i utbildningsmomenten kunna skapas, iordningställes med markörvärn, signalanordningar o. d. så att detsamma kan effektivt utnyttjas.

Kostnaderna äro av förvaltningen beräknade till 30 000 kronor vid nuvarande prisläge.

Förvaltningen framhåller beträffande *nyanläggning av skolskjutningsbana vid Holmseryd för Jönköpings—Kalmar regemente*.

Regementschefen har framhållit önskvärdheten av en skjutbaneanläggning inom Holmserydsområdet. Enär det sistnämnda på grund av förmånliga terrängförhållanden kan i stor utsträckning disponeras för strids- och fältskjutning samt övningar i allmänhet, vore det av stort värde om även en skjutbana funnes på platsen. Vid förläggning av kortare och längre varaktighet inom ifrågavarande område, som är beläget ca 5 km från staden, skulle nästan all skjututbildning kunna bedrivas därstädes.

Kostnaderna ha av förvaltningen beräknats till 60 000 kronor vid nuvarande prisläge.

Frågan om den föreslagna *ombyggnaden av skjutbanorna C och D vid Gotlands infanteriregemente i Visby* har bl. a. berörts av föredragande departementschefen i 1945 års statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 2, s. 25 och 26) i samband med anmälan av frågan om anslag till en skolskjutningsbana för Gotlands artillerikår.

Utöver vad i statsverkspropositionen anförts har arméns fortifikationsförvaltning meddelat, att länsstyrelsen i Gotlands län med hänsyn till belägen-

heten hos två av regementets banor utfärdat säkerhetsbestämmelser för möjliggörande av båttrafik och fiske inom det utanför skjutbanan belägna vattenområdet. Dessa bestämmelser hade under de senare åren i allt högre grad medfört svårigheter för skjututbildningens bedrivande, i det att skjutningen på grund av båttrafik eller fiske ofta måst avbrytas eller inställas.

Kostnaderna för ifrågavarande ombyggnad har av förvaltningen beräknats till 130 000 kronor.

Beträffande *skolskjutningsbana för Gotlands artillerikår på Tofta skjutfält* har föredragande departementschefen i 1945 års statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 2, s. 26) vid anmälan av frågan om anordnande av en skolskjutningsbana i Visby anfört, att såväl skolskjutningsbanan i Tofta som vissa andra av fortifikationsförvaltningen föreslagna skjutbaneanläggningar lämpligen syntes kunna hänföras till investeringsreserven för nästa budgetår.

I sin petitaskrivelse den 31 augusti 1944 till Kungl. Maj:t har fortifikationsförvaltningen återgivit bland annat följande av chefen för Gotlands artillerikår i skrivelse till förvaltningen i ärendet anförda uppgifter.

Vid Blåhäll å Tofta skjutfält vore förlagd en division om stab (reducerad) och två batterier. Framdeles torde denna styrka i Blåhäll komma att minskas eller i sin helhet indragas under vinterhalvåret men bibehållas och eventuellt ökas under sommarhalvåret. För utförande av skolskjutningar med eldhandvapen hade Blåhällstyrkan ditintills begagnat sig av en längs havsstranden liggande provisorisk bana, vilken medgivit skjutning på högst 300 meters avstånd, och på vilken de lösa måltavlorna, högst 5 stycken, varit uppställda i anslutning till en befintlig ravin, vilken fått tjänstgöra såsom skydd för markörerna. Vid varje markering hade således markörerna nödgats springa upp från sitt för övrigt ganska bristfälliga skydd, vilket i hög grad fördröjt skjutningarna. Att förhyra en vid Gnisvärd på ett avstånd av 6 kilometer från Blåhäll belägen, med 3 tavelställ försedd privat skjutbana hade på grund av lokala förhållanden icke låtit sig göra.

Verkställd rekognoscering hade givit vid handen att på skjutfältet omkring 1 kilometer sydväst Blåhäll lämpligen kunde anordnas en skjutbana för eldhandvapen med plats för 10 tavelställ och med skottriktning mot havet samt medgivande skjutning på avstånd upp till 800 meter.

Härutöver har fortifikationsförvaltningen meddelat, att verkställd utredning givit vid handen, att den vid Tofta skjutfält förlagda styrkan för skolskjutning disponerade allenast primitiva och ur säkerhetssynpunkt mindre lämpliga anordningar. Enligt vad fortifikationsförvaltningen meddelat hade chefen för armén tillstyrkt anordnande av skolskjutningsbana med åtta tavelställ på Tofta skjutfält.

Kostnaderna för företaget hava av fortifikationsförvaltningen beräknats till 34 000 kronor enligt nuvarande prisläge.

Såsom skäl för *iordningställande av skolskjutningsbana för Wendes artilleriregemente vid Rinkaby* har regementschefen i skrivelse till arméns fortifikationsförvaltning den 12 september 1942 bl. a. anfört, att endast en provisorisk anläggning stode till buds för den periodvis å Rinkaby förlagda truppens skjututbildning. Skjutning på banan i fråga kunde därjämte ej äga rum vid de tider artilleriskjutning påginge på fältet.

Regementschefen hade sedermera enligt vad förvaltningen meddelat sett

sig nödsakad att avstänga banan för skjutning med gevär (karbin) och kulspjuta på grund av upprepade anmärkningar från ordsbefolkningen angående förlupna kulor.

Iordningställande av skjutbana på platsen beräknas av förvaltningen draga en kostnad av 30 000 kronor vid nuvarande prisläge.

Fortifikationsförvaltningen har beträffande *skolskjutningsbana för Göta artilleriregemente på Tånga hed* i promemoria till försvarsdepartementet meddelat, att Göta artilleriregemente på Tånga hed för utförande av skolskjutningar för närvarande hade tillgång endast till en av en frivillig skytteförening ägd skjutbana. Denna bana, som för övrigt vore belägen långt borta från förläggningen, vore synnerligen bristfällig, varför det ur utbildningssynpunkt vore synnerligen angeläget, att ny skolskjutningsbana anlades på Tånga hed.

Kostnaderna för företaget hava av fortifikationsförvaltningen beräknats till 37 000 kronor vid nuvarande prisnivå.

I fråga om *iordningställande av korthållsbana för Livregementets husarer i Skövde* har förvaltningen framhållit, att den hittills av regementet disponerade korthållsbanan i Dunkelhallskogen vore för liten och alltför primitiv, varigenom svårigheter för skjututbildningens planmässiga bedrivande föreläge. Med hänsyn till bebyggelse- och jordbruksförhållanden i trakten kring skjutbaneplatsen syntes, enligt vad fortifikationsförvaltningens skjutbaneofficer konstaterat, fordringarna på säkerhet speciellt vid skjutning med kulsprutepistol för närvarande icke vara uppfyllda.

Kostnaderna hava av förvaltningen beräknats till 40 000 kronor vid nuvarande prisläge.

Som motivering för *iordningställande av korthållsbanan för Skaraborgs pansarregemente, Skövde*, har förvaltningen meddelat följande.

För skjutning från stridsvagn förfogar P 3 över en korthållsskjuthall, där även korthållsskjutning i allmänhet (till fots) kan äga rum. Då förstnämnda slag av skjutning är omfattande, uppstå stundom svårigheter att medhinna det senare slaget av skjutning, för vars utförande en äldre, i ganska dåligt skick befintlig korthållsbana finnes att tillgå.

Sistnämnda anläggning är med hänsyn till skjutning med kulsprutepistol knappast att betrakta såsom fullgod ur säkerhetssynpunkt, varför ett iordningställande av densamma även ur utbildningssynpunkt är av behovet påkallat.

Förvaltningen har beräknat kostnaden för företaget till 15 000 kronor vid nuvarande prisläge.

Iordningställandet av korthållsbanan för Värmlands regemente vore enligt förvaltningen betingat av, att regementets nuvarande korthållsbana varken ur utbildnings- eller säkerhetssynpunkt vore lämplig för skjututbildningen vid regementet. Frågan om densammans förbättring hade varit föremål för handläggning sedan flera år tillbaka. Bland de såsom lämpliga investeringsobjekt föreslagna skjutbancarbetena ansåge förvaltningen nu ifrågavarande arbete böra i främsta rummet komma till utförande. Den av förvaltningen beräknade kostnaden uppgår till 40 000 kronor vid nuvarande prisläge.

Beträffande *utvidgning av Nora skyttegilles skjutbana för Göta trängkårs i Nora förlagda kompani (T 2 N)* har förvaltningen meddelat följande.

Kompaniet förfogar endast över egen korthållsbana. För skolskjutning är förbandet i fråga hänvisat till Nora skyttegilles skjutbana. Den sistnämnda har emellertid ett så ringa tavelantal att svårigheter enligt uppgift förefinnas att medhinna skjututbildningen enligt gällande planer.

Vid av fortifikationsförvaltningens skjutbaneofficer på platsen företagen utredning har konstaterats att förbättring av skyttegillesbanan därjämte erfordras på grund av den påfrestning, som anläggningen torde komma att i längden utsättas för genom den militära skjutningen.

Kostnaden för företaget har av förvaltningen beräknats till 15 000 kronor vid nuvarande prisläge.

I fråga om *planering av skjutbana vid Dalregementet i Falun* har fortifikationsförvaltningen meddelat följande.

Den för omkring 35 år sedan för regementet anlagda skolskjutningsbanan i Falun är belägen i synnerligen kuperad och stenbunden terräng. Sedan lång tid tillbaka hava därigenom olägenheter för skjututbildningen förefunnits.

För att bl. a. avhjälpa de värsta svårigheterna i ovannämnda avseende beviljade 1919 års riksdag ett belopp av 28 000 kronor till vissa arbeten å förevarande bana.

Trots nämnda åtgärd och även därefter verkställda justeringar torde planeringen av banan icke kunna anses vara slutgiltigt ordnad. En effektiv planering av skjutbanan beräknas draga en kostnad av 20 000 kronor vid nuvarande prisnivå.

Från förvaltningens sida har vidare föreslagits att nybyggnad av *skolskjutningsbana vid Hälsinge regemente* skulle medtagas i investeringsplanen.

I sin petitaskrivelse den 31 augusti 1944 meddelade fortifikationsförvaltningen, att den, sedan chefen för Hälsinge regemente anmält, att regementet vore i trängande behov av förbättrade och utökade skjutbanor, låtit verkställa utredning rörande regementets skjutbaneförhållanden. Av utredningen framginge, att regementet för närvarande disponerade dels en kronan tillhörig skjutbana med 24 tavelställ, dels ock enligt ett på 50 år slutet arrendekontrakt av den 5 november 1897 den så kallade Tolfforsbanan med 12 tavelställ. Dessutom bedreve regementet skolskjutning på Gävle stads frivilliga skarpskytteförening tillhöriga tre skjutbanor vid Rödningen med sammanlagt 36 tavelställ. Skjutbanorna vid Tolffors och Rödningen vore belägna på ca 3,5 kilometers avstånd från kasernerna, varför banornas utnyttjande medförde tidsödande förflyttningar.

För Tolfforsbanan utginge ett årligt arrende av 424 kronor. Då emellertid banan vore belägen på ur jordbrukssynpunkt värdefull mark, syntes vid arrendekontraktets utgång den 5 november 1947 förlängning av detsamma på oförändrade villkor icke kunna påräknas. Banan vore dessutom i starkt behov av ombyggnad. Kostnaderna härför hade av förvaltningen beräknats till 22 000 kronor.

Skarpskytteföreningens banor, för vilkas nyttjande erlades en ersättning av 10 kronor per dag och bana, kunde av säkerhetsskäl icke begagnas för skjutning med kulspruta och i viss utsträckning ej heller för skjutning med kulsprutegevär. Under tid, då skogsarbete påginge i närheten av banorna, kunde dessa överhuvud taget icke användas. På grund av de för upplåtelsen

stipulerade villkoren vore regementet skyldigt utföra förekommande större reparationer på banorna, vilka arbeten hittills visat sig bliva tämligen omfattande.

Företagen undersökning har utvisat, att en ny skjutbana med 12 tavelställ kunde iordningställas öster om regementets nuvarande skolskjutningsbana och i anslutning till denna.

Kostnaderna härför hade av fortifikationsförvaltningen beräknats till 55 000 kronor.

Chefen för armén, vilkens anvisningar i ärendet inhämtats, hade i skriftelse den 6 juli 1944 anmodat fortifikationsförvaltningen att vidtaga åtgärder för anläggande av ny skjutbana vid regementet enligt ovan angivna grunder.

Av utredningen syntes sålunda framgå, att av såväl utbildningstekniska som ekonomiska skäl en ny skolskjutningsbana med 12 tavelställ borde anläggas och i samband därmed regementets utnyttjande av Tolffors- och Rödningensbanorna upphöra.

Fortifikationsförvaltningen meddelade i promemoria den 12 december 1944 beträffande frågan om *utbyggnad av kulsprutebanan vid Västernorrlands regemente* till försvarsdepartementet, att den nuvarande kulsprutebanan vid Västernorrlands regemente, som endast omfattade sex tavelställ, vore alltför liten, varför en utbyggnad av banan till nio tavelställ vore erforderlig. De nuvarande förhållandena hade gjort det nödvändigt att utföra skolskjutning med kulspruta i fältskjutningsterrängen. Den utbildning i skjutning, som härigenom kunde bibringas, måste anses vara av lägre standard än den, som kunde uppnås genom skjutning på kulsprutebana i ett tidigt utbildningsstadium.

En utbyggnad av kulsprutebanan från sex till nio tavelställ har av fortifikationsförvaltningen beräknats draga en kostnad av 38 000 kronor enligt nu rådande prisläge.

Som motivering för arbetena avseende *iordningställande av Norrlands artilleriregementets skolskjutningsbana å Grytans skjutfält* har fortifikationsförvaltningen anfört följande.

Genom regementets egen försorg har en skolskjutningsbana anlagts å Grytan. Anläggningen består förutom av avröjd och dränerad terräng endast av ett kulfång, framför vilket tavlor och figurer uppställas. Markörgrav med tavelställ saknas. Då med största sannolikhet även i framtiden skolskjutning årligen kommer att äga rum på skjutfältet är banans slutgiltiga ordnande ett primärt utbildningsbehov.

Kostnaden för företaget har av förvaltningen beräknats till 18 000 kronor vid nuvarande prisnivå.

Beträffande *nyanläggning av korthållsbana för Bodens ingenjörkår* har fortifikationsförvaltningen meddelat, att kårens nuvarande, i en ravinartad terrängformation anlagda korthållsbana, sedan länge knappast motsvarat fordringarna på utbildningsmöjligheter i skjutning. Med hänsyn till moderna fordringar på en korthållsbana syntes nyanläggning böra komma till stånd för en beräknad kostnad av 40 000 kronor vid nuvarande prisnivå.

Vad slutligen beträffar anläggande av *korthållsbana vid Norrbottens artillerikår* har fortifikationsförvaltningen i sin petitaskrivelse av den 31 augusti 1944 anfört i huvudsak följande.

I skrivelse den 19 juni 1944 till arméns fortifikationsförvaltning hade kårchefen framhållit, att tillgången på skjutbanor i Boden vore sådan, att utbildningens krav för närvarande ej kunde tillgodoses. Skjutning med pjäskarbin och skarp ammunition kunde för närvarande icke utföras på närmare håll än omkring 7 kilometer från kårens kasernetablisement. Den tidsödande förflyttningen vore till stort men för utbildningsarbetet. Skjutning med kammarammunition gäve icke godtagbart resultat.

Ljus- och väderleksförhållandena i Boden inverkade även högst avsevärt på utbildningsarbetet under vinterhalvåret. Genom anläggande av en kort-hållsbana med skjuthall skulle möjlighet skapas att vintertid bedriva en stor del av skjututbildningen oberoende av väderleks- och ljusförhållanden.

Vid av fortifikationsförvaltningens skjutbaneofficer verkställd utredning av ärendet hade framkommit, att kårens nuvarande, redan från början tämligen primitivt anordnade korthållsbana befunne sig i mycket otillfredsställande skick. Med hänsyn härtill och då banan endast medgäve skjutning i riktning mot bebyggda områden, kunde densamma ur säkerhetssynpunkt icke godkännas för skjutning med skarp ammunition enligt gällande utbildningsbestämmelser. Erforderlig förbättring och utvidgning av banan kunde ej lämpligen komma i fråga på grund av dels terrängförhållanden, dels ock närheten till kårens ridbana.

Kostnaderna för företaget, avseende nyanläggning av en bana av 20 meters bredd, hava av fortifikationsförvaltningen beräknats till 42 000 kronor enligt nu rådande prisläge.

Då arbeten på skjutbanor endast i ringa mån äro materialkrävande och i allmänhet kunna utföras av icke fackutbildad arbetskraft, synas de vara väl lämpade att ingå i en sysselsättningsreserv.

Efter samråd med försvarsdepartementet har arbetsmarknadskommissionen medtagit skjutbanearbeten för en kostnad av 164 000 kronor i förslaget till allmän investeringsreserv och 554 000 kronor i förslaget till särskild grov-arbetsreserv för budgetåret 1946/47.

Dräneringsarbeten.

Från fortifikationsförvaltningens sida har till kommissionen framhållits, att övningsfälten vid en del förband delvis bestode av vattensjuk mark, som i vissa fall vore så sank, att den höst och vår vore översvämmad. Genom dränering av sådana vattensjuka områden skulle de berörda förbanden erhålla avsevärt förbättrade möjligheter att bedriva sina övningar, varför förvaltningen föreslagit, att dräneringsarbeten i viss utsträckning måtte medtagas i investeringsplanen för budgetåret 1946/47. Därjämte har förvaltningen framhållit, att vissa fält vore dränerade genom öppna diken, vilka fordrade ett dyrbart underhåll för att icke bliva helt igenkörda under övningarna. I stället för dessa öppna diken borde täckdiken komma till utförande.

Kostnaderna för de föreslagna dräneringsarbetena framgå av följande sammanställning.

Förband eller motsvarande	Beräknad kostnad
Värmlands regemente, Karlstad	kronor 167 000
Livgrenadjärregementet, Linköping	» 100 000
Jämtlands fältjägarregemente, Östersund	» 32 000
Upplands regemente, Uppsala	» 60 000
Hälsinge regemente, Gävle	» 47 000
Älvsborgs regemente, Borås	» 20 000
Smålands artilleriregemente, Jönköping	» 65 000
Östgöta luftvärnsregemente, Linköping	» 55 000
Luleå luftvärnskår, Luleå	» 29 000
Svea trängkår, Linköping	» 68 000
Summa kronor 643 000.	

Samtliga ovannämnda arbeten ha tidigare medtagits i förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1945/46. Sedan företagens detaljplanering numera hunnit genomföras ha emellertid kostnaderna för flertalet företag reviderats.

Efter samråd med försvarsdepartementet har arbetsmarknadskommissionen funnit skäl att i grovarbetsreserven medtaga dräneringsarbeten vid ovannämnda 10 förband för en av fortifikationsförvaltningen beräknad sammanlagd kostnad av 643 000 kronor.

Vatten- och avloppsarbeten.

Fortifikationsförvaltningen har till statens arbetsmarknadskommission föreslagit vissa vatten- och avloppsarbeten såsom lämpliga arbetsobjekt att ingå i investeringsreserven för budgetåret 1946/47. Beträffande behovet av dylika arbeten har förvaltningen meddelat, att vid många äldre etablissemang förefunnes gamla avloppsledningar, som vore mycket bristfälliga och i behov av översyn och omläggning, varjämte på vissa platser komplettering av vattenledningarna vore erforderlig med hänsyn till de hygieniska kraven och i vissa fall med hänsyn till övningarnas rationella bedrivande. På grund av avloppsledningarnas dåliga beskaffenhet, såsom otillräckliga dimensioner och lutningar, uppstode lätt översvämningar i källarutrymmen och liknande, varigenom skador kunde uppstå på i sådana utrymmen förvarad dyrbar materiel. De rådande missförhållandena medförde vidare, att underhållskostnaderna bleve höga på grund av ständigt återkommande rensningar o. d.

Fortifikationsförvaltningen har föreslagit, att vatten- och avloppsarbeten vid sex etablissemang skulle medtagas i investeringsreserven för budgetåret 1946/47 med en av förvaltningen beräknad kostnad av sammanlagt 689 000 kronor. De olika företagen framgå av följande sammanställning.

Förband eller motsvarande		Beräknad kostnad
Halmstads regemente, Halmstad	kronor	60 000
Södermanlands pansarregemente, Strängnäs	»	12 000
Norrlands trängkår, Sollefteå	»	100 000
Bodens ingenjörkår, Boden	»	57 000
Karlsborgs fästning, Karlsborg	»	60 000
Bodens fästning, Boden	»	400 000
Summa kronor		689 000.

Efter samråd med försvarsdepartementet och överbefälhavaren har arbetsmarknadskommissionen i förslaget till särskild grovarbetsreserv för budgetåret 1946/47 upptagit 689 000 kronor för ifrågavarande ändamål.

Väg- och stensättningsarbeten.

Fortifikationsförvaltningen har för budgetåret 1946/47 föreslagit att väg- och stensättningsarbeten vid nedanstående förband skulle medtagas i investeringsplanen.

Truppförband eller motsvarande		Total-kostnad kronor	Grovarbets-reserv kronor
Infanteriskjutskolan	Rosersberg	13 000	13 000
Artilleriskjutskolan	Skillingaryd	336 000	200 000
Livgrenadjärregementet	Linköping	184 000	100 000
Södra skånska infanteriregementet	Ystad	86 000	86 000
Södra skånska infanteriregementet	Revingehed	375 000	175 000
Upplands regemente	Uppsala	56 000	56 000
Kronobergs regemente	Växjö	125 000	125 000
Jönköping-Kalmar regemente	Eksjö	70 000	70 000
Dalregementet	Falun	72 000	72 000
Hälsinge regemente	Gävle	94 000	94 000
Älvsborgs regemente	Borås	148 000	148 000
Bohusläns regemente	Uddevalla	123 000	123 000
Gotlands infanteriregemente	Visby	279 000	150 000
Västerbottens regemente	Umeå	47 000	47 000
Västernorrlands regemente	Sollefteå	86 000	86 000
Norrlands dragonregemente	Umeå	25 000	25 000
Södermanlands pansarregemente	Strängnäs	465 000	200 000
Skaraborgs pansarregemente	Kråk	60 000	60 000
Skaraborgs pansarregemente	Skövde	311 000	200 000
Göta artilleriregemente	Göteborg	183 000	100 000
Norrlands artilleriregemente	Östersund	60 000	60 000
Norrlands artilleriregemente	Brunflo	115 000	115 000
Smålands artilleriregemente	Jönköping	287 000	100 000
Gotlands artillerikår	Visby	18 000	18 000
Gotlands artillerikår	Tofta	100 000	100 000
Östgöta luftvärnsregemente	Linköping	303 000	200 000
Svea trängkår	Linköping	16 000	16 000
Karlsborg, fästningsområdet	Karlsborg	390 000	200 000
Summa kronor		4 427 000	2 939 000

I de å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 upptagna anslagen om tillhopa 225 milj. kronor till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. (proposition 1944:281, s. 55 och 56) hava bland annat inräknats 760 000 kronor för vissa vägarbeten vid arméns truppförband (proposition 1944:281, s. 169 och 170).

I förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1945/46 medräknades 3 447 000 kronor till vägbyggnadsarbeten och 355 000 kronor till stensättningsarbeten vid ett stort antal förband.

Nu föreliggande förslag till väg- och stensättningsarbeten i investeringsreserven avviker väsentligt från tidigare förslag beroende på omarbetning av planerna samt förändringar i utförandet, som vid utarbetandet av fullständiga förslag visat sig önskvärda. Den totala kostnaden för de föreslagna arbetena uppgår till 4 427 000 kronor.

Beträffande dessa vägarbeten har från förvaltningens sida framhållits, att samtliga anmälda företag syntes böra komma till utförande under de närmaste åren. Någon detaljerad redogörelse för varje särskilt företag har med hänsyn till det stora antalet arbeten av detta slag icke lämnats, men såsom allmän motivering har framhållits, att den ökade motoriseringen vid truppförbanden hade förorsakat stor förslitning av vägar och körplaner. Det vore därför av största betydelse att istandsättnings- och förbättringsarbeten bleve utförda, så att icke körbanornas dåliga tillstånd komme att medföra skador på dyrbar krigsmateriel. Genom nyanläggning samt omläggning och förbättring av vägar uppstode dessutom i många fall en avsevärd tidsvinst vid förflyttning av trupp och materiel. Vidare vunnes genom en standardförbättring av vägarna ökad trafiksäkerhet, varjämte vägunderhållskostnaderna beräknades kunna minskas i avsevärd grad, särskilt i tjällossningstider.

I kostnaderna för företagen ha jämväl inräknats kostnader för stensättningar. Från fortifikationsförvaltningens sida har framhållits, att vägar och körplaner vid förbanden i allmänhet icke vore byggda för den tunga och för körbanan påfrestande trafik som motorfordon, i synnerhet fordon med larvfötter, medförde. Vägar och körplaner särskilt vid motoriserade förband borde därför snarast förse med permanentbeläggning, lämpligen gatsten. De nu synnerligen höga underhållskostnaderna för de motoriserade förbandens vägar och körplaner beräknades genom stensättningarna kunna nedbringas till ett minimum. Slutligen har från fortifikationsförvaltningens sida framhållits, att det trots höga kostnader för underhåll icke kunde undvikas, att på vägar och körbanor utan beläggning uppstode stora ojämnheter och kraftig dammbildning, medförande hastig förslitning av motormaterielen. Dessa olägenheter kunde i hög grad minskas genom stensättning av körbanorna.

Vägarbeten kräva, såsom tidigare anförts, föga material samtidigt som de i stor utsträckning kunna utföras av icke fackutbildad arbetskraft. De äro därför väl lämpade som sysselsättningsobjekt vid en arbetsmarknadskris. Med hänsyn härtill har arbetsmarknadskommisionen efter samråd med försvarsdepartementet funnit lämpligt att i förslaget till särskild grovarbetsreserv för budgetåret 1946/47 medtaga ifrågavarande företag. Då vissa företag

äro av sådan storleksordning, att de icke torde kunna färdigställas på ett år, har i grovarbetsreserven för budgetåret 1946/47 endast medräknats väg- och stensättningsarbeten till en kostnad av 2 939 000 kronor.

Detta belopp torde i stort sett motsvara den del av resp. företag, som kan beräknas bli färdigställd under ett år. Då stensättningsarbeten torde få betecknas som mindre väl lämpade att ingå i en sysselsättningsreserv för grovarbetare med hänsyn till att vid sådana arbeten kräves ett icke ringa antal yrkeskunniga arbetare samt till att arbetena ställa stora krav på transportapparaten, förutsätter kommissionen att frågan angående ianspråkstagande av i vägarbetena ingående stensättningsarbeten blir föremål för särskild prövning med hänsyn till tillgången på stensättare och transportmedel, därest företagen skulle behöva igångsättas för att bereda sysselsättning åt friställd arbetskraft.

Under hänvisning till det anförda föreslås sålunda att väg- och stensättningsarbeten vid ovan angivna förband medtagas i den särskilda grovarbetsreserven för budgetåret 1946/47 med ett belopp av 2 939 000 kronor.

Idrottsplatser.

I de å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 upptagna anslagen av sammanlagt 225 milj. kronor till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m.m. (proposition 1944: 281, s. 55 och 56) har bland annat inräknats ett belopp av 2 000 000 kronor för anläggande av idrottsplatser vid vissa av arméns truppförband (proposition 1944: 281, s. 168 och 169). Nämda belopp motsvarade den avrundade kostnadssumman för tjugosex specificerade anläggningar, vilka kostnadsberäknats till sammanlagt 2 065 000 kronor.

I sitt betänkande (SOU 1944: 12, s. 110) anförde investeringsutredningen beträffande dessa företag följande.

Vid ett stort antal av arméns truppförband saknades godtagbara idrottsplatser. Enär idrott inginge som ett viktigt led i den militära utbildningen, erfordrades därför ny- och ombyggnad av idrottsplatser. I enlighet med vad föredragande departementschefen anfört i 1943 års statsverksproposition beträffande nya idrottsplatser hade medel inom femårsplanens ram icke beräknats för dessa ändamål vare sig vid äldre eller vid planerade eller under uppförande varande etablissement.

Fortifikationsförvaltningen har till arbetsmarknadskommissionen meddelat, att av de företag, vilka medtogos i förutberörda investeringsplan borde idrottsplatserna vid Livregementets grenadjärer, Kronobergs regemente, Jönköping-Kalmar regemente, Bohusläns regemente, Södermanlands pansarregemente, Gotlands artillerikår samt Sundsvalls luftvärnsskår ej längre medtagas som investeringsreserv. Om dessa företag frånräknas skulle förslaget till investeringsplan för budgetåret 1946/47 innehålla följande företag avseende idrottsplatser.

Förband eller motsvarande		Beräknad kostnad kronor
Krigsskolan vid Karlberg	Solna	75 000
Infanteriskjutskolan	Rosersberg	75 000
Svea livgarde	Solna	85 000
Södra skånska infanteriregementet	Ystad	46 000
Hallands regemente	Halmstad	98 000
Livregementets husarer	Skövde	75 000
Göta pansarlivgarde	Enköping	91 000
Skånska pansarregementet	Hässleholm	91 000
Svea artilleriregemente	Spånga	92 000
Wendes artilleriregemente	Kristianstad	68 000
Bergslagens artilleriregemente	Kristinehamn	105 000
Karlsborgs luftvärnsregemente	Karlsborg	57 000
Skånska luftvärnskåren	Malmö	86 000
Göteborgs luftvärnskår	Göteborg	83 000
Luleå luftvärnskår	Luleå	71 000
Svea ingenjörkår	Solna	85 000
Göta trängkår	Skövde	77 000
Skånska trängkåren	Hässleholm	75 000
Första intendenturkompaniet	Solna	75 000
Summa kronor		1 510 000

Då arbeten å idrottsplatser äro föga materialkrävande och kunna utföras av icke fackutbildad arbetskraft, har kommissionen i förslaget till särskild grovarbetsreserv för budgetåret 1946/47 medräknat i ovanstående tabell angivna idrottsplatser med en sammanlagd kostnad av 1 510 000 kronor.

Anslag för arméns fortifikationsförvaltnings ämbetsområde.

Beträffande anslag till arbeten, som föreslagits ingå i den särskilda grovarbetsreserven hänvisas till vad därom anföres å s. 367 i detta betänkande.

Kostnaderna för de i den allmänna investeringsreserven upptagna arbetena kunna, i anslutning till vad i det föregående anförts, sammanfattningsvis beräknas enligt följande.

Om- och tillbyggnad av matnrättningar	kronor	4 029 000
Gymnastikbyggnader	»	2 376 000
Truppförbandssjukhus	»	2 000 000
Centralförråd för sjukvårdsmateriel	»	263 000
Centralförråd för tyg- och intendenturmateriel	»	3 619 000
Garagebyggnader	»	756 000
Fasta drivmedelsförråd	»	160 000
Förråd i TorpsHAMMAR	»	70 000
Badhus med simhall och fäktsal vid krigsskolan på Karlberg	»	447 000
Sanitära anläggningar vid krigsskolan på Karlberg	»	192 000

Brandstation vid Karlsborgs luftvärnsregemente	kronor	80 000
Rotfruktskällare samt lastkaj med spår vid Smålands ar-		
tilleriregemente	»	34 000
Skjutbanor	»	164 000
Summa kronor		14 190 000.

Därest de i den allmänna investeringsreserven ingående arbetena vid en under budgetåret 1946/47 eventuellt inträffande arbetsmarknadskris skulle behöva igångsättas i full omfattning, skulle sålunda bli erforderligt att å allmän beredskapsstat för nämnda budgetår ställa ett anslag av 14 190 000 kronor till förfogande för ändamålet. Dock förutsattes därvid, att arbetena komma till utförande med anlitan av berörda anslag endast i den mån kostnaderna icke kunna bestridas från av riksdagen i vanlig ordning anvisade anslag.

Under åberopande av det anförda hemställer arbetsmarknadskommisjonen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten m. m. för armén* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 å kapitalbudgeten under Försvarets fastighetsfond, Arméns delfond, uppföra ett anslag av kronor 14 190 000.

c. Marinförvaltningens ämbetsområde.

Förslag till investeringsreserver för marinförvaltningens ämbetsområde, innefattande en allmän investeringsreserv om 5 102 000 kronor jämte en grovarbetsreserv om 11 190 000 kronor, har sammanställts i bil. 10. Motsvarande reserver enligt allmänna beredskapsstaten för budgetåret 1944/45 uppgingo till 4 037 000 kronor respektive 6 045 000 kronor och enligt investeringsutredningens förslag för innevarande budgetår till 6 164 000 respektive 7 333 000 kronor. I statsverkspropositionen till innevarande års riksdag (kapitalbudgeten: bil. 3, punkten 8) hava å riksstat för budgetåret 1946/47 beräknats medel till vissa byggnadsarbeten m. m. för marinen till ett belopp av omkring 4 700 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Dessutom stå till marinförvaltningens förfogande vissa tidigare anvisade medel, varför ordinarie arbetsprogrammet skulle komma att uppgå till 7 154 800 kronor samt hela investeringsplanen (ordinarie arbeten jämte investeringsreserv) skulle tillhopa komma att omfatta arbeten och anskaffningar för 12 256 800 kronor vid nuvarande prisläge.

Såsom av uppgifterna på s. 120 framgår, skulle byggnadsprogrammet för marinförvaltningens ämbetsområde under åren 1942—1947 med utgångspunkt från den för försvarets utbyggnad gällande femårsplanen uppgå till i medeltal 9,6 milj. kronor per år enligt prisläget den 1 juli 1941, vilket med nuvarande penningvärde beräknas motsvara ca 11 milj. kronor per år. Om investeringsplanen skulle omfatta två års investeringar enligt femårsplanen, skulle den sålunda inrymma arbeten för ca 22 miljoner kronor.

Med skrivelse till arbetsmarknadskommisionen den 31 augusti 1945 har marinförvaltningen översänt uppgifter angående samtliga de företag, till vilka ämbetsverket i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt om anvisande av medel på ordinarie stat för budgetåret 1946/47. Förvaltningen har samtidigt meddelat, att det under nästkommande budgetår vore möjligt att med den tillgängliga organisationen projektera och utföra arbeten för en kostnad av ca 30 milj. kronor. Därest medel komme att av Kungl. Maj:t äskas endast för vissa av de arbetsobjekt, som av förvaltningen föreslagits, har förvaltningen hemställt att övriga arbeten måtte medtagas i investeringsreserven för budgetåret 1946/47.

Vissa av de av förvaltningen föreslagna, i statsverkspropositionen ej medtagna företagen ingå i det för försvarets utbyggnad fastställda byggnadsprogrammet, medan andra företag icke rymmas därinom. En stor del av företagen utanför femårsplanens ram äro väl lämpade att utnyttjas för beredande av arbetstillfällen för icke fackutbildad arbetskraft och äro dessutom föga materialkrävande i förhållande till sin storlek. Från försvarsdepartementets sida har under hand framhållits, att vissa av de av marinförvaltningen angivna företagen finge betraktas såsom ur försvarets synpunkt betydelsefulla men att utförandet av desamma vore möjligt att fördela över en längre tidrymd, såvida det icke av arbetsmarknadspolitiska skäl befunnnes angeläget att utföra dem tidigare. Dylika arbeten hava i den mån de befunnits lämpliga såsom sysselsättningsobjekt för ovan arbetskraft av kommissionen hänförs till den särskilda grovarbetsreserven. Övriga ifrågakommande arbeten av tillräcklig angelägenhetsgrad hava medtagits i förslaget till allmän investeringsreserv. Samråd har i fråga om urvalet av investeringsobjekt ägt rum med försvarsdepartementet och överbefälhavaren.

I fråga om behovet av de i den allmänna investeringsreserven och den särskilda grovarbetsreserven föreslagna företagen har marinförvaltningen i olika sammanhang lämnat detaljmotiveringar, vilka arbetsmarknadskommisionen i det följande i korthet återgiver. Beträffande vissa av företagen får kommissionen dock framhålla, att de äro av sådan karaktär, att någon närmare redogörelse för desamma icke ansetts böra lämnas här.

Ombyggnad av matinrättningar.

Marinförvaltningen har föreslagit, att i investeringsplanen för budgetåret 1946/47 skulle medtagas följande arbeten å matinrättningar med i nedanstående sammanställning angivna kostnader, vilka avse nuvarande prisläge.

Förbättringsarbeten vid matinrättningen vid Fårösunds för-

rådsdepå	kronor	15 000
Ombyggnad av matinrättningen vid kasern Ankarstierna..	»	¹ 200 000
Renovering av matinrättningen vid Flottans sjömansskola	»	250 000
Renovering av matinrättningen vid Göteborgs örlogsstation	»	80 000

Summa kronor ¹545 000.

¹ Härav disponeras av Kungl. Maj:t ett belopp av 65 000 kronor, vilket tidigare anvisats av riksdagen.

Beträffande förbättringsarbetena vid matinrättningen vid Fårösunds för-
rådsdepå har förvaltningen meddelat, att därmed avsåges bland annat läg-
gande av nytt betonggolv i nuvarande rotfruktskällaren. För närvarande fun-
nes i densamma endast jordgolv, vilket ur hygienisk synpunkt vore otill-
fredsställande.

Förvaltningen ville beträffande de tre sistnämnda företagen framhålla, att
matinrättningarna i fråga vore otidsenliga samt tungarbetade för köksperso-
nalen. Anordningarna för manskapets utspisning vore icke rationellt ordnade,
varför utspisningen toge onödigt lång tid. Med hänsyn till förhållandena un-
der fredsutbildningen vore det av värde, att matinrättningarna i fråga bleve
moderniserade snarast möjligt.

Efter samråd med försvarsdepartementet och överbefälhavaren har arbets-
marknadskommissionen i förslaget till allmän investeringsreserv för budget-
året 1946/47 upptagit ett belopp av 480 000 kronor till ombyggnad av matin-
rättningar inom marinens ämbetsområde i enlighet med ovanstående sam-
manställning.

Gymnastikbyggnader.

Marinförvaltningen har föreslagit, att i investeringsreserven för budgetåret
1946/47 skulle medtagas följande gymnastikbyggnader.

Marinens underofficerssskola vid Berga	kronor	341 000
Härnösands kustartilleridetachment	»	370 000
Göteborgs örlogsstation	»	335 000
Älvsborgs kustartilleriregemente	»	400 000

Summa kronor 1 446 000.

Ovan angivna kostnader avse nuvarande prisnivå.

Som allmän motivering för anordnade av gymnastikbyggnader har marin-
förvaltningen framhållit, att behovet av dylika byggnader vore stort, enär
gymnastik inginge som ett viktigt led i den fysiska träningen av de värn-
pliktiga. Marinförvaltningen har ytterligare hänvisat till att sjöförsvarets ut-
bildningskommission i sitt betänkande (SOU 1943: 44) uttalat att de mate-
riella förutsättningarna för utbildningen vid truppförbanden — vari bl. a.
innefattas gymnastikbyggnader — i allmänhet icke blivit tillgodosedda i den
omfattning utbildningsverksamheten påfordrat.

Föredragande statsrådet anförde i 1946 års statsverksproposition (kapital-
budgeten bil. 3, s. 2) beträffande bland annat gymnastikbyggnader och bad-
anläggningar, att dylika med hänsyn till läget på arbetsmarknaden och till-
gången på byggnadsmaterial borde få anstå även under nästa budgetår.

I 1944 års statsverksproposition anförde departementschefen, att han fun-
ne starka skäl tala för uppförande av en gymnastik- och excercisbyggnad
jämte bastubad vid Göteborgs örlogsstation. Av vissa principiella skäl hade
medel emellertid ej beräknats till detta företag. Sedermera upptogs å allmän
beredskapsstat för budgetåret 1944/45 (propositionen 1944: 281, s. 185) ett
anslag av 335 000 kronor till en dylik byggnad.

Beträffande gymnastikbyggnaden vid Älvsborgs kustartilleriregemente har marinförvaltningen meddelat, att ämbetsverket ansåge detta företag vara synnerligen angeläget. Förvaltningen har vidare hänvisat till vad föredragande departementschefen i propositionen 1943: 222, s. 172, anförde i denna fråga samt därutöver åberopat sjöförsvarets utbildningskommissions nyss återgivna uttalande. Företaget har av investeringsutredningen medtagits i förslaget till allmän investeringsreserv för budgetåret 1945/46.

Efter samråd med försvarsdepartementet och överbefälhavaren har arbetsmarknadskommissionen i förslaget till allmän investeringsreserv för budgetåret 1946/47 upptagit ett belopp av 1 446 000 kronor till förenämnda gymnastikbyggnader inom marinförvaltningens ämbetsområde.

Bostäder för regionala uppbördsmän.

Marinförvaltningen har i skrivelse till Kungl. Maj:t den 16 augusti 1945 hemställt om medel på tilläggsstat för budgetåret 1945/46 till bostäder för regionala uppbördsmän.

1941 års försvarsutredning har i sitt betänkande (SOU 1942: 1, s. 436) bland annat framhållit, att uppbördstagande av kustartilleriets materiel med hänsyn till kraven på förbättrade betingelser för materiels omhändertagande och ändamålsenliga vård samt på tillfredsställande materiell beredskap borde ske efter andra grunder än dem, vilka hittills varit rådande. Försvarsutredningen ansåge sålunda, att materielen, framför allt å kustartilleriförsvarens sjöfronter, borde fördelas till så kallade regionala uppbörder. Kustartilleriförsvaretschefen underställt område borde därför vara uppdelat i lämpligt stora delområden, materielområden, för vilka alltefter materiels art och omfattning en eller flera uppbördsmän borde avses. För att på bästa sätt kunna handhava materielen samt övervaka dess skötsel och vård borde dessa uppbördsmän vara bosatta inom vederbörande områden, t. ex. i anslutning till de viktigare försvarsanstalterna.

Då medel för ändamålet icke beräknats i årets statsverksproposition, har efter samråd med överbefälhavaren i förslaget till allmän investeringsreserv för budgetåret 1946/47 medtagits bostäder för regionala uppbördsmän till en av marinförvaltningen vid nuvarande prisläge beräknad kostnad av 440 000 kronor.

Skjutbanor.

Marinförvaltningen har föreslagit att i investeringsplanen för budgetåret 1946/47 skulle medtagas arbeten å skjutbanor vid Stockholms kustartilleriförsvär och Vaxholms kustartilleriregemente samt vid Göteborgs kustartilleriförsvär och Älvsborgs kustartilleriregemente.

Förvaltningen har i detta sammanhang framhållit, att utbildning i skjutning med handvapen vore av stor betydelse. För närvarande finge skjututbildningen vid ovannämnda förband bedrivas vid primitiva och ur säkerhetssynpunkt mindre tillfredsställande skjutbanor. Vad särskilt beträffade skjutbanorna vid Stockholms kustartilleriförsvär och Vaxholms kustartillerirege-

mente vore säkerhetsanordningarna så otillfredsställande, att risk för olyckshändelser förelåge.

Ovannämnda arbeten ha av förvaltningen kostnadsberäknats till 42 000 kronor för Stockholms kustartilleriförsvar och Vaxholms kustartilleriregemente respektive 36 000 kronor för Göteborgs kustartilleriförsvar och Älvsborgs kustartilleriegemente, allt vid nuvarande prisnivå.

Då arbetena på ifrågavarande skjutbanor endast i ringa mån äro materialkrävande och i huvudsak torde kunna utföras av icke fackutbildad arbetskraft, synas de vara lämpliga att ingå i en sysselsättningsreserv.

Efter samråd med försvarsdepartementet och överbefälhavaren har arbetsmarknadskommissionen i förslaget till allmän investeringsreserv för budgetåret 1946/47 upptagit ett sammanlagt belopp av 78 000 kronor till skjutbanor inom marinförvaltningens ämbetsområde.

Varmboning av pjäsexercishallen vid sjökrigsskolan vid Näsby.

Marinförvaltningen har föreslagit att i investeringsreserven för budgetåret 1946/47 medel skulle beräknas till varmboning av pjäsexercishallen vid Sjökrigsskolan vid Näsby.

Förvaltningen har beträffande företaget meddelat att pjäsexercishallen icke vore värmeisolerad, vilket medförde vissa olägenheter främst för personalen men även för materielen och då särskilt den optiska, som vore känslig för köld och fukt. Med hänsyn till utbildningens rationella bedrivande vid sjökrigsskolan vore stora fördelar att vinna, om pjäsexercishallen bleve försedd med ordentlig varmboning.

Kostnaderna för företaget ha av marinförvaltningen beräknats till 64 000 kronor vid nuvarande prisnivå.

Efter samråd med försvarsdepartementet och överbefälhavaren har arbetsmarknadskommissionen i förslaget till allmän investeringsreserv för budgetåret 1946/47 upptagit ett belopp av 64 000 kronor till varmboning av pjäsexercishallen vid sjökrigsskolan vid Näsby.

Sjukhus vid marinens underofficersskola vid Berga.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 16 november 1944 framlade marinförvaltningen förslag rörande förläggningens ordnande vid marinens underofficersskola vid Berga. Genom beslut den 1 december samma år bemyndigade Kungl. Maj:t ämbetsverket att inom en kostnadsram av i runt tal 4 335 000 kronor enligt 1941 års prisnivå gå i författning om uppförande av vissa i beslutet angivna byggnader, däribland dock icke sjukstugan. I sina medelsäskanden för budgetåret 1946/47 har marinförvaltningen gjort framställning om ett belopp av 525 000 kronor till uppförande av sjukvårdsanläggning vid Berga i överensstämmelse med ett av sjukvårdsförvaltningen framlagt förslag.

I årets statsverksproposition (kapitalbudgeten, bil. 3, s. 42) ha 295 000 kronor beräknats för utförande av en första etapp av sjukhus för skolorna vid Berga. Den av marinförvaltningen i medelsäskandet avsedda ytterligare utbyggnaden av sjukhuset jämväl för kustflottans behov har emellertid föredragande statsrådet icke ansett sig för närvarande kunna tillstyrka.

Efter samråd med försvarsdepartementet och överbefälhavaren har arbetsmarknadskommissionen i förslaget till allmän investeringsreserv för budgetåret 1946/47 upptagit de återstående kostnaderna för sjukhus vid marinens underofficersskola vid Berga, vilka kostnader vid nuvarande prisläge beräknats till 262 000 kronor.

Idrottsplats vid marinens underofficersskola vid Berga.

Marinförvaltningen har föreslagit, att i investeringsplanen för budgetåret 1946/47 medel skulle beräknas till idrottsplats vid marinens underofficersskola vid Berga.

Förvaltningen har beträffande företaget framhållit, att idrottsplatsen vore av betydelse för utbildningen vid underofficersskolan med hänsyn till att idrott numera inginge som ett viktigt led i de värnpliktigas fysiska fostran. Kostnaderna för företaget ha av förvaltningen beräknats till 144 000 kronor vid nuvarande prisläge.

Föredragande statsrådet har i 1946 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bil. 3, s. 3) anför, att medel till idrottsplatser med hänsyn till läget på arbetsmarknaden som regel icke kunnat beräknas för nästa budgetår.

Då arbeten på idrottsplatser äro föga materialkrävande och kunna utföras av icke fackutbildad arbetskraft, har arbetsmarknadskommissionen i investeringsplanen för budgetåret 1946/47 medtagit idrottsplats vid marinens underofficersskola vid Berga till en kostnad av 144 000 kronor. Enär detta företag betecknats såsom angeläget av överbefälhavaren, har kommissionen uppfört detsamma i förslaget till allmän investeringsreserv för budgetåret 1946/47.

Förlängning av Gustavsviks torrdocka.

I de å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 (proposition 1944: 281, s. 55—56) uppförda anslagen av 225 milj. kronor till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. hade för förlängning av Gustavsviks torrdocka inräknats ett belopp av 1 630 000 kronor. Beträffande ifrågavarande företag hänvisar arbetsmarknadskommissionen till vad härutinnan anförts i proposition 1944: 281 (bil. 10, punkten 2, s. 176).

Företaget har för budgetåret 1946/47 medtagits i förslaget till särskild grovarbetsreserv. Då arbetena icke torde kunna färdigställas på ett år har arbetsmarknadskommissionen i grovarbetsreserven för nästa budgetår endast medtagit ett belopp av 1 000 000 kronor, vilket torde motsvara en normal avarbetning under ett första arbetsår.

Ombyggnad av värmecentralen vid Stockholms örlogsvarv.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 16 augusti 1945 har marinförvaltningen äskat ett anslag av 396 000 kronor enligt 1941 års prisnivå till ombyggnad av värmecentralen vid Stockholms örlogsvarv.

Medel till företaget har av Kungl. Maj:t föreslagits i årets statsverksproposition (kapitalbudgeten, bil. 3, s. 56). Med hänsyn till arbetets omfattning har

föredragande statsrådet ansett, att arbetet borde uppdelas i två etapper, varvid under nästa budgetår borde utföras arbeten för en sammanlagd kostnad av 348 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Marinförvaltningen har under hänvisning till de ekonomiska fördelar, som äro förknippade med att företaget i sin helhet kommer till stånd, föreslagit, att den andra etappen av företaget medtages i investeringsplanen.

Då det, enligt vad förvaltningen meddelat, är möjligt att färdigställa företaget under ett arbetsår, har arbetsmarknadskommissionen efter samråd med försvarsdepartementet och överbefälhavaren i förslaget till allmän investeringsreserv för budgetåret 1946/47 upptagit ett belopp av 240 000 kronor enligt nuvarande prisläge till andra etappen av arbetena med ombyggnad av värmecentralen vid Stockholms örlogsvarv.

Ekonomiser i norra värmecentralen på Galärvarvet.

Marinförvaltningen har till arbetsmarknadskommissionen i skrivelse den 31 augusti 1945 föreslagit, att i investeringsplanen för budgetåret 1946/47 skulle beräknas medel till installation av ekonomiser i norra värmecentralen å Galärvarvet.

I årets statsverksproposition (kapitalbudgeten, bil. 3, s. 56) har, såsom ovan nämnts, beräknats medel till ombyggnad av värmecentralen vid Stockholms örlogsvarv. Marinförvaltningen har under hänvisning till vad om denna ombyggnad anförts meddelat arbetsmarknadskommissionen, att jämväl installation av en ekonomiser i norra värmecentralen på Galärvarvet vore ur ekonomisk synpunkt synnerligen förmånlig. Förvaltningen beräknade, att bränsleförbrukningen i värmecentralen härigenom skulle minska i sådan utsträckning, att besparingarna skulle amortera installationen på ett fåtal år. Kostnaden för arbetena har av förvaltningen beräknats till 24 000 kronor vid nuvarande prisläge.

Arbetsmarknadskommissionen har med hänsyn till de ekonomiska fördelarna av att företaget kommer till stånd efter samråd med försvarsdepartementet och överbefälhavaren beräknat ett belopp av 24 000 kronor i förslaget till allmän investeringsreserv för budgetåret 1946/47 till anordnande av ekonomiser i norra värmecentralen på Galärvarvet.

Omläggning och utökning av delar av vattenlednings- och brandpostnätet m. m. vid Oscar-Fredriksborg samt på Vaxön och östra delen av Rindön.

Marinförvaltningen har i skrivelse den 31 augusti 1945 till arbetsmarknadskommissionen föreslagit att i investeringsplanen för budgetåret 1946/47 medel skulle beräknas till omläggning och utökning av delar av vattenlednings- och brandpostnätet m. m. vid Oscar-Fredriksborg samt på Vaxön och östra delen av Rindön.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 16 augusti 1945 har marinförvaltningen äskat medel till anordnande av vissa utvändiga ledningar, planeringar och förlängningar på östra delen av Rindön. Dessa arbeten utgöras huvudsakligast av kompletteringsarbeten å befintliga vatten- och avloppsledningar vid

kasernområdet å Oscar-Fredriksborg till följd av bland annat ökade belastningar genom tillkomsten av vissa av försvarets bostadsanskaffningsnämnd anlagda bostäder.

I 1946 års statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil 3, s. 67) har departementschefen beträffande sistnämnda arbeten bland annat anfört, att de vattenledningar inom kasernområdet, som distribuerade saltvatten för tvättändamål, vore svårt angripna av rost. Av denna anledning kunde icke längre tillfredsställande vattentryck erhållas för brandsläckningsändamål. Därtill komme de sanitära olägenheterna av att rostbildningar följde med vattnet vid spolning.

De arbeten, som av marinförvaltningen i ovannämnda skrivelse den 31 augusti 1945 föreslagits skola ingå i investeringsplanen för nästa budgetår, utgöra i huvudsak en fortsättning på de arbeten, som av Kungl. Maj:t föreslagits i årets statsverksproposition.

Efter samråd med försvarsdepartementet och överbefälhavaren har arbetsmarknadskommissionen i förslaget till allmän investeringsreserv för budgetåret 1946/47 upptagit ett av förvaltningen beräknat belopp av 63 000 kronor vid nuvarande prisläge till omläggning och utökning av vattenlednings- och brandpostnätet m. m. vid Oscar-Fredriksborg samt på Vaxön och östra delen av Rindön.

Skolbyggnad i Fårösund.

I skrivelse till arbetsmarknadskommissionen den 31 augusti 1945 har marinförvaltningen föreslagit att medel skulle beräknas i investeringsplanen för budgetåret 1946/47 till skolbyggnad i Fårösund.

Efter samråd med försvarsdepartementet och överbefälhavaren har arbetsmarknadskommissionen i förslaget till allmän investeringsreserv för budgetåret 1946/47 upptagit ett av förvaltningen vid nuvarande prisläge beräknat belopp av 60 000 kronor till skolbyggnad i Fårösund.

Ytterligare en kasern vid Gotlands kustartilleriförsvar och Gotlands kustartillerikår.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 16 augusti 1945 har marinförvaltningen hemställt om anvisande av medel inom ramen för 1942 års försvarsbeslut till ytterligare en kasern vid Gotlands kustartilleriförsvar och Gotlands kustartillerikår.

Medel till företaget, som av förvaltningen kostnadsberäknats till 431 000 kronor vid nuvarande prisläge, har av Kungl. Maj:t icke föreslagits i årets statsverksproposition.

Enär företaget av överbefälhavaren betecknats som angeläget, har arbetsmarknadskommissionen efter samråd med försvarsdepartementet i förslaget till allmän investeringsreserv för budgetåret 1946/47 upptagit ett belopp av 431 000 kronor till ny kasern vid Gotlands kustartilleriförsvar och Gotlands kustartillerikår.

Broförbindelse till Lindholmen i Karlskrona.

För istandsättande av broförbindelsen Högvakten—Lindholmen inom Karlskrona örlogsvarv har ett belopp av 300 000 kronor beräknats å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 (proposition 1944: 281, s. 182—183). Kommissionen hänvisar till vad i propositionen anförts angående ifrågavarande företag.

Broförbindelsen har jämväl medtagits i förslaget till allmän investeringsreserv för budgetåret 1946/47 med oförändrat belopp, 300 000 kronor.

Båtbrygga på Kalsholmen.

Marinförvaltningen har till arbetsmarknadskommissionen i skrivelse den 31 augusti 1945 föreslagit, att i investeringsplanen för budgetåret 1946/47 skulle upptagas medel till utförande av båtbrygga på Kalsholmen.

Förvaltningen har beträffande företaget framhållit, att den befintliga bryggan å Kalsholmen vore utförd av trä och befunne sig i synnerligen dåligt skick. Bryggan vore vidare för liten för att möjliggöra för större båtar att angöra Kalsholmen samt vore dessutom placerad på ett med hänsyn till vattendjup och isförhållanden olämpligt ställe. De befintliga förtöjningsanordningarna motsvarade icke hållfasthetskraven, evad det gällde förtöjning av större fartyg.

Kostnaderna för företaget hava av förvaltningen beräknats till 89 000 kronor vid nuvarande prisnivå.

Efter samråd med försvarsdepartementet och överbefälhavaren har arbetsmarknadskommissionen i förslaget till allmän investeringsreserv för budgetåret 1946/47 medtagit ett belopp av 89 000 kronor till anordnande av båtbrygga på Kalsholmen.

Bortsprängning av grund inom Karlskrona örlogsvarvs hamn.

Marinförvaltningen har i skrivelse den 31 augusti 1945 till arbetsmarknadskommissionen föreslagit, att arbeten avseende bortsprängning av grund inom Karlskrona örlogsvarvs hamn skulle medtagas i investeringsplanen för budgetåret 1946/47.

Förvaltningen har i detta sammanhang framhållit, att ifrågavarande grund vore hindersamt samt att risk föreläge för grundstötning särskilt för de nya kryssarna. Förvaltningen har särskilt framhållit, att kostnaderna för reparation av de skador, som kunde uppstå på ett dylikt fartyg vid grundstötning kunde komma att väsentligt överstiga kostnaderna för bortsprängningen av grundet, vilka av förvaltningen beräknats till 116 000 kronor vid nuvarande prisläge.

Med hänsyn till arbetets angelägna art och med tanke på dess belägenhet i ett ur sysselsättningssynpunkt känsligt område har arbetsmarknadskommissionen efter samråd med försvarsdepartementet och överbefälhavaren upptagit ett belopp av 116 000 kronor i förslaget till särskild grovarbetsreserv för budgetåret 1946/47 till bortsprängning av grund inom Karlskrona örlogsvarvs hamn.

Förstärkning i vissa tunnlar inom Karlskrona örlogsvarvs område.

Marinförvaltningen har i skrivelse den 31 augusti 1945 till arbetsmarknadskommissionen föreslagit, att i investeringsplanen för budgetåret 1946/47 skulle beräknas medel till utförande av förstärkningsarbeten i vissa tunnlar inom Karlskrona örlogsvarvs område.

Marinförvaltningen har beträffande dessa arbeten meddelat, att fara för ras föreläge i vissa tunnlar, där berget vore av dålig beskaffenhet och fullt av sprickbildningar. Förvaltningens uppfattning vore, att risk för olyckshändelser föreläge och förvaltningen har framhållit, att arbetena i fråga med det snaraste borde komma till stånd. Huvudsakligen avsåges bortrensning av löst berg samt anordnande av skyddsvalv av betong.

Kostnaderna för företaget hava av förvaltningen beräknats till 150 000 kronor vid nuvarande prisnivå.

Efter samråd med försvarsdepartementet och överbefälhavaren har arbetsmarknadskommissionen i den särskilda grovarbetsreserven för budgetåret 1946/47 upptagit ett belopp av 150 000 kronor till förstärkningsarbeten i vissa tunnlar inom Karlskrona örlogsvarvs område.

Musikövningslokal vid Göteborgs örlogsvarv och örlogsstation.

Marinförvaltningen har föreslagit, att i investeringsplanen för budgetåret 1946/47 skulle beräknas medel till anordnande av musikövningslokal vid Göteborgs örlogsvarv och örlogsstation.

Enligt vad förvaltningen under hand meddelat, vore avsikten att utföra vissa inredningsarbeten i en armén tillhörig barackbyggnad, vilken däri-genom skulle kunna utnyttjas som musikövningslokal. Byggnaden i fråga skulle, under förutsättning av Kungl. Maj:ts medgivande, överföras från arméns till marinens fastighetsfond samt flyttas in på varvets och örlogsstationens område.

Kostnaderna för dessa arbeten hava av förvaltningen beräknats till 11 000 kronor vid nuvarande prisläge.

Efter samråd med försvarsdepartementet och överbefälhavaren har arbetsmarknadskommissionen till musikövningslokal vid Göteborgs örlogsvarv och örlogsstation upptagit ett belopp av 11 000 kronor i förslaget till allmän investeringsreserv för budgetåret 1946/47.

Ytterligare förtöjningsplatser för fartyg vid Göteborgs örlogsvarv och örlogsstation.

Marinförvaltningen har föreslagit, att i investeringsplanen för budgetåret 1946/47 skulle beräknas medel till anordnande av ytterligare förtöjningsplatser för fartyg vid Göteborgs örlogsvarv och örlogsstation.

Förvaltningen har under hand meddelat, att antalet fartyg, som skola kunna förläggas vid örlogsvarvet och örlogsstationen, efter genomförandet av marinens utbyggnadsprogram, komme att ökas. Förvaltningen har beräknat, att antalet förtöjningsplatser därvid skulle bli otillräckligt och har i tid velat vidtaga erforderliga åtgärder.

Kostnaderna för en första utbyggnad hava av förvaltningen beräknats till 69 000 kronor vid nuvarande prisnivå.

Efter samråd med försvarsdepartementet och överbefälhavaren har arbetsmarknadskommissionen i förslaget till allmän investeringsreserv för budgetåret 1946/47 upptagit ett belopp av 69 000 kronor till anordnande av ytterligare förtöjningsplatser för fartyg vid Göteborgs örlogsvarv och örlogsstation.

Båtskjul vid Göteborgs örlogsvarv och örlogsstation.

Marinförvaltningen har i skrivelse den 31 augusti 1945 till arbetsmarknadskommissionen föreslagit, att i investeringsplanen för budgetåret 1946/47 skulle beräknas medel till anordnande av båtskjul vid Göteborgs örlogsvarv och örlogsstation.

Beträffande företaget har marinförvaltningen under hand meddelat, att förvaltningen avsåge ifrågavarande båtskjul bland annat till vinterförvaring av mindre båtar av trä för såväl varvets som kustartilleriförsvarets räkning. I båtskjulet skulle jämväl vissa mindre arbeten, såsom diktning och målning, utföras. Förvaltningens avsikt vore, att båtskjulet skulle förläggas i anslutning till båtverkstäderna.

Kostnaderna för företaget hava av förvaltningen beräknats till 28 000 kronor vid nuvarande prisnivå.

Efter samråd med försvarsdepartementet och överbefälhavaren har arbetsmarknadskommissionen till anordnande av båtskjul vid Göteborgs örlogsvarv och örlogsstation upptagit ett belopp av 28 000 kronor i förslaget till allmän investeringsreserv för budgetåret 1946/47.

Idrottsplatser vid Göteborgs kustartilleriförsvär och Älvsborgs kustartilleriregemente.

Marinförvaltningen har föreslagit att i investeringsplanen skulle medtagas arbeten å vissa idrottsplatser vid Göteborgs kustartilleriförsvär och Älvsborgs kustartilleriregemente.

Då arbeten på idrottsplatser kunna utföras med ovan arbetskraft har arbetsmarknadskommissionen medtagit dylika arbeten i förslaget till särskild grovarbetsreserv för budgetåret 1946/47 till en kostnad av 130 000 kronor enligt nuvarande prisläge.

**Anslag för marinförvaltningens
ämbetsområde.**

Beträffande anslag till arbeten, som föreslås ingå i den särskilda grovarbetsreserven hänvisas till vad därom anföres å s. 367 i detta betänkande.

Kostnaderna för de i den allmänna investeringsreserven upptagna arbetena kunna, i anslutning till vad i det föregående anförts, sammanfattningsvis beräknas enligt följande.

Förråd för ekoradiomateriel	kronor	45 000
Kompletterings- och förbättringsarbeten i vissa oljecistern- anläggningar	»	101 000
Ombyggnad av matinrättningar	»	480 000
Gymnastikbyggnader	»	1 446 000
Bostäder för regionala uppbördsmän	»	440 000
Skjutbanor	»	78 000
Frontreparationsverkstäder	»	274 000
Fullträffsäkra sjukvårds- och avgasningslokaler	»	58 000
Varmboning av pjäsexercishallen vid sjökrigsskolan vid Näsby	»	64 000
Sjukhus vid marinens underofficersskola vid Berga	»	262 000
Idrottsplats vid marinens underofficersskola vid Berga . .	»	144 000
Krigscentral för chefen för kustflottan	»	370 000
Ombyggnad av värmecentralen vid Stockholms örlogsvarv	»	240 000
Ekonomiser i norra värmecentralen på Galärvarvet	»	24 000
Omläggning och utökning av delar av vattenlednings- och brandpostnätet m. m. vid Oscar-Fredriksborg samt på Vaxön och östra delen av Rindön	»	63 000
Skolbyggnad i Fårösund	»	60 000
Ytterligare en kasern vid Gotlands kustartilleriförsvaret och Gotlands kustartillerikår	»	431 000
Broförbindelse till Lindholmen i Karlskrona	»	300 000
Båtbrygga på Kalsholmen	»	89 000
Proviantförråd	»	25 000
Musikövningslokal vid Göteborgs örlogsvarv och örlogssta- tion	»	11 000
Ytterligare förtöjningsplatser för fartyg vid Göteborgs ör- logsvarv och örlogsstation	»	69 000
Båtskjul vid Göteborgs örlogsvarv och örlogsstation	»	28 000
Summa kronor		5 102 000

Därest de i den allmänna investeringsreserven ingående arbetena vid en under budgetåret 1946/47 eventuellt inträffande arbetsmarknadskris skulle behöva igångsättas i full omfattning, skulle sålunda bli erforderligt att å allmän beredskapsstat för nämnda budgetår ställa ett anslag av i avrundat belopp 5 100 000 kronor till förfogande för ändamålet. Dock förutsättes därvid, att arbetena komma till utförande med anlitan av berörda anslag endast i den mån kostnaderna icke kunna bestridas från av riksdagen i vanlig ordning anvisade anslag.

Under åberopande av det anförda hemställer arbetsmarknadskommisjonen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten m. m. för marinen* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 å kapitalbudgeten under Försvarets fastighetsfond, Marinens delfond, uppföra ett anslag av . . kronor 5 100 000.

d. Flygförvaltningens ämbetsområde.

Förslag till investeringsreserv för flygförvaltningens ämbetsområde för budgetåret 1946/47, innefattande en allmän investeringsreserv om 18 078 000 kronor jämte en särskild grovarbetsreserv om 14 221 000 kronor har sammanställts i bil. 10. Motsvarande reserver enligt allmänna beredskapsstaten för budgetåret 1944/45 uppgingo till 4 946 000 respektive 26 732 000 kronor och enligt investeringsutredningens förslag för innevarande budgetår till 17 045 000 respektive 21 602 000 kronor. I statsverkspropositionen för innevarande år (kapitalbudgeten: bil. 3, punkten 11) har å riksstaten för budgetåret 1946/47 beräknats ett belopp av omkring 2 350 000 kronor till vissa byggnadsarbeten m. m. för flygvapnet. Enär det genom 1942 års försvarsbeslut fastställda byggnadsprogrammet numera till stora delar blivit genomfört, har flygförvaltningens ordinarie arbetsprogram i avsevärd grad minskats i omfattning och av förvaltningen för budgetåret 1946/47 beräknats uppgå till 12 890 000 kronor mot ca 34 000 000 kronor innevarande budgetår. Ordinarie arbeten jämte allmän investeringsreserv för budgetåret 1946/47 skulle sålunda tillhopa omfatta arbeten för 30 968 000 kronor.

Såsom inledningsvis anförts skulle byggnadsprogrammet för flygförvaltningens ämbetsområde enligt femårsplanen draga en kostnad av ca 33 milj. kronor per år enligt prisläget den 1 juli 1941, vilket med nuvarande penningvärde skulle motsvara ca 39 milj. kronor. En investeringsplan inrymmande dubbla detta investeringsbelopp skulle alltså uppgå till ca 78 milj. kronor.

Från flygförvaltningens sida har under hand framhållits, att trots att de i femårsplanen ingående arbetena numera till stor del utförts, härutöver i betydande utsträckning kvarstode sådana arbeten, som icke kunnat rymmas inom femårsplanens ram men som antingen vore angelägna för möjliggörande av ett effektivt bedrivande av utbildningen eller — i fråga om vissa flygfältsarbeten — visat sig erforderliga på grund av flygteknikens snabba utveckling. I anslutning härtil har arbetsmarknadskommissionen efter samråd med försvarsdepartementet och överbefälhavaren funnit skäl föreligga att i förslaget till allmän investeringsreserv upptaga arbeten i sådan utsträckning, att investeringsplanen skulle erhålla en omfattning av ca 31 000 000 kronor, exklusive de arbeten för ca 14 000 000 kronor, som föreslagits ingå i den särskilda grovarbetsreserven.

Kommissionen har för sin del beträffande de arbeten det här är fråga om icke kunnat ingå på någon angelägenhetsprövning utan har efter inhämtande av erforderliga uppgifter från flygförvaltningen samrått med försvars-

departementet och överbefälhavaren och rättat sitt ställningstagande efter vad som därvid framkommit. De ifrågavarande företagen utgöras dels av husbyggnader och vissa smärre anläggningsarbeten, dels av flygfältsarbeten — i huvudsak utvidgning av flygfält samt permanentbeläggning av rullbanor.

Såsom bland annat framhållits på s. 11 i detta betänkande framstå husbyggnadsarbeten ur sysselsättningssynpunkt vid en kris i regel icke såsom särskilt eftersträvandsvärda sysselsättningsobjekt, enär byggnadsindustrin för att avhjälpa den rådande bostadsbristen kan väntas, utan något tillskott av statliga husbyggnadsföretag, erhålla god sysselsättning under de närmaste åren, därest materialbrist icke skulle lägga hinder i vägen för byggnadsverksamheten. Med hänsyn till de principiella synpunkter på husbyggnadsarbetena i investeringsplanen, som i andra sammanhang framförts, synes det dock vara av värde att i vissa arbetslöshetssituationer äga tillgång till en färdigplanerad och över hela landet fördelad reserv av statliga husbyggnadsföretag. Fördenskull har det även beträffande flygförvaltningens verksamhetsområde ansetts lämpligt att i förslaget till allmän investeringsreserv medtaga husbyggnader i viss utsträckning.

För budgetåret 1946/47 liksom tidigare för budgetåren 1944/45 och 1945/46 har av flygförvaltningen i relativt stor omfattning anmälts företag avseende permanentbeläggning på rullbanor. Med hänsyn till att arbeten av detta slag fordra tillgång till importerade materialier beträffande vilka importsvårigheter förelegat under krigsåren medtogos dylika arbeten endast i begränsad omfattning i förslaget till allmän investeringsreserv för budgetåret 1945/46. Då man för budgetåret 1946/47 synes kunna räkna med import av asfalt eller råmaterial för asfaltframställning i erforderlig utsträckning, har arbetsmarknadskommissionen med hänsyn till att de anmälda beläggningsarbetena av flygförvaltningen betecknats som synnerligen angelägna funnit skäl medtaga beläggningsarbeten i relativt stor omfattning i förslaget till allmän investeringsreserv för budgetåret 1946/47. De av flygförvaltningen utöver husbyggnader och beläggningsarbeten föreslagna investeringsobjekten utgöras huvudsakligen av föga materialkrävande arbeten, för vilkas utförande i stor utsträckning kan anlitas icke fackutbildad arbetskraft.

Från försvarsdepartementets sida har under hand meddelats, att de företag, som avse utvidgning av flygfält och permanentbeläggning av rullbanor, bedömdes såsom nödvändiga arbeten, vilka vore aktuella nu men vilka dock vore möjliga att fördela på en längre tidrymd. Därest så befundes lämpligt ur arbetsmarknadssynpunkt, borde företagen alltefter sin art kunna medtagas i den allmänna investeringsreserven eller i den särskilda grovarbetsreserven för budgetåret 1946/47. Vad angår de övriga företagen, ha vissa av dem ansetts äga sådan betydelse för försvaret, att skäl funnes för att även dessa vid behov skulle kunna komma till utförande under en arbetsmarknadskris.

Med stöd av vad sålunda framkommit efter samråd med försvarsdepartementet och överbefälhavaren har kommissionen funnit skäl föreligga för att vissa av de av flygförvaltningen angivna företagen redan nu bliva före-

mål för detaljplanering. Kommissionen har också medtagit dessa företag i förslaget till investeringsplan, varvid de mest angelägna, d. v. s. vissa permanentbeläggningar och därmed sammanhängande fältutvidgningar, medtagits i den allmänna investeringsreserven, medan övriga företag förts till den särskilda grovarbetsreserven.

Beträffande angelägenheten av de i den allmänna investeringsreserven respektive i grovarbetsreserven upptagna investeringsobjekten har flygförvaltningen förebragt motiveringar, vilka i den mån det ansetts lämpligt med hänsyn till arbetenas natur återgivas i det följande.

Musikbyggnader.

Flygförvaltningen har i skrivelse till Kungl. Maj:t den 20 augusti 1945 angående flygvapnets medelsbehov under kapitalbudgeten för budgetåret 1946/47 under åberopande av vad ämbetsverket i tidigare skrivelse till Kungl. Maj:t härutinnan anfört, bland annat föreslagit, att musikbyggnader måtte komma till utförande under budgetåret 1946/47 vid Västmanlands, Södermanlands, Bråvalla och Blekinge flygflottiljer, samt hemställt att medel för ändamålet måtte beräknas under sagda budgetår. Kostnaderna hade av ämbetsverket beräknats till 40 000 kronor per musikbyggnad enligt prisläget den 1 juli 1941, vilket omräknat till nuvarande prisläge skulle motsvara 49 000 kronor per byggnad inklusive administrationskostnader. Anslag för ändamålet har emellertid icke föreslagits i 1946 års statsverksproposition.

Utöver vad flygförvaltningen i sin tidigare skrivelse till Kungl. Maj:t anfört i ämnet, vilket i huvudsak finnes återgivet i 1944 års statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 2, s. 95), har förvaltningen velat framhålla, att erfarenheterna vid flottiljerna sedan nämnda förslag avgivits ytterligare stärkt de motiveringar, som då framlagts.

Efter samråd med försvarsdepartementet och överbefälhavaren har arbetsmarknadskommissionen ansett, att de förevarande musikbyggnaderna vid behov skulle kunna utnyttjas såsom sysselsättningsobjekt för friställd arbetskraft, varför kommissionen medtagit desamma i förslaget till allmän investeringsreserv med 49 000 kronor per byggnad eller sammanlagt 196 000 kronor.

Företagen kvarstå oförändrade från investeringsutredningens förslag till investeringsreserv för budgetåret 1945/46.

Gymnastikbyggnader.

För gymnastikbyggnader vid Västmanlands, Östgöta, Jämtlands, Svea, Hallands, Hälsinge och Blekinge flygflottiljer samt vid krigsflygskolan vid Ljungbyhed upptogs ett belopp av tillhoppa 2 300 000 kronor å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 (proposition 1944: 281, s. 189 och 190). Kommissionen hänvisar till vad härom i nämnda proposition anförts.

Under hänvisning till tidigare framställning i ämnet, vilken i huvudsak återgivits i 1944 års statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 2, s. 95) har förvaltningen i sin skrivelse till Kungl. Maj:t den 20 augusti 1945 för bud-

getåret 1946/47 äskat medel till uppförande av gymnastikbyggnad med bastuavdelning vid var och en av Västmanlands flygflottilj, Skånska flygflottiljen, Hallands, Hälsinge och Blekinge flygflottiljer samt enbart gymnastikbyggnader vid Östgöta, Jämtlands och Svea flygflottiljer jämte krigsflygskolan på Ljungbyhed. Utöver det tidigare anförda ville flygförvaltningen nu framhålla, att den senaste flygmedicinska forskningen givit vid handen, att de påfrestningar, som organismen utsattes för under luftstrid, vida överträffade tidigare uppfattningar härom. Dessa påfrestningar komme oavbrutet att ökas, så länge flygplanens prestanda steg. För att överhuvud taget kunna motstå dessa påkänningar utan plötslig kollaps eller bestående men för organismen fordrades, att personalen förutom förstklassig fysik besatte den bästa tänkbara kondition. Enär flygning i och för sig icke innebure någon som helst motion, vore det, framhåller flygförvaltningen, nödvändigt, att personalen vid sidan om flygtjänsten oavlåtligt och allsidigt tränade sin fysik. Såväl gymnastikbyggnader som även idrottsplatser vore därför ofrånkomliga anläggningar vid varje flygflottilj eller motsvarande förband.

Beträffande bastubad anförde ämbetsverket samtidigt, att även detta — om än icke i motsvarande grad — syntes befordra den allmänna konditionen. Därutöver syntes det ur hygienisk synpunkt vara av stort värde, att personalen regelbundet bereddtes tillfälle till bad. Om bastuanläggningarna icke bleve uppförda, måste personalen transporteras i de flesta fall lång sträcka till närmaste kommunala badinrättning, vilket bland annat medförde avsevärda kostnader.

I anslutning till det ovan anförda har arbetsmarknadskommissionen efter samråd med försvarsdepartementet och överbefälhavaren upptagit gymnastikbyggnader vid Västmanlands, Östgöta, Jämtlands och Svea flygflottiljer, Skånska flygflottiljen ävensom Hallands, Hälsinge, Blekinge och Södertörns flygflottiljer samt krigsflygskolan vid Ljungbyhed i förslaget till allmän investeringsreserv för budgetåret 1946/47 till ett sammanlagt belopp av 2 796 000 kronor.

Samtliga företag kvarstå oförändrade från förslaget till investeringsreserv för innevarande budgetår.

Tygverkstäder.

Flygförvaltningen har föreslagit, att i investeringsreserven för budgetåret 1946/47 skulle beräknas medel med nedannämnda belopp för utökning av tygverkstäder vid följande flygflottiljer.

Västmanlands flygflottilj, Hässlö	kronor	12 000
Östgöta flygflottilj, Malmen	»	134 000
Västgöta flygflottilj, Karlsborg	»	14 000
Svea flygflottilj, Barkarby	»	116 000
Göta flygflottilj, Säve	»	36 000
Skånska flygflottiljen, Barkåkra	»	20 000
Södermanlands flygflottilj, Skavsta	»	17 000

Kalmar flygflottilj, Kalmar	kronor	17 000
Bråvalla flygflottilj, Norrköping	»	17 000
Hallands flygflottilj, Mickedala	»	17 000
Hälsinge flygflottilj, Östansjö	»	20 000
Upplands flygflottilj, Gamla Uppsala	»	18 000
Blekinge flygflottilj, Kallinge	»	17 000
Norrbottens flygbaskår, Kallax	»	30 000
Summa kronor		485 000.

Förvaltningen har beträffande dessa företag framhållit, att de moderna flygplanstypernas alltmer komplicerade signalutrustning erfordrade utökning av tygverkstädernas utrymmen för signalmateriel. Vid Östgöta och Svea flygflottiljer erfordrades därjämte större monteringshallar.

Efter samråd med överbefälhavaren har i förslaget till allmän investeringsreserv för budgetåret 1946/47 upptagits anslag till utökning av tygverkstäderna vid i ovanstående sammanställning angivna flottiljer för en sammanlagd kostnad av 485 000 kronor.

Garage för snöröjningsmateriel.

Flygförvaltningen har föreslagit att i investeringsreserven för budgetåret 1946/47 skulle beräknas medel till garage för snöröjningsmateriel vid Jämtlands och Hälsinge flygflottiljer samt Norrbottens flygbaskår.

Beträffande ifrågavarande garage har förvaltningen meddelat, att det vore nödvändigt att anordna särskilda garage för snöröjningsmateriel med hänsyn till att materielen alltid måste finna sig i gott stånd och vintertid ständigt vara klar för uttryckning. För närvarande måste materielen tidvis uppställas i det fria. Kostnaden för ettvar av garagen har av flygförvaltningen beräknats till 17 000 kronor vid nuvarande prisläge.

Efter samråd med överbefälhavaren har i den allmänna investeringsreserven för budgetåret 1946/47 medtagits ett sammanlagt belopp av 51 000 kronor till garage för snöröjningsmateriel.

Vissa flygfältsarbeten.

Av de å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 uppförda anslagen av 225 000 000 kronor till Åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. (proposition 1944: 281, s. 55—56) beräknades ett belopp av 24 000 000 kronor under vissa förutsättningar kunna disponeras för vissa i den särskilda grovarbetsreserven upptagna flygfältsarbeten (proposition 1944: 281, s. 192).

I skrivelse till investeringsutredningen den 16 oktober 1944 med uppgifter angående lämpliga investeringsobjekt för budgetåret 1945/46 meddelade flygförvaltningen, att ett reviderat och utökat program för flygfältsarbeten m. m. hade upprättats, vilket föreslogs dels få ersätta det program, som framlagts i

propositionen 1944: 281, dels utgöra förslag till investeringsplan för budgetåret 1945/46.

De olika företagens angelägenhetsgrad hade angivits på så sätt, att företagen fördelats på förstahands- och andrahandsarbeten. Kostnaderna för de föreslagna arbetena hade av flygförvaltningen beräknats till sammanlagt ca 263 milj. kronor, varav på förstahandsarbeten skulle belöpa i runt tal 68 milj. kronor. Kostnaderna vore endast överslagsmässigt beräknade.

Bland flygfältsarbetena hade av flygförvaltningen medtagits permanentbeläggning av rullbanor för sammanlagt ca 174 milj. kronor, varav förstahandsarbeten för ca 35 milj. kronor. Kostnaderna för beläggning av rullbanor hade beräknats under förutsättning av likartad konstruktion av bärlager och beläggning på samtliga fält, oberoende av undergrundens beskaffenhet. Med hänsyn till den korta tid, som stått till förfogande för beräkningarnas genomförande, hade hänsyn ej heller kunnat tagas till olikheterna i tillgången på för makadamframställning lämpligt stenmaterial. Rullbanorna hade av flygförvaltningen förutsatts bli utförda med beläggning av tät tjärbetong på samtliga fält med undantag för fältet vid Hälsinge flygflottilj, där det förutsatts banor av vibrobetong. Banorna skulle utföras för ett hjultryck av 6 ton. Flygförvaltningen har sedermera under hand reserverat sig för att kostnaderna för beläggning av rullbanor efter närmare utredning i vissa fall kunde komma att visa sig för lågt beräknade med hänsyn till att det hjultryck, 6 ton, för vilket banorna hade beräknats, kunde komma att stiga, eventuellt till 12 ton.

Investeringsutredningen medtog för budgetåret 1945/46 i förslaget till allmän investeringsreserv beläggningar av rullbanor för 8 805 000 kronor och med dessa arbeten sammanhängande fältutvidgningar för 4 681 000 kronor samt i förslaget till särskild grovarbetsreserv fältutvidgningsarbeten för 19 207 000 kronor.

Den av flygförvaltningen för budgetåret 1946/47 föreslagna investeringsplanen för flygfältsarbeten är i huvudsak sammansatt enligt samma grunder som investeringsplanen för innevarande budgetår. De skiljaktigheter som föreligga betingas främst därav, att vissa i planen för innevarande budgetår medtagna arbetsobjekt helt eller delvis färdigställts med anlitande av medel på riksstat. I vissa fall ha vidare företagens omfattning och kostnader ändrats i samband med den noggrannare planläggning av företagen, som förvaltningen kunnat genomföra, sedan föregående förslag till investeringsplan avgavs.

Med hänsyn till att flygfältsarbeten kunna anses såsom lämpliga sysselsättningsobjekt vid en arbetsmarknadskris, har kommissionen i viss utsträckning medtagit arbeten avseende fältutvidgningar, rullbanor, ävensom fältförbättringsarbeten och uppställningsplatser för flygplan i förslaget till investeringsplan för budgetåret 1946/47. Hänsyn har därvid tagits till att, såsom förut nämnts, tillgång på bland annat asfalt och tjära torde kunna påräknas under det kommande budgetåret, vilket skulle möjliggöra utförande av bituminösa beläggningar. Dessutom hava från flygförvaltningens sida vissa av de såsom förstahandsarbeten anmälda permanentbeläggningarna av rullbanor

framhållits såsom synnerligen angelägna med hänsyn till bl. a. planerad anskaffning av reaktionsflygplan. Beträffande sådana i investeringsplanen ingående flygfältsarbeten, vilka i huvudsak bestå av fältutvidgningar och därmed sammanhängande arbeten, må framhållas att sådana arbeten, vilka äro föga materialkrävande och för vilkas utförande i stor utsträckning kan anlitas arbetskraft utan särskild yrkesutbildning, huvudsakligen upptagits i förslaget till särskild grovarbetsreserv, dock med det undantaget, att sådana angelägna fältutvidgningar, som sammanhånga med de ovannämnda beläggningsarbetena, upptagits i förslaget till allmän investeringsreserv. Beträffande rullbanor anser flygförvaltningen det vara önskvärt och lämpligt, att sådana banor på utvidgningsområden bleve utförda i samband med själva utvidgningsarbetena. Härigenom skulle — enligt förvaltningens uppfattning — kostnaderna komma att bliva lägre, varjämte de gjorda utvidgningarna kunde tagas i bruk ca två år tidigare än vad annars bleve fallet.

Efter samråd med försvarsdepartementet och överbefälhavaren har arbetsmarknadskommissionen i förslaget till allmän investeringsreserv för budgetåret 1946/47 medtagit permanentbeläggningar av rullbanor för 7 054 000 kronor och med dessa arbeten sammanhängande fältutvidgningar för 4 957 000 kronor samt fältförbättringsarbeten för 138 000 kronor, medan i förslaget till särskild grovarbetsreserv upptagits fältutvidgningsarbeten för sammanlagt 14 741 000 kronor och fältförbättringsarbeten för 485 000 kronor.

Vägarbeten.

I förslaget till investeringsplan för budgetåret 1946/47 ha medel beräknats för vägarbeten vid Göta flygflottilj, Centrala flygverkstaden i Arboga, Centrala flygverkstaden i Västerås samt flygvapnets övningsplats i Nederkalix.

Beträffande vägarbetet vid Göta flygflottilj har förvaltningen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 20 augusti 1945 anfört följande.

Behovet av en ny utfartsväg mot Säve station är främst föranlett av planerad utbyggnad av flygfältet och den i samband därmed föreslagna förlängningen av rullbanan i nordostlig riktning. Härvid kommer rullbanan att nå fram till den nuvarande utfartsvägen, som därigenom måste avstängas för trafik vid de tillfällen då ifrågavarande bana användes. Därtill kommer att den nuvarande vägen är av provisorisk karaktär och speciellt i sin förlängning utanför flottiljområdet — å mark tillhörande Solbergs gård — är av synnerligen dålig beskaffenhet. Vederbörande markägare har därjämte framställt ersättningsanspråk för slitage av vägen och därmed förenade olägenheter för honom. Flygförvaltningen anser det under sådana förhållanden mindre lämpligt att nedlägga större belopp av underhållsmedel för att istandsätta den nuvarande vägen. En ny väg skulle möjliggöra att fordonstrafiken obehindrat kunde fortgå även efter en förlängning av nyssnämnda rullbana samt undanröja olägenheterna vid användande av den privata vägen inom Solbergsgårdens område.

Medel för detta företag, som av förvaltningen kostnadsberäknats till 43 000 kronor vid nuvarande prisläge, hava icke föreslagits i årets statsverksproposition.

De föreslagna vägarbetena vid Centrala flygverkstaden i Arboga, Centrala flygverkstaden i Västerås och flygvapnets övningsplats i Nederkalix, vilka

av överbefälhavaren förklarats icke vara av högsta angelägenhetsgrad, ha av arbetsmarknadskommissionen medtagits i den särskilda grovarbetsreserven med hänsyn till att de kunna vara av visst värde för sysselsättning av grovarbetare vid en arbetsmarknadskris av mindre omfattning. Företagen ha av förvaltningen kostnadsberäknats till 50 000, 58 000 respektive 17 000 kronor vid nuvarande prisläge.

Efter samråd med försvarsdepartementet och överbefälhavaren har arbetsmarknadskommissionen för vägarbeten inom flygförvaltningens ämbetsområde upptagit 43 000 kronor i den allmänna investeringsreserven och 125 000 kronor i den särskilda grovarbetsreserven för budgetåret 1946/47.

Idrottsplatser.

Av de å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 uppförda anslagen av 225 000 000 kronor till Åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. (proposition 1944: 281, s. 55—56) beräknades ett belopp av 395 000 kronor för i den särskilda grovarbetsreserven medtagna anläggningar av idrottsplatser vid Västmanlands flygflottilj, Skånska flygflottiljen, Hallands, Hälsinge och Blekinge flygflottiljer samt vid flygvapnets underofficers-, signal- och tekniska skolor i Västerås (proposition 1944: 281, s. 190). I sin petitaskrivelse till Kungl. Maj:t den 20 augusti 1945 har flygförvaltningen i likhet med föregående år hemställt, att medel måtte beräknas å riksstat för anläggande av idrottsplatser vid ovannämnda fem flygflottiljer. Kostnaderna för de olika idrottsplatserna hade av flygförvaltningen beräknats till 60 000 kronor för var och en enligt prisläget den 1 juli 1941, vilket med hänsyn till numera inträffade prisstegringar samt inklusive administrationskostnader motsvarade 70 000 kronor. I sin nyssnämnda skrivelse den 20 augusti 1945 hänvisade flygförvaltningen till vad den tidigare anfört i ämnet, vilket i huvudsak återgivits i 1944 års statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 2, s. 96). Anslag till idrottsplatser vid flygvapnets förband hava icke upptagits i statsverkspropositionen för innevarande år.

Ifrågavarande arbeten äro föga materialkrävande och kunna utföras med anlitande i stor utsträckning av arbetskraft utan särskild yrkesutbildning.

Efter samråd med försvarsdepartementet och överbefälhavaren har arbetsmarknadskommissionen för ifrågavarande ändamål i förslaget till särskild grovarbetsreserv upptagit anläggningar vid Västmanlands flygflottilj, Skånska flygflottiljen samt Hallands, Hälsinge och Blekinge flygflottiljer för ett sammanlagt belopp av 350 000 kronor.

Företagen kvarstå oförändrade från förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1945/46.

Inomhusskjutbanor vid Jämtlands och Hälsinge flygflottiljer.

För inomhusskjutbanor vid Jämtlands och Hälsinge flygflottiljer upptogs sammanlagt 82 000 kronor å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 (propositionen 1944: 281, s. 189).

Flygförvaltningen har i skrivelse till Kungl. Maj:t den 20 augusti 1945 föreslagit, att arbetena med anordnande av skjutbanorna i fråga måtte komma till utförande under instundande budgetår. Kostnaderna för var och en av skjutbanorna hade av förvaltningen beräknats till 35 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941, motsvarande 41 000 kronor enligt nuvarande prisläge. Anslag till ändamålet har emellertid icke föreslagits i statsverkspropositionen till 1946 års riksdag.

Kommissionen har efter samråd med försvarsdepartementet och överbefälhavaren ansett sig böra medräkna ifrågavarande arbeten med ett sammanlagt belopp av 82 000 kronor i förslaget till allmän investeringsreserv för budgetåret 1946/47.

Ny kommandocentral vid Västmanlands flygflottilj.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 20 augusti 1945 har flygförvaltningen äskat medel till utförande av ny kommandocentral vid Västmanlands flygflottilj. Förvaltningen har beträffande företaget framhållit, att den nuvarande kommandocentralen vore för liten. Sedan den nuvarande byggnaden utförts hade trafikorganisationen tillkommit och väderleksorganisationen väsentligt utökats, bland annat genom inrättandet av fyra meteorologbefattningar vid flottiljen. Den ökade intensiteten i radiotrafiken ävensom nödvändigheten att radiopersonalen kunde få arbeta ostört hade medfört dels behov av ökat utrymme, dels ock krav på att detta utrymme uppdelades på tre från varandra skilda rum. Slutligen vore det för flygsäkerheten av största vikt att de organ, som handhade flygsäkerhetstjänsten, hade sina tjänstelokaler i nära anslutning till varandra.

Den nuvarande kommandocentralen låge i utkanten av flygfältet på en plats, där utbyggnad av ett flygstråk planerades. Kommandocentralen måste därför flyttas senast i samband med utförandet av detta arbete, vilket intagits i investeringsreserven, varför kostnader icke borde nedläggas på en utbyggnad av densamma. Då lämplig plats för friliggande kommandocentral icke finnes, syntes denna böra inrymmas i kanslibyggnadens vindsvåning genom påbyggnad av dennas tak. Kostnaderna för detta byggnadsarbete beräknades till 50 000 kronor enligt 1941 års prisnivå, vilket torde motsvara 61 000 kronor vid nuvarande prisläge.

I 1946 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bil. 3, s. 91) har föredragande statsrådet anför, att med flyttningen av kommandocentralen borde anstå till dess ståndpunkt tagits till frågan om utbyggnad av ett flygstråk över den plats, där kommandocentralen nu vore belägen.

Efter samråd med överbefälhavaren har i förslaget till allmän investeringsreserv för budgetåret 1946/47 upptagits 61 000 kronor till ny kommandocentral vid Västmanlands flygflottilj.

Ändring av gamla gymnastikbyggnaden vid Svea flygflottilj till fritidsbyggnad.

Å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 (proposition 1944:281, s. 189) beräknades i samband med anslag till gymnastikbyggnad vid Svea flygflottilj även ett belopp av 58 000 kronor till ändring av gamla gymnastikbyggnaden vid samma flottilj till fritidsbyggnad. Företaget medtogs jämväl i förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1945/46.

Flygförvaltningen har beträffande detta företag anfört, att fritidsproblemet vore svårlöst vid ett förband förlagt på så stort avstånd från större samhälle som denna flottilj. Genom ombyggnaden av den nuvarande gymnastiklokalen till fritidslokal skulle mycket vara vunnet för personalens trevnad.

Flygförvaltningen har i skrivelse den 20 augusti 1945 till Kungl. Maj:t hemställt, att företaget måtte komma till utförande med anslag på riksstaten för budgetåret 1946/47 men anslag för ändamålet har icke beräknats i statsverkspropositionen.

Företaget synes böra kvarstå som reservföretag jämväl under budgetåret 1946/47, varför i förslaget till allmän investeringsreserv upptagits ett belopp av 58 000 kronor för ifrågavarande ändamål.

Utökning av reningsverk vid Svea flygflottilj.

I skrivelse till investeringsutredningen den 18 januari 1945 har flygförvaltningen meddelat följande beträffande utökning av reningsverket för avloppsvatten vid Svea flygflottilj.

Det nuvarande reningsverket fungerar icke tillfredsställande. Bland annat är den avsedda högggradiga biologiska reningen ofullständig, delvis beroende på otillfredsställande avslamning och tillskott av dagvatten till avloppsledningarna. Därjämte saknas anordningar för avlägsnande av slammet i efterklarningsbassängen. Frånvaron av slampumpanordningar medför, att det i bassängen kvarhållna högrötande slammet förruttnar och infekterar det avgående spillvattnet så, att detta efter att ha passerat reningsverket är mer illaluktande än före inträdandet i detsamma.

Spillvattnet avledes i en sluten ledning under vägen Stockholm—Enköping till ett öppet dike med utlopp i Bällsta-ån, vilken efter att ha passerat genom Spånga, Bromsten och Sundbyberg mynnar i Ulvsundasjön. Då vattenföringen i diket under vegetationsperioden är mycket obetydlig, är föroreningen tidvis besvärande för kringboende. Hälsovårdsnämnden i Järfälla socken känner väl till missförhållandena, men har hittills underlåtit giva något föreläggande.

Om Jakobsbergs samhälle kommer att bygga en huvudavloppsledning till Stockholms stads kloakpumpstation vid Sundby skulle flygflottiljens avloppsfråga lämpligen kunna lösas i samband härmed. Flygförvaltningen vet icke om utsikt finnes för en sådan lösning inom rimlig tid.

Flygförvaltningen har i skrivelse den 20 augusti 1945 till Kungl. Maj:t hemställt om anvisande av medel till företaget för budgetåret 1946/47. Anslag till detta ändamål har icke föreslagits i statsverkspropositionen.

Efter samråd med försvarsdepartementet och överbefälhavaren har kommissionen ansett sig böra föreslå, att ifrågavarande företag medtages i allmänna investeringsreserven för budgetåret 1946/47 med en av förvaltningen beräknad kostnad av 86 000 kronor.

Kommissionen förutsätter härvid, att frågan om anslutning till en eventuell huvudavloppsledning från Jakobsberg till Stockholm närmare utredes genom förvaltningens försorg innan företaget igångsättes samt att medlen efter prövning av Kungl. Maj:t må kunna disponeras för anslutning till denna huvudavloppsledning.

Företaget kvarstår oförändrat från förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1945/46.

Värmepannor och yttre värmeledningar m. m. vid Göta flygflottilj.

Flygförvaltningen har föreslagit att medel skulle beräknas till värmepannor och yttre värmeledningar m. m. vid Göta flygflottilj i investeringsreserven för budgetåret 1946/47.

Enligt flygförvaltningens petitaskrivelse den 20 augusti 1945 angående flygvapnets medelsbehov under kapitalbudgeten för budgetåret 1946/47 har Göta flygflottilj tillkommit etappvis med anlitanade av mycket begränsade anslag. Detta hade bland annat haft till följd att uppvärmningssystemet blivit i hög grad decentraliserat. Sålunda funnes icke mindre än 16 eldningsställen, något som ur driftsekonomisk synpunkt vore mycket otillfredsställande. Såväl bränsle- som anläggningskostnaderna bleve genom rådande system oproportionerligt höga. Flygförvaltningen hade därför undersökt möjligheterna att nedbringa kostnaderna. Den lämpligaste lösningen hade befunnits vara att utvidga två befintliga värmecentraler till sådan storlek, att de skulle förslå till hela etablissementet. Dock skulle ett tredje eldningsställe bibehållas för matinrättningens kokgrytor. Arbetena skulle — förutom utvidgning av värmecentralerna — bestå i utförande av kulvertar och yttre ledningar mellan centralerna och befintliga pannrum, vilka senare därefter skulle fungera som undercentraler. Då arbetet icke betingades av militära skäl hade flygförvaltningen icke upptagit detsamma bland sina anslagsäskanden för budgetåret 1946/47. Emellertid ansåge förvaltningen att det skulle vara lämpligt att utföra arbetet i samband med de på riksstat för nästkommande budgetår upptagna utvidgningsarbetena vid flottiljen. Kostnaderna beräknades till 480 000 kronor vid nuvarande prisläge.

Efter samråd med försvarsdepartementet och överbefälhavaren har arbetsmarknadskommissionen medräknat arbetet med en kostnad av 480 000 kronor i förslaget till allmän investeringsreserv för budgetåret 1946/47.

Tjänstebostäder vid Södertörns flygflottilj.

Flygförvaltningen har till arbetsmarknadskommissionen meddelat, att behovet av tjänstebostäder vid Södertörns flygflottilj vore trängande, och föreslagit, att i investeringsreserven för budgetåret 1946/47 skulle beräknas medel för uppförande av sådana bostäder. I skrivelse till Kungl. Maj:t den 20 augusti 1945 har flygförvaltningen beträffande etablissementets läge och trafikförhållanden bland annat anfört följande.

Närmaste bostadsområde är Tullinge, till vars centrum avståndet är cirka 3 kilometer. Inom Tullinge synes enligt verkställd utredning inga bostäder lämpliga för

flygsäkerhets-, köks- och mässpersonalen stå att uppbringa. Även om så i en framtid skulle bliva fallet, är dock avståndet mellan samhället och etablissementet för stort. Huruvida bussförbindelse i en framtid kommer att anordnas kan nu icke sägas. Troligen kommer så att ske i anslutning till den ordinarie tjänstetidens början och slut. Behovet för flygsäkerhets-, köks- och mässpersonalen kommer därför icke bliva tillgodosett genom sådan busstrafik, varför bostäder sålunda böra uppföras inom etablissementet för denna personal.

Bostadsprogrammet i sin helhet överensstämmer med det av riksdagen för Häl-singe flygflottilj godkända med den skillnaden, att för Södertörns flygflottilj föreslås en minskning av bostäderna för ogifta officerare och underofficerare med vardera 2 enkelrum.

Eftersom etablissementet avses bli fullbordat och taget i anspråk under hösten 1946, kan uppförandet av tjänstebostäder icke uppskjutas längre än till den 1 juli 1946 utan att stora svårigheter i avseende på transporter och rekrytering bli följden.

I det av 1944 års riksdag (skrivelse nr 322) godkända byggnadsprogrammet för flygflottiljen ingå tjänstebostäder till ett belopp av 106 000 kronor, räknat efter prisläget den 1 juli 1941.

Medel till därutöver erforderliga bostäder, vilka av flygförvaltningen kostnadsberäknats till sammanlagt 605 000 kronor enligt nuvarande prisnivå, ha icke föreslagits i årets statsverksproposition.

I den allmänna investeringsreserven för budgetåret 1946/47 har medtagits ett belopp av 605 000 kronor till tjänstebostäder vid Södertörns flygflottilj.

Byggnad för linktrainer samt byggnad för arrester och vaktmästarbostad vid Flygkadettskolan i Gamla Uppsala.

I sin skrivelse till Kungl. Maj:t den 20 augusti 1945 har flygförvaltningen äskat medel till byggnad för linktrainer samt till byggnad för arrester och vaktmästarbostad.

Föredragande statsrådet har i 1946 års statsverksproposition, kapitalbudgeten bil. 3, s. 101 anført, att ytterligare medel icke kunde beräknas för flygkadettskolan för ifrågavarande ändamål, men förklarade sig intet hava att erinra mot att byggnaden för linktrainer komme till utförande med anlitan-de av de för Upplands flygflottilj eller skolan redan anvisade medlen.

Företagen hava medtagits i den allmänna investeringsreserven för budget-året 1946/47 med ett belopp av 43 000 kronor för vardera byggnaden eller sammanlagt 86 000 kronor.

Komplettering av stängslet kring flygvapnets försökscentral å Malmen.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 20 augusti 1945 med hemställan om medel för budgetåret 1946/47 har flygförvaltningen äskat anslag till komplettering av stängslet kring försökscentralen å Malmen.

Förvaltningen har i nyssnämnda skrivelse anført följande beträffande företaget.

I underdånig skrivelse den 21 juli 1944 anmälde flygförvaltningen bland annat att komplettering av stängslet kring försökscentralens område vore nödvändigt för bevakningen. Kostnaderna beräknades till 18 000 kronor. Föredragande departements-

chefen fann emellertid (propositionen 1945: 97, s. 75) sig av föreliggande utredning icke övertygad om nödvändigheten av detta arbete.

Mot centrala flygverkstaden är försökscentralen fullgott avgränsad genom s. k. Gunnebostängsel. Mot allmänt tillgängligt område finnes emellertid endast ett stängsel av trästolpar, på vilka fästats taggtrådar med 20 cm inbördes avstånd. Mot Östgöta flygflottiljs område saknas stängsel helt. Med hänsyn till den värdefulla materiel, som förvaras inom försökscentralen, och de för försvaret betydelsefulla experimentarbeten, som där bedrivs, är det angeläget, att obehöriga ej kunna bereda sig tillträde till området. Flygförvaltningen får därför ånyo föreslå, att ett effektivt stängsel kommer till utförande.

Kostnaderna för företaget beräknas av förvaltningen till 22 000 kronor vid nuvarande prisläge.

Medel för företaget ha icke beräknats i årets statsverksproposition.

Efter samråd med försvarsdepartementet och överbefälhavaren har arbetsmarknadskommissionen i förslaget till allmän investeringsreserv för budgetåret 1946/47 upptagit ett belopp av 22 000 kronor till komplettering av stängslet kring flygvapnets försökscentral å Malmen.

Stängsel utmed stranden vid Centrala flygverkstaden i Västerås.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 20 augusti 1945 med hemställan om medel för budgetåret 1946/47 har flygförvaltningen äskat anslag för utförande av stängsel utmed stranden vid Centrala flygverkstaden i Västerås.

Flygförvaltningen har i nyssnämnda skrivelse anfört följande beträffande företaget.

Flygförvaltningen har beräknat medel under nästa budgetår för uppförande av ett stängsel utmed stranden, som erfordras sedan den tidigare befintliga militärbevakningen indragits. Flygverkstaden är inhägnad mot samtliga sidor utom mot sjön, där strandlinjen utgör en sträcka av omkring 500 meter. Någon permanent bevakning finnes icke och hållandet av sådan skulle, då tre man erfordras för vakttjänsten, ställa sig avsevärt dyrare än nu föreslaget stängsel. Byggnader och materiel för stora värden finnas inom verkstadsområdet, varför ett effektivt skydd är ofrånkomligt. Då stranden är full av vassruggar, är det för närvarande lätt för obehöriga att osedda taga sig in på området från sjösidan.

Kostnaderna för företaget beräknas av flygförvaltningen till 37 000 kronor vid nuvarande prisläge.

Medel för företaget ha icke beräknats i årets statsverksproposition.

Arbetsmarknadskommissionen har efter samråd med försvarsdepartementet och överbefälhavaren i förslaget till allmän investeringsreserv för budgetåret 1946/47 upptagit ett belopp av 37 000 kronor till anordnande av stängsel utmed stranden vid Centrala flygverkstaden i Västerås.

Motorverkstad vid Centrala flygverkstaden i Västerås.

Flygförvaltningen har föreslagit, att byggande av en motorverkstad vid Centrala flygverkstaden i Västerås skulle medtagas i investeringsreserven för budgetåret 1946/47.

I anslutning härtill har förvaltningen framhållit, att i samband med pla-

nerad utökning av organisationen behov av ny motorverkstad förelåge med hänsyn till den starka utvecklingen under krigsåren på flygmotorområdet samt speciellt med hänsyn till tillkomsten av reaktionsdrivna plan. Kostnaderna för motorverkstaden ha av flygförvaltningen beräknats till 234 000 kronor vid nuvarande prisläge.

Efter samråd med försvarsdepartementet och överbefälhavaren har arbetsmarknadskommissionen för utförande av ny motorverkstad vid Centrala flygverkstaden i Västerås medtagit ett belopp av 234 000 kronor i förslaget till allmän investeringsreserv för budgetåret 1946/47.

Värmeisolering av yttertak till verkstadsbyggnader vid Centrala flygverkstaden i Västerås.

Flygförvaltningen har till arbetsmarknadskommissionen föreslagit, att medel till värmeisolering av yttertak till verkstadsbyggnader vid Centrala flygverkstaden i Västerås skulle medräknas i investeringsreserven för budgetåret 1946/47.

Förvaltningen har därvid framhållit, att vissa takkonstruktioner vid flygverkstaden utförts med dålig värmeisolering samt liten taklutning. På grund härav vore byggnaderna förhållandevis dyra att uppvärma. Dessutom hade snöförhållandena på vintern visat sig vara onormalt svåra. Takkonstruktionerna borde därför ur bränsle- och underhållskostnadssynpunkt kompletteras eller justeras. I en del fall erfordrades nya yttertak för att ett fullgott resultat skulle ernås.

Efter samråd med försvarsdepartementet och överbefälhavaren har arbetsmarknadskommissionen i förslaget till allmän investeringsreserv för budgetåret 1946/47 medräknat ett belopp av 170 000 kronor för ifrågavarande ändamål.

Administrationsbyggnad vid centralförrådet för flyg- och vapenmateriel i Arboga.

Flygförvaltningen har i sin skrivelse till Kungl. Maj:t den 20 augusti 1945 äskat medel för budgetåret 1946/47 till utförande av administrationsbyggnad vid centralförrådet för flyg- och vapenmateriel i Arboga jämte yttre ledningar och planeringsarbeten samt därvid åberopat kungl. brev den 29 januari 1943, dnr 6847/1942 angående förläggning av flygvapnets centralförråd m. m., i vilket angående denna byggnadsfråga bland annat meddelats följande.

Såsom ovan framhållits hade försvarsutredningen icke verkställt någon beräkning angående behovet av kontorslokaler m. m. för den centrala förrådsorganisationen. På framställning av flygförvaltningen hade emellertid Kungl. Maj:t genom brev den 24 juli 1942 medgivit, att en centralförrådsorganisation för flygmateriel m. m. finge provisoriskt inrättas i anslutning till centrala flygverkstaden å Malmen. Denna organisation avsåges att etableras så snart den centrala flygverkstadens å Malmen nya administrationsbyggnad färdigställdes, varefter verkstadens nuvarande administrationsbyggnad bleve disponibel att provisoriskt tagas i anspråk för förrådsorganisationen. Sistnämnda byggnad vore emellertid icke vare sig lämplig eller tillräcklig

för förrådsorganisationens behov, vartill komme att en administrationsbyggnad borde förläggas i direkt anslutning till centralförrådet. Det kunde därför förutsättas, att förrådsorganisationen efter kort tid och senast i samband med förrådslokalernas i Arboga tagande i bruk måste erhålla andra kontorslokaler. Till denna fråga avsåge flygförvaltningen att återkomma sedan nu pågående utredningar slutförts.

Flygförvaltningen har övervägt att såsom en provisorisk lösning av frågan inom ramen för befintliga medel flytta vissa förläggningsbaracker från Skånska flygflottiljens förläggning vid Bulltofta till Arboga. Då de härför beräknade kostnaderna, 120 000 kronor, emellertid synts förvaltningen alltför höga med tanke på att därmed endast provisoriska och ofullständiga lokaler skulle erhållas, hade förvaltningen i sin förenämnda skrivelse av den 20 augusti 1945 föreslagit, att en permanent administrationsbyggnad skulle påbörjas under nästa budgetår. Administrationsbyggnaden, som jämväl skulle innehålla omklädnads- och lunchrum för förrådspersonalen, har av förvaltningen kostnadsberäknats till 387 000 kronor vid nuvarande prisläge.

Efter samråd med försvarsdepartementet och överbefälhavaren har arbetsmarknadskommissionen i förslaget till allmän investeringsreserv för budgetåret 1946/47 upptagit ett belopp av 387 000 kronor till ny administrationsbyggnad vid centralförrådet för flyg- och vapenmateriel i Arboga.

Sjukstuga och officersbarack vid flygvapnets övningsplats i Kiruna.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 20 augusti 1945 med hemställan om medel för budgetåret 1946/47 har flygförvaltningen äskat anslag för utförande av sjukstuga och officersbarack vid flygvapnets övningsplats i Kiruna.

Flygförvaltningen har i nyssnämnda skrivelse anført, att dessa byggnader erfordrades för komplettering av övningsplatsen, vilken i övrigt visat sig mycket lämplig för sitt ändamål och därför i stor omfattning utnyttjades vid vinterövningarna.

Kostnaden för vardera byggnaden har av förvaltningen beräknats till 25 000 kronor vid nuvarande prisläge.

Medel för dessa företag hava icke beräknats i årets statsverksproposition.

Då företagen av överbefälhavaren betecknats som angelägna har arbetsmarknadskommissionen i förslaget till allmän investeringsreserv för budgetåret 1946/47 upptagit ett sammanlagt belopp av 50 000 kronor för anordnande av sjukstuga och officersbarack vid flygvapnets övningsplats i Kiruna.

Anslag för flygförvaltningens ämbetsområde.

Beträffande anslag till arbeten, som föreslås ingå i den särskilda grovarbetsreserven, hänvisas till vad därom anförts å s. 367 i detta betänkande.

Kostnaderna för de i den allmänna investeringsreserven upptagna arbetena kunna, i anslutning till vad i det föregående anförts, sammanfattningsvis beräknas enligt följande.

Musikbyggnader	kronor	196 000
Gymnastikbyggnader	»	2 796 000
Tygverkstäder	»	485 000
Garage för snöröjningsmateriel	»	51 000
Vissa flygfältsarbeten:		
Permanentbeläggning av rullbanor	»	7 054 000
Fältutvidgningar	»	4 957 000
Fältförbättringsarbeten	»	138 000
Vägarbeten	»	43 000
Inomhusskjutbanor vid Jämtlands och Hälsinge flygflottiljer	»	82 000
Ny kommandocentral vid Västmanlands flygflottilj	»	61 000
Ändring av gamla gymnastikbyggnaden vid Svea flygflottilj till fritidsbyggnad	»	58 000
Utökning av reningsverk vid Svea flygflottilj	»	86 000
Värme pannor och yttre värmeledningar m. m. vid Göta flygflottilj	»	480 000
Tjänstebostäder vid Södertörns flygflottilj	»	605 000
Byggnad för linktrainer samt byggnad för arrester och vaktmästarbostad vid Flygkadettskolan i Gamla Uppsala	»	86 000
Komplettering av stängslet kring flygvapnets försökscentral å Malmen	»	22 000
Stängsel utmed stranden vid centrala flygverkstaden i Västerås	»	37 000
Motorverkstad vid Centrala flygverkstaden i Västerås ..	»	234 000
Värmeisolering av yttertak till verkstadsbyggnaden vid centrala flygverkstaden i Västerås	»	170 000
Administrationsbyggnad vid centralförrådet för flyg- och vapenmateriel i Arboga	»	387 000
Sjukstuga och officersbarack vid flygvapnets övningsplats i Kiruna	»	50 000

Summa kronor 18 078 000.

Därest de i den allmänna investeringsreserven ingående arbetena vid en under budgetåret 1946/47 eventuellt inträffande arbetsmarknadskris skulle behöva igångsättas i full omfattning, skulle sålunda blija erforderligt att å allmän beredskapsstat för nämnda budgetår ställa ett anslag av i avrundat belopp 18 000 000 kronor till förfogande för ändamålet. Dock förutsattes därvid, att arbetena komma till utförande med anlitande av berörda anslag endast i den mån kostnaderna icke kunna bestridas från av riksdagen i vanlig ordning anvisade anslag. Av det sålunda erforderliga anslagsbeloppet utgör enligt flygförvaltningen ca 500 000 kronor kostnader för förvärv av mark för de flygfältsanläggningar, som ingå i investeringsreserven.

Under åberopande av det anförde hemställer arbetsmarknadskommissionen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 å kapitalbudgeten under Försvarets fastighetsfond, Flygvapnets delfond, uppföra följande anslag, nämligen

<i>Markförvärv för flygfält</i>	kronor	500 000.
<i>Vissa byggnadsarbeten m. m. för flygvapnet</i>	»	17 500 000.

e. Sjökarteverket.

I förslag till sjökarteverkets styrelse rörande verkets medelsbehov för budgetåret 1946/47 framhöll t. f. kartverkschefen önskvärdheten av att ett nytt sjömättningsfartyg ställdes till verkets förfogande och erinrade om att det fartyg, Kompass, som av verket användes för magnetiska bestämningar till sjöss, ej fyllde de krav, som borde ställas på ett dylikt fartyg. Om ett nytt fartyg med större längd och med kraftigare motor stode till förfogande för det magnetiska mättningsarbetet, kunde mätningstiden nedbringas till en bråkdel av vad som nu behövdes, varigenom mättningsområdet kunde beläggas med ett väsentligt tätare och tryggare mätpunktsnät samtidigt som noggrannheten i mätningarna skulle stiga. Det gamla fartyget, som vore särskilt billigt i drift, skulle med fördel kunna utnyttjas för verkets geodetiska arbeten samt för rekognosceringsverksamheten.

I skrivelse till arbetsmarknadskommissionen den 31 augusti 1945 har sjökarteverket meddelat, att verkets styrelse biträtt t. f. verkschefens uppfattning och uttalat önskemålet, att frågan om nybyggnad av det begärda fartyget med det snaraste måtte lösas.

Kostnaderna för ifrågavarande fartyg ha beräknats till 180 000 kronor.

Då fartygsbyggnaden synes kunna utnyttjas för att utjämna variationer i sysselsättningen för varvsarbetare och med fördel torde kunna utföras exempelvis vid Karlskrona örlogsvärv, synes den lämpligen kunna ingå i den allmänna investeringsreserven för nästa budgetår.

Under hänvisning till det anförda hemställer arbetsmarknadskommissionen att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Sjökarteverket: Nybyggnad av sjömättningsfartyg* å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 å driftbudgeten under fjärde huvudtiteln uppföra ett anslag av kronor 180 000.

9. Investeringsplan för statliga och statsunderstödda vägar och gator m. m.

Förslag till investeringsplan för statliga och statsunderstödda vägar m. m. har sammanställts i *bil. 11* och innefattar dels ett ordinarie arbetsprogram för 168 400 000 kronor, dels en allmän investeringsreserv för 253 200 000 kronor. Därjämte föreslås en särskild grovarbetsreserv för en kostnad av 145 300 000 kronor. Av den allmänna investeringsreserven beräknas 184 000 000 kronor belöpa sig på landsbygdens allmänna vägväsende, 62 400 000 kronor på städernas allmänna vägar och för biltrafiken viktiga gator samt 6 800 000 kronor på enskilda vägar. Till landsbygden räknas vid behandlingen av investeringsplanen för vägar och gator även de smärre städer, i vilka kronan är väghållare för de allmänna vägarna, och till städerna de stadsliknande samhällen, som själva äro väghållare. Dessa avvikelser från den vanliga innebörden av begreppen landsbygd och städer äro betingade av gällande vägförfattningar och i riksstaten tillämpad anslagsuppdelning.

Investeringsutredningen framförde i sitt betänkande SOU 1944: 12 vissa synpunkter beträffande vägbyggnadsbehovet. Därvid påpekades bl. a., att enligt de preliminära behovsutredningar, som förelåge beträffande arbeten å huvudvägar, skulle huvudvägnätets modernisering draga en kostnad av 1 500 milj. kronor, varav icke mindre än 900 milj. kronor för arbeten i en första angelägenhetsklass. Därjämte tydde gjorda erfarenheter på att det även funnes ett mycket stort behov av vägarbeten av andra slag. Det visades också i utredningens förenämnda betänkande, att vägbyggnadsverksamheten under krisåren varit synnerligen begränsad och att fördenskull aktuella förbättrings- och nyanläggningsarbeten i fråga om allmänna och enskilda vägar i stor omfattning ackumulerats. Vad utredningen i dessa hänseenden framhöll äger alltså giltighet. Vid ingången av nästa budgetår har ytterligare ett år förflutit, under vilket vägbyggnadsverksamheten av olika skäl varit starkt reducerad, varför man snarare har att räkna med en ökning än med en minskning av det uppdämda vägbyggnadsbehovet.

Omfattningen av den vägbyggnadsverksamhet, som det är möjligt att i arbetsmarknadsreglerande syfte bedriva under nästkommande budgetår, är bland annat beroende av vilken mängd företag av erforderlig angelägenhetsgrad som äro så förberedda, att de med kort varsel kunna igångsättas, eller som i så god tid kunna bliva färdigplanerade, att arbetena kunna igångsättas under budgetåret i fråga. I detta hänseende blir läget gynnsammare allteftersom vägorganisationen har möjlighet att färdigställa förberedelsearbetena för

allt flera företag. På grund av särskilda svårigheter i planeringsarbetet, som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen från början icke räknat med, har dock det ursprungligen uppgjorda programmet för planeringsverksamheten icke kunnat följas. För budgetåret 1946/47 har visserligen i jämförelse med innevarande budgetår en mindre utökning kunnat ske av den allmänna investeringsreserven, men beträffande den särskilda grovarbetsreserven har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen funnit, att man icke ens kan räkna med lika stor reserv som för innevarande budgetår. I fråga om planeringsarbetets läge lämnas vissa uppgifter längre fram vid behandlingen av olika slag av vägarbeten.

Liksom beträffande andra områden gäller också i fråga om vägväsendet, att organisationens grad av elasticitet är bestämmande för omfattningen av den utvidgning av byggnadsverksamheten, som utan alltför stora olägenheter kan göras i en arbetslöshetskris. För det omfattande projekteringsarbetet för att få fram en färdigplanerad investeringsreserv av tillräcklig omfattning har vägorganisationen utbyggt med tillfällig personal, vilken åtminstone delvis torde kunna utnyttjas som ledningspersonal för byggnadsarbeten. Därutöver har inom ett flertal län anställts särskild personal för vägbyggnader för att svara för de organisatoriska förberedelserna för en utvidgad byggnadsverksamhet.

Med hänsyn till dessa omständigheter ansåg investeringsutredningen vid uppgörandet av förslag till investeringsreserv för innevarande budgetår, att investeringsprogrammet i jämförelse med budgetåret 1944/45 borde kunna utvidgas. Utredningen ansåg emellertid icke, att det var motiverat eller tillrådligt att ifrågasätta en mera radikal utvidgning av förslaget till investeringsplan för väg- och gatuarbeten, utan fann, att man borde eftersträva en investeringsplan av i huvudsak samma storleksordning som för närmast föregående budgetår, d. v. s. motsvarande ungefärligen tre års normal investering. Såsom ovan nämnts hava vissa svårigheter beträffande planeringsarbetet framkommit, vilka man ursprungligen icke räknat med. Planeringsresurserna hava dock under arbetet med planläggningen alltmär ökat och även de organisatoriska möjligheterna att genomföra ett stort sysselsättningsprogram hava, såsom i det föregående framhållits, blivit större. Trots dessa omständigheter måste dock uppgiften att genomföra ett arbetsprogram av den stora omfattning, det här är fråga om, vara mycket svår och kräva utnyttjande av alla resurser såväl hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen som hos entreprenörerna inom facket och hos arbetsmarknadskommissionen.

Därest den allmänna investeringsreserven, sådan den i det följande närmare anges, tages i anspråk helt och hållet, beräknas den under budgetåret 1946/47 lämna ca 8 000 000 dagsverken, motsvarande ca 32 000 årsarbetare. Största arbetsstyrkan vintertid beräknas till ca 18 000 och sommartid till ca 56 000 man. De i den särskilda grovarbetsreserven upptagna arbetena beräknas kunna giva ca 4 850 000 dagsverken under budgetåret, d. v. s. arbete för ca 19 400 årsarbetare. Vintertid beräknas grovarbetsreserven kunna bereda arbete maximalt åt ca 16 000 och sommartid åt ca 37 000 man.

Ett fullt utnyttjande av den allmänna investeringsreservens arbeten upp-

skattas under budgetåret 1946/47 medföra en materialåtgång av 18 000 ton cement, 10 000 ton järn och 50 000 ton tjära och asfalt. Åtgången av övriga material torde vara av mindre intresse i detta sammanhang.

Planläggningsarbetet för de i planen ingående statliga företagen utföres genom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Förslaget till investeringsplan för vägväsendet för budgetåret 1946/47 är indelat i detaljplaner för följande olika kategorier av arbeten.

Barmarksunderhåll på landsbygden.

Byggande av allmänna vägar på landsbygden (omfattande nyanläggning av bygdevägar, nyanläggning av ödebygdevägar, byggande av huvudvägar, ombyggnad av bygdevägar och ödebygdevägar samt förstärkning och förbättring av vägar).

Vägbeläggningar.

Byggande av städernas allmänna vägar och för biltrafiken viktiga gator.

Byggande av enskilda vägar.

Stensättning av vägar och gator.

Byggande av broar.

Byggande och förbättring av vissa för riksförsvaret betydelsefulla vägar och broar.

Uppförande av garage- och förrådsbyggnader.

Barmarksunderhåll på landsbygden.

Inom vägväsendets område hava hittills i huvudsak endast vägbyggnadsarbeten utnyttjats som sysselsättningsobjekt vid arbetsmarknadskriser, medan däremot vägunderhållsarbeten icke i nämnvärd grad uppmärksammas i dylika sammanhang. Under de senaste åren hava emellertid anslagen till underhåll av de allmänna vägarna — vilkas sammanlagda längd uppgår till ca 9 000 mil — av statsfinansiella skäl samt med hänsyn till bristen på arbetskraft och transportmedel starkt beskurits, så att det på detta område finnes ett återhållet angeläget investeringsbehov, vilket kan utnyttjas i arbetsmarknadsreglerande syfte.

De eftersatta vägunderhållsarbetena utgöras väsentligen av sådana arbeten, som kunnat skjutas på framtiden utan ett alltför stort eftersättande av trafikens och särskilt trafiksäkerhetens krav. Huvudsakligen innefattar denna arbetsreserv utförande av nytt grusslitlager på mera trafikerade sträckor, ombyggnad av vägtrummor, dikesrensning och röjning, reparation av skyddsräcken och vägmärken samt reparation av broar.

Sådana underhållsarbeten bjuda ur sysselsättningssynpunkt många fördelar. De fordra förhållandevis ringa detaljplaneringsarbete, äro föga materialkrävande och kunna i stort sett utföras av arbetskraft utan specialutbildning. Det må också framhållas, att dessa arbeten finnas att tillgå över hela landet, i varje kommun och i en omfattning och spridning inom kommunen, som sammanhänger med vägnätets utsträckning och beskaffenhet, varför de medgiva en geografiskt väl fördelad investeringsverksamhet.

Ur vissa andra arbetsmarknadssynpunkter äro dock arbetena mindre lämp-

liga. Den övervägande delen av dem måste utföras sommartid. Den relativt ringa storleken av varje särskilt sysselsättningsobjekt gör det också mindre lämpligt att till sådana arbeten hänvisa arbetare från annan ort och medför att man i regel icke för dem kan ordna särskilda arbetsplatser med förläggningsbaracker och särskild ledningspersonal. Detta liksom även det nära sammanhanget mellan dessa arbeten och det ordinarie vägunderhållet talar för, att man bör söka begränsa arbetskvantiteten så att den kan utföras under ledning av befintlig arbetsledningsorganisation för vägunderhållet.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen överlämnade den 14 oktober 1944 till investeringsutredningen en utredning, enligt vilken tillgången på angelägna underhållsarbeten utöver det regelmässiga underhållet beräknades motsvara en sammanlagd kostnad av omkring 68 300 000 kronor. Under förutsättning, att erforderligt antal förmän samt kontors- och kamerala biträden finge anställas utöver vägförvaltningarnas inklusive vägmästareområdenas personal samt att erforderligt antal lastbilar vore att tillgå, beräknade styrelsen, att under budgetåret 1945/46 kunde utföras underhållsarbeten av här ifrågakommande slag för omkring 40 500 000 kronor. För det arbete med krossning och sortering av grus, som inginge i detta arbetsprogram, beräknades med vissa kompletteringar vägförvaltningarnas maskinpark vara tillräcklig. Investeringsutredningen föreslog, att mot förenämnda kostnad svarande arbeten skulle medräknas i investeringsreserven för budgetåret 1945/46.

Väginspektören för underhållet i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har meddelat, att — ehuru viss del av de ordinarie anslagen till barmarksunderhåll för budgetåren 1944/45—1946/47 beräknades för de mest brådskande upprustningsåtgärderna — i stort sett samma behov av upprustning av vägarna i samband med underhållet kvarstode. Någon ny utredning beträffande tillgången på angelägna arbeten ansågs därför icke erforderlig. På grund härav har kommissionen till grund för beräkning av investeringsreserv för budgetåret 1946/47 lagt den tidigare omnämnda utredningen, beträffande vilken detaljuppgifter framgå av *bil. 12 och 13*.

Ett fullständigt ianspråktagande av denna investeringsreserv av vägunderhållsarbeten beräknas giva ca 1 700 000 dagsverken, motsvarande sysselsättning för ca 6 800 årsarbetare. Det största antal arbetare, som samtidigt kan sysselsättas med dessa arbeten, beräknas till ca 2 300 man vintertid och ca 14 300 sommartid.

Byggande av allmänna vägar på landsbygden.

Den knapphet på vägbyggnadsmedel, som rått under ett flertal år och åstadkommit en betydande uppdämning av vägbyggnadsbehoven, beräknades av investeringsutredningen få till följd att den normala investeringen i vägbyggnadsföretag skulle bli betydligt större under efterkrigsåren än den var under tiden före kriget. Med hänsyn härtill och till vägarbetenas särskilda lämplighet som sysselsättningsobjekt i arbetsmarknadskriser ansåg utredningen det vara befogat att investeringsplanen för sådana arbeten för ett budgetår gavs en omfattning, som svarade mot tre normala förkrigsårs investe-

ring. För de tre budgetåren 1936/37—1938/39 beräknades investeringen i byggnadsarbeten för allmänna vägar på landsbygden — omräknat till 1944 års prisnivå — uppgå till 105 000 000 kronor och investeringsplanen för budgetåret 1944/45 ansågs därför böra sluta på denna summa. Eftersom expansionsmöjligheterna för denna verksamhet ökats och även vägbyggnadsbehovet snarare ökats än minskats, föreslog utredningen för budgetåret 1945/46 en ökning av investeringsplanen med 27 100 000 kronor till 132 100 000 kronor.

Den fortskridande planeringen av arbeten har medfört, att för budgetåret 1946/47 en ytterligare ökning av investeringsplanen kunnat ske med 20 900 000 kronor till 153 000 000 kronor. Ökningen hänför sig emellertid huvudsakligen till den utvidgning av det ordinarie arbetsprogrammet, som föreslås i statsverkspropositionen. Investeringsplanens fördelning länsvis på de olika anslagen framgår av *bil. 14*.

I det följande ha de tidigare under anslagstiteln förbättring av bygdevägar och ödebygdsvägar redovisade beloppen i anslutning till en i år vidtagen ändring i statsverkspropositionen hänförts till anslaget till ombyggnad av bygdevägar och ödebygdsvägar. Kungl. Maj:t har i årets statsverksproposition med bifall till av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen gjord framställning (VI ht., s. 46—48) till förstärkning och förbättring av vägar äskat ett anslag av 8 000 000 kronor. Ehuru ett belopp av 20 000 000 kronor årligen ansetts erforderligt, har styrelsen, enär planeringsarbetet är tidsödande, ansett att anslaget borde begränsas till förstnämnda belopp. Med hänsyn härtill synes någon investeringsreserv av sådana arbeten, som avses med anslaget till förstärkning och förbättring av vägar icke böra beräknas för nästa budgetår.

I skrivelse till arbetsmarknadskommissionen den 22 december 1945 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen lämnat vissa uppgifter rörande planläggningsarbetet, vilka här återgivias. Redogörelsen omfattar icke det ordinarie arbetsprogram, som det föreslagna nya anslaget till förstärkning och förbättring av vägar avser.

Den investeringsplan, som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen med underlydande vägförvaltningar detaljplanerar, representerar en totalkostnad av 240 000 000 kronor. Härav beräknas arbeten för sammanlagt 199 700 000 kronor hinna bliva förberedda för igångsättning före den 1 januari 1947 och hava fördenskull medtagits i förslaget till investeringsplan för budgetåret 1946/47. Sistnämnda belopp fördelas på olika slag av vägarbeten enligt följande.

Nyanläggning av bygdevägar	44 600 000 kronor
Nyanläggning av ödebygdsvägar	14 500 000 »
Byggande av huvudvägar	98 300 000 »
Ombyggnad av bygdevägar och ödebygdsvägar	42 300 000 »

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har från vägförvaltningarna erhållit uppgifter på de kostnader, som kunna nedläggas på varje företag under ett bud-

getår med den förutsättningen, att arbetet bedrives på tekniskt-ekonomiskt mest lämpliga sätt. En sammanställning av dessa uppgifter visar, att totalt 121 400 000 kronor beräknas kunna nedläggas på de företag, som enligt ovan äro eller beräknas bli förberedda för igångsättning till den 1 januari 1947. Denna siffra torde emellertid kunna ökas till 145 000 000 kronor med hänsyn till att man, för att i en arbetsmarknadskris kunna sysselsätta så många arbetare som möjligt, kan företaga en viss forcering av arbetena utan att därigenom kostnadsfördyringarna behöva bli alltför stora. Dessutom finnas sannolikt på sådana företag, som icke äro fullt förberedda, delsträckor, som kunna påbörjas vid behov. Sedan från sistnämnda belopp dragits de medel, 36 500 000 kronor, som den 1 juli 1946 beräknas stå till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förfogande för ordinarie arbeten, kvarstår en byggnadskostnad i den allmänna investeringsreserven av 108 500 000 kronor. För företagens utförande erforderliga medel erhållas genom tillägg av de uppskattade marklösenkostnaderna, 15 500 000 kronor (se bil. 11).

Vid jämförelse med den för budgetåret 1945/46 föreslagna investeringsreserven framgår, att den totala byggnadskostnaden — d. v. s. den summa, som visar sysselsättningsmöjligheterna under ett år — ökat från 99 100 000 kronor 1945/46 till 108 500 000 kronor 1946/47 eller med 9 400 000 kronor. Att ökningen icke blivit större beror på flera omständigheter. Den i årets statsverkspropositionen föreslagna ökningen från 14 600 000 kronor budgetåret 1945/46 till 27 800 000 kronor budgetåret 1946/47 av här ifrågakarande väkanslag på riksstat medför sålunda en betydande avgång av färdigplanerade företag ur reserven. Till att ökningen av den totalt tillgängliga arbetsmängden blivit så begränsad medverkar även i någon mån den avgång av arbeten, som skett genom beslut om och utförande av nya beredskapsarbeten i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens eller statens arbetsmarknadskommissions regi, vilka arbeten väljas bland de färdigförberedda företagen. Vidare har förberedelsearbetets fortskridande tidigare beräknats alltför optimistiskt och fullt tillförlitliga uppgifter angående förberedelsearbetets läge voro icke tillgängliga hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen vid tidpunkten för uppgörandet av 1945/46 års investeringsplan. Vägförvaltningarna ha vid upprepade tillfällen förklarat, att det varit nödvändigt att upprätta nya renstakningsförslag även för de företag, som tidigare på grundval av uppgifter från vägdistriktet redovisats som renstakade och färdiga för igångsättning. Vid den omarbetning av äldre förslag, som utförts i samband med investeringsplanläggningen, ha i regel bättre lösningar än förut och i stor utsträckning även sänkningar av byggnadskostnaderna kunnat ernås. Kostnaderna för omarbetningen hava därför mer än väl uppvägts av de vunna fördelarna. Efter en dylik omarbetning erfordras i många fall ny fastställelse, vilken enligt nya väglagen är ganska tidsödande. I övrigt har förberedelsearbetet i vissa fall försenats av olika skäl såsom oberäknade svårigheter vid lösandet av markfrågorna, varigenom tidsödande expropriationsförfaranden måst tillgripas, vidare erforderliga specialundersökningar i geotekniskt avseende ävensom andra detaljarbeten, som icke kunnat förutses tidigare. Svårigheterna att planera en till-